GIG CYMRU NHS WALES | Bwrdd Iechyd Prifysgol Aneurin Bevan University Health Board

Asesiad o Anghenion Fferyllol 2026

abuhb.nhs.wales

GWENT 35
Better health | Better care | Better lives
Iechyd gwell | Gofal gwell | Bywydau gwell

Mae'r ddogfen hon ar gael yn Saesneg / This document is available in English

Tabl Cynnwys

Crynodeb Gweithredol 1

Pennod Un — Cyflwyniad 6

Pennod Dwy - Proffil y Boblogaeth Anghydraddoldebau Iechyd ac Angen Fferyllol 22

Pennod Tri – Darpariaeth Bresennol o Wasanaethau Fferyllol 65

Pennod Pedwar - Gwasanaethau GIG Eraill 91

Pennod Pump - Anghenion Iechyd y gall Gwasanaethau Fferyllol eu Diwallu 96

Pennod Chwech - Asesiad o Ddigonolrwydd Gwasanaethau Fferyllol.....101

Pennod Saith - Casgliadau at Ddiben Atodlen 1 o Reoliadau'r GIG (Gwasanaethau Fferyllol) (Cymru) 2020 171

Atodiad A – Fframwaith Deddfwriaethol a Dyletswyddau'r Bwrdd Iechyd mewn Perthynas â'r Asesiad o Anghenion Fferyllol.....176

Atodlen B – Gwasanaethau Hanfodol.....179

Atodlen C – Gwasanaethau Fferyllol Ychwanegol (y mae'n rhaid eu cynnig i bob fferyllfa yn BIPAB) 181

Atodiad D – Gwasanaethau Fferyllol Ychwanegol (a all gael eu cynnig i bob fferyllfa yn ABUHB).....183

Atodiad E - Telerau Gwasanaeth ar gyfer Contractwyr Cyfarpar sy'n Dosbarthu.....187

Atodiad F – Aelodaeth y grŵp llywio PNA 189

Atodiad G - Holiadur Cleifion a'r Cyhoedd 190

Atodiad H – Canlyniadau Llawn – Holiadur Ymgysylltiad â Chleifion a'r Cyhoedd.....201

Atodiad I - Bwrdd Iechyd Prifysgol Aneurin Bevan – Asesiad o Anghenion Fferyllol – Fferyllfa Gymunedol 270

Atodiad J - Bwrdd Iechyd Prifysgol Aneurin Bevan – Asesiad o Anghenion Fferyllol – Practisiau Dosbarthu.....272

Atodiad K – Adroddiad Ymgynghori.....273

Atodiad L - Data Nodweddion Gwarchodedig a Grwpiau Bregus a Chynhwysiant 301

Atodiad M - Oriau Agor y Practis Dosbarthu.....304

Atodiad N – Oriau Agor y Fferyllfa Gymunedol 305

Atodiad O — Mapiau at ddibenion Atodlen 1 o Reoliadau Gwasanaethau Fferyllol y GIG 306

Crynodeb Gweithredol

Diben yr Asesiad o Anghenion Fferyllol

Mae'r Asesiad o Anghenion Fferyllol (PNA) hwn yn ddogfen statudol a gynhyrchwyd yn unol â Rheoliadau'r GIG (Gwasanaethau Fferyllol) (Cymru) 2020. Mae'n nodi sut mae gwasanaethau fferyllol yn diwallu anghenion iechyd presennol ac anghenion disgwyliedig poblogaeth Bwrdd Iechyd Prifysgol Aneurin Bevan.

Mae'r PNA yn llywio gwaith cynllunio strategol a’r gwaith o gomisiynu gwasanaethau fferyllol ac mae’n sail i benderfyniadau ar fynediad i'r farchnad, adleoli a newidiadau i oriau agor craidd. Mae'n darparu'r sail dystiolaeth y mae digonolrwydd darpariaeth fferyllol yn cael ei asesu yn ei herbyn. Mae'n sicrhau y gall pobl ledled Gwent gael mynediad at ofal fferyllol diogel, amserol a chyfartal nawr ac yn y dyfodol.

Mae'r PNA yn asesiad strategol o angen fferyllol ac yn ffynhonnell bwysig o dystiolaeth ar gyfer penderfyniadau a wneir o dan y fframwaith mynediad i'r farchnad fferyllol. Nid yw ynddo'i hun yn cymeradwyo fferyllfa newydd nac yn penderfynu ar gais. Felly, rhaid darllen ei ganfyddiadau ynghyd â'r meini prawf rheoleiddiol cymwys a'r amgylchiadau sy'n bodoli pan benderfynir ar unrhyw gais.

Y Cyd-destun Strategol ac Iechyd y Cyhoedd

Mae gwasanaethau fferyllol yn gweithredu o fewn fframwaith polisi cenedlaethol a lleol sy'n blaenoriaethu atal, ymyrraeth gynnar, lleihau anghydraddoldebau iechyd a darparu gofal yn agosach at adref, yn gyson ag egwyddorion Marmot a Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru). Mae cyfeiriad strategol y Bwrdd Iechyd, gan gynnwys Gwent 2035 a'r Cynllun Tymor Canolig Integredig, yn pwysleisio gofal sy'n seiliedig ar le, cryfhau gwasanaethau cymunedol a gwella mynediad teg at gymorth iechyd.

Mae fferyllfeydd cymunedol, Contractwyr Cyfarpar sy’n Dosbarthu a meddygon fferyllol yn chwarae rhan allweddol wrth gefnogi'r uchelgeisiau hyn trwy gyflenwi meddyginiaethau mewn modd hygyrch, gwasanaethau clinigol, dosbarthu brechiadau ac ymyriadau ataliol. Mae'r PNA yn sicrhau bod y ddarpariaeth o wasanaethau fferyllol yn cyd-fynd â blaenoriaethau iechyd cyhoeddus ehangach ac yn cefnogi uchelgais y Bwrdd Iechyd i wella iechyd y boblogaeth a lleihau anghydraddoldeb ledled Gwent.

Mae ymgysylltu â’r cyhoedd a rhanddeiliaid wedi llywio’r asesiad hwn, gyda chanfyddiadau’n dangos lefelau uchel o hygyrchedd a boddhad â’r ddarpariaeth bresennol.

Anghenion y Boblogaeth ac Iechyd

Mae galw am wasanaethau fferyllol ar draws ardal y Bwrdd Iechyd yn cael ei siapio gan newid mewn demograffeg, anghydraddoldeb economaidd-gymdeithasol, a daearyddiaeth.

Mae'r boblogaeth o tua 600,000 o bobl wedi'i dosbarthu ar draws pum awdurdod lleol, ac mae amrywiad sylweddol o ran trwch y boblogaeth, amddifadedd a pha mor wledig yw’r ardaloedd.

Mae'r boblogaeth yn heneiddio, gyda chyffredinrwydd sy’n cynyddu o ran cyflyrau hirdymor, cyd-forbidrwydd ac amlgyffuriaeth, gan yrru galw parhaus am gyflenwad ac optimeiddio meddyginiaethau, gofal fferyllol hygyrch, a gwasanaethau clinigol ychwanegol a ddarperir o fewn fferyllfa gymunedol.

Mae anghydraddoldebau iechyd amlwg yn parhau i fodoli ar draws ardal y Bwrdd Iechyd, gydag amrywiadau o ran disgwyliad oes a clefydau cronig sy’n cychwyn yn gynharach mewn cymunedau mwy difreintiedig. Mae ffactorau daearyddol, gan gynnwys pa mor wledig yw ardal a mynediad at drafnidiaeth, hefyd yn dylanwadu ar y ffordd y mae trigolion yn cael mynediad at wasanaethau. Mewn llawer o ardaloedd, fferyllfa gymunedol yw'r pwynt cyswllt mwyaf hygyrch gyda’r system gofal iechyd.

Gyda'i gilydd, mae'r ffactorau hyn yn siapio maint a chymhlethdod y galw am wasanaethau fferyllol ar draws ardal y Bwrdd Iechyd.

Y Ddarpariaeth Gyfredol o Wasanaethau Fferyllol Bresennol

Darperir gwasanaethau fferyllol ar draws ardal y Bwrdd Iechyd trwy rwydwaith o fferyllfeydd cymunedol, Contractwyr Cyfarpar sy’n Dosbarthu a meddygon fferyllol. Mae'r ddarpariaeth wedi'i dosbarthu ar draws canolfannau trefol, cymunedau'r cymoedd ac ardaloedd gwledig, gan adlewyrchu trwch y boblogaeth a phatrymau sefydledig o ran galw.

Mae'r Bwrdd Iechyd wedi nodi ystod o wasanaethau fferyllol fel rhai sy'n angenrheidiol i ddiwallu anghenion y boblogaeth. Mae contractwyr yn darparu gwasanaethau hanfodol ochr yn ochr ag amrywiaeth o wasanaethau clinigol a gomisiynir yn genedlaethol ac yn lleol, gan gynnwys y Gwasanaeth Fferyllfa Gymunedol Glinigol, Adolygiad o Feddyginiaethau wrth Rhyddhau a rhaglenni brechu tymhorol. Mae argaeledd y gwasanaethau hyn yn amrywio yn ôl y math o wasanaeth a'r lleoliad; er

bod y Gwasanaeth Fferyllfa Gymunedol Glinigol yn cael ei ddarparu gan bob contractwr, mae gwasanaethau clinigol ychwanegol eraill yn cael eu darparu gan y rhan fwyaf o fferyllfeydd yn hytrach na bod ar gael yn gyffredinol ar draws pob darparwr.

Yn ogystal, mae nifer o wasanaethau clinigol ychwanegol, megis y gwasanaeth gofal lliniarol, cyflenwi meddyginiaethau brys a chyfnewid nodwyddau, yn cael eu comisiynu ar sail Bwrdd Iechyd cyfan neu ar sail angen. Mae'r gwasanaethau hyn wedi'u cynllunio i ddiwallu anghenion y boblogaeth ledled Gwent ac maent ar gael ar draws ffiniau ardaloedd.

Mae darparu gwasanaethau fferyllol gan gontractwyr y tu allan i ardal y Bwrdd Iechyd hefyd yn cyfrannu at ddiwallu anghenion, gan adlewyrchu dewis cleifion a phatrymau defnyddio gwasanaethau.

Gyda'i gilydd, mae'r model hwn yn darparu rhwydwaith hyblyg ac integredig o wasanaethau fferyllol a ddarperir ar lefel leol a lefel y Bwrdd Iechyd.

Asesiad o Ddigonolrwydd

Mae'r ddarpariaeth wedi'i hasesu yn erbyn nodweddion y boblogaeth ac anghenion perthnasol i wasanaethau fferyllol gan ddefnyddio dull seiliedig ar leoliad ar lefel Awdurdod Lleol a Lefel Rhwydwaith Gofal yn y Gymdogaeth.

Mae'r asesiad yn dangos bod:

- Gwasanaethau fferyllol wedi'u dosbarthu'n dda a’u bod yn hygyrch, gyda mwyafrif y boblogaeth yn byw o fewn amseroedd teithio rhesymol i fferyllfa.
- Mae capasiti contractwyr yn ddigonol ar y cyfan, gyda'r rhan fwyaf o ddarparwyr yn gallu ymdopi â chynnydd yn y galw lle bo angen.
- Mae’r ddarpariaeth o wasanaethau yn cyd-fynd ag anghenion y boblogaeth a nodwyd ar draws gwasanaethau clinigol hanfodol ac ychwanegol.
- Mae gwasanaethau clinigol ychwanegol a gomisiynir ar sail Bwrdd Iechyd cyfan neu wasanaethau clinigol ychwanegol sydd wedi'u targedu yn ddigonol i ddiwallu'r angen, er nad ydynt yn cael eu darparu ym mhob fferyllfa.
- Mae digon o ddewis i bobl gael mynediad at wasanaethau fferyllol ledled ardal y Bwrdd Iechyd.

Ar draws yr holl leoliadau, nid oes unrhyw dystiolaeth o angen nad yw'n cael ei ddiwallu na gofyniad am wasanaethau fferyllol ychwanegol ar hyn o bryd. Mae hyn yn cefnogi'r casgliad cyffredinol bod y ddarpariaeth bresennol o wasanaethau yn briodol, yn wydn ac yn gymesur â'r angen ar draws ardal y Bwrdd Iechyd.

Bylchau a Nodwyd ac Anghenion yn y Dyfodol

Darpariaeth Bresennol

At ddibenion Atodlen 1 o Reoliadau'r GIG (Gwasanaethau Fferyllol) (Cymru) 2020, mae'r Bwrdd Iechyd yn dod i'r casgliad nad oes unrhyw fylchau systemig na daearyddol yn bodoli ar hyn o bryd o ran y ddarpariaeth o wasanaethau fferyllol ar draws ardal y Bwrdd Iechyd. Mae gan drigolion ddigon o ddewis a mynediad at wasanaethau, ac mae'r safbwynt hwn yn gyson â'r PNA blaenorol.

Bylchau a Nodwyd yn Flaenorol

Mae'r bwlch a nodwyd yn flaenorol mewn gwasanaethau rhoi'r gorau i ysmygu Lefel 3 wedi'i ddatrys trwy fwy o ddarpariaeth a modelau darparu amgen.

Mae'r bwlch mewn brechu rhag y ffliw wedi'i ddatrys o fewn y ddarpariaeth bresennol.

Casgliad Cyffredinol

Mae'r Bwrdd Iechyd yn dod i'r casgliad bod y ddarpariaeth o wasanaethau fferyllol bresennol yn ddigonol ac yn ddigon i ddiwallu anghenion y boblogaeth a nodwyd, heb unrhyw fylchau systemig neu ddaearyddol cyfredol wedi'u nodi ar draws ardal y Bwrdd Iechyd.

Gall newidiadau ym mhoblogaeth, datblygu tai, cyfluniad gofal sylfaenol, argaeledd gwasanaethau neu gapasiti darparwyr effeithio ar angen fferyllol yn ystod oes y PNA. Bydd y materion hyn yn cael eu cadw o dan adolygiad a, lle mae'r dystiolaeth yn nodi newid sylweddol yn yr angen fferyllol neu argaeledd gwasanaethau, bydd y Bwrdd Iechyd yn ystyried camau priodol o dan reoliad 6 o Reoliadau'r Gwasanaeth Iechyd Gwladol (Gwasanaethau Fferyllol) (Cymru) 2020.

Sut i ddarllen yr Asesiad o Anghenion Fferyllol hwn

Mae'r PNA hwn wedi'i strwythuro i ddarparu asesiad clir a thryloyw o anghenion fferyllol ar draws ardal y Bwrdd Iechyd.

Pennod 1
Diben, sail statudol a chyd-destun strategol

Pennod 2
Poblogaeth, anghenion iechyd ac anghydraddoldebau

Pennod 3
Y Ddarpariaeth o wasanaethau fferyllol gyfredol ac adborth gan randdeiliaid

Pennod 4
Gwasanaethau GIG Eraill sy'n Dylanwadu ar Angen Fferyllol

Pennod 5
Sut y gellir diwallu anghenion y boblogaeth drwy wasanaethau fferyllol

Pennod 6
Asesiad digonolrwydd yn seiliedig ar leoliad

Pennod 7
Casgliadau ffurfiol ar ddigonolrwydd, bylchau ac anghenion yn y dyfodol

Pennod Un — Cyflwyniad

1.1. Pwrpas Asesiad o Anghenion Fferyllol

Mae Asesiadau o Anghenion Fferyllol (PNAs) yn ofyniad statudol yng Nghymru ac maent yn darparu'r fframwaith ar gyfer asesu'r ffordd y mae gwasanaethau fferyllol yn diwallu anghenion iechyd presennol ac anghenion iechyd y boblogaeth leol yn y dyfodol. Wrth wneud hynny, mae PNAs yn defnyddio deallusrwydd iechyd y boblogaeth ehangach, gan gynnwys Cyd-Asesiad Strategol Gwent[1] (JSA) 2024-25, Asesiad Lles Gwent a Chynllun Lles Gwent[2].

Mae PNAs yn cefnogi Byrddau Iechyd wrth iddynt gynllunio, comisiynu ac adolygu gwasanaethau fferyllol. Maent yn darparu'r sylfaen dystiolaeth ar gyfer penderfyniadau ar geisiadau i agor fferyllfeydd newydd neu safleoedd contractwyr offer, adleoli safleoedd presennol, neu ddiwygio oriau agor craidd. Mae PNAs hefyd yn llywio penderfyniadau ynghylch ble y gall meddygon fferyllol ddarparu gwasanaethau, gan sicrhau bod y ddarpariaeth yn cyd-fynd ag anghenion y boblogaeth leol a nodwyd.

Un o nodau'r PNA yw sicrhau bod gwasanaethau fferyllol yn ymatebol i'r boblogaeth leol. Mae adborth y cyhoedd yn helpu i nodi bylchau mewn gwasanaeth, megis materion sy'n ymwneud â hygyrchedd, oriau agor, neu wasanaethau a ddymunir a gall roi cefnogaeth o ran profi rhagdybiaethau am anghenion iechyd lleol.

Bydd PNA cadarn yn sicrhau bod y rheiny sy'n comisiynu gwasanaethau o fferyllfeydd a chontractwyr offer cyflenwi (DAC) yn gallu sicrhau bod gwasanaethau'n cael eu targedu at feysydd sydd â'r angen iechyd mwyaf a gallant leihau'r risg o or-ddarpariaeth mewn ardaloedd lle mae llai o angen.

1.2. Cyd-destun Strategol ac Iechyd y Cyhoedd

1.2.1. Cyfarwyddyd polisi cenedlaethol

Wrth gyhoeddi "Cymru Iachach" [3] yn 2018 gwelwyd dechrau cyfnod newydd o gynllunio ar gyfer darpariaeth gwasanaethau iechyd a gofal cymdeithasol yn y dyfodol sy'n canolbwyntio ar iechyd a lles dinasyddion ac ar atal salwch. Yr uchelgais yw creu system ddi-dor, integredig o ofal sydd wedi'i

---

[1] Argraffiad 2024/26 Asesiad Strategol ar y Cyd Gwent - Bwrdd Iechyd Prifysgol Aneurin Bevan

[2] Cynllun Lles Gwent - Gwent Public Services Board Gwent Public Services Board

[3] Cymru iachach: cynllun hirdymor ar gyfer iechyd a gofal cymdeithasol | LLYW.CYMRU

chynllunio o amgylch cymunedau lle mae pobl sy'n byw yn y mannau hyn yn cymryd rhan yn y gwaith o ddatblygu atebion hirdymor sy'n helpu dinasyddion i atal salwch y gellir eu hosgoi a darparu gwasanaethau cynaliadwy ar gyfer cenedlaethau'r dyfodol.

Cyhoeddwyd [4] Cyflawni Cymru Iachach ym mis Ebrill 2019 ac mae'n gosod nodau hirdymor ar gyfer trawsnewid gwasanaethau er mwyn galluogi dinasyddion Cymru i gael y buddion gorau posib o'u meddyginiaethau. Derbyniwyd y cynllun gan y Gweinidog Iechyd a Gwasanaethau Cymdeithasol ac mae'n cael ei symud ymlaen gan fwrdd cyflawni a sefydlwyd yn arbennig. Mae'r weledigaeth hon yn cyd-fynd â 14 egwyddor i drawsnewid fferylliaeth yng Nghymru erbyn 2030 gan ganolbwyntio ar y pedair thema ganlynol:

- Gwella profiad cleifion,
- Datblygu'r gweithlu,
- Gofal fferyllol di-dor, a
- Manteisio i'r eithaf ar arloesi a thechnoleg

1.2.2. Blaenoriaethau'r Bwrdd Iechyd

Dyluniwyd 'Gwent 35' [5] i drawsnewid iechyd a gofal erbyn 2035, gan deiladu ar sylfeini a osodwyd gan y rhaglen Dyfodol Clinigol flaenorol er mwyn sicrhau gwell iechyd, gwell gofal a gwell bywydau. Mae'n cyd-fynd â'r strategaeth glinigol drwy geisio cyflymu'r gwaith o symud at ofal ataliol, yn y gymuned a gwella gwasanaethau lleol, gan sicrhau cyfleoedd iechyd teg ledled Gwent.

Fel rhan o Gynllun Tymor Canolig Integredig y Bwrdd Iechyd (IMTP) 2025-2028[6], rhoddir manylion rhai nodau allweddol isod

- Ymgorffori Atal ac Iechyd y Boblogaeth ym mhopeth a wnawn
- Gwneud cynnydd o ran modelau gofal sy'n seiliedig ar leoedd a chynaliadwyedd o fewn gwasanaethau sylfaenol a chymunedol
- Gwella ein system gofal brys a gofal mewn argyfwng gan ganolbwyntio ar brofiad, mynediad a llwybrau rhyddhau o'r ysbyty

Er mwyn i wasanaethau a ddarperir y tu allan i'r ysbyty gael eu darparu mor effeithiol â phosibl, mae Gwent fel rhanbarth wedi ymrwymo i weithredu model o 'ofal seiliedig ar le'. Nod strategol cyffredinol Gofal

---

[4] Pwyllgor Fferyllol Cymru, Fferylliaeth: Cyflawni Cymru Iachach, Ebrill 2019

[5] Gwent 35: Ein Strategaeth Deng Mlynedd - Bwrdd Iechyd Prifysgol Aneurin Bevan

[6] Cynllun Tymor Canolig Integredig 2025-2028 - Bwrdd Iechyd Prifysgol Aneurin Bevan

Seiliedig ar Lle yw gwneud Gwent yn rhanbarth o gymunedau cysylltiedig, gwydn lle caiff pobl eu cefnogi i fyw bywydau iach, annibynnol a chyflawn mor agos at gartref â phosibl. Mae'r dull hwn yn blaenoriaethu atal, ymyrraeth gynnar, a chymorth cydlynol o fewn cymdogaethau, gan integreiddio gwasanaethau i mewn i'r hyn sydd bwysicaf i bobl yn eu bywydau dydd i ddydd. Yn ganolog i'r model hwn mae asedau cymunedol hygyrch, megis fferyllfeydd cymunedol a meddygon fferyllol sy'n gweithio ochr yn ochr â gwasanaethau gofal sylfaenol ehangach, awdurdodau lleol, a'r sector gwirfoddol i ddarparu cymorth amserol, ataliol a phersonol. Mae'r uchelgais hon yn cyd-fynd â strategaeth 10 mlynedd BIPAB, Gwent 2035, drwy wella iechyd y boblogaeth a thegwch, cryfhau gofal lleol integredig, a mynd i'r afael â phenderfynyddion iechyd ehangach mewn partneriaeth â chymunedau.

Mae gwasanaethau fferylliaeth ar draws gofal sylfaenol a gofal eilaidd yn chwarae rhan allweddol o ran sicrhau bod meddyginiaethau'n cael eu defnyddio mor ddiogel ac effeithiol â phosibl. Disgwylir fwyfwy i fferyllwyr cymunedol a'u timau weithio ar frig eu cymhwysedd proffesiynol, a bydd hyn yn cefnogi mynediad at y gofal cywir yn y lleoliad cywir a chyfrannu at atal ac ymyrraeth gynnar.

Mae cyfeiriad polisi cenedlaethol a pholisi lleol yn cefnogi datblygiad parhaus gwasanaethau clinigol ac ataliol a ddarperir drwy wasanaethau fferyllol. Yn ystod oes y PNA hwn, disgwylir i fferylliaeth chwarae rôl gynyddol wrth gefnogi, brechu, a blaenoriaethau iechyd y cyhoedd ehangach, yn amodol ar benderfyniadau ar gomisiynu a'r adnoddau sydd ar gael.

Bydd fferyllfeydd hefyd yn cynnal y ddarpariaeth o wasanaethau a ddarperir ar lefelau eraill, er enghraifft cyflenwi presgripsiynau a roddir gan y gwasanaeth gofal sylfaenol brys y tu allan i oriau (lefel Bwrdd Iechyd) a chynnal stoc o gyffuriau gofal lliniarol i gefnogi gofal diwedd oes gartref.

1.2.3. Agenda iechyd y cyhoedd ac atal

Mae gwasanaethau fferyllol yn un o alluogwyr allweddol uchelgeisiau Bwrdd Iechyd Prifysgol Aneurin Bevan (BIPAB) i wella iechyd y boblogaeth, lleihau anghydraddoldebau, a chryfhau'r gallu i atal ledled Gwent. O safbwynt iechyd y cyhoedd, mae'r PNA yn darparu mecanwaith hanfodol ar gyfer alinio darpariaeth fferyllol â blaenoriaethau strategol BIPAB a'r anghenion iechyd a nodwyd yng Nghyd-asesiad Strategol Gwent ac asesiadau lles lleol.

Mae blaenoriaethau iechyd y cyhoedd BIPAB yn cynnwys rhoi mwy o ffocws ar atal ac ymyrraeth gynnar ar draws y cwrs bywyd, lleihau anghydraddoldebau iechyd trwy gyffredinoliaeth gymesur, mynd i'r afael â

phenderfynyddion cymdeithasol ehangach iechyd, a darparu gwasanaethau trwy ddulliau sy'n seiliedig ar leoedd megis Rhwydweithiau Lles Integredig a hybiau cymunedol. Ymgorffori Gwneud i Bob Cyswllt Gyfrif (MECC) [7] sy'n ddull o newid ymddygiad sy'n defnyddio'r miliynau o ryngweithiadau o ddydd i ddydd y mae sefydliadau ac unigolion yn eu cael gyda phobl eraill er mwyn eu cefnogi i wneud newidiadau cadarnhaol i'w hiechyd a'u lles corfforol a meddyliol. Mae negeseuon iechyd y cyhoedd cyson yn ystod pob pwynt gofal hefyd yn uchelgais graidd.

Mae fferyllfeydd cymunedol yn chwarae rôl unigryw a hygyrch o ran cefnogi'r blaenoriaethau hyn. Maent yn leoliadau gofal iechyd dibynadwy sydd wedi'u hymgorffori o fewn cymunedau lleol, maent mewn sefyllfa dda i ddarparu ymyriadau ataliol, gwella mynediad at ofal yn nes at y cartref, a chefnogi camau gweithredu wedi'u targedu mewn ardaloedd ble mae'r angen yn uwch.

Felly mae'r PNA yn gweithredu fel offeryn strategol, gan sicrhau bod gwasanaethau fferyllol wedi'u halinio ag uchelgeisiau iechyd y cyhoedd ehangach BIPAB, gan gynnwys cryfhau gofal yn y gymuned, ehangu gwasanaethau ataliol, gwella canlyniadau'r blynyddoedd cynnar, a sicrhau bod adnoddau'n cael eu dosbarthu mewn ffordd sy'n deg ac sy'n seiliedig ar anghenion.

Mae Gwent yn Rhanbarth Marmot sy'n golygu bod rhwydwaith o randdeiliaid lleol wedi ymrwymo i fynd i'r afael ag anghydraddoldeb drwy gymryd camau ar benderfynyddion cymdeithasol iechyd, yr amodau cymdeithasol ac economaidd sy'n siapio ein hiechyd. Mae dod yn Rhanbarth Marmot yn arwydd o fwriad ar y cyd i weithio gyda'n gilydd i wella tegwch ledled Gwent a gwella bywydau ein holl gymunedau o ganlyniad, yn unol ag egwyddorion Marmot.

Trwy nodi'r ddarpariaeth sydd ar gael ar hyn o bryd, mynediad, capasiti a gofynion yn y dyfodol, mae'r PNA yn helpu i sicrhau bod y system fferyllol yn ymatebol, yn gynaliadwy ac yn addasu i anghenion esblygol y boblogaeth.

[7] MECC // Public Health Network :: Hafan

1.3. Dyletswyddau'r Bwrdd Iechyd mewn perthynas â'r Asesiad o Anghenion Fferyllol

Yn dilyn cyhoeddi PNA gwreiddiol y Bwrdd Iechyd[8], yn 2021, mae'r asesiad diwygiedig hwn wedi'i gynhyrchu er mwyn cynnal cydymffurfiaeth â Rheoliadau'r Gwasanaeth Iechyd Gwladol (Gwasanaethau Fferyllol) (Cymru) 2020[9].

Bydd y Bwrdd Iechyd yn adolygu newidiadau i argaeledd gwasanaethau fferyllol yn barhaus yn ystod oes y PNA hwn. Pan fydd newid yn un sylweddol ac yn berthnasol i roi caniatâd i geisiadau o dan adran 83 Deddf y Gwasanaeth Iechyd Gwladol (Cymru) 2006, bydd y Bwrdd Iechyd yn ystyried a oes angen asesiad diwygiedig o dan reoliad 6(2).

Wrth aros am gyhoeddiad asesiad diwygiedig, efallai y bydd y Bwrdd Iechyd yn cyhoeddi datganiad atodol yn esbonio newidiadau perthnasol o ran argaeledd gwasanaethau fferyllol pan mae'r amodau yn rheoliad 6(3) yn cael eu bodloni. Bydd unrhyw ddatganiad atodol yn dod yn rhan o'r PNA, a bydd y cyrff a restrir yn rheoliad 7(1) o'i gyhoeddiad yn cael eu hysbysu cyn gynted ag y bo'n rhesymol ymarferol.

Gellir dod o hyd i ragor o wybodaeth am ddyletswyddau penodol y Bwrdd Iechyd a'r fframwaith rheoleiddio mewn perthynas â PNA a chefndir polisi'r PNA yn atodiad A.

1.4. Cwmpas yr asesiad o anghenion fferyllol

Diffinnir y gwasanaethau y dylid eu cynnwys o fewn cwmpas PNA yn adran 81 a 82 y Ddeddf Gwasanaeth Iechyd Gwladol (Cymru) 2006[10]. Gall y canlynol ddarparu gwasanaethau fferyllol:

- Contractwr fferyllol sydd wedi'i gynnwys yn y rhestr fferyllol ar gyfer ardal y Bwrdd Iechyd;
- Contractwr offer cyflenwi sydd wedi'i gynnwys yn y rhestr fferyllol a gedwir ar gyfer ardal y Bwrdd Iechyd; a
- Meddyg neu bractis meddyg teulu sydd wedi'i gynnwys mewn rhestr o feddygon sy'n cyflenwi a gedwir ar gyfer ardal y Bwrdd Iechyd.

---

[8] Asesiad Anghenion Fferyllol - Bwrdd Iechyd Prifysgol Aneurin Bevan

[9] The National Health Service (Pharmaceutical Services) (Wales) Regulations 2020

[10] Deddf y Gwasanaeth Iechyd Gwladol (Cymru) 2006

Mae pob Bwrdd Iechyd yn gyfrifol am baratoi, cynnal a chyhoeddi ei restrau. Yn BIPAB mae 125 o fferyllfeydd cymunedol, 13 fferyllfa mewn practis meddyg teulu a dim un contractwyr offer cyflenwi.

Gall contractwyr weithredu fel unig fasnachwr, partneriaeth, neu gorff corfforaethol. Mae Deddf Meddyginiaethau 1968[11] yn rheoli pwy all weithredu fel contractwr fferyllol, ond nid oes cyfyngiadau cyfatebol o ran pwy all weithredu fel contractwr offer cyflenwi, sy'n ddarparwr sydd wedi'i awdurdodi i gyflenwi a chefnogi cleifion gydag offer meddygol rhagnodedig fel cynhyrchion stoma, cathetrau, ac offer anymataliaeth.

Dim ond meddygon teulu sy'n gallu darparu gwasanaethau fferyllol. Mae meddygon fferyllol yn bractisau meddygon teulu sydd â chaniatâd i ddosbarthu meddyginiaethau yn uniongyrchol i gleifion mewn ardaloedd gwledig dynodedig lle mae mynediad i fferyllfa gymunedol yn gyfyngedig. Caiff y gwasanaethau hyn eu llywodraethu yn bennaf gan Ddeddf y Gwasanaeth Iechyd Gwladol (Cymru) 2006, ac fe'u cefnogir gan ddeddfwriaeth eilaidd, gan gynnwys Rheoliadau'r Gwasanaeth Iechyd Gwladol (Contractau Gwasanaethau Meddygol Cyffredinol) (Cymru) 2023[12].

Er bod y PNA yn ystyried a yw gwasanaethau fferyllol yn ddigonol i ddiwallu angen y boblogaeth, mae rhai ffactorau sydd y tu allan i gwmpas y PNA neu y tu hwnt i reolaeth uniongyrchol y Bwrdd Iechyd. Cytunir ar isafswm oriau agor craidd ar gyfer fferyllfeydd yn genedlaethol drwy reoleiddio, a chyfrifoldeb contractwyr unigol yw materion gweithredol megis trefniadau staffio a seibiannau (gan gynnwys presenoldeb fferyllydd cyfrifol). At hyn, mae cyflenwad meddyginiaethau ac argaeledd stoc yn cael eu dylanwadu gan gadwyni cyflenwi a threfniadau rheoleiddio ar lefel DU gyfan. Nid yw'r rhain wedi cael eu datganoli ac felly ni ellir mynd i'r afael â hwy drwy PNA lleol. Nid yw rhai gwasanaethau y gofynnir amdanynt yn aml gan y cyhoedd, megis darparu cymhorthion cydymffurfio a darparu cartref, yn wasanaethau fferyllol y GIG oni bai eu bod wedi'u comisiynu yn benodol, ac felly mae eu hargaeledd yn dod y tu allan i gwmpas statudol yr asesiad hwn.

1.5. Gwasanaethau Fferyllol

Mae'r adran hon yn esbonio'r gwasanaethau y mae'n ofynnol i wahanol ddarparwyr fferyllol eu cynnig. Mae hefyd yn amlinellu unrhyw

[11] Deddf Meddyginiaethau 1968

[12] Rheoliadau'r Gwasanaeth Iechyd Gwladol (Contractau Gwasanaethau Meddygol Cyffredinol) (Cymru) 2023

wasanaethau ychwanegol y gall y Bwrdd Iechyd ddewis eu comisiynu i ddarparu er mwyn diwallu anghenion iechyd y boblogaeth leol.

1.5.1. Gwasanaethau fferyllol a ddarperir gan gontractwyr fferyllol cymunedol

Yn wahanol i feddygon teulu a deintyddion, ond yn debyg i optometryddion, nid oes gan BIPAB gontractau gyda'r contractwyr fferyllol yn ei ardal. Yn lle hynny, maent yn darparu gwasanaethau o dan fframwaith cytundebol.

- Rheoliadau'r Gwasanaeth Iechyd Gwladol (Gwasanaethau Fferyllol) (Cymru) 202013;
- Cyfarwyddiadau Gwasanaethau Fferyllol (Gwasanaethau Clinigol) (Cymru) 202214;
- Cyfarwyddiadau Gwasanaethau Fferyllol (Gwasanaethau Uwch) (Offer) (Cymru) 201015; a
- Cyfarwyddydau Gofal Sylfaenol (Gwasanaethau o dan Gontract: Cyfarwyddiadau Imiwneiddiadau) (Ffliw) 202516.

Mae contractwyr fferyllol yn darparu dau fath o wasanaeth sy'n dod o fewn y diffiniad o wasanaethau fferyllol a'r fframwaith cytundebol ar gyfer fferylliaeth gymunedol. Sef:

Gwasanaethau hanfodol

Mae'r rhain yn rhan o'r telerau gwasanaeth a nodir yn atodlen 5 Rheoliadau GIG (Gwasanaethau Fferyllol) (Cymru) 2020 [17] ac mae'n rhaid i bob fferyllfa eu darparu. Maent yn cynnwys:

- Gwasanaethau cyflenwi
- Gwaredu cyffuriau diangen
- Hyrwyddo ffyrdd iach o fyw
- Cyfeirio
- Cefnogaeth ar gyfer hunan-ofal.

---

[13] Rheoliadau'r Gwasanaeth Iechyd Gwladol (Gwasanaethau Fferyllol) (Cymru) 2020

Cyfarwyddydau Gwasanaethau Fferyllol (Gwasanaethau Clinigol) (Cymru) (Diwygio) 2022

[15] Cyfarwyddiaddau Gwasanaethau Fferyllol (Gwasanaethau Uwch) (Cyfarpar) (Cymru) 2010 (2010 Rhif 13) | LLYW.CYMRU

[16] Cyfarwyddydau Gofal Sylfaenol (Gwasanaethau o dan Gontract: Imiwneiddio) (Ffliw) 2025 | LLYW.CYMRU

[17] Rheoliadau'r Gwasanaeth Iechyd Gwladol (Gwasanaethau Fferyllol) (Cymru) 2020

Gwasanaethau Fferyllol Ychwanegol

Diffinnir y gwasanaethau hyn gan Gyfarwyddiadau a gyhoeddwyd i Fyrddau Iechyd gan Weinidogion Cymru. O dan y Cyfarwyddiadau hyn, mae'n ofynnol i Fyrddau Iechyd gomisiynu rhai gwasanaethau ychwanegol penodedig a gallant, yn ôl eu disgresiwn, gomisiynu eraill. Gall Contractwyr Fferyllol ddewis darparu unrhyw rai o'r gwasanaethau hyn neu peidio. Fodd bynnag, os ydynt yn dewis darparu un neu ragor o'r gwasanaethau hyn, mae'n rhaid iddynt gydymffurfio â'r gofynion a nodir yn y Cyfarwyddiadau perthnasol a'r rheoliadau cysylltiedig a restrir isod:

- Cyfarwyddydau Gwasanaethau Fferyllol (Gwasanaethau Clinigol) (Cymru) 2022[18];
- Cyfarwyddiadau Gwasanaethau Fferyllol (Gwasanaethau Uwch) (Offer) (Cymru) 2010[19]; a
- Cyfarwyddydau Gofal Sylfaenol (Gwasanaethau o dan Gontract: Cyfarwyddiadau Imiwneiddiadau) (F fliw) 2025[20].

Gwasanaethau Fferyllol Ychwanegol y mae'n rhaid i Fyrddau Iechyd eu cynnig:

- Y Gwasanaeth Adolygu Meddyginiaethau Wrth Ryddhau Cleifion o'r Ysbyty
- Y Gwasanaeth Fferyllfeydd Cymunedol Clinigol
- Y Gwasanaeth Fferyllwyr-ragnodwyr Annibynnol (PIPS):
- Gwasanaethau Gofal Sylfaenol o dan Gontract: Cynllun Imiwneiddio ar gyfer y Ffliw
- Gwasanaeth Addasu Offer Stoma
- Y Gwasanaeth Adolygu Defnydd o Offer

Gwasanaethau Fferyllol Ychwanegol a allai gael eu cynnig gan Fyrddau Iechyd:

- Monitro gwrthgeuluo*
- Gwasanaeth cartrefi gofal
- Gwasanaeth rheoli meddyginiaethau sy'n benodol i glefydau
- Gwasanaeth cyflenwi triniaeth pandemig brys a phroffylacsis*
- Gwasanaeth brechu pandemig brys*

---

[18] Cyfarwyddydau Gwasanaethau Fferyllol (Gwasanaethau Clinigol) (Cymru) 2022 | LLYW.CYMRU

[19] Cyfarwyddiaddau Gwasanaethau Fferyllol (Gwasanaethau Uwch) (Cyfarpar) (Cymru) 2010 (2010 Rhif 13) | LLYW.CYMRU

[20] Cyfarwyddydau Gofal Sylfaenol (Gwasanaethau o dan Gontract: Imiwneiddio) (Ffliw) 2025 | LLYW.CYMRU

- Gwasanaeth cyflenwi bwyd heb glwten*
- Gwasanaeth dosbarthu gartref*
- Gwasanaeth mynediad at iaith*
- Gwasanaeth cymorth asesu meddyginiaethau a chydymffurfiaeth
- Gwasanaeth adolygu meddyginiaeth*
- Gwasanaeth cyfnewid nodwyddau a chwistrell
- Argaeledd gwasanaeth cyffuriau arbenigol ar alw
- Gwasanaeth y tu allan i oriau
- Gwasanaeth cyfeirio grŵp cleifion*
- Gwasanaeth cymorth rhagnodwr*
- Gwasanaeth Ysgolion*
- Gwasanaeth sgrinio
- Gwasanaeth rhoi'r gorau i ysmygu
- Gwasanaeth rhoi meddyginiaeth dan oruchwyliaeth
- Gwasanaeth rhagnodi*
- Gwasanaeth casglu gwrthfeirol*
- Gwasanaeth lleihau gwastraff

Nid yw gwasanaethau sydd wedi'u marcio â seren yn cael eu comisiynu o fferyllfeydd o fewn ardal y Bwrdd Iechyd ar hyn o bryd.

Mae rhagor o wybodaeth am y gofynion o ran gwasanaethau fferyllol hanfodol a gwasanaethau ychwanegol ar gael yn atodiadau B, C a D yn y drefn honno.

Yn sail i’r ddarpariaeth o’r holl wasanaethau mae’r gofyniad ar bob contractwr fferyllol i gymryd rhan mewn system llywodraethu clinigol. Mae'r system hon wedi'i nodi o fewn Rheoliadau'r GIG (Gwasanaethau Fferyllol) (Cymru) 2020 ac mae'n cynnwys:

- Rhaglen cynnwys cleifion a'r cyhoedd
- Cydweithio mewn clystyrau gyda Gweithwyr Gofal Iechyd Proffesiynol eraill
- Rhaglen Rheoli Poen
- Rhaglen effeithiolrwydd clinigol
- Rhaglen staffio a rheoli staff
- Rhaglen llywodraethu gwybodaeth
- Rhaglen safonau adeiladau

Mae'n ofynnol i fferyllfeydd agor am ddim llai na 40 awr yr wythnos, a chyfeirir at y rhain fel oriau agor craidd, ond mae llawer yn dewis agor am gyfnod hirach a chyfeirir at yr oriau ychwanegol hyn fel oriau agor atodol. O dan Reoliadau'r GIG (Gwasanaethau Fferyllol) (Cymru) 2020 mae'n bosibl

i gontractwyr fferyllol wneud cais llwyddiannus i agor fferyllfa am fwy o oriau agor craidd er mwyn diwallu angen a nodwyd mewn PNA.

Mae'r oriau agor arfaethedig ar gyfer pob fferyllfa wedi'u nodi yn y cais cychwynnol, ac os caiff y cais ei gymeradwyo, a bod y fferyllfa'n agor, dyma fydd oriau agor craidd wedi'u contractio y contractwr fferyllol o hynny ymlaen. Gall y contractwr wneud cais wedyn i newid ei oriau agor craidd a bydd y Bwrdd Iechyd yn asesu'r cais yn erbyn anghenion poblogaeth ardal y fferyllfa yn unol â'r hyn a nodir yn y PNA er mwyn penderfynu a ddylid cytuno i'r newid o ran yr oriau agor craidd ai peidio. Os bydd contractwr fferyllol yn dymuno newid ei oriau agor atodol, yn syml, bydd angen iddynt hysbysu'r Bwrdd Iechyd am y newid gan roi o leiaf tri mis o rybudd am unrhyw ostyngiad mewn oriau atodol.

1.5.2. Gwasanaethau fferyllol a ddarperir gan gontractwyr offer cyflenwi

Er nad oes gan y Bwrdd Iechyd unrhyw gontractwyr offer cyflenwi ar hyn o bryd, mae'r adran ganlynol yn nodi eu rôl a'r swyddogaethau y byddai disgwyl iddynt eu darparu fel arfer o fewn gwasanaethau fferyllol.

Yn yr un modd a chontractwyr fferyllol, nid yw Byrddau Iechyd yn dal contractau gyda chontractwyr offer dosbarthu. Mae eu telerau gwasanaeth wedi'u nodi yn atodlen 6 o Reoliadau'r GIG (Gwasanaethau Fferyllol) (Cymru) 2020.

Mae contractwyr offer dosbarthu yn darparu'r gwasanaethau canlynol ar gyfer offer (nid cyffuriau), er enghraifft cathetrau a bagiau colostomi,

sy'n dod o fewn y diffiniad o wasanaethau fferyllol:

- Cyflenwi presgripsiynau
- Gwasanaeth dosbarthu cartref ar gyfer rhai eitemau penodol
- Cyflenwi eitemau atodol priodol (e.e. cadachau tafladwy a bagiau gwaredu)
- Darparu cyngor clinigol arbenigol ynghylch yr offer, a
- chyfeirio

Efallai y byddant hefyd yn dewis darparu gwasanaethau fferyllol ychwanegol. Os ydynt yn dewis eu darparu yna mae'n rhaid iddynt fodloni gofynion penodol ac mae'n rhaid iddynt hefyd gydymffurfio'n llawn â'u telerau gwasanaeth a'r gofynion llywodraethu clinigol. O dan

Gyfarwyddiadau Gwasanaethau Fferyllol (Gwasanaethau Uwch) (Offer) (Cymru) 2010[21], gall contractwr offer hefyd ddarparu:

- Gwasanaeth Addasu Offer Stoma
- Y Gwasanaeth Adolygu Defnydd o Offer

Yn yr un modd â fferyllfeydd, mae'n ofynnol i gontractwyr cyfarpar sy'n dosbarthu gymryd rhan mewn system lywodraethu clinigol. Mae'r system hon wedi'i nodi o fewn Rheoliadau'r GIG (Gwasanaethau Fferyllol) (Cymru) 2020 ac mae'n cynnwys:

- Rhaglen cynnwys cleifion a'r cyhoedd
- Rhaglen Archwilio Clinigol
- Rhaglen Rheoli Poen
- Rhaglen effeithiolrwydd clinigol
- Rhaglen staffio a staff,
- Rhaglen lywodraethu gwybodaeth, a
- Rhaglen safonau adeiladau.

Gellir dod o hyd i ragor o wybodaeth am y gofynion ar gyfer y gwasanaethau hyn yn atodiad E.

Mae'n ofynnol i gontractwyr cyfarpar sy'n dosbarthu agor dim llai na 30 awr yr wythnos, a chyfeirir at y rhain fel oriau agor craidd. Efallai y byddant yn dewis agor am gyfnod hirach a chyfeirir at yr oriau ychwanegol hyn fel oriau agor atodol. O dan Reoliadau'r GIG (Gwasanaethau Fferyllol) (Cymru) 2020 mae'n bosibl i gontractwyr cyfarpar sy'n dosbarthu wneud cais llwyddiannus i agor safleoedd am fwy o oriau agor craidd er mwyn diwallu angen a nodwyd mewn PNA.

Mae'r oriau agor arfaethedig ar gyfer pob contractwr cyfarpar sy'n dosbarthu wedi'u nodi yn y cais cychwynnol, ac os caiff y cais ei gymeradwyo, a bod y contractwr cyflenwi'n agor, yna dyma oriau agor contractwr cyfarpar sy'n dosbarthu yn unol â'r cytundeb. Gall y contractwr wneud cais wedyn i newid ei oriau agor craidd. Bydd y Bwrdd Iechyd yn asesu'r cais yn erbyn anghenion poblogaeth yr ardal fel y nodir yn yr asesiad anghenion fferyllol er mwyn penderfynu a ddylid cytuno i'r newid i'r oriau agor craidd ai peidio.

1.5.3. Gwasanaethau fferyllol a ddarperir gan feddygon

[21] Cyfarwyddiaddau Gwasanaethau Fferyllol (Gwasanaethau Uwch) (Cyfarpar) (Cymru) 2010 (2010 Rhif 13) | LLYW.CYMRU

Mae Rheoliad 26 Rheoliadau'r GIG (Gwasanaethau Fferyllol) (Cymru) 2020 yn caniatáu i Fyrddau Iechyd wneud trefniadau gyda meddygon er mwyn cyflenwi i gleifion cymwys o dan rai amgylchiadau. Caiff y telerau gwasanaeth eu gosod yn Atodlen 7. Mae'r rheoliadau yn gymhleth, ond i grynhoi:

- Mae’n rhaid i gleifion fyw mewn 'lleoliad a reolir' (ardal sydd wedi'i phennu gan y Bwrdd Iechyd neu sefydliad blaenorol yn ardal wledig o ran cymeriad, neu yn dilyn apêl gan Weinidogion Cymru), fwy na 1.6km (wedi'i fesur mewn llinell syth) o fferyllfa, a
- mae’n rhaid i’w practis fod â hawliau hanesyddol neu gymeradwyaeth i’r safle a chaniatâd amlinellol i gyflenwi i'r ardal dan sylw.

Mae rhai eithriadau i hyn, er enghraifft cleifion sydd wedi bodloni'r Bwrdd Iechyd y byddent yn cael anhawster difrifol wrth geisio cael mynediad i fferyllfa oherwydd pellter neu annigonolrwydd dulliau cyfathrebu. At hyn, dim ond darpariaeth o’r gwasanaethau a nodir yn Atodlen 7 o Reoliadau 2020 sy'n dod o fewn y diffiniad cyfreithiol o wasanaethau fferyllol.

Nid yw cyhoeddi’r PNA hwn ynddo'i hun yn pennu, diwygio nac yn datrys ffiniau ardaloedd rheoledig, ardaloedd cydsyniad amlinellol na chymhwysedd unigol ar gyfer cyflenwi meddyginiaeth gan feddyg. Cyn penderfynu ar unrhyw gais sy’n berthnasol i ddarpariaethau ardaloedd rheoledig, bydd y Bwrdd Iechyd yn sefydlu ac yn ystyried y penderfyniad ar yr ardal reoledig berthnasol, y pellter, y cydsyniad amlinellol, cymeradwyaeth y safle a thystiolaeth reoleiddiol arall sy'n bodoli ar yr adeg honno. Bydd unrhyw adolygiad ar wahân o wybodaeth am ardaloedd rheoledig yn cael ei wneud trwy'r broses lywodraethu statudol a phroses lywodraethu'r Bwrdd Iechyd briodol.

Mae cymhwysedd ar gyfer gwasanaethau meddygon fferyllol yn cael ei bennu o dan y fframwaith statudol ar gyfer ardaloedd rheoledig ac ni ellir ei ymestyn trwy'r PNA. Mae penderfyniadau a mapiau cyfredol ar gyfer ardaloedd rheoledig yn cael eu cynnal ar wahân gan y Bwrdd Iechyd a dylid edrych arnynt wrth ystyried meddygon fferyllol, ardaloedd neilltuedig neu gynigion sy'n agos at ffin ardal reoledig. Mae map Atodlen 1 y PNA yn nodi safleoedd fferyllol a safleoedd cyflenwi ond nid yw'n pennu nac yn atgynhyrchu ffiniau ardaloedd rheoledig.

Gall agor fferyllfa newydd effeithio ar gymhwysedd ar gyfer meddyg fferyllol pan fo claf sy'n byw mewn lleoliad rheoledig o fewn 1.6 cilomedr, wedi'i fesur mewn llinell syth, o'r fferyllfa honno. Gall hyn fod yn berthnasol hyd yn oed os yw safle'r fferyllfa y tu allan i'r ardal reoledig. Bydd unrhyw effaith

ar drefniadau cyflenwi presennol yn cael ei phenderfynu yn unol â'r rheoliadau perthnasol a'r darpariaethau pontio, gohirio ac apelio cymwys.

1.5.4. Gwasanaethau GIG eraill

Mae gwasanaethau eraill sy'n cael eu comisiynu neu eu darparu gan BIPAB sy'n effeithio ar yr angen am wasanaethau fferyllol hefyd wedi'u cynnwys o fewn y PNA.

1.6. Methodoleg asesu anghenion fferyllol

1.6.1. Grŵp llywio asesu anghenion fferyllol

BIPAB sy'n gyfrifol am gyhoeddi'r Asesiad o Anghenion Fferyllol, a Chyfarwyddwr Gweithredol Iechyd y Cyhoedd a Phartneriaethau Strategol sy’n goruchwylio ei ddatblygiad. I gefnogi hyn, ailsefydlodd y Bwrdd Iechyd grŵp llywio PNA er mwyn sicrhau bod yr asesiad newydd yn cydymffurfio â Rheoliadau'r GIG (Gwasanaethau Fferyllol) (Cymru) 2020 a sicrhau ei fod yn adlewyrchu anghenion y boblogaeth leol. Mae'r grŵp yn cynnwys cynrychiolwyr o'r holl randdeiliaid allweddol, ac mae’r aelodaeth lawn wedi'i rhestru yn Atodiad F.

1.6.2. Ardaloedd yr asesiad o anghenion fferyllol

Mae gan Gwent 125 o fferyllfeydd cymunedol sy’n cael eu gweithredu gan 55 o gontractwyr fferyllol, ochr yn ochr â 13 o fferyllfeydd meddyg fferyllol. Mae hyn yn ffurfio rhwydwaith graidd y ddarpariaeth o wasanaethau fferyllol ar draws ardal y Bwrdd Iechyd. Mae'r rhanbarth yn cynnwys pum Awdurdod Lleol ac mae wedi'i drefnu yn un ar ddeg o Rwydweithiau Gofal yn y Gymdogaeth (NCNs).

Mae NCNs yn dod â phartneriaid ynghyd o iechyd y cyhoedd, llywodraeth leol, tai, a'r trydydd sector i gynllunio gwasanaethau o amgylch poblogaethau lleol sydd wedi’u diffinio’n bendant. Oherwydd bod ffiniau NCN yn darparu adlewyrchiad cywir o anghenion iechyd cymunedau, fe'u defnyddir fel sail ar gyfer yr ardaloedd y PNA ac fel pwynt cyfeirio allweddol drwy gydol yr asesiad.

Mae tabl un yn cyflwyno nifer y fferyllfeydd a'r meddygon fferyllol o fewn pob Awdurdod Lleol ac ardal NCN. At ddibenion y PNA hwn, mae'r ardaloedd lleol yn cyfateb yn uniongyrchol i ffiniau'r NCN.

Tabl Un: Fferyllfeydd Cymunedol a Meddygon fferyllol yn ôl Awdurdod Lleol a Rhwydwaith Gofal yn y Gymdogaeth.

Awdurdod lleol	Nifer y darparwyr o wasanaethau fferyllol yn yr Awdurdod Lleol	Rhwydweithiau Gofal yn y Gymdogaeth	Nifer y darparwyr yn y Rhwydweithiau Gofal yn y Gymdogaeth
Blaenau Gwent	16 Fferyllfa	Dwyrain Blaenau Gwent	7 Fferyllfa
		Gorllewin Blaenau Gwent	9 Fferyllfa
Caerffili	41 Fferyllfa	Dwyrain Caerffili	13 Fferyllfa
		Gogledd Caerffili	14 Fferyllfa
		De Caerffili	14 Fferyllfa
Sir Fynwy	18 Fferyllfa 12 Meddyg fferyllols	Gogledd Sir Fynwy	11 Fferyllfa 7 Meddyg fferyllols
		De Sir Fynwy	7 Fferyllfa 5 Meddyg fferyllols
Casnewydd	30 Fferyllfa	Dwyrain Casnewydd	13 Fferyllfa
		Gorllewin Casnewydd	17 Fferyllfa
Torfaen	20 Fferyllfa 1 Meddyg fferyllol	Gogledd Torfaen	10 Fferyllfa 1 Meddyg fferyllol
		De Torfaen	10 Fferyllfa

1.6.3. Ffynonellau gwybodaeth eraill

Mae Rhifyn 2024/25 o Gyd-asesiad Strategol Gwent, sy'n rhyngweithiol, yn casglu dangosyddion er mwyn rhoi trosolwg o iechyd a lles pobl Gwent. Rhoddodd hyn wybodaeth gefndirol am anghenion iechyd y boblogaeth a gellir dod o hyd iddo ar wefan y Bwrdd Iechyd[22]:

Defnyddiwyd y dogfennau a'r gwefannau canlynol fel ffynonellau gwybodaeth o ran anghenion iechyd y boblogaeth:

- Asesiad Llesiant Gwent Mai 202223

[22] Argraffiad 2024/26 Asesiad Strategol ar y Cyd Gwent - Bwrdd Iechyd Prifysgol Aneurin Bevan

[23] Argraffiad 2024/26 Asesiad Strategol ar y Cyd Gwent - Bwrdd Iechyd Prifysgol Aneurin Bevan

- Cynllun Lles Gwent Mai 202324
- Gwefan Nomis25
- Gwefan StatsCymru26
- Gwefan Arsyllfa Iechyd Cyhoeddus Cymru27
- Adroddiad canlyniadau Mynegai Amddifadedd Lluosog Cymru (MALC) 202528
- Gwefan Maps Wales29
- Cynlluniau Datblygu Lleol ac Adroddiadau Monitro Blynyddol yr awdurdodau lleol

1.6.4. Ymgysylltu â chleifion a'r cyhoedd

Nod y PNA yw sicrhau bod gwasanaethau fferyllol yn diwallu anghenion lleol, ac mae adborth gan y cyhoedd yn hanfodol ar gyfer nodi bylchau megis mynediad, oriau agor ac argaeledd gwasanaethau. Er mwyn casglu barn gan gleifion a'r cyhoedd, gofynnodd holiadur ar-lein (a oedd ar gael yn y Gymraeg a’r Saesneg rhwng 10 Tachwedd a 22 Rhagfyr 2025) sut mae pobl yn defnyddio fferyllfeydd cymunedol a meddygon fferyllol ar hyn o bryd, sut yr hoffent eu defnyddio yn y dyfodol, a beth sy'n gweithio'n dda neu y gellid ei wella.

Adlewyrchir canlyniadau'r holiadur yn nes ymlaen yn y ddogfen hon wrth nodi'r ddarpariaeth fferyllol gyfredol. At hyn, mae atodiad G yn cynnwys yr holiadur ac mae atodiad H yn cynnwys y canlyniadau llawn.

1.6.5. Ymgysylltu â Chontractwyr

Roedd holiadur Fferylliaeth Gymunedol ar gael ar-lein rhwng 10 Tachwedd a 22 Rhagfyr 2025. Ymatebodd 66 o'r 125 o fferyllfeydd yn ardal y Bwrdd Iechyd, gan roi cyfradd ymateb o 53%. Casglodd yr holiadur wybodaeth am y cyfleusterau sydd ar gael, y galw a'r capasiti presennol, a'r ystod o wasanaethau a ddarperir. Mae copi o'r holiadur Fferylliaeth Gymunedol wedi'i gynnwys yn atodiad I, a rhoddir manylion pellach yn yr adran ar y ddarpariaeth fferyllol gyfredol.

---

[24] Gwent-WBP-Final-digital-version-2023-2.pdf

[25] Nomis - Cyfrifiad Swyddogol ac Ystadegau Marchnad Lafur

[26] Catalog

[27] Arsyllfa Iechyd Cyhoeddus Cymru

[28] Adroddiad canlyniadau Mynegai Amddifadedd Lluosog Cymru (MALlC) 2025: mynegai cyffredinol [HTML] | LLYW.CYMRU

[29] Hafan | DataMapWales

Yn ystod yr un cyfnod, cyhoeddwyd holiadur ar-lein i bob un o'r 12 practis sy’n cyflenwi. Ymatebodd tri practis, gan gynrychioli cyfradd ymateb o 25%. Gofynnwyd i gontractwyr am eu gwasanaethau, eu capasiti a'u horiau agor. Mae'r holiadur wedi'i gynnwys yn atodiad J, a rhoddir esboniad pellach ym Mhennod Pump.

1.6.6. Ymgynghoriad

Cyhoeddwyd y PNA drafft ar wefan y Bwrdd Iechyd ar gyfer ymgynghoriad statudol o 2 Gorffennaf i 31 Awst 2026, cyfnod o ddim llai na 60 diwrnod. Yn unol â rheoliad 7 Rheoliadau'r Gwasanaeth Iechyd Gwladol (Gwasanaethau Fferyllol) (Cymru) 2020, hysbysodd y Bwrdd Iechyd y sefydliadau a'r personau rhagnodedig ac fe ymgynghorwyd â hwy.

Ceisiodd yr ymgynghoriad gael barn ar gywirdeb yr asesiad, y ddarpariaeth bresennol, y bylchau a nodwyd, anghenion fferyllol yn y dyfodol a chasgliadau'r PNA drafft. Ystyriodd y Bwrdd Iechyd yr holl ymatebion a dderbyniwyd cyn cwblhau'r asesiad. Darperir adroddiad o'r prif faterion a godwyd, ymateb y Bwrdd Iechyd a'r diwygiadau a wnaed yn Atodiad K.

1.7. Strwythur yr Asesiad o Anghenion Fferyllol

Mae'r PNA hwn wedi'i strwythuro mewn ffordd sy’n rhoi asesiad clir a thryloyw o angen fferyllol a darpariaeth gwasanaeth. Mae'n disgrifio'r boblogaeth, anghenion iechyd a grwpiau sydd ag anghenion fferyllol penodol yn gyntaf, cyn nodi'r ddarpariaeth fferyllol gyfredol a gwasanaethau ehangach y GIG sy'n dylanwadu ar y galw. Yna mae'n asesu a yw'r ddarpariaeth bresennol yn ddigonol i ddiwallu'r angen a nodwyd ar lefel ardal ac mae’n cloi trwy nodi unrhyw fylchau ac anghenion fferyllol yn y dyfodol er mwyn llywio gwaith cynllunio a gwneud penderfyniadau.

Pennod Dwy - Proffil y Boblogaeth Anghydraddoldebau Iechyd ac Angen Fferyllol

Mae'r bennod hon yn disgrifio proffil y boblogaeth, anghenion iechyd a'r ffactorau ehangach sy'n dylanwadu ar y galw am wasanaethau fferyllol ar draws ardal y Bwrdd Iechyd, gan gynnwys grwpiau a allai wynebu rhwystrau penodol i gael mynediad. Mae'n darparu'r sylfaen dystiolaeth gyd-destunol y mae'r ddarpariaeth bresennol, ac ym mhenodau diweddarach, digonolrwydd y ddarpariaeth honno, yn cael eu hasesu yn ei herbyn.

2.1. Trosolwg Awdurdodau Lleol

Mae ardal Bwrdd Iechyd Prifysgol Aneurin Bevan yn cyfateb â ffiniau 'Gwent' Fwyaf, term a ddefnyddir i adlewyrchu'r pum ardal awdurdod lleol. Mae'r map isod yn dangos y pum ardal awdurdod lleol.

Map 1 Awdurdodau lleol Gwent[30]

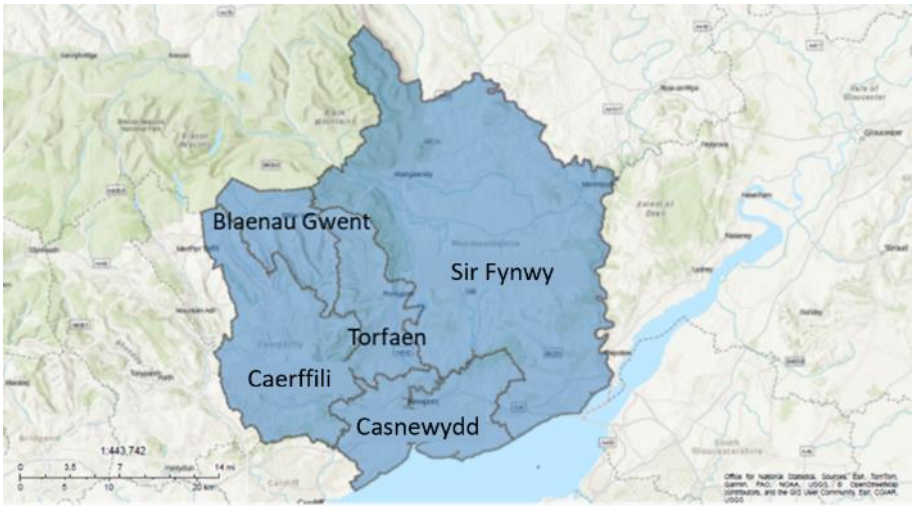

Mae Gwent ardal 1,533 cilomedr sgwâr (km^2), sef 7.2% o Gymru (21,225 km^2), ac mae ganddi boblogaeth o 601,686[31], sy'n cyfateb i 18.8% o gyfanswm poblogaeth Cymru (3,186,581).

Mae ardal Bwrdd Iechyd Prifysgol Aneurin Bevan yn amrywiol, ac mae'n cynnwys canolfannau trefol a chefn gwlad. Mae hefyd yn cynnwys cwm mwyaf dwyreiniol Cymoedd y De. Mae'r map isod yn dangos y dosbarthiad gwledig-trefol ar gyfer yr Is-barthau Ardaloedd Cynnyrch Ehangach Haen Is (LSOAs) yn ardal y Bwrdd Iechyd ac yn dangos y rhaniad cyffredinol o

[30] ABUHB Map of Gwent

[31] Amcangyfrifon poblogaeth yn ôl awdurdod lleol, blwyddyn, rhyw ac oedran | StatsCymru

ran ardaloedd gwledig yn y Dwyrain yn erbyn yr ardaloedd trefol yn y Gorllewin.

Map 2 – dosbarthiad gwledig-trefol (2011) Bwrdd Iechyd Prifysgol Aneurin Bevan[32]

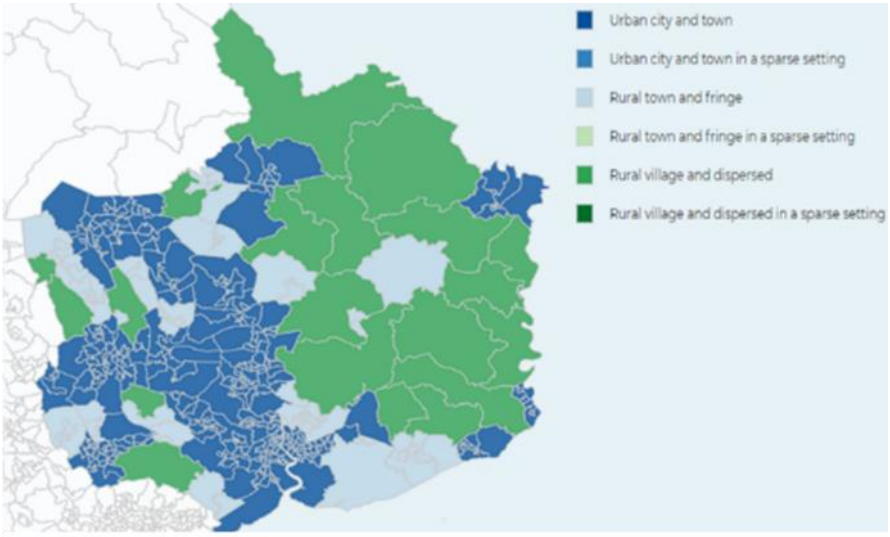

Hawlfraint y Goron a hawliau cronfa ddata 2013 Arolwg Ordnans 100050829

2.1.1. Cyngor Bwrdeistref Sirol Blaenau Gwent

Blaenau Gwent yw'r fwrdeistref leiaf yng Nghymru o ran arwynebedd, gyda thirwedd o tua 109 km^2 a phoblogaeth o 67,873. Caiff Blaenau Gwent ei ddiffinio'n ffisegol gan lethrau uchel sy'n rhannu'r tri prif gwm.

Mae Blaenau Gwent yn cynnwys nifer o ganolfannau trefol o fewn daearyddiaeth sydd yn bennaf wledig. Mae dangosyddion cymdeithasol-economaidd yn dangos lefelau uwch o ddiweithdra ac amddifadedd incwm o'u cymharu â'r cyfartaleddau cenedlaethol.[33]

[32] Health Maps Wales, NHS Wales Informatics Service

[33] GWBA-Economic-Section-V10-FINAL.pdf

Map 3 - Cyngor Bwrdeistref Sirol Blaenau Gwent

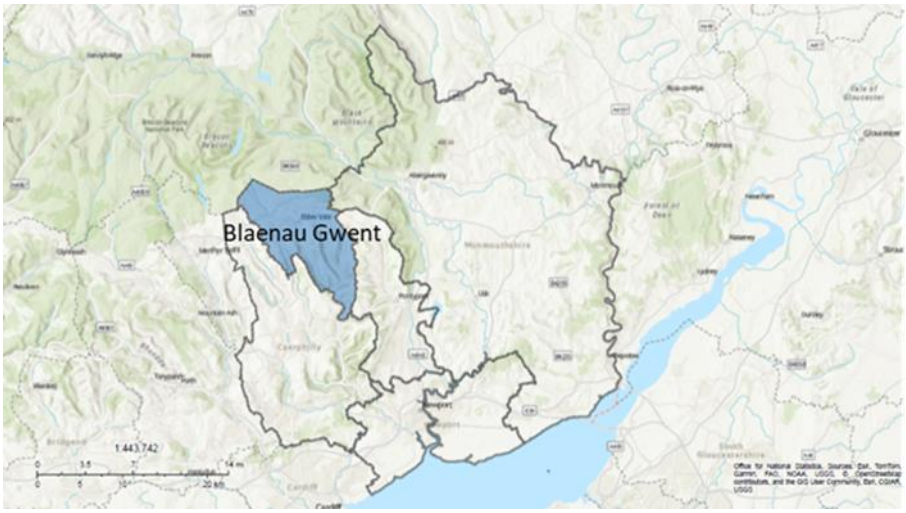

2.1.2. Bwrdeistrefi Sirol Caerffili

Mae Bwrdeistrefi Sirol Caerffili yn cwmpasu tua 280 km^2 o ardal y Cymoedd yn Ne-ddwyrain Cymru ac mae ganddi boblogaeth o 176,865. Mae'r fwrdeistref sirol yn gymysgedd o gymunedau trefol a gwledig. Defnyddir tri chwarter y fwrdeistref sirol ar gyfer amaethyddiaeth a choedwigaeth.

Mae gan dref Caerffili economi sy'n tyfu ac mae'n elwa o gysylltiadau trafnidiaeth da i Gaerdydd, ond mae lefelau sylweddol o ddiweithdra[34] ac iechyd gwael[35] yma.

Map 4 - Bwrdeistref Sirol Caerffili

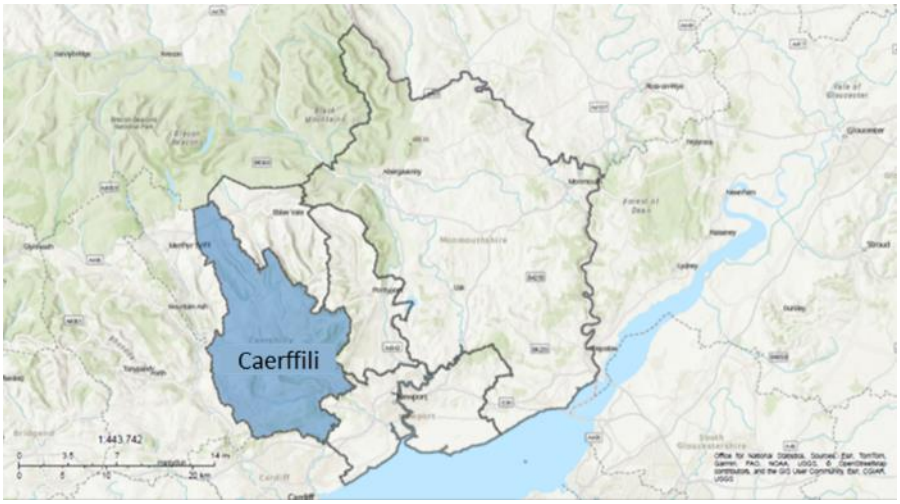

[34] Statws gweithgarwch economaidd, Lloegr a Chymru - Swyddfa Ystadegau Cenedlaethol

[35] Iechyd cyffredinol, Lloegr a Chymru - Swyddfa Ystadegau Cenedlaethol

2.1.3. Cyngor Sir Fynwy

Wedi'i lleoli yn Ne-ddwyrain Cymru, mae Sir Fynwy mewn safle strategol rhwng canolfannau mawr De Cymru, De-orllewin Lloegr a'r Canolbarth. Mae'r sir yn gorchuddio arwynebedd o tua 880 km^2 ac amcangyfrifir bod yma boblogaeth o 94,930.

Mae Sir Fynwy yn gyffredinol yn ardal ffyniannus sy'n cynnig ansawdd bywyd uchel i'w thrigolion, ond mae hyn yn cuddio rhai ardaloedd o amddifadedd.[36]

Map 5 - Cyngor Sir Fynwy

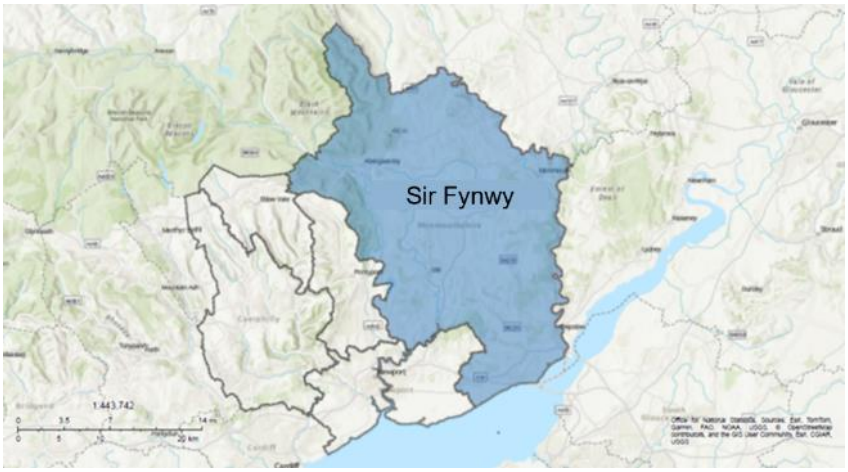

2.1.4. Cyngor Dinas Casnewydd

Mae Dinas Casnewydd yn ddinas aml-ddiwylliannol a hi yw'r drydedd ganolfan drefol fwyaf yng Nghymru, gyda phoblogaeth o 167,899[31] ac arwynebedd o 217.7 km^2.

Mae ardal Cyngor Dinas Casnewydd, sy'n cynnwys y ddinas a'r cymunedau cyfagos o fewn y fwrdeistref, wedi gweld newid parhaus yn y ddemograffeg, wrth i'r gyfran o drigolion o gymunedau ethnig lleiafrifol gynyddu o 10.1% yn 2011 i 14.4% yn 2021[37].

[36] Tackling Poverty - Monmouthshire

[37] How life has changed in Newport: Census 2021

Map 6 - Cyngor Dinas Casnewydd

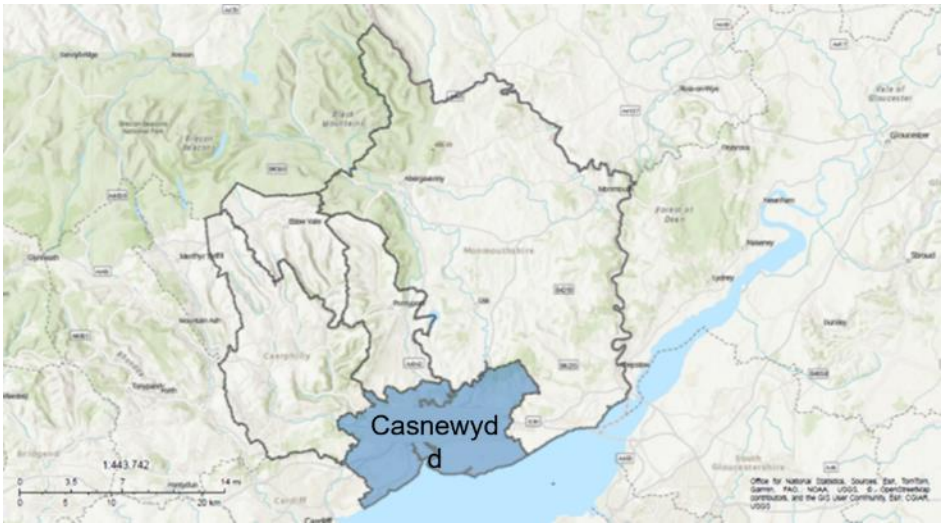

2.1.5. Bwrdeistref Sirol Torfaen

Mae bwrdeistref sirol Torfaen yn 126km² o ran arwynebedd ac hi yw'r drydedd fwrdeistref leiaf yng Nghymru; mae ganddi boblogaeth o tua 94,119[31].

Torfaen yw Cwm mwyaf dwyreiniol Cymoedd y De ac mae'n cynnwys cymysgedd o aneddiadau trefol a chymunedau gwledig. Mae gan Dorfaen etifeddiaeth o ddatblygiad diwydiannol ac mae'n wynebu amrywiadau o ran amodau cymdeithasol-economaidd ledled y fwrdeistref. Mae rhai ardaloedd yn wynebu lefelau uwch o amddifadedd ochr yn ochr â chymunedau mwy cefnog.[38]

Map 7 – Bwrdeistrefi Sirol Torfaen

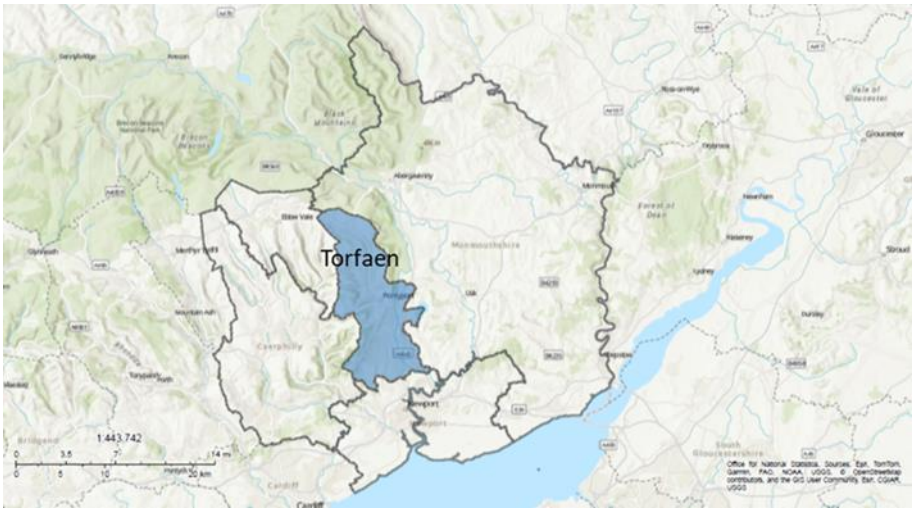

[38] Household deprivation - Census Maps, ONS

2.2. Poblogaeth

Mae'r adran hon yn disgrifio maint, dosbarthiad a phroffil oedran y boblogaeth ar draws ardal y Bwrdd Iechyd, gan gynnwys tueddiadau o ran twf a heneiddio ymhlith y boblogaeth. Mae'r ffactorau hyn yn dylanwadu ar y galw cyffredinol am wasanaethau fferyllol a'r math o wasanaethau sydd eu hangen, yn enwedig mewn perthynas â chyflyrau hirdymor a'r defnydd o feddyginiaethau.

2.2.1. Maint y Boblogaeth

Yn seiliedig ar amcangyfrifon poblogaeth StatsWales ar gyfer canol blwyddyn 2024, roedd cyfanswm poblogaeth ardal y Bwrdd Iechyd yn 601,686, ac roedd 49.02% yn ddynion a 50.97% yn fenywod. Mae maint a dosbarthiad y boblogaeth yn amrywio ar draws y pum ardal awdurdod lleol. Mae Caerffili a Chasnewydd gyda'i gilydd yn cyfrif am dros hanner y boblogaeth gyfan (57.30%), tra bod Blaenau Gwent, Sir Fynwy a Thorfaen yn cynrychioli poblogaethau llai ond pwysig. Mae tabl dau yn dangos dosbarthiad poblogaeth Gwent yn ôl ardal awdurdod lleol, gan amlygu'r cyfraniad o ran canran y mae pob un yn ei wneud at gyfanswm poblogaeth y Bwrdd[39] Iechyd.

Tabl dau: Poblogaeth yn ôl Awdurdod Lleol

	Poblogaeth	% o Went
Blaenau Gwent	67,873	11.28
Caerffili	176,865	29.39
Sir Fynwy	94,930	15.78
Casnewydd	167,899	27.91
Torfaen	94,119	15.64
Gwent	601,686	

[39] StatsWales population estimates

2.2.2. Rhagamcan poblogaeth

Mae Ffigur un yn dangos y twf cyffredinol rhagamcanol ar draws y rhan fwyaf o awdurdodau lleol rhwng 2018 a 2043, gyda'r cynnydd absoliwt mwyaf yn Nghasnewydd, sy'n adlewyrchu ei rôl fel y prif ardal o ran twf. Mae'r patrymau hyn o dwf a dosbarthiad yn darparu cyd-destun pwysig ar gyfer deall y galw presennol a'r galw yn y dyfodol am wasanaethau fferyllol, yn enwedig o ran capasiti gwasanaeth a mynediad daearyddol. Ystyrir goblygiadau'r twf hwn, gan gynnwys newidiadau yn y strwythur oedran, ymhellach yn adran 2.2.4.

Ffigur Un – Rhagamcanion ar gyfer y boblogaeth yn ôl Awdurdod Lleol 2022-2047[40]

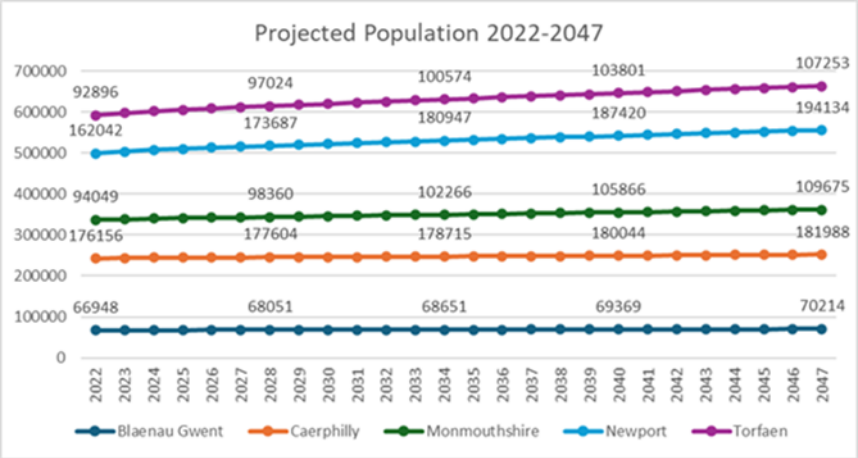

2.2.3. Disgwyliad oes a disgwyliad oes iach

Mae anghydraddoldebau sylweddol o ran disgwyliad oes a disgwyliad oes iach yn amlwg ar draws ardal y Bwrdd Iechyd, ac mae'r gwahaniaethau hyn yn tanlinellu'r angen am ymyriadau fferyllol wedi'u targedu sy'n cefnogi atal, hunan-ofal, diagnosis cynnar, optimeiddio meddyginiaethau a rheoli cyflyrau hirdymor yn y cymunedau sy'n profi'r canlyniadau gwaethaf. Y disgwyliad oes cyfartalog ar adeg genedigaeth ar gyfer y Bwrdd Iechyd yw 77.6 mlynedd i ddynion ac 81.3 mlynedd i fenywod, ond mae gwahaniaethau amlwg yn y disgwyliad oes rhwng ardaloedd awdurdodau lleol gwahanol y Bwrdd Iechyd.[41]

Sir Fynwy sydd â'r disgwyliad oes uchaf, sef 80.4 mlynedd i ddynion ac 83.9 mlynedd i fenywod. Mewn cyferbyniad, Blaenau Gwent sy'n cofnodi'r

---

[40] Source StatsWales Population projections by local authority and year

[41] JSA 2024/25

disgwyliad oes isaf, gyda dynion yn byw am 76.0 mlynedd ar gyfartaledd a menywod am 78.9 mlynedd. Mae Caerffili, Casnewydd a Thorfaen yn disgyn rhwng y ddau begwn, ac ym mhob ardal mae benywod yn byw'n hirach na gwrywod yn gyson.

Mae'r patrymau hyn yn amlygu anghydraddoldebau daearyddol parhaus o ran canlyniadau iechyd ledled Gwent, ac mae'r rhain yn berthnasol o ran ceisio deall yr amrywiad yn nifer yr achosion o gyflyrau hirdymor a'r galw am wasanaethau fferyllol.

Ffigur Dau – Disgwyliad oes ar adeg genedigaeth - Blynyddoedd o fywyd 2021-23

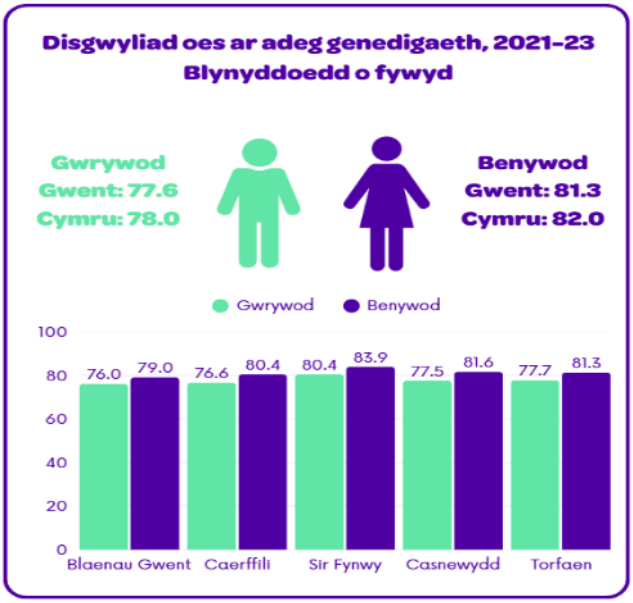

Disgwyliad oes iach yw'r nifer o flynyddoedd y mae pobl yn byw mewn iechyd da. Y gwahaniaeth mewn disgwyliad oes iach rhwng yr ardaloedd mwyaf a lleiaf difreintiedig ym Mwrdd Iechyd Prifysgol Aneurin Bevan yw 12.8 mlynedd i ddynion a 20.5 mlynedd i fenywod.

Sir Fynwy sydd â'r disgwyliad oes iach uchaf i ddynion a menywod, a Thorfaen sydd â'r isaf.

Ffigur Tri - Disgwyliad oes iach ar adeg genedigaeth - Blynyddoedd o fywyd iach, 2021-23[42]

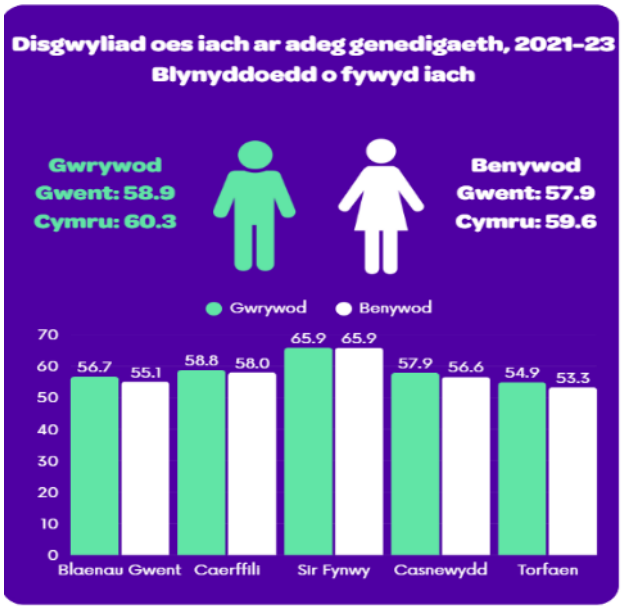

Mae'r gwahaniaethau hyn mewn disgwyliad oes a disgwyliad oes iach yn atgyfnerthu pwysigrwydd sicrhau bod gwasanaethau fferyllol yn hygyrch, yn gymesur ac yn ymatebol er mwyn diwallu anghenion y poblogaethau yn yr ardaloedd sy'n profi'r anghydraddoldebau iechyd mwyaf ar draws Gwent.

2.2.4. Strwythur Oedran a Heneiddio ymhlith y Boblogaeth

Mae'r proffil oedran (ffigur pedwar) yn dangos poblogaeth oedran gwaith eang ar draws ardal y Bwrdd Iechyd, ac mae'r niferoedd mwyaf yn y grŵp oedran 30–59 ar gyfer dynion a menywod. Yn 2023, roedd tua 61% o'r boblogaeth o oedran gwaith (16–64), 21% yn 65 oed a hŷn, ac 18% yn iau na 16 oed.

Ffynhonnell: Gwent JSA 24/25 (Disgwyliad oes ar gyfer ardaloedd lleol Prydain Fawr - Swyddfa'r Ystadegau Cenedlaethol + disgwyliad oes o ran cyflwr iechyd, pob oed, y DU - Swyddfa'r Ystadegau Cenedlaethol)

Ffigur Pedwar - Poblogaeth Gwent yn ôl Oedran (amcangyfrifon canol blwyddyn 2023)[43]

Mae ffigur pump yn amlygu amrywiad yn y strwythur oedran ar draws awdurdodau lleol. Mae gan Sir Fynwy broffil poblogaeth gymharol hŷn a Chaerffili a Chasnewydd â phoblogaethau mwy o oedran gwaith. Mae'n debygol y bydd ardaloedd â sydd chyfrannau uwch o drigolion hŷn yn profi mwy o alw am wasanaethau fferyllol, yn enwedig o ran cyflyrau hirdymor, amlgyffuriaeth ac optimeiddio meddyginiaethau, tra bod poblogaethau gwaith mwy yn dylanwadu ar y galw am wasanaethau atal ac iechyd y cyhoedd.

Ffigur Pump – Strwythur y Boblogaeth yn ôl Band Oedran ac Awdurdod Lleol, 2023[44]

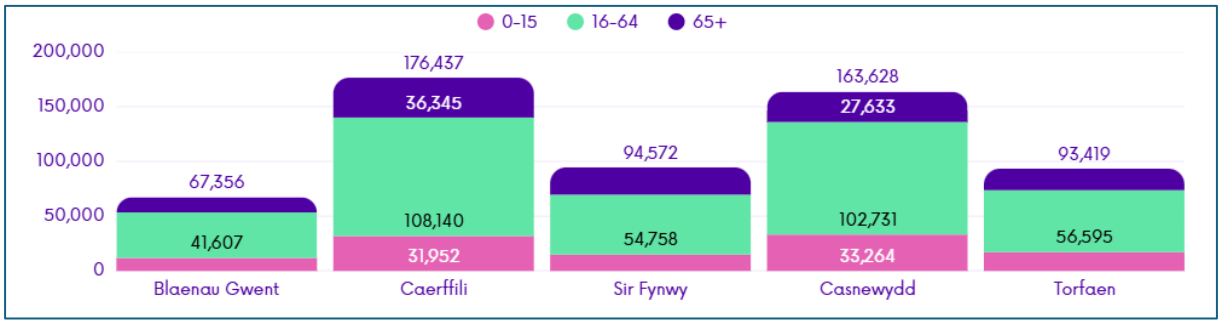

[43] Ffynhonnell - Gwent JSA 24/25 (Amcangyfrifon o'r boblogaeth ar gyfer Lloegr a Chymru - Swyddfa'r Ystadegau Cenedlaethol).

[44] Ffynhonnell – Gwent JSA 24/25 (Amcangyfrifon o'r boblogaeth ar gyfer Lloegr a Chymru - Swyddfa Ystadegau Cenedlaethol).

Fel y nodir yn ffigur un (adran 2.2.2), rhagwelir twf yn y boblogaeth gyffredinol ledled Gwent hyd at 2043.

Ochr yn ochr â'r twf hwn, mae proffil oedran y boblogaeth yn newid, gyda chyfran gynyddol o drigolion hŷn mewn nifer o ardaloedd awdurdod lleol [45]. Rhagwelir y bydd heneiddio ymhlith y boblogaeth yn cyflymu ymhellach, gyda thua un o bob pedwar preswylydd yng Ngwent (23.5%) yn 65 oed neu'n hŷn erbyn 2034, a disgwylir i nifer y bobl 85 oed a hŷn gynyddu 44.6% o 2025 i 2034, gan godi'n uwch na'r rhagolygon cenedlaethol.

Mae'r tueddiadau hyn yn dangos galw cynyddol am wasanaethau fferyllol sy'n gysylltiedig â chyflyrau hirdymor a chydafiachedd, ochr yn ochr ag angen parhaus am gymorth ataliol a chymorth ar ffurf ymyrraeth gynnar ar draws y cylch bywyd. Maent hefyd yn tynnu sylw at bwysigrwydd mynd i'r afael â amlgyffuriaeth, cydymffurfiaeth â meddyginiaethau, a'r angen am hygyrchedd i boblogaeth sy'n heneiddio ar d

raws Gwent.

2.2.5. Cyfansoddiad Cartrefi

Mae cyfansoddiad cartrefi yn darparu cyd-destun ychwanegol ar gyfer deall anghenion y boblogaeth ar draws ardal y Bwrdd Iechyd. Mae data Cyfrifiad 2021 yn dangos bod 30.6% o gartrefi yn aelwydydd un person, a bod bron i hanner y rhain yn cael eu meddiannu gan bobl 66 oed a hŷn. Roedd cartrefi un teulu yn cyfrif am 65% o'r cartrefi, gyda chyfran fechan wedi'i dosbarthu'n fathau eraill o aelwydydd [46]. Mae amrywiad rhwng awdurdodau lleol. Blaenau Gwent sydd â'r gyfran uchaf o gartrefi person sengl, a Sir Fynwy sydd â'r gyfran uchaf o gartrefi person sengl a chartrefi un teulu sy'n cael eu meddiannu'n gyfan gwbl gan bobl 65 oed a hŷn. Mae'r patrymau hyn yn rhoi cipolwg cyd-destunol ar drefniadau byw ar draws yr ardal ac maent yn berthnasol o ran deall sut y gellir cael mynediad at wasanaethau fferyllol a sut y gellir eu defnyddio, yn enwedig gan bobl hŷn sy'n byw ar eu pen eu hunain.

2.2.6. Marwoldeb a Marwolaeth Gynamserol

Mae patrymau marwolaethau yn adlewyrchu'r baich sylfaenol y mae cyflyrau hirdymor yn ei greu, gan eu bod yn ysgogi presgripsiynu parhaus a ymyriadau fferylliaeth ataliol.

---

[45] Stats Wales - Rhagamcanion poblogaeth 2022 yn ôl awdurdod lleol ac oedran

[46] Nomis DC1109EW - Cyfansoddiad cartrefi yn ôl oedran a rhyw

Mae cyfraddau marwolaethau wedi'u safoni yn ôl oedran ar gyfer awdurdodau lleol yn dangos gostyngiad ers 2015 ar gyfer Caerffili (-7.8%), Sir Fynwy (-8.4%), Casnewydd (-8.6%) a Thorfaen (-2.1%). Fodd bynnag, ym Mlaenau Gwent mae'r gyfradd marwolaethau wedi'i safoni yn ôl oedran wedi cynyddu o 1,214 ar gyfer pob 100,000 o'r boblogaeth yn 2015 i 1,247.5 ar gyfer pob 100,000 o'r boblogaeth yn 2024, sef cynnydd o 2.8[47]%.

Mae marwolaethau cynamserol (a ddiffinnir fel rhywun a fu farw o unrhyw achos cyn eu pen-blwydd yn 75 oed) o brif glefydau anhrosglwyddadwy yn dangos amrywiad sylweddol ar draws awdurdodau lleol ac yn darparu tystiolaeth bellach o anghydraddoldeb iechyd. Blaenau Gwent sydd â'r gyfradd uchaf o farwolaethau cynamserol yng Ngwent, yr ail waethaf yng Nghymru [48]. Sir Fynwy sydd â'r gyfradd isaf a'r orau yng Nghymru. Mae Caerffili, Casnewydd a Thorfaen yn disgyn rhwng yr pegynau hyn.

Mae Tabl Tri yn manylu ar nifer y marwolaethau cynamserol o brif glefydau anhrosglwyddadwy, 2021-2023 yn ôl awdurdod lleol [49]. Y cyfraddau hyn yw Cyfraddau Ewropeaidd o farwolaethau wedi'u safoni yn ôl oedran o'r prif glefydau anhrosglwyddadwy ar gyfer bob 100,000 o'r boblogaeth.

Tabl Tri - Marwolaethau cynamserol o glefydau anhrosglwyddadwy allweddol, 2021-2023

	Cyfradd	Safle
Blaenau Gwent	385.0	2
Caerffili	357.4	3
Sir Fynwy	239.4	22
Casnewydd	338.2	6
Torfaen	331.3	9
Gwent	385.0	2

[47] ONS - Marwolaethau a gofrestrwyd yn Lloegr a Chymru

[48] Asesiad Lles Blaenau Gwent 2022-23

[49] Fframwaith Canlyniadau Iechyd Cyhoeddus (PHOF 2025)

Mae'r patrymau hyn yn gyson â'r gwahaniaethau a welwyd mewn disgwyliad oes iach, gydag ardaloedd sy'n profi mwy o farwolaethau cynamserol hefyd yn tueddu i gael llai o flynyddoedd o fywyd mewn iechyd da. Gyda'i gilydd, mae'r dystiolaeth hon yn amlygu baich anghyfartal afiechydon y gellir eu hatal ar draws Gwent a goblygiadau hyn ar alw am wasanaethau fferyllol.

2.2.7. Cyfanswm y Gyfradd Ffrwythlondeb

Mae cyfraddau ffrwythlondeb yn rhoi arwydd o dwf poblogaeth yn y dyfodol a'r galw posibl am wasanaethau mamolaeth, iechyd plant a gwasanaethau fferyllol sy'n ymwneud â theuluoedd.

Cyfanswm y Gyfradd Ffrwythlondeb (TFR) yn Lloegr a Chymru yw'r nifer cyfartalog o blant y byddai disgwyl i fenyw eu cael dros ei hoes pe bai'r cyfraddau geni presennol sy'n benodol i oedran yn aros yr un fath drwy gydol ei blynyddoedd beichiogi. Mae'r TFR wedi bod yn dirywio ers 2010 ac mae'n parhau i ostwng er gwaethaf cynnydd bach yn nifer y genedigaethau yn 2024. Yng Nghymru, gostyngodd nifer y genedigaethau byw 2.0% rhwng 2023 a 2024, ac mae amcangyfrifon diweddar yn dangos bod nifer y genedigaethau wedi disgyn yn is na nifer y marwolaethau, gan adlewyrchu newid demograffig hirdymor. Mae amrywiad ar draws awdurdodau lleol o fewn ardal y Bwrdd Iechyd. Yn 2024, Casnewydd oedd â'r TFR uchaf yng Nghymru, sef 1.64, ac mae wedi cofnodi'r gyfradd uchaf ers 2022. Mae hyn yn golygu, ar gyfartaledd, bod pob menyw yn Nghasnewydd yn cael 1.64 o blant yn ystod ei hoes. Roedd gan Flaenau Gwent a Thorfaen hefyd gyfraddau ffrwythlondeb uwch na chyfartaledd Cymru, gyda cyfanswm y gyfradd ffrwythlondeb o 1.50, sy'n golygu, ar gyfartaledd, bod pob menyw yn cael tua un a hanner o blant, tra bod Caerffili yn cyd-fynd â'r cyfartaledd cenedlaethol ar 1.35[50].

Ar y cyfan, mae'r gyfradd ffrwythlondeb gyffredinol a'r TFR yn uwch mewn tri o'r pum awdurdod lleol yng Ngwent na chyfartaledd Cymru, sy'n dangos galw cymharol fwy am wasanaethau fferyllol sy'n ymwneud â mamolaeth, iechyd atgenhedlol, meddyginiaethau plentyndod a brechu mewn rhai ardaloedd.

Gyda'i gilydd, mae'r tueddiadau hyn o ran y boblogaeth yn rhoi cyd-destun pwysig ar gyfer deall patrymau defnyddio meddyginiaethau a'r galw am wasanaethau fferyllol ledled Gwent.

---

[50] Genedigaethau yn Lloegr a Chymru: cofrestriadau geni - Swyddfa'r Ystadegau Cenedlaethol

2.3. Penderfynyddion Cymdeithasol Iechyd

Mae'r adran hon yn amlinellu patrymau amddifadedd a phenderfynyddion cymdeithasol ehangach iechyd, gan gynnwys incwm, cyflogaeth a thai. Mae cysylltiadau agos rhwng anghydraddoldebau cymdeithasol-economaidd a chanlyniadau iechyd gwaeth a defnydd uwch o feddyginiaethau ac felly maent yn ystyriaeth bwysig wrth asesu angen fferyllol.

2.3.1. Mynegai Amddifadedd Lluosog Cymru

Mynegai Amddifadedd Lluosog Cymru (WIMD) 2025 yw’r mesur swyddogol o amddifadedd cymharol ar gyfer ardaloedd bychan yng Nghymru. Mae'n nodi ardaloedd sydd â'r crynodiadau uchaf o sawl math gwahanol o amddifadedd. Mae Ardal Gynnyrch Ehangach Haen Is (LSOAs) yn unedau daearyddol bach, cyson a ddefnyddir ar gyfer data cyfrifiad a ystadegau yng Nghymru a Lloegr, ac maent fel arfer yn cynnwys rhwng 1,000 a 3,000 o drigolion neu 400 a 1,200 o gartrefi. Mae'r WIMD yn graddio LSOAs yng Nghymru o 1 (y mwyaf difreintiedig) i 1,917 (y lleiaf difreintiedig).

Mae wyth parth sy'n ffurfio'r mynegai, ac mae gan bob un ohonynt ddangosyddion gwahanol ynddynt. Caiff y rhain eu pwyso ac yna eu cyfuno i roi'r mynegai cyffredinol o amddifadedd lluosog. Mae'r ffigur chwech yn dangos pob parth a'u pwysoliad.

Ffigur Chwech – Parthau Mynegai Amddifadedd Lluosog Cymru

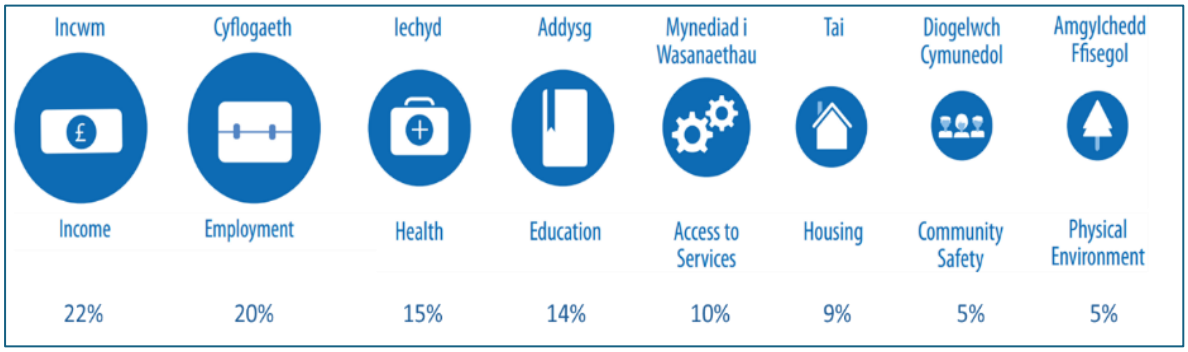

Nid yw amddifadedd yn golygu bod mewn caledi ariannol yn unig; gall hefyd olygu bod â llai o adnoddau a chyfleoedd nac y byddem yn eu disgwyl yn ein cymdeithas, er enghraifft o ran iechyd neu addysg. Mae dosbarthiad amddifadedd ar draws Gwent yn bwysig wrth ddatblygu polisïau, rhaglenni a chyllid sy'n seiliedig ar ardal. Gellir defnyddio WIMD i lywio'r penderfyniadau hyn ac i roi gwell dealltwriaeth o dueddiadau amddifadedd ar draws Gwent, gan gynnwys nodi'r ardaloedd bach mwyaf difreintiedig. Defnyddir LSOAau i dorri ardaloedd mawr, megis awdurdodau lleol, yn

ddarnau llai, haws i’w rheoli er mwyn cymharu data rhwng gwahanol gymdogaethau lleol.

Mae'r map isod yn dangos pob LSOA o fewn ardal y Bwrdd Iechyd a'i safle yn y mynegai. Yr awdurdod lleol gyda'r gyfran uchaf o'r ardaloedd bach hyn sydd yn y 10% mwyaf difreintiedig yng Nghymru yw Blaenau Gwent (20% neu 9 ardal), yna Casnewydd (18% neu 18 ardal). Sir Fynwy yw'r unig awdurdod lleol heb unrhyw ardaloedd yn y 10% mwyaf difreintiedig.

Map Wyth – Map o LSOAs wedi'u lliwio yn ôl grŵp amddifadedd, WIMD 2025

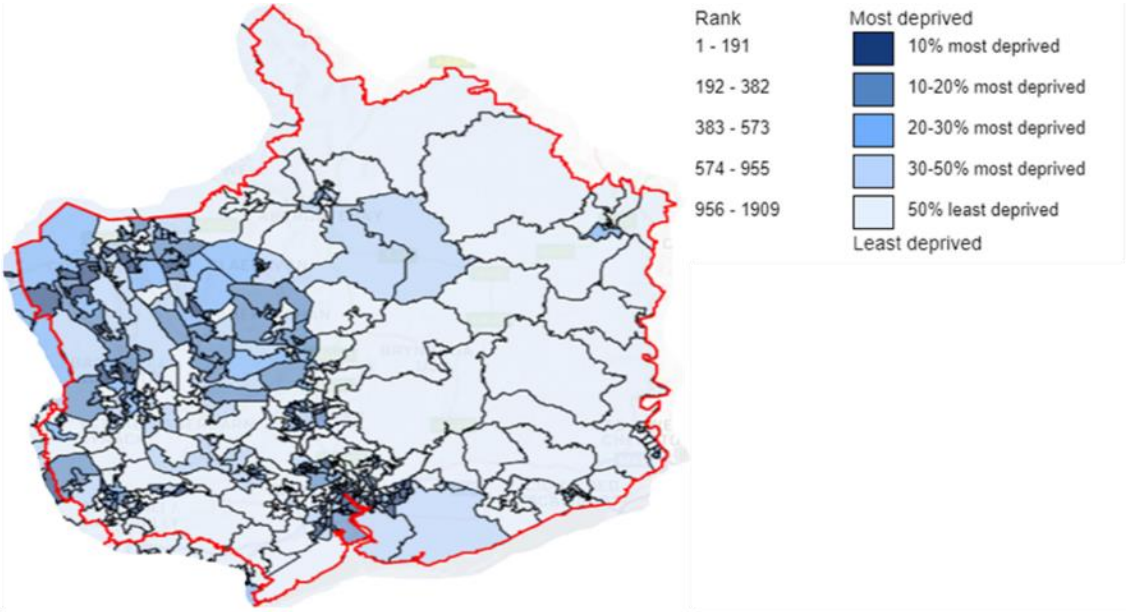

© Hawlfraint y Goron 2025. Cartograffeg Llywodraeth Cymru

Mae Tabl Pedwar yn dangos dosbarthiad LSOA ar draws bandiau amddifadedd cenedlaethol ar gyfer pob awdurdod lleol o fewn ardal y Bwrdd Iechyd, yn seiliedig ar fynegai cyffredinol WIMD 2025. Mae'r amrywiad rhwng awdurdodau lleol yn amlygu gwahaniaethau yn y crynodiad o amddifadedd o fewn yr ardal ac yn darparu cefndir cyd-destunol sy’n ein helpu i ddeall sut y gall y galw am wasanaethau fferyllol amrywio ar sail daearyddol.

Tabl Pedwar – Ardaloedd Cynnyrch Ehangach Haen Isaf mwyaf difreintiedig yn ôl awdurdod lleol (2025) [51]

Local Authority	Cyfanswm yr LSOAs	Y 10% o LSOAs mwyaf difreintiedig yng Nghymru (graddfeydd 1 - 191)	Y 20% o LSOAs mwyaf difreintiedig yng Nghymru (graddfeydd 1 - 382)	Y 30% o LSOAs mwyaf difreintiedig yng Nghymru (graddfeydd 1 - 574)	50% o'r LSOAs mwyaf difreintiedig yng Nghymru (graddfeydd 1 - 958)
Blaenau Gwent	46	9	17	27	35
Caerffili	110	12	28	41	65
Sir Fynwy	58	0	3	4	11
Casnewydd	100	18	32	41	51
Torfaen	60	5	18	26	35

Fel y nodir yn adran 2.2.3, mae lefelau uwch o amddifadedd yn gysylltiedig â chanlyniadau iechyd gwaeth a disgwyliad oes is. Mae Ffigur Saith yn darlunio'r bwlch amddifadedd, mewn blynyddoedd, o ran disgwyliad oes iach ar draws ardal y Bwrdd Iechyd, gan ddangos amrywiad rhwng ardaloedd a bwlch cyson rhwng gwrywod a benywod. Mae'r berthynas hon yn darparu cyd-destun pwysig ar gyfer deall patrymau galw am wasanaethau fferyllol, yn enwedig mewn cymunedau mwy difreintiedig lle mae'n debygol y bydd mwy o ddibyniaeth ar wasanaethau hygyrch megis fferyllfeydd.

[51] (proffiliau amddifadedd awdurdodau lleol Mynegai Amddifadedd Lluosog Cymru (MALC) 2025 | StatsCymru)

Ffigur Saith – Bwlch amddifadedd Gwent, mewn blynyddoedd, o disgwyliad oes iach 2018-20[52]

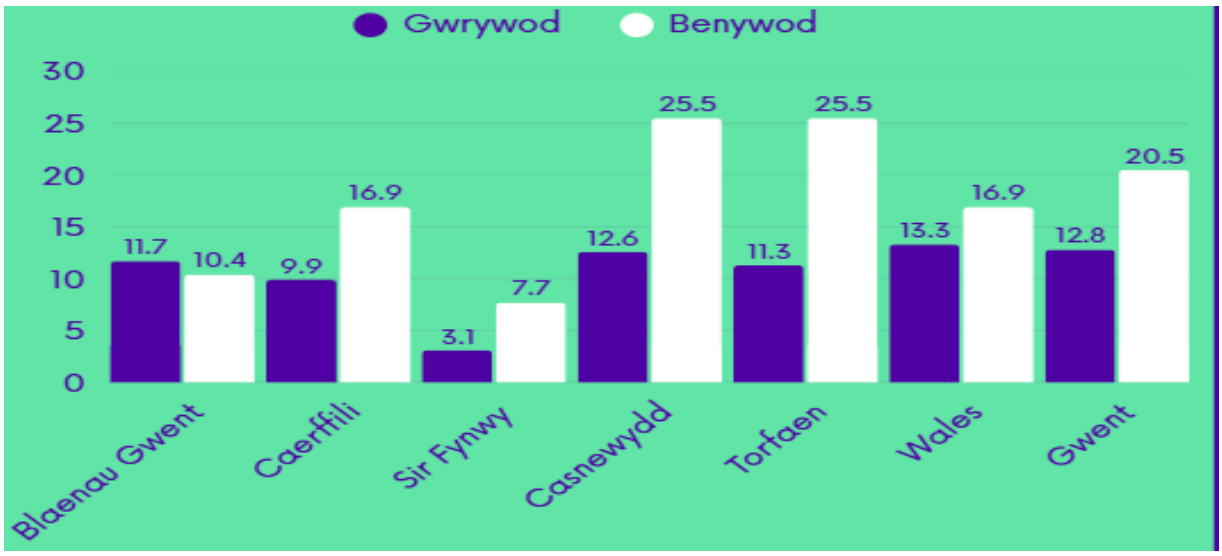

Mar data disgwyliad oes iach (2018–20) yn dangos bwlch amddifadedd amlwg ledled Gwent. Mae Mynegai Amddifadedd Lluosog Cymru 2025 (WIMD) yn cadarnhau bod patrymau amddifadedd yn parhau i fod wedi'u gwreiddio ar draws rhannau o ardal y Bwrdd Iechyd, gan ddarparu cyd-destun parhaus ar gyfer yr anghydraddoldebau hyn.

2.3.2. Gweithgaredd economaidd

Mae gweithgarwch economaidd yn elfen allweddol o amddifadedd o fewn y WIMD ac mae cysylltiad agos rhwng hyn â chanlyniadau iechyd a disgwyliad oes iach. Mae ardaloedd sydd â lefelau is o weithgarwch economaidd yn fwy tebygol o brofi amddifadedd uwch, afiechydon yn dechrau'n gynt a llai o flynyddoedd o fywyd iach, fel y dangosir gan y patrymau amddifadedd a disgwyliad oes a ddisgrifir yn adran 2.2.

Mae Ffigur 8 yn dangos cyfraddau cyflogaeth ar gyfer gwrywod a benywod ar draws ardal y Bwrdd Iechyd yn 2023/24. Mae ardaloedd sydd â chrynodiadau uwch o amddifadedd, fel y dangosir ym nosbarthiad y WIMD 2025 yn nhabl pedwar, yn tueddu i gael cyfraddau cyflogaeth cyffredinol is. Ar draws pob ardal, mae cyfraddau cyflogaeth yn gyson uwch i ddynion nag i fenywod.

[52] Ffynhonnell – Gwent JSA 24/25 (Offeryn Adrodd PHOF)

Ffigur Wyth – Cyfradd Cyflogaeth (% y bobl 16-64 oed)[53]

Mae patrymau amddifadedd a disgwyliad oes yn berthnasol i ddarpariaeth gwasanaethau fferyllol, gan fod cyffredinrwydd uwch o gyflyrau hirdymor ymhlith poblogaethau mewn ardaloedd mwy difreintiedig a mwy o ddibyniaeth ar wasanaethau hygyrch fel fferyllfeydd cymunedol ar gyfer cyflenwi meddyginiaethau, derbyn cyngor, gwasanaethau ataliol a chymorth gyda chydymffurfiaeth â meddyginiaethau.

2.4. Dosbarthiad Daearyddol

Mae amrywiad daearyddol yn dylanwadu ar y ffordd y ceir mynediad at wasanaethau ac mae hyn yn pwysleisio pwysigrwydd darpariaeth sy'n briodol i'r ardaloedd lleol penodol. Mae gwahaniaethau mewn dwysedd poblogaeth a natur wledig ardaloedd yn cael effaith ar fynediad ffisegol at wasanaethau fferyllol ar draws ardal y Bwrdd Iechyd. Gall ardaloedd gwledig ddibynnu mwy ar feddygon fferyllol, gwasanaethau dosbarthu meddyginiaethau a threfniadau mynediad hyblyg, tra gall ardaloedd trefol mwy poblog brofi mwy o weithgarwch a phwysau o ran capasiti a ddaw yn sgil hyn.

[53] Ffynhonnell – Gwent JSA 24/25 (Arolwg Poblogaeth Blynyddol/Arolwg y Gweithlu - Ffynonellau Data - hafan - Nomis - Cyfrifiad Swyddogol ac Ystadegau'r Farchnad Lafur)

2.4.1. Dwysedd poblogaeth

Ac eithrio Sir Fynwy, mae dwysedd poblogaeth ar draws ardal y Bwrdd Iechyd yn uwch na chyfartaledd Cymru. Casnewydd yw'r awdurdod lleol mwyaf poblog, tra bod gan Sir Fynwy ddwysedd poblogaeth sylweddol is, sy'n adlewyrchu ei chymeriad mwy gwledig. Mae tabl naw yn dangos dwysedd poblogaeth yn ôl awdurdod lleol.

Tabl Naw - dwysedd poblogaeth (pobl ar gyfer pob cilomedr sgwâr), 2023[54]

Cymru	**152.60**
Blaenau Gwent	619.49
Caerffili	636.07
Sir Fynwy	111.37
Casnewydd	859.25
Torfaen	743.20

2.4.2. Trafnidiaeth

Mae argaeledd trafnidiaeth yn ffactor bwysig o ran sut mae pobl yn cael mynediad at wasanaethau, yn enwedig mewn ardaloedd sydd â dwysedd poblogaeth is. Mae data Cyfrifiad 2021 yn dangos nad oedd car na fan gan 19.9% o'r cartrefi yn ardal y Bwrdd Iechyd. Gall lefelau is o berchnogaeth ceir mewn rhai ardaloedd greu rhwystrau o ran cael mynediad at wasanaethau fferyllol, gan gynyddu pwysigrwydd fferyllfeydd lleol sy'n hygyrch, gwasanaethau dosbarthu ac oriau agor priodol. Mae mwy o bobl yn berchen ar geir yn Sir Fynwy, ac mae gan gyfran uwch o gartrefi fynediad at ddau gerbyd neu fwy. Ym Mlaenau Gwent ar y llaw arall mae cyfran uwch o gartrefi nad oes ganddynt fynediad at gar na fan, neu fynediad at un cerbyd yn unig.

[54] Dwysedd StatsCymru

Ffigur Naw – perchnogaeth ceir ar lefel awdurdod lleol[55]

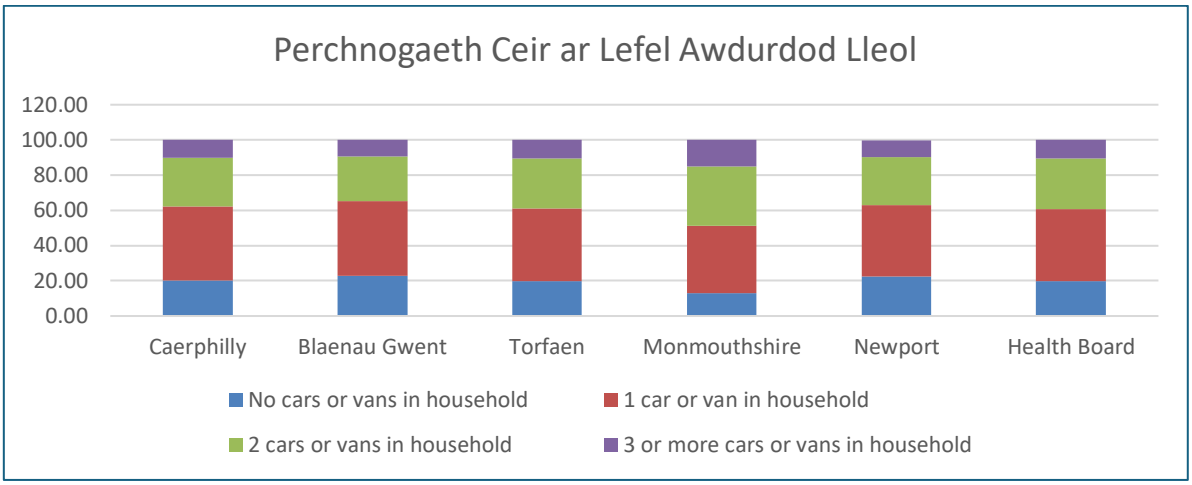

2.5. Nodweddion Gwarchodedig

mae nodweddion gwarchodedig, fel y'u diffinnir yn Neddf Cydraddoldeb 2010 yn cynnwys oed, anabledd, ailbennu rhywedd, priodas a phartneriaeth sifil, beichiogrwydd a mamolaeth, crefydd neu gredo, rhyw a chyfeiriadedd rhywiol. Mae ystyried y nodweddion hyn yn bwysig gan y gallant ddylanwadu ar fynediad at wasanaethau fferyllol a'r modd yr ymgysylltir â hwy.

Yn yr asesiad hwn, ystyriwyd yr holl nodweddion gwarchodedig. Lle bo hynny'n berthnasol, a ble mae wedi'i gefnogi gan y dystiolaeth sydd ar gael, rhoddir mwy o bwyslais ar y nodweddion sydd â'r cysylltiad agosaf â mynediad at wasanaethau fferyllol a'u defnydd, megis oedran, anabledd, ethnigrwydd a rhyw. Cydnabyddir nodweddion gwarchodedig eraill i ddangos sylw dyladwy a chydraddoldeb o ran mynediad, ond ni chânt eu trafod yn fanwl os nad oes llawer o dystiolaeth leol sy'n dangos eu bod yn cael unrhyw effaith ar y ddarpariaeth o wasanaethau fferyllol.

2.5.1. Oedran

Mae oedran yn nodwedd warchodedig o dan Ddeddf Cydraddoldeb 2010 ac yn ffactor allweddol sy'n dylanwadu ar ddefnydd o wasanaethau fferyllol. Fel y nodir yn adran 2.2.4, mae poblogaeth ardal y Bwrdd Iechyd yn heneiddio, ac mae nifer yr henoed a'r bobl sydd mewn oed mawr yn cynyddu. Mae hyn yn berthnasol i wasanaethau fferyllol oherwydd cyffredinrwydd cyflyrau hirdymor, cydafiachedd ac amlgyffuriaeth mewn grwpiau oedran hŷn, ochr yn ochr â'r angen am wasanaethau hygyrch,

[55] Cyfrifiad 2021 - Cyfrifiad y Boblogaeth - Ffynonellau Data - hafan - Nomis - Ystadegau Swyddogol y Cyfrifiad a'r Farchnad Lafur

cymorth cydymffurfio â meddyginiaethau a ymyriadau ataliol ar draws y cwrs bywyd. Gellir dod o hyd i ddadansoddiad manwl o'r boblogaeth yn ôl oedran yn gynharach yn y bennod hon ac ni chaiff ei ailadrodd yma.

2.5.2. Anabledd

Mae anabledd yn nodwedd warchodedig o dan Ddeddf Cydraddoldeb 2010 ac mae cysylltiad agos rhwng anabledd a chyflyrau hirdymor a phatrymau defnyddio gwasanaethau fferyllol. Mae hyn yn cynnwys pobl sydd ag anableddau dysgu, a allai brofi rhwystrau ychwanegol sy'n ymwneud â chyfathrebu, deall meddyginiaethau a defnyddio gwasanaethau. Gall y ffactorau hyn effeithio ar fynediad at wasanaethau, dibyniaeth ar feddyginiaethau, a'r angen am gymorth ychwanegol gan dimau fferyllol. Wrth i'r boblogaeth heneiddio, disgwylir i nifer y bobl sy'n byw gyda salwch hirdymor cyfyngol gynyddu ar draws holl ardaloedd awdurdodau lleol y Bwrdd Iechyd.

Mae rhagamcanion yn dangos y disgwylir i bob awdurdod lleol yn ardal y Bwrdd Iechyd weld cynnydd yn nifer y bobl 18 oed a hŷn sydd â salwch hirdymor cyfyngol rhwng 2013 a 2035, ac amcangyfrifir y bydd y cynnydd hwn yn amrywio o 14.1% ym Mlaenau Gwent i 25.1% yng Nghasnewydd[56].

Ffigur Ddeg – rhagamcan o nifer y bobl 18 oed a hŷn sydd â salwch hirdymor cyfyngol

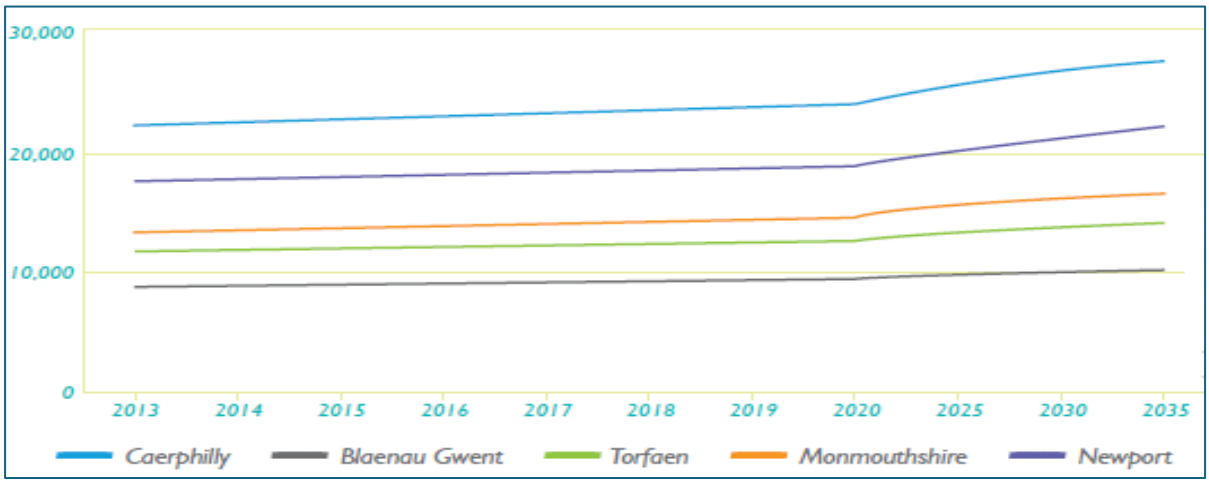

Mae Ffigur un ar ddeg isod yn dangos cyfran yr oedolion 16 oed a hŷn y cyfyngir ar eu gweithgareddau o ddydd i ddydd gan salwch hirdymor ar draws ardal y Bwrdd Iechyd. Mae'r gyfran yn amrywio rhwng gwahanol awdurdodau lleol ac mae'n uwch na chyfartaledd Cymru ym Mlaenau Gwent a Thorfaen, tra bod cyfrannau is yn cael eu gweld yng Nghasnewydd a

[56] Asesiad o Anghenion y Boblogaeth 2022-2023

Chaerffili. Mae'r amrywiad hwn yn rhoi cipolwg cyd-destunol ar y gwahaniaethau mewn cyfyngiad swyddogaethol ar draws y boblogaeth, ac mae hyn yn berthnasol wrth geisio deall ystyriaethau hygyrchedd ar gyfer gwasanaethau fferyllol.

Ffigur un ar ddeg - Oedolion 16+ oed y mae eu gweithgareddau wedi'u cyfyngu gan salwch hirsefydlog 2022-23

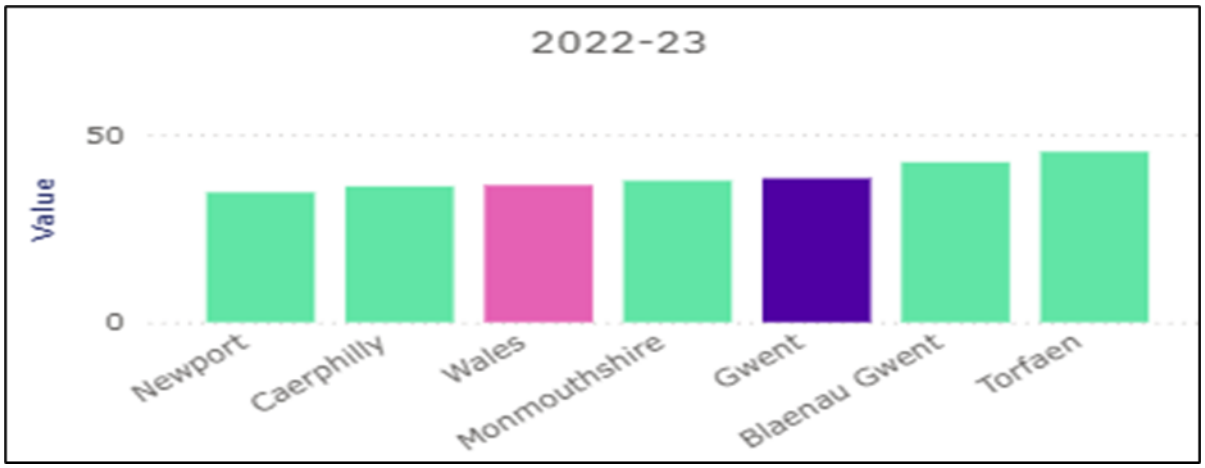

Gyda'i gilydd, mae'r patrymau hyn yn darparu gwybodaeth gyd-destunol ar lefelau cyfyngiad swyddogaethol ar draws y boblogaeth ac yn amlygu ystyriaethau sy'n berthnasol i hygyrchedd a phrofiad gwasanaeth. Mae niferoedd cynyddol o bobl ag anableddau a salwch hirdymor cyfyngol yn debygol o arwain at fwy o alw am adeiladau hygyrch, gwasanaeth dosbarthu i'r cartref, cymhorthion cydymffurfio, adolygiadau o feddyginiaethau a chymorth parhaus gyda meddyginiaethau.

2.5.3. Ethnigrwydd ac Iaith

Mae ethnigrwydd yn nodwedd warchodedig o dan Ddeddf Cydraddoldeb 2010 ac mae'n berthnasol o ran mynediad at wasanaethau fferyllol, cyfathrebu ac ymgysylltu. Mae [57]data Cyfrifiad 2021 yn dangos bod gan ardal y Bwrdd Iechyd boblogaeth sy'n bennaf wyn, gyda chyfrannau llai o drigolion o grwpiau ethnig Asiaidd, Du, Hiliol a grwpiau ethnig eraill. Mae Ffigur 12 yn dangos bod poblogaeth fwy amrywiol yn ethnig yng Nghasnewydd nac yn ardaloedd awdurdodau lleol eraill, tra bod gan yr awdurdodau sy'n weddill gyfran uwch o drigolion sy'n nodi eu bod yn wyn o'i gymharu â chyfartaledd Cymru. Mae Atodlen L yn darparu dadansoddiad llawn o'r data hwn ac yn cynnwys gwybodaeth hefyd sy'n ymwneud â

[57] Nomis - Grwpiau ethnig 2021

nodweddion gwarchodedig eraill, yn ogystal â grwpiau agored i nwed a chynhwysiant.

Ffigur 12 - Canran ethnigrwydd Gwent[58]

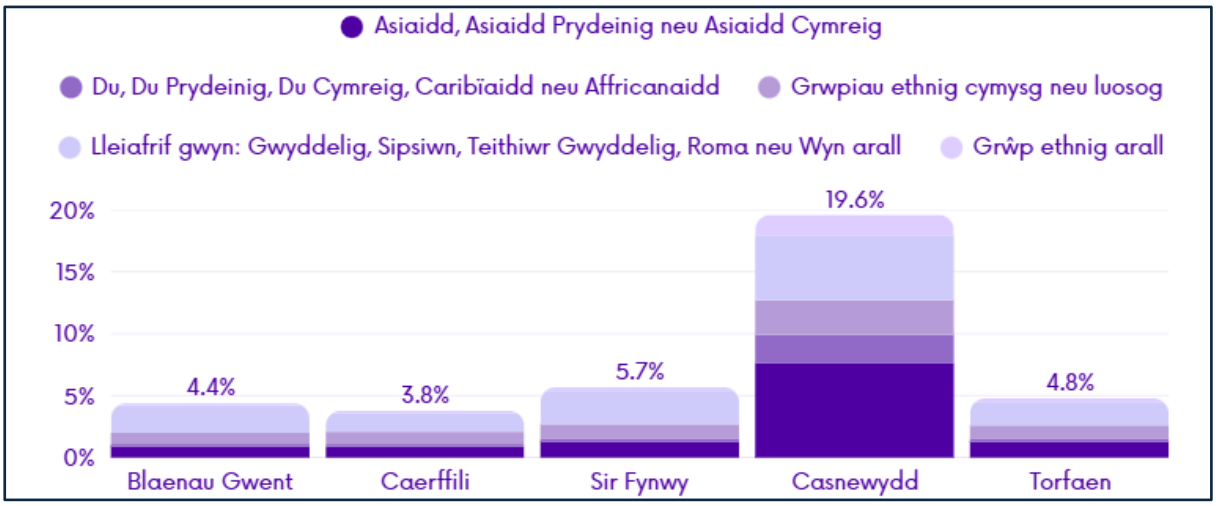

Gall ardaloedd sydd â mwy o amrywiaeth ethnig fod angen gwell mynediad at wasanaethau sy'n briodol yn ddiwylliannol, cymorth o ran iaith ac ymyriadau iechyd y cyhoedd cyhoeddus wedi'u targedu i sicrhau mynediad teg at ofal fferyllol.

Er nad yw iaith yn nodwedd warchodedig o dan y Ddeddf Cydraddoldeb 2010, mae cysylltiad agos rhwng iaith y cartref a hil ac ethnigrwydd ac mae'n ffactor pwysig wrth sicrhau mynediad cyfartal at wasanaethau.

Mae Cyfrifiad 2021 yn dangos bod y rhan fwyaf o drigolion yn nodi Saesneg neu Gymraeg fel eu prif iaith. Fodd bynnag, mae lleiafrif bach yn adrodd mai ychydig o allu sydd ganddynt o ran siarad Saesneg yn hyderus neu'n rhugl.[59]. Mae hyn yn amrywio yn ôl awdurdod lleol. Mae'r gyfran o gartrefi sydd â Saesneg yn brif iaith yn is yng Nghasnewydd o'i gymharu â gweddill ardal y Bwrdd Iechyd (Ffigur 13).

[58] Ffynhonnell - Gwent JSA (Grŵp ethnig - Swyddfa Ystadegau Cenedlaethol)

[59] Nomis 2021 hyfedredd iaith (Saesneg)

Ffigur 13 – Medrusrwydd yn Saesneg yn ôl oedran

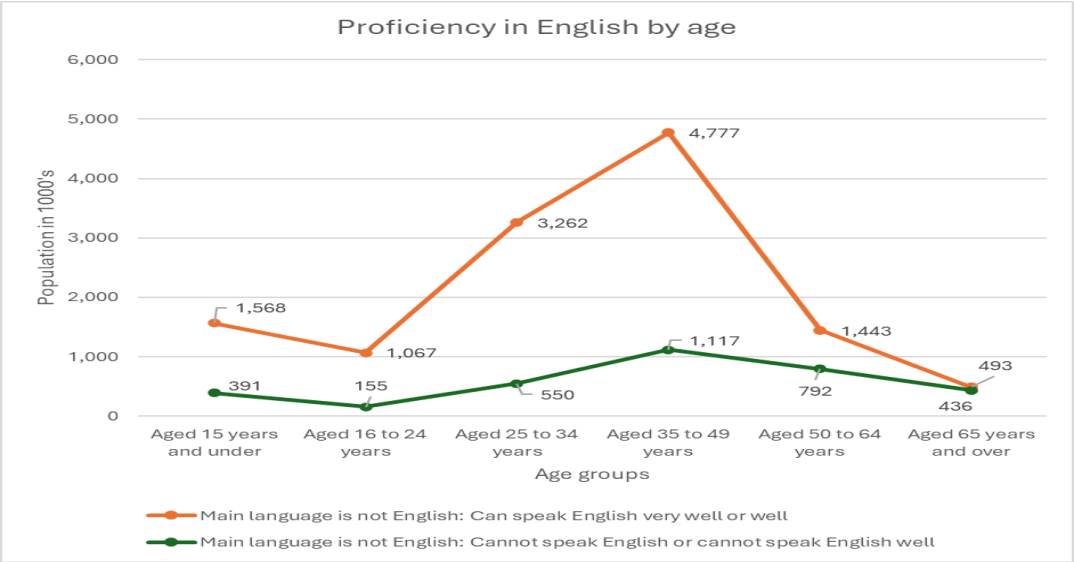

Gall rhwystrau iaith effeithio ar gyfathrebu, dealltwriaeth o feddyginiaethau ac ymgysylltiad â gofal iechyd, a gallant gael effaith anghymesur ar rai grwpiau gwarchodedig.

Mae'r Gymraeg, er nad yw wedi'i chynnwys fel nodwedd warchodedig o dan Ddeddf Cydraddoldeb 2010, yn ddarostyngedig i ddyletswyddau statudol o dan Ddeddf yr Iaith Gymraeg 1993 a Mesur yr Iaith Gymraeg (Cymru) 2011. Mae data'r cyfrifiad yn dangos amrywiad mewn sgiliau iaith Gymraeg ar draws awdurdodau lleol, gyda'r rhan fwyaf o drigolion yn nodi nad oes ganddynt unrhyw allu i siarad Cymraeg. Mae Caerffili yn cofnodi lefelau cymharol uwch o hyfedredd yn yr Gymraeg na llawer o ardaloedd eraill. Atodiad L

Gyda'i gilydd, mae ethnigrwydd a phatrymau iaith yn darparu gwybodaeth gysylltiol sy'n berthnasol o ran deall anghenion cyfathrebu ac ystyriaethau hygyrchedd ar gyfer gwasanaethau fferyllol ar draws ardal y Bwrdd Iechyd.

2.5.4. Rhyw

Mae rhyw yn nodwedd warchodedig o dan Ddeddf Cydraddoldeb 2010 ac mae'n berthnasol o ran deall gwahaniaethau mewn anghenion iechyd, patrymau defnyddio gwasanaethau a mynediad at ofal. Mae gwahaniaethau sy'n gysylltiedig â rhyw yn dylanwadu ar ymgysylltiad â gwasanaethau ataliol, iechyd atgenhedlol a rhywiol, a rheolaeth o gyflyrau hirdymor ar draws cwrs bywyd. Mae ystyried rhyw yn darparu cyd-destun pwysig ar gyfer deall sut mae gwasanaethau fferyllol yn cael eu cyrchu a'u profi gan wahanol grwpiau o’r boblogaeth.

Fel y nodir yn adrannau 2.2.3 a 2.3.1, mae gwahaniaethau rhyw cyson o ran disgwyliad oes a disgwyliad oes iach ar draws Gwent. Mae disgwyliad oes menywod yn uwch na disgwyliad oes dynion ym mhob awdurdod lleol, ac mae'r disgwyliad oes uchaf yn Sir Fynwy a'r isaf ym Mlaenau Gwent (Ffigur dau). Fodd bynnag, mae disgwyliad oes iach yn is i fenywod nag i ddynion (Ffigur tri), sy'n dangos bod menywod fel arfer yn byw'n hirach ond yn treulio mwy o flynyddoedd mewn iechyd gwaelach. Mae anghydraddoldebau pendant rhwng y rhywiau, mae'r bwlch amddifadedd o ran disgwyliad oes iach yn sylweddol fwy i fenywod na dynion ar draws Gwent (20.5 mlynedd o'i gymharu â 12.8 mlynedd), ac mae bylchau arbennig o fawr i'w gweld yng Nghasnewydd a Thorfaen (Ffigur saith).

Yng Nghymru, mae polisi cenedlaethol, gan gynnwys Cynllun Iechyd Menywod[60] y Llywodraeth, yn pwysleisio pwysigrwydd gwella mynediad, ymyriad cynnar a chymorth ataliol ar gyfer anghenion iechyd menywod.

Mae dynion yn profi patrymau gwahanol o ran angen iechyd ac ymgysylltu â gwasanaethau gofal iechyd o'u cymharu â menywod, gan gynnwys llai o ddefnydd o rai gwasanaethau ataliol a chyflwyno'n hwyrach ar gyfer rhai cyflyrau. Mae'r gwahaniaethau hyn yn berthnasol wrth ystyried mynediad at wasanaethau fferyllol, yn enwedig o ran ymyriad cynnar, hunan-ofal ac ymgysylltu â chyngor a chymorth.

Gyda'i gilydd, mae ystyried nodweddion gwarchodedig yn darparu cyd-destun pwysig ar gyfer deall gwahaniaethau o ran mynediad, profiad ac ymgysylltiad â gwasanaethau fferyllol ar draws ardal y Bwrdd Iechyd. Mae'r asesiad hwn yn mabwysiadu dull cymesur, gan ganolbwyntio ar y nodweddion sydd â'r cysylltiad agosaf â chael mynediad at wasanaethau fferyllol a'u defnyddio, gan sicrhau bod sylw priodol yn cael ei roi i'r holl nodweddion gwarchodedig yn unol â dyletswyddau cydraddoldeb.

2.6. Grwpiau agored i niwed a chynhwysiant

Yn ogystal â nodweddion gwarchodedig, efallai bod rhai grwpiau o fewn y boblogaeth yn fwy agored i niwed neu'n wynebu rhwystrau ychwanegol wrth gael mynediad at wasanaethau gofal iechyd. Nid yw'r grwpiau hyn yn cael eu diffinio gan un nodwedd warchodedig yn unig, ond efallai eu bod yn wynebu cyfuniad o wahanol fathau o anfantais sy'n gysylltiedig ag iechyd, amgylchiadau cymdeithasol neu batrymau defnyddio gwasanaethau. Mae ystyried grwpiau bregus a chynhwysiant yn darparu cyd-destun pellach o ran deall sut y ceir mynediad at wasanaethau fferyllol yn ymarferol ar draws

[60] Cynllun Iechyd Menywod ar gyfer Cymru.pdf

ardal y Bwrdd Iechyd, ac mae hyn yn llywio asesiad o’r ddarpariaeth o wasanaethau yn nes ymlaen. Mae'r adran hon yn disgrifio grwpiau o’r boblogaeth a allai wynebu rhwystrau o ran cael mynediad at ofal iechyd neu ganlyniadau iechyd gwaeth, gan gynnwys pobl ddigartref, cymunedau Sipsi a Teithwyr, gofalwyr a throseddwyr. Cydnabyddir grwpiau bregus eraill hefyd, megis ceiswyr lloches, ffoaduriaid a mudwyr, gweithwyr rhyw, cyn-filwyr, a phlant a phobl ifanc sy'n dod i gysylltiad â'r system cyfiawnder ieuenctid, a chaiff eu hanghenion fferyllol eu hystyried drwy'r asesiad o fynediad ehangach, parhad gofal a chymorth meddyginiaethau yn hytrach na fel is-adrannau annibynnol.

Mae Iechyd Cyhoeddus Cymru wedi cyhoeddi crynodebau o dystiolaeth sy'n amlinellu statws iechyd grwpiau Iechyd Cynhwysiant ledled Cymru. Er nad yw'r data hyn yn benodol i Went, maent yn darparu cyd-destun pwysig ynghylch graddfa a chymhlethdod yr angen iechyd a brofir gan y poblogaethau hyn, ac mae’n llywio'r ystyriaeth o sut y gall gwasanaethau fferyllol ymateb mewn modd cymesur[61].

Ystyrir cyflyrau iechyd meddwl fel rhan o gyflyrau hirdymor oherwydd eu natur gronig a'r defnydd o feddyginiaethau cysylltiedig.

2.6.1. Gofalwyr

Gofalwyr yw pobl o unrhyw oedran sy'n darparu gofal a chymorth di-dâl i aelod o'r teulu, ffrind neu gymydog sydd ag anabledd, cyflwr iechyd corfforol neu feddyliol hirdymor, neu broblem camddefnyddio sylweddau, ac na fyddai'n gallu ymdopi heb y cymorth hwn. Gall rolau gofalu gynnwys ystod eang o weithgareddau ymarferol a chefnogol, gan gynnwys cymorth gyda byw o ddydd i ddydd, cydlynu gofal a chymorth gyda meddyginiaethau.

Mae data Cyfrifiad 2021[62] yn dangos bod tua 310,700 o ofalwyr di-dâl yng Nghymru, sy'n cynrychioli tua 10.5% o'r boblogaeth. Mae'r gyfran hon yn uwch na chyfran Lloegr. O blith y rheiny a nododd eu bod yn ofalwyr di-dâl, roedd cyfran uwch yn fenywod na dynion, ac mae hyn yn adlewyrchu patrymau cenedlaethol ehangach o ran cyfrifoldeb gofalu.

O fewn ardal y Bwrdd Iechyd, nododd 60,415 o drigolion eu bod yn ofalwyr di-dâl, sy'n cyfateb i 10.9% o'r boblogaeth. Mae amrywiad yng nghyffredinrwydd a dwyster y gofalu ar draws awdurdodau lleol. Adroddodd dros un rhan o bum o ofalwyr eu bod yn darparu 50 awr neu fwy o ofal di-

---

[61] Inclusion Health Evidence Summaries and Infographics - Primary Care One

[62] Cyfrifiad 2021 - Gofal di-dâl yn ôl oedran, rhyw ac amddifadedd, Cymru

dâl yr wythnos, tra bod eraill yn darparu lefelau is o ofal ochr yn ochr â gwaith neu addysg. Cofnodwyd y cyfrannau uchaf o ofalwyr di-dâl yng Nghaerffili a Thorfaen, gyda nifer yr oriau o ofal a ddarparwyd yn amrywio ar draws yr ardal[63].

Mae'r patrymau hyn yn darparu cyd-destun pwysig o ran deall mynediad at wasanaethau fferyllol a'u defnydd. Efallai bod gan ofalwyr anghenion cymorth ychwanegol sy'n ymwneud â rheoli meddyginiaethau, cyfyngiadau amser, straen a chydlynu gofal, ar gyfer y sawl y maent yn gofalu amdanynt yn ogystal â nhw eu hunain. Mae ystyried gofalwyr, felly, yn berthnasol o ran deall sut mae gwasanaethau fferyllol yn cael eu cyrraedd a'u profi ar draws ardal y Bwrdd Iechyd.

2.6.2. Cymunedau Sipsiwn, Roma a Theithwyr

Cydnabyddir bod cymunedau Sipsiwn, Roma a Theithwyr yn grwpiau a allai brofi canlyniadau iechyd gwaeth a wynebu rhwystrau wrth geisio cael mynediad at wasanaethau gofal iechyd. Yng Nghyfrifiad 2021, cofnodwyd "Sipsi neu Deithiwr Gwyddelig" a "Roma" fel categorïau ar wahân o fewn y grŵp ethnig Gwyn. Mae hyn yn adlewyrchu'r ffaith bod Roma yn cael eu cydnabod fel poblogaeth benodol[64].

Yng Nghyfrifiad 2021, nododd 0.12% o boblogaeth gyffredin Lloegr a Chymru [65]2021 eu bod yn Sipsi neu'n Deithiwr Gwyddelig. O'r rhain, roedd 94.9% (67,815) yn byw yn Lloegr a 5.1% (3,630) yn byw yng Nghymru. O ran poblogaeth Roma, nododd 0.2% (103,020) o boblogaeth arferol preswyl Lloegr a Chymru eu bod o grŵp ethnig Roma. O'r rhain, roedd 98.2% (101,135) yn byw yn Lloegr ac roedd 1.8% (1885) yn byw yng Nghymru[66]. O fis Ionawr 2025, roedd 1,320 o garafannau Sipsi, Teithwyr Gwyddelig neu Roma yng Nghymru, ac roedd 87% ohonynt wedi'u hawdurdodi a 13% heb eu hawdurdodi.

---

[63] caring-in-wales-census-2021-briefing.pdf

[64] (Cymuned Roma i gael ei chydnabod yng Nghyfrifiad 2021 - Ffrindiau, Teuluoedd a Theithwyr)

[65] (Poblogaethau Roma neu Deithwyr Gwyddelig, Lloegr a Chymru - Swyddfa'r Ystadegau Cenedlaethol)

[66] Poblogaethau Roma, Lloegr a Chymru - Swyddfa'r Ystadegau Cenedlaethol

Mae'r Dangosfwrdd[67] Iechyd Cynhwysiant yn dangos, o fewn Bwrdd Iechyd Prifysgol Aneurin Bevan, bod 188 o garafannau Sipsi, Roma neu Deithwyr Gwyddelig, a Thorfaen sy'n cynnwys y nifer uchaf (wytheg chwech) ac yng Nghasnewydd y mae'r gyfran uchaf o safleoedd heb awdurdod. Mae'r data yn dangos bod cyfrannau bach o'r boblogaeth ym mhob awdurdod lleol yn uniaethu fel Sipsi neu Deithiwr Gwyddelig, ac mae amrywiad ar draws ardal y Bwrdd Iechyd (gweler atodiad L). Er bod y cymarebau hyn yn debyg i gyfartaledd Cymru, efallai nad ydynt yn adlewyrchu maint na dosbarthiad y gymuned yn llawn oherwydd tan-gyfrif[68]. Mae'r data hwn yn darparu cyd-destun pwysig ar gyfer deall dosbarthiad daearyddol cymunedau Sipsi, Roma a Theithwyr o fewn ardal y Bwrdd Iechyd.

[69]Mae tystiolaeth Iechyd Cyhoeddus Cymru, sy'n cynnwys cymunedau Roma, Sipsi a Theithwyr Gwyddelig, yn dangos bod y cymunedau hyn yn profi canlyniadau iechyd sylweddol waeth o'u cymharu â'r boblogaeth gyffredinol, gan gynnwys disgwyliad oes 10-12 mlynedd yn fyrrach, nifer uwch o gyflyrau hirdymor, risg uwch o orbryder ac hunanladdiad, a chyfraddau ysmygu sylweddol uwch (57% o'u cymharu â 21.5% mewn grwpiau cymharol). Mae'r dystiolaeth hefyd yn amlygu risg sylweddol uwch o glefydau y gellir eu hatal gan frechlyn, gan gynnwys y frech goch, sydd 100 gwaith yn uwch ymhlith y poblogaethau hyn na'r boblogaeth gyffredinol. Mae'r canfyddiadau hyn yn berthnasol i wasanaethau fferyllol o ran rhoi'r gorau i smygu, cyfraddau brechu, rheoli cyflyrau hirdymor a chyngor hygyrch am feddyginiaethau a ddarperir mewn lleoliadau cymunedol.

Mae'r wybodaeth hon yn rhoi cipolwg cyd-destunol ar nodweddion ac amgylchiadau bywyd cymunedau Roma, Sipsi a Theithwyr ar draws Gwent. Gall symud, lleoliad safleoedd, a ffactorau diwylliannol a chyfathrebu ddylanwadu ar y ffordd y mae unigolion o'r cymunedau hyn yn cael mynediad at wasanaethau fferyllol ac yn eu defnyddio.

2.6.3. Pobl sydd â chyswllt â'r system cyfiawnder troseddol

Mae presenoldeb poblogaethau carchardai ac unigolion sy'n cael eu symud i'r gymuned yn cael goblygiadau ar barhad meddyginiaethau, mynediad at

---

[67] Content Navigation - Inclusion Health 2025-26 - Power BI

[68] (2023.06-Making-sense-of-the-Census-2021-for-the-outcomes-and-experiences-of-Gypsy-Roma-and-Traveller-people.pdf).

[69] primarycareone.nhs.wales/topics/teg-i-pawb-fair-for-all/wales-health-inequalities-programme-for-primary-care/phw-onlinedocs-summary-gypsy-d-pdf/

fferyllfeydd cymunedol a chymorth gyda chydymffurfiaeth a thriniaeth barhaus. Mae dau garchar o fewn ardal y Bwrdd Iechyd: CEF Brynbuga a'i sefydliad lloeren, CEF Prescoed. Mae CEF Brynbuga yn garchar i ddynion Categori C wedi'i leoli ym Mrynbuga, Sir Fynwy, sy'n dal hyd at 275 o ddynion.

Mae'r ail sefydliad, CEF Prescoed, yn garchar agored i ddynion o Gategori D sydd wedi'i leoli yn Coed-y-Paen, tua thair milltir o Frybnuga, ac mae'n darparu llety i hyd at 260 o ddynion. Gall carcharorion dreulio amser y tu allan i'r carchar a chael mynediad at wasanaethau'r GIG, gan gynnwys gwasanaethau fferyllol ar y Stryd Fawr.

Mae'r Dangosfwrdd[70] Iechyd Cynhwysiant yn dangos, o fis Gorffennaf 2025, fod 5,353 o garcharorion yng Nghymru, gan gynnwys y rheiny ar absenoldeb awdurdodedig. Mae'n dangos, hefyd, bod poblogaeth carchar Brynbuga/Prescoed wedi cynyddu o 483 i 520 rhwng mis Chwefror a mis Gorffennaf 2025. Mae ardal y Bwrdd Iechyd hefyd yn cynnwys 2,986 o unigolion ar brawf. Mae'r ffigurau hyn yn dangos maint y poblogaethau sy'n rhan o'r system gyfiawnder o fewn ardal y Bwrdd Iechyd ac maent yn tanlinellu pwysigrwydd gwasanaethau fferyllol o ran cefnogi parhad meddyginiaethau, rhoi'r gorau i smygu, cymorth gyda defnyddio sylweddau a threfniadau pontio o ran gofal wrth iddynt gael eu rhyddhau i'r gymuned.

Mae tystiolaeth[71] Iechyd Cyhoeddus Cymru yn dangos lefelau uchel o anghenion iechyd cymhleth o fewn y system gyfiawnder, gan gynnwys diagnosisau deuol o iechyd meddwl a defnyddio sylweddau (75–85%), risg uwch o hunanladdiad, a defnydd sylweddol o feddyginiaethau, gyda 44% o boblogaeth y carchardai yn cymryd meddyginiaeth ar bresgripsiwn. Mae'r gyfradd marwolaethau 20% yn uwch yn y flwyddyn gyntaf ar ôl cael eu rhyddhau o'r carchar. Mae'r canfyddiadau hyn yn berthnasol i wasanaethau fferyllol o ran cefnogi parhad meddyginiaethau yn ystod y cyfnodau pontio, rhoi'r gorau i smygu (mae 54% yn mynegi awydd i roi'r gorau iddi), cymorth i ddefnyddwyr sylweddau a mynediad at wasanaethau sy'n gysylltiedig â gofal sylfaenol yn dilyn eu rhyddhad.

Mae hyn yn darparu cyd-destun pwysig ar gyfer deall patrymau mynediad at wasanaethau fferyllol a defnydd o wasanaethau fferyllol ymhlith y boblogaeth o droseddwyr o fewn ardal y Bwrdd Iechyd, yn enwedig lle gall

---

[70] Content Navigation - Inclusion Health 2025-26 - Power BI

[71] primarycareone.nhs.wales/topics/teg-i-pawb-fair-for-all/wales-health-inequalities-programme-for-primary-care/phw-onlinedocs-summary-justicesystem-f-pdf/

unigolion gael mynediad at wasanaethau o fewn carchardai ac yn ogystal ag yn y gymuned.

2.6.4. Digartref a Phobl sy'n Cysgu Allan

Diffinnir pobl sy'n cysgu allan fel unigolion sy'n cysgu dros nos yn yr awyr agored (megis drysau siopau, llochesi bws neu barciau) neu mewn adeiladau, cerbydau neu leoedd eraill nad ydynt wedi'u dylunio ar gyfer preswylio (megis grisiau, ysguboriau, siediau, meysydd parcio, pebyll, ceir/faniau).

Mae'r Dangosydd[72] Iechyd Cynhwysiant yn dangos bod 2,895 o aelwydydd digartref wedi'u cofnodi yn ardal Bwrdd Iechyd Prifysgol Aneurin Bevan yn 2023–24. Ym Mhrydain, ystyrir cartref yn ddi-gartref yn gyfreithiol os nad oes ganddynt lety yn y DU neu mewn man arall y mae ganddynt hawl gyfreithiol i'w feddiannu, neu os na allant gael mynediad i'w cartref. Mae hyn yn cynnwys sefyllfaoedd megis cysgu allan, syrffio soffas, byw mewn llety dros dro (e.e., hosteli neu Wely a Brecwast), neu wynebu risg uniongyrchol o gael eich troi allan neu o gam-drin domestig.

Yng Nghasnewydd mae'r nifer uchaf o aelwydydd digartref (1,284). Cafodd tua 30 o bobl sy'n cysgu allan eu cyfrif ym Mwrdd Iechyd Prifysgol Aneurin Bevan ym mis Mai 2025. Mae'r ffigurau hyn yn amlygu maint yr ansicrwydd o ran tai o fewn ardal y Bwrdd Iechyd.

Mae tystiolaeth[73] Iechyd Cyhoeddus Cymru yn dangos bod unigolion sy'n profi digartrefedd yn wynebu anghydraddoldebau iechyd eithafol, gan gynnwys oedrannau marwolaeth cyfartalog yn eu 40au cynnar i 40au, lefelau uchel o glefyd cronig, a risg uwch o farwolaeth sy'n gysylltiedig â sylweddau. Adroddir bod rhwng 57–82% yn ysmygu ac mae 80% yn adrodd bod ganddynt iechyd meddwl gwael. Mae nifer yr achosion o feirysau a gludir yn y gwaed, clefydau anadlol a chlefydau cardiofasgwlaidd yn sylweddol uwch nac ymhlith y boblogaeth gyffredinol.

Mae'r patrymau hyn yn darparu cyd-destun pwysig ar gyfer deall sut y mae pobl ddigartref neu bobl sy'n cysgu allan yn cael mynediad at wasanaethau fferyllol - gall eu defnydd fod yn ysbeidiol ac mae angen hyblygrwydd ar gyfer cymorth meddyginiaethau. Yn fwy eang, mae tystiolaeth genedlaethol sy'n ymwneud â grwpiau Iechyd Cynhwysiant yn dangos anghenion iechyd cymhleth, sy'n gorgyffwrdd, sy'n berthnasol iawn o ran hygyrchedd,

---

[72] Content Navigation - Inclusion Health 2025-26 - Power BI

[73] primarycareone.nhs.wales/topics/teg-i-pawb-fair-for-all/wales-health-inequalities-programme-for-primary-care/phw-onlinedocs-summary-homeless-d-pdf/

ymatebolrwydd a rôl ataliol gwasanaethau fferyllol cymunedol ar draws Gwent.

2.7. Poblogaethau Crwydrol a Phoblogaethau Dros Dro

Gall poblogaethau crwydrol a phoblogaethau dros dro, megis myfyrwyr addysg uwch ac ymwelwyr, ddylanwadu ar batrymau o ran galw a mynediad at wasanaethau fferyllol mewn rhannau o ardal y Bwrdd Iechyd.

2.7.1. Myfyrwyr

Mae Prifysgol De Cymru, sydd â champws mawr yn Nghasnewydd, yn un o brifysgolion mwyaf Cymru, ac mae dros 23,000 o fyfyrwyr wedi'u cofrestru ar draws ei gampysau[74] yn ardal y Bwrdd Iechyd. Gall poblogaethau myfyrwyr fod yn symudol iawn ac maent yn dibynnu ar wasanaethau fferyllol lleol, yn enwedig ar gyfer gwasanaethau iechyd rhywiol megis atal cenhedlu a dulliau atal cenhedlu hormonaidd brys, cymorth rhoi'r gorau i smygu, brechu a thriniaeth ar gyfer mân anhwylderau. Mae lefelau cynyddol o orbryder, iselder a phryderon iechyd meddwl eraill ymysg myfyrwyr hefyd yn amlygu pwysigrwydd cyngor fferyllol hygyrch, cymorth gyda meddyginiaethau a chyfeirio at wasanaethau ehangach, yn enwedig lle gall myfyrwyr wynebu rhwystrau wrth geisio cael mynediad at rannau eraill o'r system iechyd.

2.7.2. Twristiaid

Mae gweithgarwch ymwelwyr hefyd yn cyfrannu at amrywiad yn y boblogaeth dros dro ar draws ardal y Bwrdd Iechyd gan bod ymwelwyr o Brydain ac ymwelwyr rhyngwladol yn defnyddio gwasanaethau lleol. Ymhlith y prif atyniadau mae Cae Rasio Cas-gwent, Cyrchfan y Celtic Manor, Ardal o Harddwch Naturiol Eithriadol Dyffryn Gwy, Camlas Mynwy ac Aberhonddu, Parc Trefeglwys ac amrywiaeth o safleoedd treftadaeth megis Castell y Fenni, Safle Treftadaeth y Byd Blaenafon, Abaty Tyndyrn, Castell Caerffili a Chastell Raglan. Er nad oes data cynhwysfawr ar dwristiaeth ar gael yn rheolaidd ar lefel Bwrdd Iechyd, mae arolygon[75] twristiaeth cenedlaethol yn dangos bod gweithgarwch ymwelwyr yn creu galw

---

Ynglŷn â Phrifysgol De Cymru - Casnewydd

[75] Arolwg Twristiaeth Prydain Fawr: Ymweliad Dydd 2023, adroddiad ansawdd cefndir) post wedi'i ddiwygio ar ôl yr adolygiad methodolegol

ychwanegol am wasanaethau lleol, gan gynnwys gwasanaethau fferyllol sy'n darparu cyngor, cyflenwad brys a thriniaeth ar gyfer mân anhwylderau.

Mae presenoldeb poblogaethau myfyrwyr ac ymwelwyr yn darparu dealltwriaeth gyd-destunol o amrywiadau yn y defnydd o wasanaethau ac yn pwysleisio bwysigrwydd sicrhau gwasanaethau fferyllol hygyrch ac ymatebol drwy gydol y flwyddyn.

2.8. Cyflyrau Hirdymor

Mae cyflyrau hirdymor yn sbardun mawr o ran morbidrwydd, marwoldeb a'r defnydd o feddyginiaethau ar draws ardal y Bwrdd Iechyd, ac mae'n arwain at alw parhaus ar wasanaethau fferyllol. Mae cyflyrau megis canser, clefydau cardiofasgwlaidd, diabetes, cyflyrau iechyd meddwl a chlefydau anadlol yn fwy cyffredin ymhlith poblogaethau hŷn ac mewn ardaloedd mwy difreintiedig, gan gyfrannu at anghydraddoldebau iechyd a phatrymau cymhleth o ddefnydd o feddyginiaethau. Mae'r cyflyrau hyn yn gysylltiedig ag ystod o farcwyr iechyd sy'n cael eu siapio gan ffactorau cymdeithasol, economaidd ac amgylcheddol, ac maent yn gofyn am driniaeth barhaus, optimeiddio meddyginiaethau a chymorth cydymffurfio.

Mae gan fferyllfa gymunedol rôl allweddol wrth gefnogi pobl sy'n byw gyda chyflyrau hirdymor drwy ddefnyddio meddyginiaethau'n ddiogel ac effeithiol, rheoli amlgyffuriaeth, adnabod problemau'n gynnar, cefnogi hunan-reoli a chyfeirio at wasanaethau ehangach. Mae deall amlder a chyffredinrwydd cyflyrau hirdymor felly yn darparu cyd-destun pwysig ar gyfer asesu a yw darpariaeth gwasanaethau fferyllol presennol yn diwallu anghenion y boblogaeth.

2.8.1. Canser

Mae data[76] canser yn dangos bod canser yn parhau i fod yn ffactor sylweddol sy'n cyfrannu at afiechyd a marwolaeth gynamserol ar draws ardal y Bwrdd Iechyd, gyda digwyddedd uwch a chanlyniadau gwaeth yn gysylltiedig ag amddifadedd cynyddol. Mae canserau'r ysgyfaint, y coluddyn, y prostad, a'r fron yn gyfrifol am dros 43% o'r holl farwolaethau o ganser yng Nghymru[77]. Yn 2022, roedd cyfraddau marwolaethau wedi'i safoni yn ôl oedran ar gyfer pob canser (ac eithrio canserau'r croen di-felanoma) i bobl yng Ngwent yn uwch na chyfartaledd Cymru. Mae ffigur

[76] Cancer mortality - Public Health Wales

[77] Wide inequalities in cancer death rates in Wales remain - with no recent improvement - Public Health Wales

14 isod yn dangos amrywiad ar draws ardaloedd y gwahanol awdurdodau lleol. Roedd y cyfraddau uchaf ym Mlaenau Gwent a Chaerffili a'r isaf yn Sir Fynwy.

Ffigur 14 - Marwolaethau a achosir gan bob math o ganser (ac eithrio canserau'r croen nad ydynt yn felanoma Personau)2022

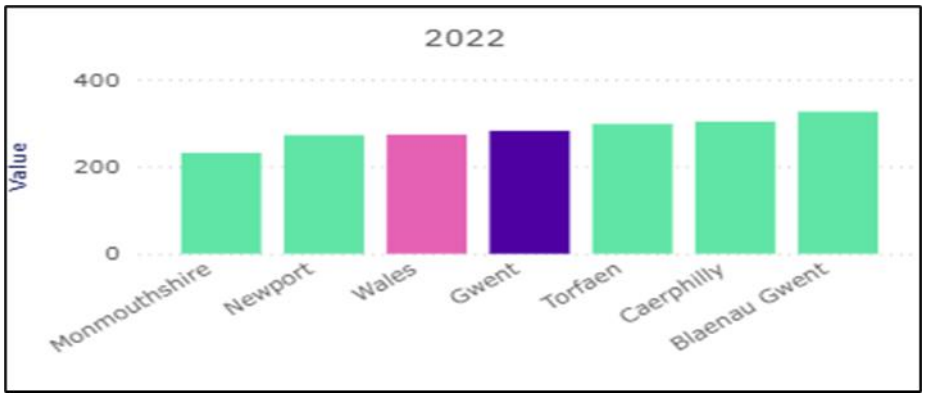

Mae hyn yn amlygu anghydraddoldebau parhaus a chyfleoedd i wasanaethau fferyllol gefnogi pobl yr effeithir arnynt gan ganser, gan gynnwys; rheoli sgil-effeithiau sy'n gysylltiedig â thriniaeth, rhoi'r gorau i ysmygu a chymorth parhaus yn ystod ac ar ôl triniaeth.

2.8.2. Diabetes

Mae Diabetes Math 2 yn achosi marwolaeth gynnar ataliadwy ac anabledd y gellir ei osgoi yng Nghymru, gan gynnwys strôc, clefyd yr arennau, colli rhannau o'r corff, a cholli golwg, yn aml mewn oedolion sydd o oedran gwaith. Mae Cyd-asesiad Strategol (JSA) Gwent 2024/25 yn nodi diabetes fel cyflwr hirdymor sydd ar gynnydd. Mae Ffigur 15 isod yn dangos cynnydd cyson o 0.2 pwynt canran y flwyddyn yng nghyffredinrwydd diabetes ymhlith pobl 17 oed a hŷn, ers 2020. Mae hyn yn cynrychioli cynnydd o 4,902 o gleifion ar draws ardal y Bwrdd Iechyd.

Ffigur 15 - Canran diabetes 17+ oed 2020-2024[78]

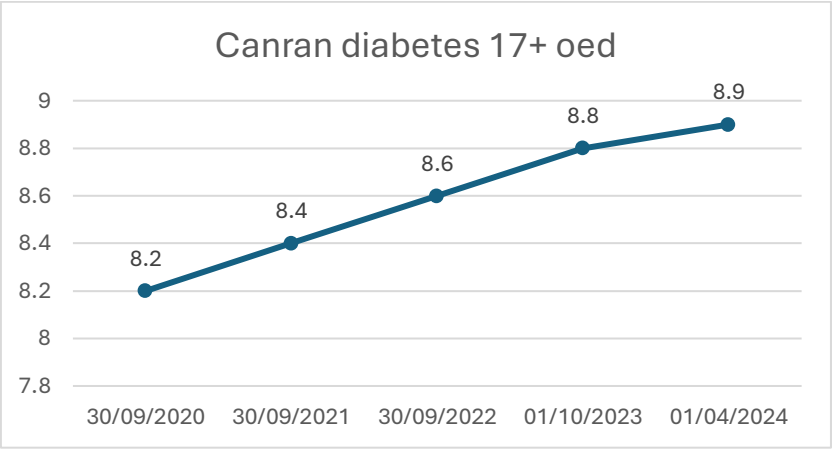

Mae cyffredinrwydd sy'n cynyddu yn cyfrannu at y galw cynyddol am feddyginiaethau a chymorth i reoli cymhlethdodau cysylltiedig. Gall gwasanaethau fferyllol gefnogi gofal diabetes drwy optimeiddio meddyginiaethau, rhoi cymorth cydymffurfio, rhoi cyngor ar fonitro glwcos yn y gwaed a gweithgarwch atal.

2.8.3. Iechyd meddwl

Mae cyflyrau iechyd meddwl yn gyffredin ar draws pob grŵp oedran yng Ngwent. Mae JSA Gwent yn tynnu sylw at y pwysau parhaus sy'n gysylltiedig â gorbryder, iselder, salwch meddwl difrifol a dementia, yn enwedig mewn ardaloedd difreintiedig ac ymhlith pobl hŷn. Mae cyflyrau iechyd meddwl yn yrrwr pwysig o ran y defnydd hirdymor o feddyginiaethau. Gall cyflyrau iechyd meddwl weithiau gydfodoli â defnydd o alcohol neu sylweddau, gan gynyddu cymhlethdod gofal a phwysleisio'r angen am gymorth cydgysylltiedig, yn y gymuned.

Mae tueddiadau dros y blynyddoedd diwethaf yn dangos amrywiadau yn y gyfran o oedolion sy'n adrodd am gyflyrau iechyd meddwl ar draws ardaloedd awdurdodau lleol Gwent, ac yn gyffredinol mae'r patrwm yn dangos cynnydd mewn sawl ardal. Ym Mlaenau Gwent a Chaerffili gwelir lefelau uwch yn gyson dros amser, tra bod Sir Fynwy yn aros yn is ond yn amrywiol[79]. Mae'r patrymau hyn yn dangos bod galw parhaus am gymorth

---

[78] Source: Disease registers by local health board, cluster and GP practice

[79] https://statswales.gov.wales/Catalogue/National-Survey-for-Wales/Population-Health/Adult-general-health-and-illness/generalhealthillness-by-healthboard

gyda meddyginiaethau ac am ymyriadau iechyd meddwl cymunedol, hygyrch.

Mae Ffigur 16 isod yn dangos, yn 2022–23, fod y gyfran o oedolion 16 oed a hŷn a oedd yn adrodd bod ganddynt gyflwr iechyd meddwl yn uwch yng Ngwent na chyfartaledd Cymru, sef 12.1%. O fewn ardal y Bwrdd Iechyd, roedd y cyfraddau uchaf ym Mlaenau Gwent (16.8%) a Chaerffili (14.8%) ac roedd y cyfraddau isaf yn Sir Fynwy (8.4%). Mae hyn yn amlygu'r amrywiad rhwng ardaloedd awdurdodau lleol.

Ffigur 16– Canran o Oedolion 16 oed a hŷn sy'n adrodd bod ganddynt gyflyrau iechyd meddwl[80]

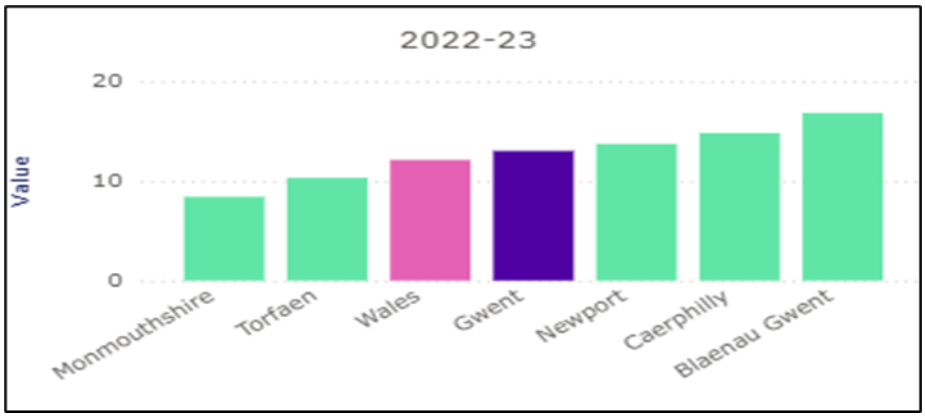

Mae fferyllfeydd cymunedol yn cefnogi iechyd meddwl drwy gymorth cydymffurfiaeth, adnabod problemau'n gynnar, cyfeirio at wasanaethau arbenigol a darparu gofal hygyrch sy'n canolbwyntio ar yr unigolyn.

2.8.4. Cyflyrau Anadlol

Mae cyflyrau anadlol megis asthma a chlefyd rhwystrol cronig yr ysgyfaint yn parhau i roi baich sylweddol ar wasanaethau iechyd ar draws Gwent, gyda cyffredinrwydd uwch a chanlyniadau gwaelach mewn ardaloedd mwy difreintiedig. Mae ysmygu yn parhau i fod yn un o'r ffactorau risg mwyaf.

Mae Ffigur 17 isod yn dangos, yn 2022–23, bod y gyfran o oedolion 16 oed a hŷn yng Ngwent a adroddodd am gwynion yn ymwneud â'r system anadlol yn fras yn gyfartal â chyfartaledd Cymru ar 8.2%, gydag amrywiad ar draws

---

[80] Source: Fframwaith Dangosyddion Gwent 24/25 https://statswales.gov.wales/Catalogue/National-Survey-for-Wales/Population-Health/Adult-general-health-and-illness/generalhealthillness-by-healthboard)

ardaloedd awdurdodau lleol. Roedd y cyfraddau uchaf yng Nghasnewydd ar 9% ac ym Mlaenau Gwent ar 8.6%, ac roedd y cyfraddau isaf yn Sir Fynwy ar 6.2%.

Ffigur 17 – Canran yr Oedolion 16 oed a hŷn sy'n adrodd am gwynion yn ymwneud â'r system anadlol[81]

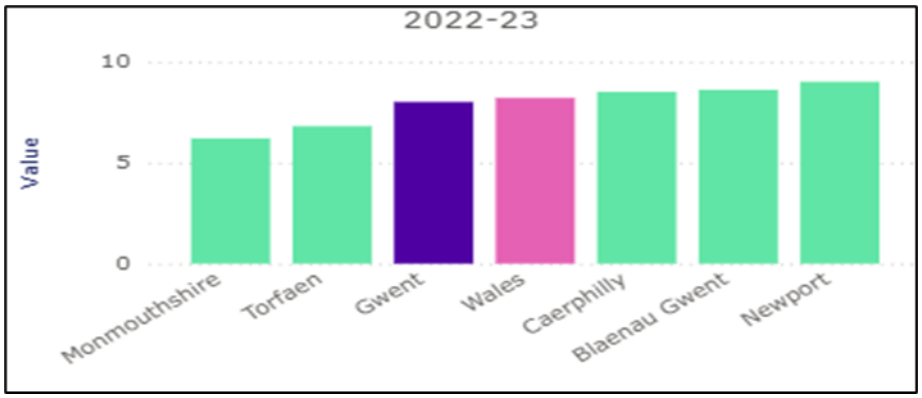

Mae gwasanaethau fferyllol yn cefnogi iechyd anadlol drwy wneud gwiriadau o dechnegau defnyddio anadlyddion, gwasanaethau rhoi'r gorau i smygu, brechu a chymorth ar gyfer hunan-reoli.

Wrth ystyried yr holl dystiolaeth, mae'r adran hon yn dangos bod cyflyrau hirdymor yn parhau i ysgogi'r galw am feddyginiaethau a chymorth fferyllol ar draws ardal y Bwrdd Iechyd, ac yn dangos bod cysylltiad agos rhwng patrymau ac oedran, amddifadedd a lle. Mae'r cyflyrau hyn yn gysylltiedig ag ystod o farcwyr iechyd ehangach sy'n cael eu siapio gan ffactorau cymdeithasol, economaidd ac amgylcheddol, a all gyfyngu ar allu unigolion i wneud neu gynnal newidiadau i'w hymddygiad. Mae'r adran ganlynol, felly, yn ystyried atal, gwella iechyd ac iechyd y cyhoedd, gan ganolbwyntio ar y ffordd y mae gwasanaethau fferyllol yn cyfrannu at fynd i'r afael â'r dangosyddion iechyd hyn drwy gymorth hygyrch, lleol ac ymyriad cynnar.

2.9. Marcwyr Iechyd, Atal ac Iechyd y Cyhoedd

Gan adeiladu ar yr asesiad o gyflyrau hirdymor, mae'r adran hon yn ystyried y marcwyr iechyd ehangach sy'n dylanwadu ar iechyd y boblogaeth ar draws ardal y Bwrdd Iechyd. Caiff y marciwr hyn eu siapio gan benderfynyddion iechyd cymdeithasol, economaidd, amgylcheddol a masnachol, a all ddylanwadu'n sylweddol ar ymddygiadau iechyd a chyfrannu at anghydraddoldebau iechyd parhaus, yn enwedig mewn

[81] Source: Gwent indicator Framework 24/25 (Adult general health and illness by local authority and health board, 2020-21 onwards)

ardaloedd o amddifadedd. Fel rhanbarth Marmot, rydym yn canolbwyntio'n gryf ar fynd i'r afael â'r amodau y mae pobl yn cael eu geni ynddynt, yn tyfu, yn byw, yn gweithio ac yn heneiddio ynddynt.

Mae'r adran hon yn canolbwyntio ar bum marciwr iechyd blaenoriaeth lle gall gwasanaethau fferyllol chwarae rhan bwysig o ran atal ac iechyd y cyhoedd: ysmygu a fepio; pwysau; iechyd rhywiol; yfed alcohol; a brechu, gan bwysleisio sut y gall gwasanaethau fferyllol gyfrannu drwy ddarparu gwasanaethau ataliol, rhoi cyngor a chymorth o fewn cymunedau lleol, yn enwedig i boblogaethau sy'n wynebu mwy o anfantais.

2.9.1. Ysmygu (gan gynnwys e-sigaréts)

Mae ysmygu yn parhau i fod yn farciwr iechyd sylweddol ar draws ardal y Bwrdd Iechyd ac mae’n parhau i gyfrannu at anghydraddoldebau o ran canlyniadau iechyd. Fel y nodwyd mewn adrannau cynharach, mae ysmygu yn gysylltiedig iawn â digwyddedd a chanlyniadau gwaeth ar gyfer canser, clefydau anadlol a chlefydau cardiofasgwlaidd, ac mae'n cyfrannu at ddatblygiad cyflyrau hirdymor fel diabetes ac yn cyfrannu at eu gwneud yn gynyddol. Mae nifer y bobl sy'n ysmygu hefyd yn uwch ymysg pobl sy'n byw gyda chyflyrau iechyd meddwl. Mae hyn yn dwysau anghydraddoldebau presennol ac yn cynyddu cymhlethdod y defnydd o feddyginiaethau a gofal hirdymor. Mae fferyllfeydd cymunedol, ochr yn ochr â gwasanaethau 'Hepa Fi i Stopio', yn chwarae rhan bwysig wrth fynd i'r afael â niwed sy'n gysylltiedig ag ysmygu drwy wasanaethau rhoi’r gorau i ysmygu hygyrch, cyngor a chymorth, gan gynnwys i boblogaethau sy'n wynebu mwy o amddifadedd, a thrwy hynny'n cyfrannu at atal, ymyrraeth gynnar a lleihau'r galw ar wasanaethau iechyd yn y dyfodol.

Mae Ffigur 18 isod yn dangos, yn 2023, fod cyfran yr oedolion 18 oed a hŷn a oedd yn ysmygwyr cyfredol yn amrywio ar draws ardal y Bwrdd Iechyd. Gwelir y cyfraddau uchaf yn Nhorfaen ar 16.3% a Blaenau Gwent ar 15.8% a'r cyfraddau isaf yn Sir Fynwy ar 7.1%. Roedd cyfradd ysmygu mewn sawl ardal awdurdod lleol yn uwch na chyfartaledd Cymru, sef 12.6%. Mae ysmygu yn cyfrannu at ganser, clefydau anadlol, clefyd cardiofasgwlaidd a diabetes, ac felly mae hyn yn pwysleisio pwysigrwydd cymorth hygyrch i roi'r gorau i ysmygu a ddarperir trwy fferyllfa gymunedol, yn enwedig mewn ardaloedd sy'n profi mwy o anghydraddoldeb iechyd.

Figure Eighteen - Percentage of the 18+ population who are current smokers (annual Population survey)[82]

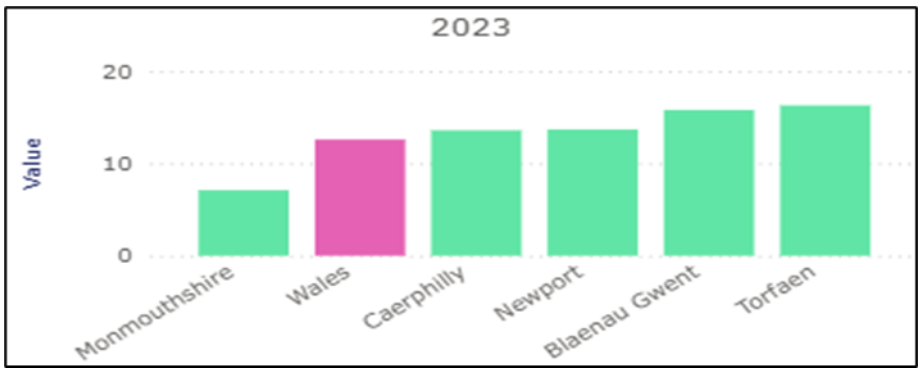

Er bod cyffredinrwydd ysmygu ymysg plant a phobl ifanc yn parhau i fod yn gymharol isel[83], mae amlygiad cynnar i nicotin yn parhau i fod yn farciwr iechyd pwysig sy'n cael goblygiadau o ran canlyniadau iechyd yn y dyfodol. Mae patrymau o ddefnyddio nicotin yn newid. Mae mwy o ddefnydd o e-sigaréts ymysg oedolion, er bod lefelau is o ysmygu tybaco. Mae dechrau ysmygu neu ddefnyddio nicotin yn gynnar yn gysylltiedig â risg uwch o ddibyniaeth hirdymor ar dybaco a datblygiad rhai canserau, clefydau anadlol a chlefydau cardiofasgwlaidd yn y dyfodol. Mae'r tueddiadau hyn yn amlygu pwysigrwydd atal ac ymyriad cynnar, gan gynnwys rôl fferyllfa gymunedol wrth ddarparu cyngor, cymorth i roi'r gorau i smygu a chyfeirio pobl ifanc a theuluoedd.

2.9.2. Pwysau

Mae cynnal pwysau iach yn farciwr iechyd allweddol sy'n dylanwadu ar iechyd y boblogaeth a'r galw am wasanaethau iechyd yn y tymor hir. Pwysau Iach Mae cynllun cyflawni Iechyd Cymru 2025 - 2027[84] yn cydnabod bod gormod o bwysau yn gysylltiedig â mwy o risg o glefyd cardiofasgwlaidd, diabetes math 2, cyflyrau cyhyrysgerbydol a rhai canserau, ac mae'n tynnu sylw at ddylanwad yr amgylchedd fwyd ehangach, gan gynnwys argaeledd, fforddiadwyedd a marchnata bwyd a diod, ar siapio patrymau deietegol. Mae mesurau lleol o fewn Fframwaith Dangosyddion Gwent, gan gynnwys y defnydd o ffrwythau a llysiau a faint o ddiodydd llawn siwgr sy'n cael ei yfed, yn darparu cyd-destun ychwanegol ar dueddiadau deietegol ar draws ardal y Bwrdd Iechyd.

---

[82] Source Gwent JSA 24/25 - Smoking habits in the UK and its constituent countries - Office for National Statistics

[83] https://publichealthwales.shinyapps.io/PHOF_Dashboard_Eng/_w_7d77dfd1/

[84] Healthy Weight: Healthy Wales delivery plan 2025 to 2027 [HTML] | GOV.WALES

Mae Ffigur 19 isod yn dangos bod cyfran yr oedolion 16 oed a hŷn a oedd dros eu pwysau neu'n ordew yng Ngwent, yn 2021-2023, yn uwch na chyfartaledd Cymru, ac roedd amrywiad mawr ar draws ardaloedd yr awdurdodau lleol. Roedd y cyfraddau uchaf ym Mlaenau Gwent a Chaerffili a'r isaf yn Sir Fynwy.

Ffigur 19 - Canran yr oedolion sydd â BMI o 25+ (dros bwysau neu'n ordew)[85]

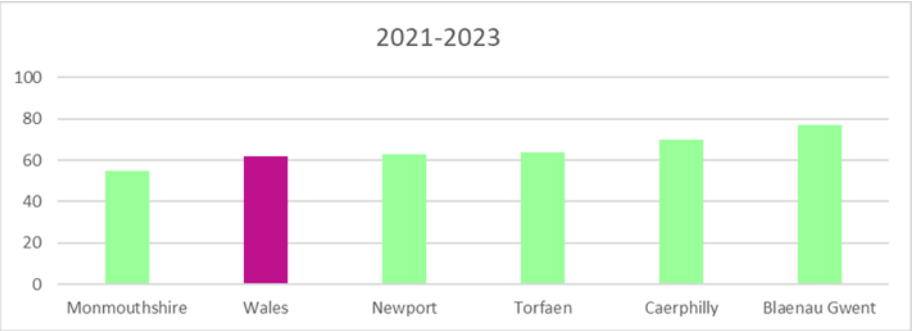

Mae fferyllfeydd cymunedol yn cyfrannu drwy roi cyngor hygyrch, gwneud ymyriadau byr a chyfeirio at wasanaethau cymorth rheoli pwysau a ffordd o fyw lleol, yn enwedig mewn ardaloedd sy'n profi mwy o amddifadedd.

Nododd ymatebwyr i'r ymgynghoriad y gallai cymorth rheoli pwysau fod yn wasanaeth fferyllol cymunedol posibl yn y dyfodol. Byddai unrhyw wasanaeth ychwanegol yn amodol ar bolisi cenedlaethol, angen wedi'i asesu, capasiti'r gweithlu, trefniadau llywodraethu clinigol a chomisiynu cynaliadwy. Nid yw'r gwasanaethau hyn wedi'u nodi fel bylchau o ran y ddarpariaeth fferyllol ar hyn o bryd.

2.9.3. Iechyd Rhywiol

Mae iechyd rhywiol yn farciwr iechyd pwysig sy'n cyfrannu at les cyffredinol a chanlyniadau iechyd y boblogaeth. Mae'n cynnwys atal, profi a thrin heintiau a drosglwyddir yn rhywiol (STIs), mynediad at atal cenhedlu, a chymorth i osgoi beichiogrwydd anfwriadol. Mae safonau cenedlaethol ar gyfer iechyd rhywiol ac iechyd atgenhedlol yn pwysleisio bod angen mynediad amserol at yr ystod lawn o ddulliau atal cenhedlu, gan gynnwys atal cenhedlu brys ac atal cenhedlu gwrthdroadwy hirdymor (LARC), gyda ffocws arbennig ar fynediad cyfartal i boblogaethau sy'n profi amddifadedd

[85] Table | Lifestyle, 2020-21 onwards (National Survey for Wales) | General health | Health and social care | Data | Home - InfoBaseCymru

neu sy’n agored i niwed. Mae'r safonau hyn yn darparu cyd-destun pwysig ar gyfer asesu darpariaeth gwasanaethau[86] fferyllol.

Mae Adroddiad Blynyddol Tueddiadau Iechyd Rhywiol yng Nghymru: 2025[87] yn amlygu'r amrywiad parhaus mewn STIs ar draws Cymru. Mae oedolion iau yn cael eu heffeithio'n anghymesur ac mae anghydraddoldebau’n bodoli sy'n gysylltiedig ag amddifadedd. Mae gwasanaethau iechyd rhywiol arbenigol yn gyfrifol am wneud diagnosis o heintiau fel gonorrhoea a siffilis a'u trin, ond mae fferyllfeydd cymunedol yn cyfrannu'n sylweddol at atal a gwneud ymyriadau cynnar.

Gall fferyllfeydd cymunedol ddarparu cyngor iechyd rhywiol a rhai dulliau o atal cenhedlu, gan gynnwys atal cenhedlu brys, atal cenhedlu pontio (cyflenwad cychwynnol o 3 mis o'r bilsen progestogen-yn-unig), neu gyfuniad o'r ddau. Y Gwasanaeth Fferylliaeth Gymunedol Mae Adroddiad[88] Ebrill 2023 i Fawrth 2024 yn nodi bod ymgynghoriadau atal cenhedlu mewn fferyllfeydd cymunedol yng Nghymru yn 2023-24 wedi cynyddu, a bod mwyafrif helaeth yr ymgynghoriadau (97.0%) ar gyfer atal cenhedlu brys yn unig, sef gwasanaeth fferylliaeth gymunedol hirsefydlog.

Er bod cyfraddau beichiogrwydd yn yr arddegau wedi gostwng dros amser yn genedlaethol, mae amrywiad yn parhau rhwng ardaloedd lleol ac mae cysylltiad ag rhwng hyn ac amddifadedd economaidd-gymdeithasol. Mae sicrhau mynediad teg at gyngor iechyd rhywiol a dulliau atal cenhedlu, felly, yn parhau i fod yn bwysig wrth fynd i'r afael ag anghydraddoldebau iechyd a chefnogi iechyd a chyfleoedd bywyd pobl ifanc.

Gall fferyllfeydd cymunedol gyfrannu at iechyd rhywiol drwy ddarparu atal cenhedlu hormonaidd brys, cymryd rhan mewn ymgyrchoedd iechyd cyhoeddus, cyfeirio at wasanaethau profi a thrin STI, a rhoi cyngor yn ystod ymgynghoriadau arferol. Gall mynediad at fferyllfa, gan gynnwys oriau agor estynedig a'r gallu i ymweld heb apwyntiad, wella mynediad prydlon at atal cenhedlu a chyngor, yn enwedig pan fo gwasanaethau gofal sylfaenol eraill ar gau. Mae'r rôl hygyrch, gymunedol hon yn cefnogi atal, ymyrraeth gynnar a lleihau'r galw ar wasanaethau iechyd ehangach yn y dyfodol.

2.9.4. Alcohol a yfir

---

[86] Overview | Contraceptive services for under 25s | Guidance | NICE

[87] phw.nhs.wales/publications/publications1/sexual-health-trends-in-wales-annual-report-2025/

[88] https://www.gov.wales/community-pharmacy-services-april-2023-march-2024-html#159863

Mae'r defnydd o alcohol yn farciwr iechyd pwysig sy'n dylanwadu ar ganlyniadau iechyd y boblogaeth a'r galw am wasanaethau yn y tymor hir. Mae yfed gormod o alcohol yn gysylltiedig â risg uwch o nifer o ganserau, clefyd cardiofasgwlaidd, clefyd yr afu ac iechyd meddwl gwael, a gall gyfrannu at ddefnydd cymhleth o feddyginiaethau a chydafiachedd. Mae patrymau o yfed alcohol hefyd yn cael eu llywio gan ffactorau cymdeithasol ac amgylcheddol ehangach, gan gynnwys amddifadedd, argaeledd a fforddiadwyedd, ac maent yn gysylltiedig ag anghydraddoldebau iechyd.

Mae Ffigur ugain yn dangos bod cyfran yr oedolion 16 oed a hŷn sy'n adrodd eu bod yn yfed mwy na 14 uned o alcohol yr wythnos wedi amrywio ar draws ardal y Bwrdd Iechyd yn 2021–2023. Yr oedd y cyfraddau uchaf ym Sir Fynwy a Thorfaen ac ar eu hisaf yng Nghasnewydd a Blaenau Gwent. Mewn rhai ardaloedd awdurdod lleol, roedd y defnydd a adroddwyd o dros 14 uned yr wythnos yn uwch na chyfartaledd Cymru. Mae'r gwahaniaethau hyn yn amlygu amrywiad yn y marcwyr iechyd sy'n gysylltiedig ag alcohol ar draws Gwent ac yn atgyfnerthu pwysigrwydd atal a ymyriad cynnar.

Ffigur 20 - Canran o Oedolion (16+) a adroddodd eu bod yn yfed dros 14 uned o alcohol yr wythnos (canran wedi'i safoni yn ôl oedran)[89].

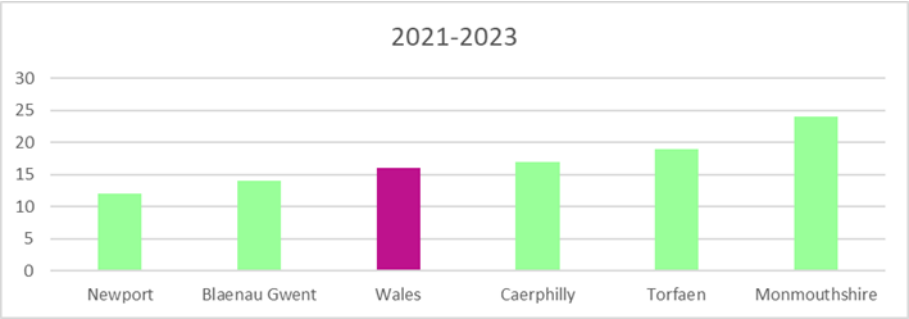

Mae fferyllfeydd cymunedol yn cyfrannu drwy wneud ymyriadau byr, rhoi cyngor pan mae’r cyfle’n codi, adolygu meddyginiaethau a chyfeirio at wasanaethau arbenigol camddefnyddio sylweddau. Mae eu hygyrchedd o fewn cymunedau lleol yn galluogi ymgysylltu cynnar ac yn cefnogi lleihau niwed sy'n gysylltiedig ag alcohol, yn enwedig i boblogaethau sy'n profi anfantais.

2.9.5. Brechu

Mae brechu yn parhau i fod yn un o'r ymyriadau iechyd cyhoeddus mwyaf effeithiol. Maent yn amddiffyn unigolion a chymunedau rhag afiechydon

[89] Table | Lifestyle, 2020-21 onwards (National Survey for Wales) | General health | Health and social care | Data | Home - InfoBaseCymru

heintus difrifol ac yn atal derbyniadau i'r ysbyty a marwolaethau y gellir eu hosgoi. Fodd bynnag, fel y nodir yn Adroddiad Blynyddol Cyfarwyddwr Iechyd y Cyhoedd 2025/26 – Y Sgwrs Fawr am Frechu[90] yng Ngwent, mae nifer y bobl sy'n manteisio ar frechiadau ar draws Gwent yn amrywio yn ôl y brechlyn a'r grŵp poblogaeth, ac yn ystod y blynyddoedd diwethaf mae gostyngiad wedi bod yng nghyrhaeddiad rhai o'r rhaglenni brechu. Mae'r data am y nifer sy'n manteisio a gyflwynir yn yr adroddiad yn dangos, er bod rhai rhaglenni'n cyrraedd targedau cenedlaethol neu'n agos atynt (e.e., brechu rhag y ffliw ymhlith oedolion hŷn), bod eraill yn is na'r lefelau darpariaeth a argymhellir, gan gynnwys brechiadau plentyndod, a'r nifer sy'n manteisio ar frechiadau HPV a phigiadau atgyfnerthu COVID-19 ymhlith grwpiau cymwys.

Roedd rhwystrau ymarferol i frechu yn thema gyson o fewn ymgysylltiad Cyfarwyddwr Iechyd y Cyhoedd, gan gynnwys ymwybyddiaeth gyfyngedig o wasanaethau brechu fferyllfeydd a heriau'n ymwneud â thrafnidiaeth a oedd yn effeithio ar fynediad i glinigau canolog. Mae presenoldeb fferyllfeydd cymunedol lleol o fewn cymdogaethau yn cynnig cyfle i liniaru'r rhwystrau hyn, gan fod fferyllfeydd yn aml yn hygyrch ar droed, drwy lwybrau trafnidiaeth lleol a heb fod angen apwyntiadau ffurfiol. Gallai cynyddu ymwybyddiaeth o wasanaethau brechu a ddarperir mewn fferyllfeydd, felly, wella cyfleustra, lleihau rhwystrau sy'n gysylltiedig â theithio ac arwain at gyfraddau tecach o ran nifer y bobl sy'n manteisio ar frechlynnau.

Mae fferyllfeydd yn darparu gwasanaethau brechu hygyrch, cymunedol, yn enwedig ar gyfer brechu tymhorol rhag y ffliw, gan leihau'r galw ar feddygfeydd cyffredinol a gwella cyfleustra i oedolion o oedran gweithio a grwpiau sy'n cael eu tanwasanaethu. Mae eu horiau agor estynedig, eu presenoldeb lleol mewn cymdogaethau, a'u perthnasoedd sefydledig â chleifion yn eu gosod mewn sefyllfa i gynyddu nifer y rhai sy'n defnyddio'r gwasanaeth, darparu sicrwydd sy'n seiliedig ar dystiolaeth, atal camwybodaeth, a chefnogi mynediad teg. Felly, mae gwasanaethau brechu a ddarperir gan fferyllfeydd yn ffurfio elfen allweddol o gynnig atal y Bwrdd Iechyd a'i ymrwymiad i leihau anghydraddoldebau o ran cwmpas imiwneiddio ar draws Gwent.

Nododd ymatebwyr i'r ymgynghoriad fod brechiad atgyfnerthu COVID-19, brechiad firws niwmococol a Feirws Syncytiol Anadlol yn wasanaethau y gellid, o bosib, eu darparu mewn fferyllfa gymunedol yn y dyfodol. Pe byddai'r rhain yn cael eu ehangu, byddai hyn yn amodol ar bolisi

[90] The-Big-Gwent-Vaccination-Conversation-DPH-Annual-Report-2025.pdf

cenedlaethol, angen wedi’i asesu, capasiti'r gweithlu, trefniadau llywodraethu clinigol a chomisiynu cynaliadwy. Nid yw'r gwasanaethau hyn wedi'u nodi fel bylchau o ran y ddarpariaeth fferyllol ar hyn o bryd.

2.10 Crynodeb

Mae'r bennod hon yn dangos bod nodweddion poblogaeth, amddifadedd, daearyddiaeth a marcwyr iechyd ehangach yn llywio dosbarthiad cyflyrau hirdymor a'r ffordd y mae pobl yn cael mynediad at wasanaethau fferyllol ar draws ardal y Bwrdd Iechyd. Mae amrywiad amlwg yn bodoli rhwng ardaloedd awdurdodau lleol, a chaiff anghydraddoldebau eu hadlewyrchu mewn disgwyliad oes iach, cyffredinrwydd cyflyrau hirdymor, a dangosyddion sy'n gysylltiedig ag atal. Mae gwasanaethau fferyllol felly'n gweithredu o fewn cyd-destun cymhleth, lleol, lle mae hygyrchedd, parhad ac atal wedi'i dargedu yn hanfodol.

Mae'r bennod nesaf yn nodi'r ddarpariaeth bresennol o wasanaethau fferyllol ar draws ardal y Bwrdd Iechyd, gan sefydlu'r llinell sylfaen y mae asesiad o ddigonolrwydd ac angen yn y dyfodol yn cael ei wneud yn seiliedig arni.

Pennod Tri – Darpariaeth Bresennol o Wasanaethau Fferyllol

Mae'r bennod hon yn disgrifio'r ddarpariaeth bresennol o wasanaethau fferyllol ar draws ardal y Bwrdd Iechyd a thu hwnt i'w ffiniau. Mae'n adeiladu ar y diffiniadau, y fframwaith deddfwriaethol a chwmpas y gwasanaeth a nodir ym Mhennod Un ac yn canolbwyntio ar argaeledd, hygyrchedd a dosbarthiad gwasanaethau fferyllol. Yn ogystal â disgrifio'r ddarpariaeth o wasanaethau, mae'r bennod yn ymgorffori tystiolaeth sy'n deillio o ymgysylltiad â chleifion, y cyhoedd a chontractwyr er mwyn rhoi cipolwg cyd-destunol ar y ffordd y ceir mynediad at wasanaethau fferyllol a'r ffordd y cânt eu darparu yn ymarferol. Mae'r bennod yn sefydlu llinell sylfaen ffeithiol o ddarpariaeth a phrofiad ac nid yw'n asesu digonolrwydd nac yn nodi bylchau. Caiff y rhain eu hystyried mewn penodau diweddarach.

3.1. Darpariaeth gwasanaethau fferyllol o fewn ardal y Bwrdd Iechyd

Mae'r adran hon yn disgrifio argaeledd presennol gwasanaethau fferyllol a ddarperir gan fferyllfeydd cymunedol, contractwyr cyfarpar sy'n dosbarthu a meddygon fferyllol o fewn ardal y Bwrdd Iechyd, fel y'i diffinnir ym Mhennod Un.

3.1.1. Contractwyr Cyfarpar sy'n Dosbarthu

Fel y soniwyd ym Mhennod Un, nid oes unrhyw gontractwyr cyfarpar sy'n dosbarthu wedi'u lleoli yn Ardal y Bwrdd Iechyd. Caiff presgripsiynau ar gyfer offer eu cyflenwi gan fferyllfeydd cymunedol neu feddygon fferyllol o fewn ardal y Bwrdd Iechyd neu cânt eu dosbarthu o du allan i ardal y Bwrdd Iechyd.

3.1.2. Meddygon Fferyllol

O ran y gwasanaethau a gynigir gan feddygon fferyllol, dim ond cyflenwi cyffuriau neu offer rhestredig sy'n cael eu dosbarthu gan ddeddfwriaeth.[91] fel gwasanaeth fferyllol sy'n dod o dan y PNA hwn.

Mae 13 o feddygon fferyllol o fewn ardal y Bwrdd Iechyd. Mae'r rhain yn cynnwys safleoedd cangen a chânt eu gweithredu gan 11 o feddygfeydd teulu sy'n gallu cyflenwi i gleifion cymwys fel y disgrifir ym Mhennod Un. Mae un o'r fferyllfeydd yn cael ei rhedeg gan bractis meddyg teulu y tu allan

[91] Atodlen 7 Rheoliadau'r GIG (Gwasanaethau Fferyllol) (Cymru) 2020

i ardal y Bwrdd Iechyd yng Nghaerloyw ac mae wedi'i chynnwys yn yr adran hon gan ei bod yn darparu gwasanaeth fferyllol i gleifion yn ein hardal. Mae un practis Meddyg teulu o fewn ardal y Bwrdd Iechyd sydd â fferyllfa y tu allan i'r ardal, nad yw wedi'i gynnwys yn y bennod hon.

3.1.2.1. Argaeledd gwasanaeth

Mae practisau meddygon teulu fferyllol yn darparu gwasanaeth cyflenwi yn ystod eu horiau agor arferol o ddydd Llun i ddydd Gwener ac eithrio gwyliau cyhoeddus a gwyliau banc. Bydd gwasanaethau a ddarperir o feddygfa gangen yn adlewyrchu oriau agor y gangen . Gweler atodiad M

Fel y disgrifiwyd ym Mhennod Un, mae'r rheoliadau ynghylch darparu gwasanaeth cyflenwi gan feddygon yn gymhleth ac yn golygu mai dim ond pobl sydd:

- Yn byw mewn ardal reoledig (fel arfer gwledig ei natur) o fewn pellter o fwy nag 1.6km mewn llinell syth o fferyllfa; a
- Wedi cofrestru gyda phractis sydd â hawliau hanesyddol neu ganiatâd i gyflenwi ac sydd wedi cael cymeradwyaeth safle ar gyfer pob fferyllfa a;
- Yn cael anhawster difrifol i gael gafael ar gyffuriau neu offer angenrheidiol oherwydd pellter neu rwystrau o ran cyfathrebu

Bydd y bobl hyn yn byw yn yr ardal a gwmpesir gan restr gofrestru'r practis ac at ddibenion y PNA mae pellteroedd i feddygon fferyllol y tu allan i gwmpas y PNA hwn. Dylid nodi bod cleifion yn parhau i fod yn rhydd i ddefnyddio fferyllfa gymunedol o'u dewis.

3.1.2.2. Gweithgaredd cyflenwi

Ym mis Tachwedd 2025, roedd y practisiau meddygon fferyllol o fewn ardal y Bwrdd Iechyd yn cyflenwi meddyginiaethau i 26,209 o'u cleifion cofrestredig (4.15% o gyfanswm maint y rhestr ar gyfer pob un o'r 67 Meddygfa). Mae canran y cleifion sy'n cael eu meddyginiaethau yn y practisau yn amrywio o rhwng 5% a 94% o'u cleifion cofrestredig.

Yn 2024/25, cyflenwodd y meddygon fferyllol hyn 708,660 o bresgripsiynau (4.13% o'r holl bresgripsiynau a roddwyd a 4.09% o'r holl bresgripsiynau a ysgrifennwyd yn ABUHB).[92]

Partneriaeth Cydwasanaethau GIG Cymru

3.1.3. Fferyllfeydd cymunedol:

Ym mis Chwefror 2026, roedd 105 o fferyllfeydd wedi'u cynnwys ar restr fferyllol y Bwrdd Iechyd, ac roeddynt yn cael eu rhedeg gan 55 o gontractwyr gwahanol.

3.1.3.1. Argaeledd gwasanaeth

Mae Atodiad N yn darparu gwybodaeth am oriau agor fferyllfeydd cymunedol ym mis Chwefror 2026 ac ar yr adeg honno roedd:

- 8 fferyllfa ar agor saith diwrnod yr wythnos
- 22 o fferyllfeydd ar agor o ddydd Llun i ddydd Sadwrn
- 39 o fferyllfeydd ar agor o ddydd Llun i ddydd Gwener, ac am hanner diwrnod ar ddydd Sadwrn.

Mae'r Bwrdd Iechyd wedi defnyddio data pellter i adlewyrchu hygyrchedd at wasanaethau fferyllfa. Dadansoddwyd lleoliadau fferyllfeydd gan GIG Cymru Iechyd a Gofal Digidol Cymru . Fel y gwelir o Fap 9, mae’r rhan fwyaf o boblogaeth y Bwrdd Iechyd yn byw o fewn 10 munud mewn car i fferyllfa

Map 9 – Taith a gymerwyd i gael mynediad at fferyllfa

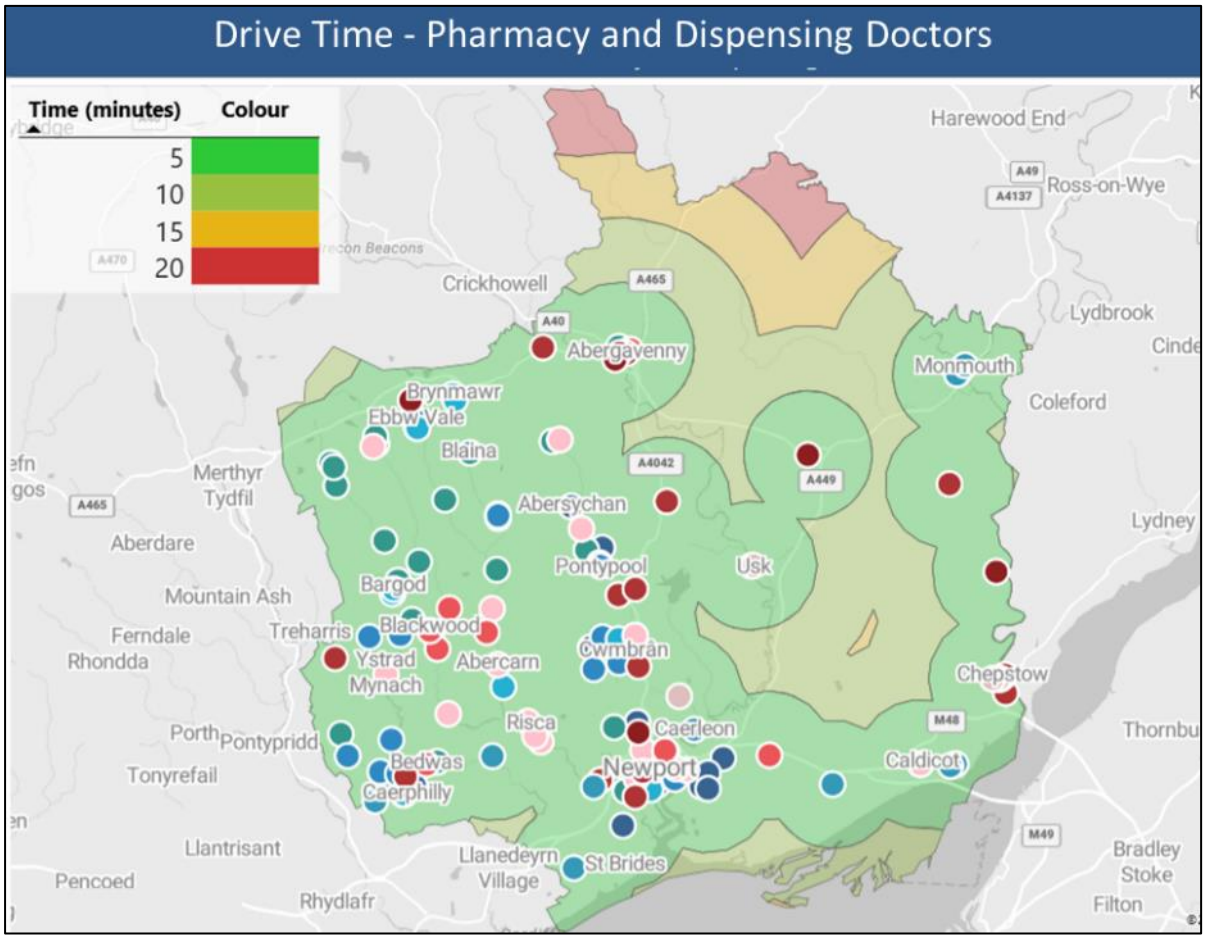

3.1.3.2. Gweithgaredd cyflenwi

Yn ystod 2024/25, cafodd 97.17% o'r 17,308,966 o eitemau'r GIG a bresgripsiynwyd o fewn ardal y Bwrdd Iechyd eu dosbarthu o fewn ardal y Bwrdd Iechyd. O'r rhain, dosbarthwyd 95.79% gan fferyllfeydd cymunedol.

O'r 2.83% o bresgripsiynau na chafodd eu dosbarthu o fewn ardal y Bwrdd Iechyd, dosbarthwyd 24.77% mewn ardaloedd eraill o Gymru, dosbarthwyd 40.11% yn Lloegr. a rhoddwyd 35.12% gan y presgripsiynwr ei hun.[93]

3.1.3.3. Argaeledd a gweithgaredd gwasanaethau clinigol ychwanegol

3.1.3.3.1. Y Gwasanaeth Fferyllfeydd Cymunedol Clinigol

Mae'r Gwasanaeth Fferyllfeydd Cymunedol Clinigol yn dwyn ynghyd dri modiwl gwasanaeth, a nodir isod, er mwyn sicrhau cysondeb o ran mynediad.

- **Gwasanaeth Anhwylderau Cyffredin**

Mae'r Gwasanaeth Anhwylderau Cyffredin yn darparu cyngor a thriniaeth a ariennir gan y GIG ar gyfer ystod o gyflyrau penodol megis acne, brech yr ieir, llid yr amrant, llau pen, dolur gwddf/tonsilitis a ferwcau. Mae cleifion yn cofrestru gyda fferyllfa ac yn cael ymgynghoriad gyda fferyllydd, maent yn cael cyngor ar reoli a thriniaeth lle bo angen, neu maent yn cael eu hatgyfeirio os oes angen. Mae'r gwasanaeth yn defnyddio sgiliau clinigol fferyllwyr ac yn cynnig dewis arall i gleifion yn lle gwneud apwyntiad gyda meddyg teulu.

Mae pob un o'r 125 fferyllfa ar restr fferyllol y Bwrdd Iechyd wedi'u comisiynu i ddarparu'r gwasanaeth a chynhaliwyd 70,637 o ymgynghoriadau yn ystod 2024/25.

- **Gwasanaeth Atal Cenhedlu**

Mae'r gwasanaeth hwn yn galluogi cyflenwad o ddulliau atal cenhedlu brys, trefniadau pontio neu ddulliau atal cenhedlu cychwyn cyflym gan fferyllwyr a thechnegwyr fferyllol. Caiff hyn ei ariannu gan y GIG. Nod y gwasanaeth yw lleihau beichiogrwydd heb ei gynllunio drwy wella mynediad at ddulliau atal cenhedlu brys a chyngor iechyd rhywiol.

Mae pob un o'r 125 o fferyllfeydd yn darparu'r gwasanaeth ac yn ystod 2024/25 darparwyd 4,602 o ymgynghoriadau.

- **Cyflenwad Meddyginiaethau Brys**

Partneriaeth Cydwasanaethau GIG Cymru

Mae'r Gwasanaeth Cyflenwi Meddyginiaethau Brys yn darparu mynediad at feddyginiaeth sydd wedi'i roi ar bresgripsiwn yn flaenorol i gleifion mewn sefyllfaoedd lle mae angen brys am y feddyginiaeth presgripsiwn yn unig, a lle y byddai'n anymarferol o dan yr amgylchiadau i gael presgripsiwn heb achosi oedi gormodol. Mae cost y feddyginiaeth a gyflenwir yn cael ei hariannu gan y GIG a nod y gwasanaeth yw lleihau'r baich ar ofal y tu allan i oriau a gofal brys drwy gael gwared ar y rhwystr cost sy'n gysylltiedig â chyflenwadau brys preifat o feddyginiaeth.

Rheoliad 225 o Ddeddf Meddyginiaethau Dynol 2012[94] yw'r brif ddeddfwriaeth o hyd sy'n llywodraethu cyflenwad brys o feddyginiaeth ar gais claf a rhaid cyflenwi pob meddyginiaeth yn unol â'r rheoliad.

Mae pob un o'r 125 fferyllfa yn ardal y Bwrdd Iechyd yn darparu'r gwasanaeth ac yn ystod 2024/25, cyflenwyd 23,257 o ymgynghoriadau a 40,458 o feddyginiaethau.

3.1.3.3.2. Gwasanaeth Fferyllydd-bresgripsiynydd Annibynnol

Mae gwasanaeth y Fferyllydd-bresgripsiynydd Annibynnol yn rhoi mynediad i gleifion sy'n dod i'r fferyllfa gymunedol am gyngor a thriniaeth effeithiol ar ystod o gyflyrau acíwt ac atal cenhedlu, sy'n berthnasol i'w hanghenion clinigol, gan Fferyllydd-bresgripsiynydd Annibynnol. Mae'r gwasanaeth yn galluogi cleifion i gael mynediad at ofal clinigol a ariennir gan y GIG heb yr angen i weld meddyg teulu.

Yn ystod 2024/25, comisiynwyd 57 o fferyllfeydd i ddarparu'r gwasanaeth a chynhaliwyd 24,692 o ymgynghoriadau ganddynt.

3.1.3.3.3. Gwasanaeth Imiwneiddio rhag y Ffliw

Mae'r gwasanaeth hwn yn caniatáu i fferyllfeydd ddarparu imiwneiddiad rhag y ffliw i'r cleifion hynny mewn grwpiau risg y cytunwyd arnynt yn genedlaethol ac yn lleol. Mae'n cefnogi'r ddarpariaeth ehangach o imiwneiddio rhag y ffliw a thrwy gynyddu mynediad, mae'n anelu at gynyddu cyfran yr unigolion sy'n wynebu risg sy'n derbyn imiwneiddiad a thrwy hynny helpu i leihau morbidrwydd a marwolaethau.

Yn ystod tymor 2024/25, comisiynwyd 124 o fferyllfeydd i ddarparu'r gwasanaeth a brechwyd 14,563 o unigolion.

3.1.3.3.4. Gwasanaeth Rhoi'r Gorau i Ysmygu Lefel 2

Mae'r gwasanaeth Rhoi'r Gorau i Ysmygu Lefel 2 yn cysylltu fferyllfeydd cymunedol yn ffurfiol â rhaglen cymorth ymddygiadol ddwys Helpa Fi i

---

[94] Rheoliadau Meddyginiaethau Dynol 2012

Stopio (HMQ) ac mae’n gwella mynediad at therapi disodlo nicotin (NRT) er mwyn cryfhau ymdrechion i roi'r gorau i ysmygu. O dan y gwasanaeth hwn, mae contractwyr fferyllol yn cyflenwi NRT i unigolion ar ôl derbyn llythyr atgyfeirio HMQ yn cadarnhau dibyniaeth ar nicotin.

Mae cant a dau ddeg dau o fferyllfeydd wedi'u comisiynu ar gyfer y gwasanaeth ac yn ystod 2024/25, darparwyd 5,040 o ymgynghoriadau.

3.1.3.3.5. Gwasanaeth Rhoi'r Gorau i Ysmygu Lefel 3

Mae'r gwasanaeth Rhoi'r Gorau i Ysmygu Lefel 3 wedi'i gynllunio i ddarparu cymorth ymddygiadol cynhwysfawr a gwasanaeth triniaeth NRT i gleifion er mwyn eu helpu i roi'r gorau i ysmygu dros raglen 12 wythnos.

Mae naw deg pedwar o fferyllfeydd wedi'u comisiynu i ddarparu'r gwasanaeth a darparwyd 3,513 o ymgynghoriadau i gleifion yn ystod 2024/25.

3.1.3.3.6. Rhaglen Nodwyddau a Chwistrellau

Prif nod y gwasanaeth hwn yw helpu i leihau lledaeniad HIV, Hepatitis C a firysau eraill a gludir yn y gwaed ymhlith defnyddwyr cyffuriau sy'n chwistrellu trwy ddarparu mynediad cyfleus i gleientiaid at becyn o offer chwistrellu di-haint a chyfleuster ar gyfer cael gwared ar offer a ddefnyddiwyd yn ddiogel, a thrwy hynny leihau'r risg yn y gymuned.

Mae un ar hugain o fferyllfeydd wedi'u comisiynu ar draws ardal y Bwrdd Iechyd ac maent yn darparu elfennau o wasanaeth haenog:

- mae lefel un yn wasanaeth cyflenwi yn unig ac mae 15 o gontractwyr wedi'u comisiynu i gyflenwi cyflenwadau wedi'u pecynnu ymlaen llaw a 6 yn cyflenwi trwy drefniant dewis a chymysgu.
- Mae lefel dau yn cynnwys yr un swyddogaeth gyflenwi â lefel 1 ond mae'n ychwanegu amod o ddarparu cyngor rhagweithiol, cyfeirio ac adnabod unigolion ar gyfer profion firysau a gludir yn y gwaed. Mae dau gontractwr yn cael eu comisiynu i ddarparu hyn ochr yn ochr â chyflenwi offer wedi'i becynnu ymlaen llaw.
- Mae Lefel 3 yn cynnwys naill ai lefel 1 neu lefel 2 ynghyd â darparu naloxone i'w gymryd adref a chyngor/hyfforddiant ar ei ddefnyddio’n diogel. Mae tri chontractwr wedi'u comisiynu ar gyfer hyn yn ABUHB.

Yn ystod 2024/25 cynhaliodd fferyllfeydd 7,095 o gysylltiadau unigol ar gyfer y gwasanaeth.

3.1.3.3.7. Gwasanaeth Cyflenwi Meddyginiaethau Brys

Mae'r gwasanaeth Cyflenwi Meddyginiaethau Brys wedi'i gomisiynu mewn 25 o fferyllfeydd ar draws ardal y Bwrdd Iechyd. Mae dwy lefel o

ddarpariaeth gwasanaeth; mae lefel 1 yn darparu ystod eang o feddyginiaethau gan gynnwys y rhai sydd eu hangen fel arfer ar gyfer gofal diwedd oes, triniaeth frys ar gyfer gwrthgeulyddion a phroffylacsis gwrthfeirysol. Mae Lefel 2 yn cynnwys ystod fwy arbenigol o feddyginiaethau gofal lliniarol a gwrthficrobaidd ac mae'n gysylltiedig â gwasanaeth gofal lliniarol ar alwad y fferyllfa gymunedol.

Mae un deg chwech o fferyllfeydd wedi'u comisiynu ar gyfer y gwasanaeth lefel 1 ac mae 9 arall yn darparu'r gwasanaeth lefel 2.

3.1.3.3.8. Gwasanaeth rhoi meddyginiaeth dan oruchwyliaeth

Mae'r gwasanaeth Gweinyddiaeth dan Oruchwyliaeth yn cefnogi'r amrywiol wasanaethau dibyniaeth o fewn ABUHB trwy ddarparu mynediad at oruchwyliaeth wrth gymryd therapi wedi'i phresgripsiynu. Nod y gwasanaeth yw cefnogi cleifion i lynu wrth gynlluniau triniaeth y cytunwyd arnynt a lleihau'r risg o ddefnydd amhriodol a dargyfeirio meddyginiaethau.

Mae cant a phedwar ar ddeg o fferyllfeydd wedi'u comisiynu i ddarparu'r gwasanaeth ac yn ystod 2024/25 goruchwyliwyd 70,435 o ddosau o feddyginiaeth.

3.1.3.3.9. Gwasanaeth Cyflenwi Prawf Llif Unffordd

Mae'r Gwasanaeth Cyflenwi Prawf Llif Unffordd (LFT) wedi'i gomisiynu er mwyn galluogi cleifion sy'n gymwys ar gyfer triniaeth wrthfeirysol COVID-19 i gael mynediad at gyflenwad o LFTs i'w cadw gartref.

Mae naw deg dau o fferyllfeydd wedi'u comisiynu i ddarparu'r gwasanaeth ac yn ystod 2024/25 darparwyd 2,346 o becynnau LFT i unigolion cymwys.

3.1.3.3.10. Mynediad i'r gwasanaeth Profi am Feirysau a Gludir yn y Gwaed

Bwriad y Gwasanaeth Profi ar gyfer Feirysau a Gludir yn y Gwaed yw cynyddu mynediad at sgrinio ar gyfer firysau a gludir yn y gwaed, y driniaeth gysylltiedig a'r cyngor iechyd, ac ymwybyddiaeth ohono. Ei nod yw cynyddu nifer y bobl sy'n cael eu profi am firysau a gludir yn y gwaed a lleihau'r risgiau iechyd personol a chyhoeddus sy'n gysylltiedig â Hepatitis-B, Hepatitis C a HIV.

Mae'r gwasanaeth wedi'i gomisiynu mewn 11 fferyllfa ledled Gwent ac mae wedi cwblhau 296 o brofion yn 2024/25.

3.1.3.3.11. Mynediad at wasanaethau fferyllol y tu allan i oriau gwaith - darpariaeth rota

Mae rotâu ar waith er mwyn sicrhau mynediad at wasanaethau fferyllol ar nosweithiau yn ystod yr wythnos, ar ddydd Sul a gwyliau cyhoeddus a

gwyliau banc. Mae eu manylion wedi'u cyhoeddi ar wefan y Bwrdd Iechyd. Mae posteri yn cadarnhau pa fferyllfeydd fydd ar agor, a phryd, hefyd yn cael eu harddangos yn y fferyllfeydd.

Mae Rheoliadau 80 ac 81 o Ddeddf y Gwasanaeth Iechyd Gwladol (Cymru) 2006[95] yn nodi dyletswydd ar y Bwrdd Iechyd i wneud trefniadau o fewn ei ardal ar gyfer darparu gwasanaethau fferyllol i bersonau o fewn yr ardal honno. Fodd bynnag, nid yw'r rheoliadau'n nodi'r dyddiau a'r amseroedd y mae'n rhaid i'r rhain fod ar gael: dim ond bod "cyffuriau, meddyginiaethau ac offer rhestredig priodol a digonol" a gwasanaethau ychwanegol cyfeiriedig yn cael eu darparu.

Nid oes yn rhaid i Fferyllfeydd Cymunedol a Chontractwyr cyfarpar sy’n dosbarthu (DACs) agor ar Ddydd Nadolig, Dydd Gwener y Groglith, Sul y Pasg nac unrhyw ŵyl y banc. At hyn, dim ond o leiaf 40 awr (Fferyllfeydd) a 30 awr (DACs) o wasanaethau fferyllol sydd angen iddynt eu darparu bob wythnos oni bai bod y Bwrdd Iechyd yn cyfarwyddo fel arall. Adlewyrchir hyn yn y ffaith mai dim ond wyth fferyllfa sy'n agor yn fasnachol ar y Sul.

I gefnogi mynediad at wasanaethau fferyllol ar Dydd Sul, Dydd Nadolig, Dydd Gwener y Groglith, Sul y Pasg a gwyliau banc , mae'r Bwrdd Iechyd yn comisiynu gwasanaethau fferyllol pellach ar sail rota. At hyn, mewn ardaloedd lle nad yw fferyllfeydd yn gweithredu gydag oriau estynedig, mae rota ar ddiwrnodau'r wythnos yn darparu'r gwasanaeth ychwanegol.

Mae pymtheg ar hugain o fferyllfeydd yn darparu gwasanaeth rheolaidd ar y Sul rhwng 18:00 a 20:00 ar sail rota er mwyn rhoi mynediad at wasanaethau cyflenwi ym mhob un o bum Ardal y Bwrdd Iechyd.

Mae 64 o fferyllfeydd eraill yn darparu gwasanaeth ar draws ardal y Bwrdd Iechyd ar ddydd Sul, Dydd Nadolig, Dydd Gwener y Groglith, Sul y Pasg a gwyliau banc. Yn ardaloedd Blaenau Gwent, Caerffili a Thorfaen, darperir rotâu yn ystod yr wythnos rhwng 17:30 a 18:00 neu 18:30 yn dibynnu ar yr ardal.

3.1.3.3.12. Gwasanaeth Cofnodi Gweinyddu Meddyginiaethau (MAR)

Mae'r Gwasanaeth MAR yn cefnogi gweinyddu meddyginiaethau'n ddiogel i gleifion gofal cartref trwy gyflenwi siartiau MAR clir a chywir mewn ymateb i bresgripsiynau a gyflwynir a sicrhau cyfathrebu effeithiol rhwng fferyllfeydd, darparwyr gofal a phresgripsiynwyr. Ei nod yw gwella defnydd

[95] https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2006/42

diogel ac effeithiol o feddyginiaethau a darparu cymorth fferyllol hygyrch ar gyfer datrys problemau sy'n gysylltiedig â meddyginiaethau.

Mae wyth deg pump o fferyllfeydd wedi'u comisiynu i ddarparu'r gwasanaeth ac yn 2024/25, darparwyd 2,376 o siartiau MAR.

3.1.3.3.13. Gwasanaeth Adolygu Anadlyddion

Mae'r Gwasanaeth Adolygu Anadlyddion yn cefnogi cleifion sy'n defnyddio meddyginiaethau anadladwy drwy asesu a gwella techneg defnyddio anadlydd, optimeiddio glynu wrth driniaeth, a nodi asthma neu COPD nad ydynt yn cael eu rheoli'n dda. Mae hefyd yn anelu at leihau gwastraff meddyginiaethau a hyrwyddo presgripsiynu sy'n gynaliadwy yn amgylcheddol drwy adolygu’r mathau o anadlyddion ac addasrwydd ar gyfer dewisiadau amgen carbon is. Mae Lefel 1 yn canolbwyntio ar dechneg defnyddio anadlydd ac ystyriaethau amgylcheddol, tra bod Lefel 2 yn darparu adolygiad clinigol manwl o reolaeth o symptomau asthma neu COPD.

Mae pedwar deg saith o fferyllfeydd yn darparu'r gwasanaeth yn BIPAB ac yn ystod 2024/25, cynhaliwyd 1,164 o adolygiadau lefel un. Yn ystod yr un cyfnod, darparwyd dau adolygiad lefel dau.

3.1.3.3.14. Adolygiad o Feddyginiaethau wrth Ryddhau (DMR)

Mae'r Gwasanaeth DMR yn cefnogi cleifion ar ôl iddynt gael eu rhyddhau o leoliad gofal trwy gysoni meddyginiaethau er mwyn lleihau gwallau, gwella diogelwch a chynnal parhad gofal. Mae'n gwella cyfathrebu rhwng ysbytai, fferyllfeydd cymunedol a meddygfeydd teulu, yn gwella dealltwriaeth cleifion o'u meddyginiaethau, yn lleihau gwastraff a phresgripsiynau â ddyblygir, ac yn helpu i atal ail-dderbyniadau y gellir eu hosgoi. Mae'r gwasanaeth yn gwneud defnydd effeithiol o sgiliau fferyllwyr a thechnegwyr fferyllol i sicrhau parhad gwybodaeth gywir am feddyginiaethau wrth drosglwyddo gofal.

Mae pob fferyllfa yn BIPAB wedi'i chomisiynu ac yn gallu darparu'r gwasanaeth. Yn ystod 2024/25, cwblhawyd 2,494 o DMRs.

3.1.3.3.15. Gwasanaeth Lleihau Gwastraff

Nod y Gwasanaeth Lleihau Gwastraff Fferyllfeydd Cymunedol yw lleihau gwastraff presgripsiwn a meddyginiaeth amlroddadwy diangen trwy ofyn i gleifion a oes angen pob eitem ar bresgripsiwn amlroddadwy pan fyddant yn cael eu casglu. Mae timau fferyllfa yn nodi meddyginiaethau “pan fo angen” a meddyginiaethau defnydd amrywiol ac yn trafod rhesymau pam nad oes angen eitemau. Mae eitemau nad oes eu hangen yn cael eu cymeradwyo'n briodol ac mae'r rhan fwyaf o gost eu cyflenwi’n cael ei

harbed. Caiff penderfyniadau clinigol pwysig eu pasio ymlaen i bresgripsiynwyr gyda chydsyniad y claf. Mae'r gwasanaeth yn gwella'r gallu i optimeiddio meddyginiaethau, yn lleihau gwastraff y gellir ei osgoi, ac yn cefnogi arferion presgripsiynu a dosbarthu mwy diogel. Yn BIPAB, mae 106 o fferyllfeydd wedi'u comisiynu i ddarparu'r gwasanaeth ac yn 2024/25 gwnaed 16,518 o ymyriadau ac ataliwyd gwerth £278,363 o feddyginiaethau diangen rhag cael eu rhoi.

3.1.3.3.16. Therapi a Arsylwyd yn Uniongyrchol

Mae'r gwasanaeth Therapi a Arsylwyd yn Uniongyrchol yn galluogi fferyllfeydd cymunedol i helpu cleifion i gadw at eu cynllun triniaeth y cytunwyd arno trwy roi meddyginiaeth ar bresgripsiwn mewn rhandaliadau penodol a bod yn dyst i'r dosau a gymerir. Mae wedi cael ei ddefnyddio'n aml ar gyfer meddyginiaethau twbercwlosis a'r bwriad yw cefnogi unigolion sydd ag anghenion meddyginiaeth cymhleth. Er nad oes unrhyw fferyllfeydd wedi'u comisiynu ar hyn o bryd, mae'n parhau i fod ar gael i'w gomisiynu ar gais y presgripsiynwr i ddiwallu anghenion y claf.

3.1.3.3.17. Gwasanaeth Cyflenwi Tîm DOTS Twbercwlosis

Mae dwy fferyllfa wedi'u comisiynu i ddarparu gwasanaeth cymorth i Therapi a Arsylwyd yn Uniongyrchol (DOT) y Bwrdd Iechyd ar gyfer Twbercwlosis. Mae tîm DOTs wedi'i leoli yn Ysbyty Gwynllyw, Casnewydd ac mae'r gwasanaeth wedi'i gomisiynu gyda dwy fferyllfa sy'n lleol i'r gwasanaeth. Yn ystod 2024/25, darparodd y fferyllfeydd 250 o achosion o gefnogaeth i dîm DOT.

3.1.3.3.18. Gwasanaeth gofal lliniarol y tu allan i oriau gwaith

Mae'r Gwasanaeth Gofal Lliniarol y Tu Allan i Oriau Gwaith yn darparu mynediad ar alwad i ystod gytunedig o feddyginiaethau arbenigol yn unol â'r fanyleb a nodir yn y Gwasanaeth Meddyginiaethau Brys Lefel 2. Mae'r gwasanaeth yn gweithredu ar y cyd â Gwasanaeth y Tu Allan i Oriau Gwent a'r Gwasanaeth Cludiant Brys i ddarparu mynediad brys at feddyginiaethau diwedd oes ar draws ardal y Bwrdd Iechyd.

Mae naw fferyllydd yn darparu'r gwasanaeth hwn ar sail rota gan sicrhau bod y gwasanaeth ar gael 24 awr. Yn 2024/25 ymatebodd y fferyllwyr i 193 o alwadau am fynediad brys at feddyginiaethau gofal lliniarol yn ystod y cyfnod y tu allan i oriau gwaith.

3.1.3.3.19. Gwasanaeth Dosbarthu Fferyllfa i Garchar Brynbuga a Charchar Prescoed

Mae dau garchar o fewn ardal y Bwrdd Iechyd:

- Mae Carchar Brynbuga yn garchar dynion Categori C, wedi'i leoli yn Stryd Maryport ym Mrynbuga; a
- Mae CEF Prescoed yn garchar agored, sy'n dal dynion sydd wedi'u heuogfarnu categori D, ac sydd wedi'i leoli ym mhentref Coed-y-Paen.

Mae'r ddau garchar yn cael eu gweithredu gan Wasanaeth Carchardai Ei Mawrhydi, ac yn cael eu rheoli ar y cyd.

Yn 2024/25, rhagnodwyd a dosbarthwyd 26,673 o eitemau i boblogaeth y carchardai fel rhan o wasanaethau fferyllol. Er mwyn sicrhau bod yr eitemau'n cael eu danfon i'r fferyllfa mewn modd diogel, effeithlon ac effeithiol sy'n cydymffurfio â rheolau a gorchmynion sefydlog y Carchar, comisiynir gwasanaeth danfon o un fferyllfa yn Sir Fynwy. Mae'r fferyllfa'n dosbarthu meddyginiaethau a archebir i'r ddau garchar yn ôl yr angen.

3.1.3.3.20. Gwasanaeth Cartrefi Gofal Lefel 1

Mae'r Gwasanaeth Adolygu Cartrefi Gofal yn darparu adolygiadau, a arweinir gan fferyllfeydd cymunedol, o’r modd y rheolir meddyginiaethau er mwyn gwella diogelwch, lleihau gwastraff, a chefnogi cydymffurfiaeth o ran systemau archebu, storio, gweinyddu a gwaredu meddyginiaethau. Mae'n cynnwys dau ymweliad blynyddol i asesu arferion, gosod a monitro cynlluniau gweithredu, a chynnig canllawiau sy'n cyd-fynd â safonau NICE a CIW, ac mae DMRs yn cael eu cwblhau ar gyfer preswylwyr sydd newydd eu trosglwyddo.

Mae chwe fferyllfa wedi cael eu comisiynu i ddarparu'r gwasanaeth. Yn 2024/25, darparwyd y gwasanaeth gan ddwy fferyllfa, a wnaeth 76 o ymweliadau â chartrefi gofal rhyngddynt.

3.1.3.3.21. Adolygiadau o’r Defnydd o Offer (AUR)

Mae'r gwasanaeth Adolygu Defnydd o Offer yn rhoi cyngor a chymorth i gleifion ar ddefnydd diogel ac effeithiol o offer rhagnodedig penodol. Mae wedi’i gynllunio i helpu i nodi unrhyw broblemau y gallai'r claf eu profi wrth ddefnyddio eu teclyn ac i wella cydymffurfiaeth a chanlyniadau.

Ni ddarparodd unrhyw fferyllfeydd y gwasanaeth hwn yn ystod 2024/25.

3.1.3.3.22. Addasiadau i Offer Stoma

Mae'r Gwasanaeth Addasu Stoma yn sicrhau bod offer stoma a gyflenwir yn cael eu haddasu yn ôl anghenion clinigol cleifion er mwyn sicrhau y gellir eu gosod a'u haddasu'n iawn er mwyn sicrhau eu bod yn gyfforddus, yn ddiogel ac yn gallu cael eu defnyddio’n effeithiol.

Ni ddarparodd unrhyw fferyllfeydd y gwasanaeth hwn yn ystod 2024/25.

3.2. Dewis o ran cael gwasanaethau fferyllol

Mae dewis yn agwedd bwysig ar gael mynediad at wasanaethau fferyllol ac mae'n adlewyrchu’r ffordd y mae unigolion yn ymgysylltu â'r ddarpariaeth yn ymarferol. Gall cleifion ddewis o ble maen nhw'n cael mynediad at wasanaethau fferyllol. Gall hyn fod yn agos at eu practis meddyg teulu, eu cartref, eu man gwaith, neu y man y maent yn mynd i siopa, cymryd rhan mewn gweithgareddau hamdden neu resymau eraill.

Mae adborth yn dangos bod gan y rhan fwyaf o bobl fferyllfa gymunedol y maent yn ei ffafrio a’u bod yn dangos patrymau defnydd cyson, sy’n cael eu dylanwadu’n aml gan ffactorau megis cyfleustra, ymddiriedaeth mewn staff fferyllfa, profiad o wasanaeth, ac agosrwydd at wasanaethau gofal iechyd eraill.

Mae argaeledd mwy nac un darparwyr o fewn rhai ardaloedd yn galluogi dewis, ond mewn lleoliadau eraill gall dewis gael ei lywio gan ddaearyddiaeth, trafnidiaeth, neu gyfluniad gwasanaethau.

Mae'r cyd-destun hwn yn cefnogi dealltwriaeth o sut y mae'r boblogaeth yn cael mynediad at wasanaethau fferyllol ac yn eu dewis ac yn rhoi cefndir ar gyfer asesu'r ddarpariaeth mewn penodau diweddarach.

3.3. Gwasanaethau Fferyllol a ddarperir y tu allan i ardal y Bwrdd Iechyd

Gan bod cleifion yn rhydd i ddewis ble maen nhw'n cael mynediad at wasanaethau fferyllol, efallai bod rhai unigolion sy'n byw yn ardal y Bwrdd Iechyd yn dderbyn gwasanaethau gan ddarparwyr sydd wedi'u lleoli y tu allan i'r ardal.

Yn ystod 2024/25, cafodd 0.68% o'r holl bresgripsiynau a ysgrifennwyd gan bresgripsiynwyr o fewn ardal y Bwrdd Iechyd eu dosbarthu gan gontractwyr mewn ardaloedd eraill o Gymru. Dosbarthwyd 1.11% arall gan gontractwyr yn Lloegr.

3.3.1. Contractwyr cyfarpar sy’n dosbarthu (DACs)

Mae cleifion yn ardal y Bwrdd Iechyd yn cael offer wedi’u presgripsiynu i raddau helaeth yn yr un ffordd â chleifion eraill yng Nghymru. Er bod fferyllfeydd cymunedol a meddygon fferyllol yn gallu cyflenwi offer, mae'n debygol y bydd cyfran o'r presgripsiynau a gyflenwir y tu allan i ardal y Bwrdd Iechyd ar gyfer offer.

3.3.1.1. Gweithgaredd cyflenwi

Mae data Cymru yn awgrymu bod 0.16% o bresgripsiynau a ysgrifennwyd yn y Bwrdd Iechyd wedi'u cyflenwi gan DACs sydd wedi'u lleoli mewn ardaloedd eraill o Gymru. O ystyried bod DACs wedi'u lleoli yn Lloegr hefyd a bod dosbarthu yn aml yn rhan o'r gwasanaeth, mae'n debygol y bydd cleifion hefyd yn defnyddio'r rhain i gael offer sydd wedi'u rhoi ar bresgripsiwn o fewn BIPAB.

3.3.1.2. Adolygiadau o'r Defnydd o Offer

Nid oes gwybodaeth ar gael am y math o wasanaethau a ddarperir gan fferyllfeydd a Contractwyr cyfarpar sy'n dosbarthu y tu allan i ardal y Bwrdd Iechyd i'w drigolion . Wrth hawlio am wasanaethau, mae contractwyr yn hawlio am y cyfanswm a ddarparwyd ar gyfer pob gwasanaeth.

3.3.1.3. Addasu Stoma

Er bod taliad am y gwasanaeth hwn yn cael ei wneud yn seiliedig ar y wybodaeth sydd wedi'i chynnwys ar y presgripsiwn, nid oes gwybodaeth ar gael am y weithgaredd a ddarperir gan Contractwyr cyfarpar sy'n dosbarthu y tu allan i ardal y Bwrdd Iechyd i'w drigolion.

3.3.2. Meddygon Fferyllol

Bydd rhai trigolion yn ardal y Bwrdd Iechyd yn dewis cofrestru gyda meddygfa deulu y tu allan i'r ardal a gallant gael mynediad at y gwasanaeth cyflenwi a gynigir gan eu meddygfa. Mae gan Bractis Vauxhall yng Nghas-gwent hefyd gyflenwyr dros y ffin yn Tutshill, Lloegr ac efallai y bydd rhai trigolion BIPAB yn gymwys ar gyfer y gwasanaeth dosbarthu yno.

3.3.3. Fferyllfeydd cymunedol

3.3.3.1. Gwasanaethau cyflenwi

Nid oes data ar gael ar gyfer trigolion y Bwrdd Iechyd sy'n defnyddio gwasanaethau cyflenwi gan gontractwyr y tu allan i'r ardal. Fodd bynnag, mae'n debygol, o'r 1.79% o bresgripsiynau a ysgrifennir yn yr ardal sy'n cael eu cyflenwi mewn mannau eraill, y bydd cyfran yn cael eu cyflenwi gan gontractwyr fferyllfa.

3.3.3.2. Gwasanaethau Clinigol Ychwanegol

Nid yw data ar y ddarpariaeth o wasanaethau clinigol yn nodi'r cleifion sy'n derbyn y gwasanaeth. Fodd bynnag, o ystyried y rhesymau a grybwyllwyd yn flaenorol ynghylch dewis cleifion, mae'n debygol y gallai cleifion gael mynediad at wasanaethau mewn mannau eraill.

3.4. Adborth gan randdeiliaid a'r cyhoedd ar y ddarpariaeth bresennol o wasanaethau fferyllol

Mae'r adran hon yn crynhoi adborth a dderbyniwyd gan gleifion, y cyhoedd a chontractwyr fferyllol ar eu profiad o gael mynediad at wasanaethau fferyllol a darparu gwasanaethau fferyllol ledled ardal y Bwrdd Iechyd. Mae'n tynnu sylw at themâu a phatrymau allweddol a'i fwriad yw rhoi cipolwg cyd-destunol ar brofiad ymarferol pobl o'r gwasanaethau, yn hytrach nag asesiad o ddigonolrwydd. Darperir canlyniadau manwl, gan gynnwys tablau llawn a sylwadau gair am air, yn Atodiad H: Canlyniadau ymgysylltu â chleifion, y cyhoedd a chontractwyr.

3.4.1. Adborth y Cyhoedd

3.4.1.1. Trosolwg o weithgarwch ymgysylltu

Casglodd y weithgaredd ymgysylltu, trwy ddefnyddio holiaduron, farn gan ystod eang o drigolion a chontractwyr fferyllol ar draws ardal y Bwrdd Iechyd, gan roi cipolwg ar fynediad, ymwybyddiaeth a phrofiad o wasanaethau fferyllol. Nod yr holiadur oedd deall mwy am y ffordd y mae pobl leol yn cael mynediad at fferyllfeydd cymunedol a meddygon fferyllol ac yn eu defnyddio, sut yr hoffent eu defnyddio yn y dyfodol, a'u barn ar yr hyn sy'n gweithio'n dda a'r hyn a allai fod yn well. Roedd yr holiadur ar gael ar-lein yn y Gymraeg a'r Saesneg o 10 Tachwedd i 22 Rhagfyr 2025. Cwblhaodd cyfanswm o 1,102 o bobl (0.17% o'r boblogaeth gofrestredig) yr holiadur. Mae copi, sy'n dangos y cwestiynau a ofynnwyd, i'w gael yn atodiad G. Gellir gweld y canlyniadau llawn yn atodiad H. Mae'r tabl isod yn cyflwyno codau post yr ymatebwyr i'r holiadur cleifion. Derbyniwyd adborth o bob cwr o'r Bwrdd Iechyd, ac mae hyn yn dangos bod y canlyniadau'n eang ac yn gynrychioliadol o gyfranogwyr.

Tabl 6 - Ardaloedd cod post y rheiny a ymatebodd i'r holiadur cleifion a'r cyhoedd

Cod Post	Cyfrif	Canran
NP26	322	29.2%
NP16	130	11.8%
NP11	85	7.7%
NP4	70	6.4%
NP44	56	5.1%
NP19	54	4.9%
NP20	48	4.4%
NP23	46	4.2%
CF83	39	3.5%

NP10	39	3.5%
NP22	36	3.3%
NP7	35	3.2%
NP12	32	2.9%
NP13	19	1.7%
NP18	17	1.5%
CF82	14	1.3%
NP25	13	1.2%
NP15	11	1.0%
CF81	4	0.4%
CF8	3	0.3%
NP24	3	0.3%
CF46	2	0.2%
CF3	1	0.1%
GL14	1	0.1%
GL15	1	0.1%
NP48	1	0.1%
NP6	1	0.1%
NP8	1	0.1%
Fformat anghywir	18	1.6%

Dangosir proffil oedran yr ymatebwyr yn Ffigur 21. Roedd mwy o gynrychiolaeth o grwpiau oedran hŷn, a dylid ystyried hyn wrth ddehongli patrymau defnyddio gwasanaethau a adroddir mewn adrannau diweddarach.

Ffigur 21 – Ystod Oedran

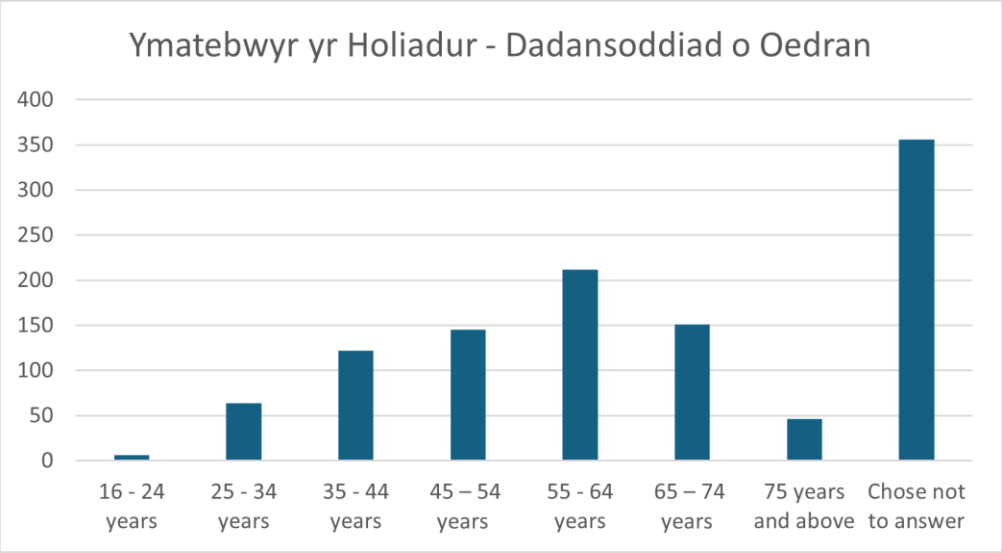

3.4.1.2. Defnydd o wasanaethau fferyllol cymunedol

Mae adborth yn dangos bod gwasanaethau fferyllfeydd cymunedol yn cael eu defnyddio'n helaeth, gyda 64.2% o'r ymatebwyr yn nodi eu bod yn defnyddio eu fferyllfa leol yn rheolaidd. Dywedodd 32.21% o'r ymatebwyr bod eu presgripsiynau'n cael eu cyflenwi gan eu meddygfa ac nid oedd 3.54% yn gwybod. Fodd bynnag, mae eu hymatebion dilynol yn awgrymu eu bod yn cael eu cyflenwi mewn fferyllfa. Dylid nodi bod yr ymateb hwn yn gorbwysleisio faint sy’n cael ei gyflenwi gan feddygfeydd teulu, gan fod dadansoddiad yn awgrymu efallai bod rhai ymatebwyr wedi dehongli'r cwestiwn fel un sy'n gofyn ble maen nhw'n derbyn eu presgripsiwn yn hytrach na ble mae'n cael ei gyflenwi; yn arbennig, roedd cyfran sylweddol (66%) o'r ymatebion cadarnhaol yn dod o ardaloedd heb ddarpariaeth meddygon fferyllol. Mae hyn yn awgrymu bod tua 11-15% o ymatebwyr yn debygol o ddefnyddio gwasanaethau meddygon dosbarthu.

Mae fferyllfeydd yn aml yn cael eu defnyddio i gyflenwi meddyginiaethau ac i gael cyngor ac yn aml fe'u defnyddir fel y pwynt cyswllt cyntaf ar gyfer ymholiadau sy'n ymwneud â meddyginiaethau, gan adlewyrchu eu hygyrchedd o fewn cymunedau.

Nododd ymatebwyr eu bod yn defnyddio fferyllfeydd cymunedol am amrywiaeth o resymau, yn fwyaf cyffredin ar gyfer cyflenwi meddyginiaethau ar bresgripsiwn. Adroddodd llawer hefyd eu bod wedi ymweld â fferyllfeydd i gael cyngor ynghylch meddyginiaethau, mân anhwylderau a phryderon iechyd cyffredinol, ac mae hyn yn adlewyrchu rôl fferyllfeydd fel ffynhonnell hygyrch o gymorth proffesiynol.

3.4.1.3. Mynediad

Mae'r adran hon yn crynhoi adborth gan gleifion a'r cyhoedd ar y ffordd y mae nhw'n cael mynediad at wasanaethau fferyllol ac yn eu defnyddio, gan gynnwys patrymau defnydd, cyfleustra, mynediad a rhesymau dros ymweld â fferyllfa. Mae'r canfyddiadau'n rhoi cipolwg cyd-destunol ar y defnydd o’r gwasanaeth ac nid eu bwriad yw asesu digonolrwydd na nodi bylchau

Mae Ffigur 22, isod, yn dangos pa mor aml y mae ymatebwyr yn ymweld â fferyllfa. Yn ôl y disgwyl, mae'r rhan fwyaf o bobl yn ymweld bob mis ac mae hyn yn adlewyrchu hyd y presgripsiwn.

Ffigur 22 – Pa mor aml ydych chi'n ymweld â fferyllfa?

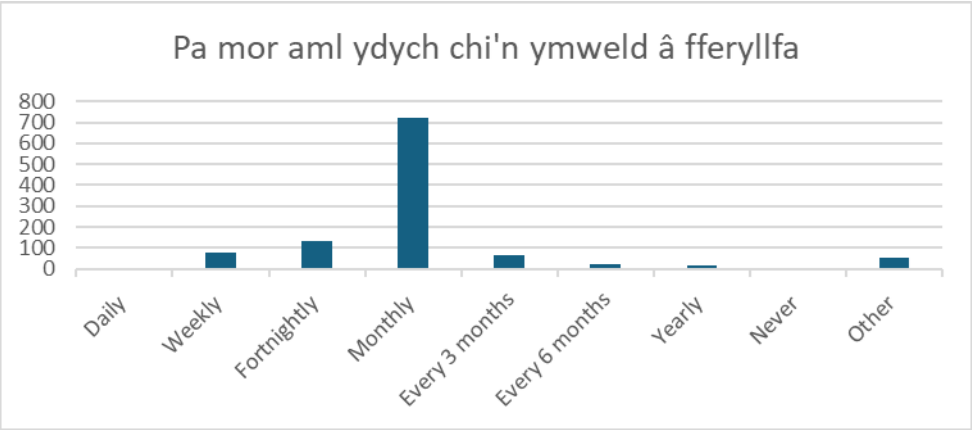

Er nad oedd 34.12% o'r ymatebwyr yn ffafrio amser a oedd fwyaf cyfleus, i'r rheiny a oedd yn ffafrio amser, yr amser mwyaf cyfleus oedd 3pm i 6pm (20% o'r ymatebion), ac yna 8am i hanner dydd (18%). Mae Ffigur 3 yn dangos yr ymatebion.

Ffigur 23 - Beth yw'r amser mwyaf cyfleus i chi ddefnyddio fferyllfa?

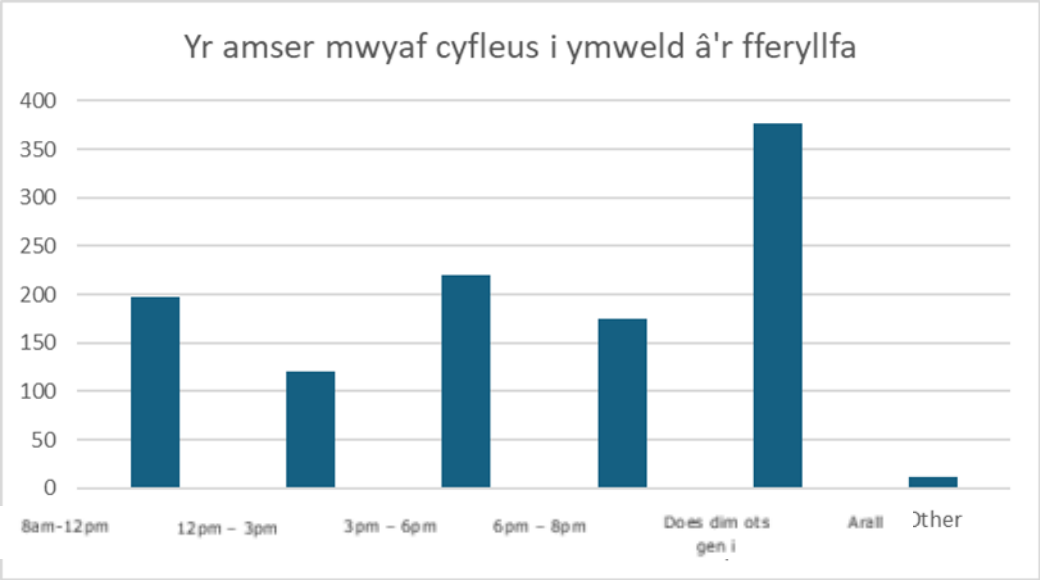

Yna dadansoddwyd yr amser mwyaf cyfleus i gael mynediad at fferyllfa yn ôl grŵp oedran yr ymatebwyr i nodi unrhyw wahaniaethau y gallai hyn ei greu o ran yr amseroedd y defnyddir fferyllfeydd. Mae Ffigur 24, isod, yn dangos yr oedran a'r amser mwyaf poblogaidd i ymweld â fferyllfa.

Ffigur 24 – Oedran a'r amser mwyaf poblogaidd i ymweld â fferyllfa

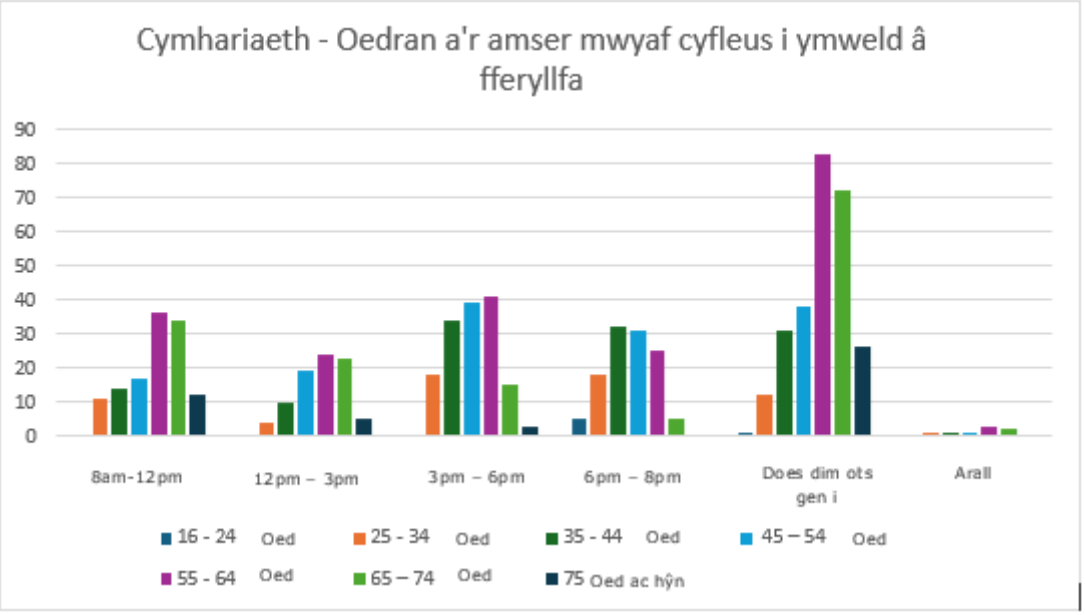

Allan o 1,102 o ymatebion, atebodd 746 o bobl y ddau gwestiwn. Yr amser mwyaf poblogaidd i ymweld â fferyllfa i'r rheiny rhwng 25 a 54 oed oedd 3pm i 6pm a 6pm i 8pm. Yn gyffredinol, nid oedd gan ymatebwyr 55 oed ac hŷn hoff amser o ran pa amser oedd orau iddynt fynd i'r fferyllfa.

Pan ofynnwyd iddynt pa ddiwrnod oedd y mwyaf cyfleus i gael mynediad i fferyllfa, dywedodd 43% nad oedd ots ganddynt, dywedodd 22% o'r ymatebwyr ddyddiau'r wythnos yn gyffredinol, a dywedodd 18.14% benwythnosau yn gyffredinol.

Pan oedd fferyllfa arferol yr ymatebwyr ar gau, nododd y rhan fwyaf o'r ymatebwyr eu bod wedi addasu trwy fynd i fferyllfa arall neu aros nes i'w fferyllfa arferol ailagor. Nododd nifer lai y byddent yn ceisio cymorth gan rannau eraill o'r system iechyd, megis cysylltu â'u meddyg teulu, GIG 111 Cymru neu fynychu'r ysbyty. Caniatawyd ymatebion lluosog ar gyfer y cwestiwn hwn.

Dangosodd adborth hefyd fod y rhan fwyaf o'r ymatebwyr yn dangos eu bod yn defnyddio fferyllfeydd mewn modd cyson. Roedd dros ddwy ran o dair yn nodi eu bod bob amser yn defnyddio'r un fferyllfa a chyfran arall yn defnyddio gwahanol fferyllfeydd ond yn ffafrio un gan amlaf. Dim ond lleiafrif bach a nododd mai anaml yr oeddynt yn defnyddio fferyllfa neu'n defnyddio gwahanol fferyllfeydd yn gyson.

3.4.1.4. Teithio a chyfleustra

Yna edrychodd yr holiadur ar y ffordd y mae pobl yn teithio i fferyllfeydd. Mae Ffigur 25 , isod, yn dangos sut mae pobl yn teithio i fferyllfa. Mae patrwm y teithio wedi aros yr un fath ag yn 2021.

Ffigur 25 - Os ydych chi'n mynd i'r fferyllfa, sut ydych chi'n cyrraedd yno fel arfer?

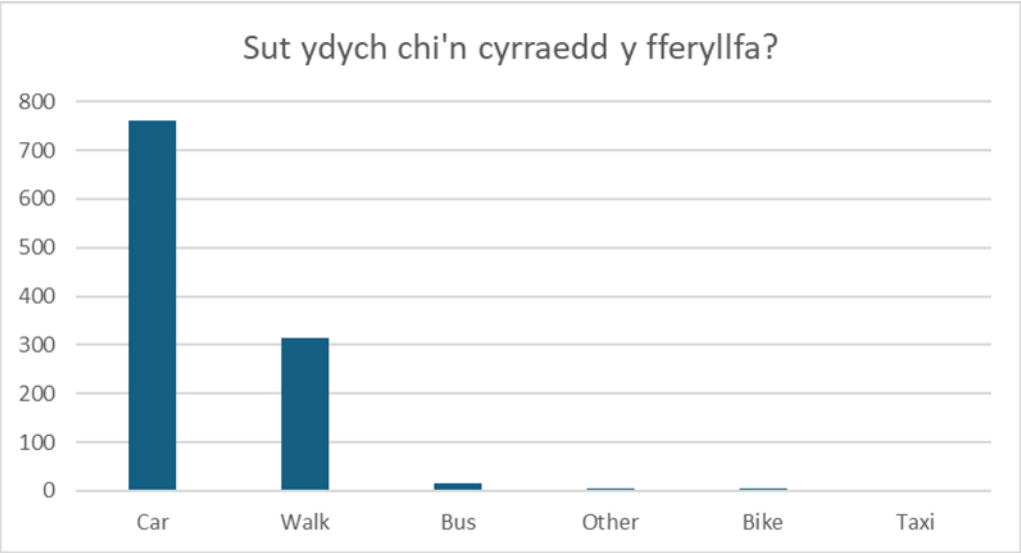

I'r rhan fwyaf o'r ymatebwyr, mae eu hamser teithio yn cymryd llai na 15 munud (90%), gyda 97.3% o fewn 20 munud i fferyllfa. Nododd 2.6% o'r bobl a ymatebodd ei bod yn cymryd mwy nag 20 munud iddyn nhw gyrraedd y fferyllfa. Mae Ffigur 26, isod yn dangos yr amseroedd teithio.

Ffigur 26 - Pa mor hir mae'n ei gymryd i chi gyrraedd y fferyllfa fel arfer?

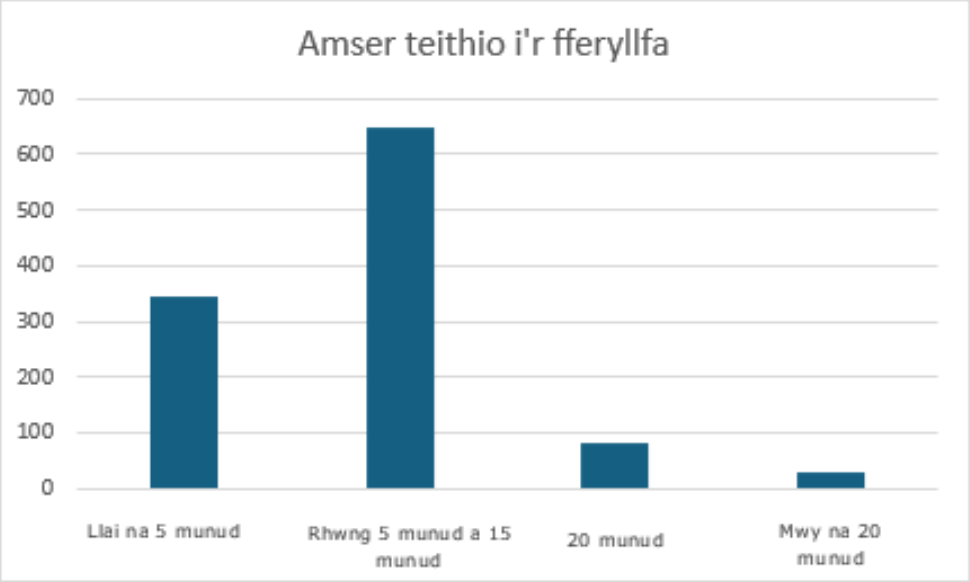

3.4.1.5. Pethau sy'n dylanwadau ar ddewis fferyllfa

Pan ofynnwyd iddynt am y fferyllfa y maent yn ei ffafrio, nododd y rhan fwyaf o'r ymatebwyr eu bod yn defnyddio fferyllfa gymunedol yn gyson, gyda 67.9% bob amser yn defnyddio'r un fferyllfa a 29% arall yn defnyddio gwahanol fferyllfeydd ond yn ffafrio un gan amlaf. Dim ond lleiafrif bach a nododd mai anaml yr oeddynt yn defnyddio fferyllfa neu'n defnyddio gwahanol fferyllfeydd yn gyson.

Pan ofynnwyd iddynt beth sy'n dylanwadu ar eu dewis o fferyllfa, yr hyn a ddyfynnwyd amlaf gan ymatebwyr oedd agosrwydd a chyfleustra, yn enwedig fferyllfeydd sy'n agos at adref neu feddygfeydd teulu ac sy’n hawdd eu cyrraedd. Roedd ansawdd gwasanaeth ac ymddiriedaeth hefyd yn ffactorau pwysig, gan gynnwys gwasanaeth cwsmeriaid cadarnhaol, ymddiriedaeth yn staff y fferyllfa, parhad defnydd a hyder y byddai meddyginiaethau mewn stoc. Roedd ystyriaethau ymarferol megis parcio, cyflymder gwasanaeth ac oriau agor hefyd yn dylanwadu. Caniatawyd ymatebion lluosog ar gyfer y cwestiwn hwn, a darperir y canlyniadau llawn yn yr atodiad H.

Pan nododd ymatebwyr eu bod yn ymwybodol o fferyllfa agosach neu fferyllfa fwy cyfleus nad oeddent yn ei defnyddio, roedd y rhesymau a nodwyd amlaf yn ymwneud â phrofiad o'r gwasanaeth a rhwystrau ymarferol. Roedd y rhain yn cynnwys canfyddiadau o wasanaeth arafach, meddyginiaethau ddim ar gael mewn stoc, anhawster gyda pharcio, oriau agor cyfyngedig, a phrofiadau negyddol yn y gorffennol. Adroddwyd hefyd am broblemau’n ymwneud â phreifatrwydd, parhad staff a bod yn gyfarwydd â thimau’r fferyllfa. Roedd rhesymau ychwanegol a roddwyd yn adlewyrchu teyrngarwch i fferyllfa bresennol, presgripsiynau'n cael eu hanfon i leoliad penodol, cydleoli â phractisau meddygon teulu, a ffactorau gweithredol ehangach. Darperir manylion llawn yr ymatebion yn yr atodiad H.

Pan ofynnwyd a oes fferyllfa fwy cyfleus a/neu agosach nad ydyn nhw'n ei defnyddio, atebodd 316 o bobl ‘oes’ ac aeth 306 ymlaen i roi rheswm pam (er gwybodaeth, gellid rhoi sawl ateb i'r cwestiwn hwn).

Nododd cyfran o'r ymatebwyr eu bod yn ymwybodol o fferyllfa fwy cyfleus neu agosach nad oeddent yn ei defnyddio a rhoddasant resymau dros y dewis hwn. Roedd y rhesymau hyn yn ymwneud amlaf â theyrngarwch i fferyllfa bresennol, presgripsiynau'n cael eu hanfon i leoliad penodol, profiad gwasanaeth ac ymddygiad staff, problemau gweithredol megis amseroedd aros, a chyfleustra cydleoli â phractisau meddygon teulu. Darperir manylion ychwanegol am ymatebion sydd wedi'u categoreiddio fel 'arall' yn yr atodiad H.

3.4.1.6. Ymwybyddiaeth o wasanaethau fferyllol

Chwilio drwy’r rhyngrwyd oedd y ffordd fwyaf poblogaidd o ddod o hyd i wybodaeth am fferyllfa, er enghraifft oriau agor a’r gwasanaethau a gynigir, ac yna edrych yn ffenestri fferyllfa neu bosteri a arddangoswyd yn y fferyllfa. Dewisiadau poblogaidd eraill ar gyfer dod o hyd i wybodaeth oedd ar wefan y fferyllfa a ffonio'r fferyllfa'n uniongyrchol.

Pan ofynnwyd iddynt a oeddent yn teimlo eu bod yn gallu trafod rhywbeth preifat gyda fferyllydd, atebodd y mwyafrif naill ai ie (53%) neu efallai (21.3%). Fodd bynnag, dywedodd 12.4% o'r ymatebwyr na, sy'n destun pryder yn enwedig gan fod gan bob fferyllfa ardal ar gyfer ymgynghoriadau cyfrinachol.

Er bod y rhan fwyaf o'r ymatebwyr yn defnyddio fferyllfa i gael presgripsiwn, mae fferyllfeydd yn darparu ystod o wasanaethau clinigol. Rhestrodd yr holiadur nifer o wasanaethau a ddarperir gan bob un neu'r rhan fwyaf o fferyllfeydd yn ardal y Bwrdd Iechyd a gofynnodd a oedd yr ymatebwyr yn ymwybodol ohonynt.

Mae ymwybyddiaeth y cyhoedd o wasanaethau'r GIG sydd ar gael trwy fferyllfeydd cymunedol yn 2025 wedi newid yn fawr ers 2021. Yn ystod y ddwy flynedd, mae mwy o ymwybyddiaeth o wasanaethau sefydledig fel brechu rhag y ffliw, y cynllun anhwylderau cyffredin a chymorth rhoi'r gorau i ysmygu, tra bod ymwybyddiaeth o wasanaethau fel adolygiadau o feddyginiaethau wrth ryddhau a chyflenwi meddyginiaethau brys yn parhau i fod yn is. Er bod niferoedd yr ymatebion yn uwch yn 2025, mae'r patrwm cyffredinol a'r ymwybyddiaeth gymharol o wasanaethau yn gyson â 2021, ac mae hyn yn dangos nad oes unrhyw newid sylweddol wedi digwydd dros amser ac mae’n tynnu sylw at angen parhaus i wella ymwybyddiaeth y cyhoedd o'r ystod lawn o wasanaethau a ddarperir mewn fferyllfeydd. Mae Atodiad G yn rhestru'r gwasanaethau a gwmpesir gan yr holiadur.

3.4.1.7. Profiad o gael mynediad at wasanaethau

Roedd 99 o sylwadau cadarnhaol am fferyllfeydd ac 1 am feddygon fferyllol, 176 o sylwadau negyddol am fferyllfeydd, a 125 o arsylwadau, mae'r manylion yn yr atodiad H.

Tynnodd adborth sylw at y ffaith bod cyflenwi meddyginiaethau yn cael ei weld fel gwasanaeth gwerthfawr, ochr yn ochr â chyfraniad ehangach timau fferyllfeydd i ofal iechyd yn lleol. Roedd y sylwadau cadarnhaol yn ymwneud yn bennaf â safon ac ansawdd y gwasanaeth a ddarperir, gwelliannau sy'n gysylltiedig â chyflwyno technolegau presgripsiynu a chyflenwi electronig, a pha mor garedig, cymwynasgar a chroesawgar yw staff fferyllfa. Mae'r tebygrwydd mawr rhwng yr adborth hwn a’r adborth a dderbyniwyd yn

2021. Yn ystod y ddwy flwyddyn, roedd sylwadau cadarnhaol yn pwysleisio pa mor broffesiynol a chroesawgar oedd staff fferyllfa a faint o werth cymunedol y maent yn ei roi. Mae thema cyson i sylwadau negyddol hefyd, ac maent yn canolbwyntio ar amseroedd aros, pwysau staffio, argaeledd stoc, preifatrwydd ac oriau agor cyfyngedig.

Ochr yn ochr â'r adborth cadarnhaol hwn, nododd yr ymatebwyr hefyd feysydd lle gellid gwella eu profiad. Roedd y rhain yn cynnwys cyfathrebu rhwng meddygfeydd teulu a fferyllfeydd, amrywiad o ran argaeledd gwasanaethau yn dibynnu ar leoliad ac argaeledd fferyllwyr, a phroblemau o ran mynediad ymarferol megis oriau agor, amseroedd aros ac argaeledd stoc. Codwyd pryderon ychwanegol ynghylch agwedd ac ymddygiad staff mewn rhai achosion, profiadau wrth gael mynediad at y gwasanaeth anhwylderau cyffredin, a thaliadau sy'n gysylltiedig â chymhorthion cydymffurfio fel blychau dosette. Er bod mwy o sylwadau wedi dod i law y tro hwn, nid yw' themâu wedi newid, ac mae hyn yn dangos bod heriau gweithredol parhaus yn bodoli ochr yn ochr â gwerthfawrogiad y cyhoedd o wasanaethau fferyllfeydd gymunedol.

3.4.1.8. Crynodeb o themâu allweddol yn deillio o'r ymgysylltiad

At ei gilydd, mae'r canfyddiadau'n tynnu sylw at rôl ganolog fferyllfeydd cymunedol o ran darparu cyflenwad a chyngor hygyrch ar feddyginiaethau ac yn darparu cyd-destun pwysig o ran deall sut mae pobl yn cael mynediad at wasanaethau fferyllol yn ymarferol ar draws ardal y Bwrdd Iechyd.

3.4.2. Adborth contractwr fferyllol ar ddarpariaeth gwasanaethau fferyllol

Mae'r adran hon yn crynhoi adborth a dderbyniwyd gan gontractwyr fferyllfeydd cymunedol ar eu profiad o ddarparu gwasanaethau fferyllol ar draws ardal y Bwrdd Iechyd. Mae'n rhoi cipolwg cyd-destunol ar y ffordd y mae gwasanaethau'n gweithredu'n ymarferol, gan gynnwys sylwadau ar y capasiti presennol a'r gallu i reoli cynnydd arfaethedig yn y ddarpariaeth o wasanaethau. Dim ond ffactorau gweithredol y mae'r adran yn eu hamlinellu ac nid yw'n asesu digonolrwydd nac yn nodi bylchau. Darperir canlyniadau llawn yr holiadur ac ymatebion manwl yn Atodiadau I.

3.4.2.1. Trosolwg o'r ymgysylltiad â fferyllfeydd cymunedol

Anfonwyd holiadur ar-lein i fferyllfeydd cymunedol rhwng 10 Tachwedd a 22 Rhagfyr 2025. Derbyniwyd ymatebion gan chwe deg chwech o'r cant a phump ar hugain o fferyllfeydd cymunedol yn ardal y Bwrdd Iechyd, sy'n cynrychioli cyfradd ymateb o 53%.

3.4.2.2. Adeiladau, hygyrchedd a chyfleusterau ymgynghori

Cadarnhaodd pob fferyllfa gymunedol a ymatebodd fod eu hadeiladau yn hygyrch i bobl anabl. Nododd y mwyafrif fod ganddynt ystafell ymgynghori sy'n bodloni'r gofynion cytundebol ar gyfer darparu gwasanaethau uwch a chlinigol, gan gynnwys bod yn lle caeedig a dynodedig sy'n addas ar gyfer trafodaethau cyfrinachol. Adroddwyd bod bron pob un (97%) o'r ardaloedd ymgynghori yn hygyrch i gadeiriau olwyn. Dylid nodi bod data sydd wedi'i gasglu yn sgil ymweliadau monitro a gynhaliwyd gan y Bwrdd Iechyd yn adlewyrchu bod gan bob fferyllfa ystafelloedd ymgynghori sy'n bodloni gofynion cytundebol, felly efallai bod rhywfaint o dan-adrodd yn yr ymatebion.

Adroddodd fferyllfeydd hefyd am argaeledd staff sy'n siarad ieithoedd heblaw Saesneg. Adroddwyd am allu yn y Gymraeg mewn nifer o fferyllfeydd, ochr yn ochr ag amrywiaeth o ieithoedd eraill, gan adlewyrchu amrywiad yn y gefnogaeth ieithyddol ar draws ardal y Bwrdd Iechyd.

3.4.2.3. Gweithgaredd cyflenwi a darpariaeth o offer

Mae'n ofynnol i fferyllfeydd gyflenwi pob presgripsiwn GIG dilys ar gyfer cyffuriau ac ar gyfer offer y maent yn eu cyflenwi "yn ystod busnes arferol". Cadarnhaodd pum deg chwech o fferyllfeydd (85%) eu bod yn cyflenwi pob teclyn, cadarnhaodd saith (11%) mai dim ond dresin y maen nhw'n ei gyflenwi, nid yw dau yn dosbarthu unrhyw declynnau ac mae un yn cyflenwi teclynnau ac eithrio teclynnau ar gyfer anymataliaeth.

3.4.2.4. Gwasanaethau nad ydynt yn rhan o'r GIG a gynigir gan fferyllfeydd

Nid yw rhai gwasanaethau mewn fferyllfeydd yn rhan o'r fframwaith cytundebol craidd ac maent y tu allan i reolaeth uniongyrchol y Bwrdd Iechyd. Adroddodd contractwyr eu bod yn darparu ystod o wasanaethau sydd y tu allan i fframwaith cytundebol craidd y GIG.

Mae pob un o'r 66 fferyllfa yn casglu presgripsiynau gan feddygfeydd teulu. Mae deugain o fferyllfeydd yn dosbarthu eitemau sydd wedi'u cyflenwi i gleifion fel gwasanaeth am ddim. Mae 17 yn darparu gwasanaeth dosbarthu cyffuriau ac mae 13 yn darparu gwasanaeth dosbarthu offer fel gwasanaeth preifat, y codir tâl amdano. O'r rhai sy'n darparu'r gwasanaeth am ddim, mae 22 yn ei gyfyngu i rai categorïau o gleifion, er enghraifft y rhai sydd â phroblemau symudedd neu sy'n gaeth i'r tŷ, cleifion hŷn, cleifion anabl, a'r rheiny mewn grŵp risg y GIG. Mae wyth fferyllfa yn cyfyngu'r gwasanaeth dosbarthu i gleifion mewn ardaloedd daearyddol penodol.

3.4.2.5. Bylchau yn y ddarpariaeth bresennol o wasanaethau clinigol presennol

Er mwyn helpu i nodi unrhyw fylchau posibl yn y ddarpariaeth bresennol o wasanaethau clinigol, gofynnwyd i gontractwyr fferyllfa am eu barn ynghylch a oes angen unrhyw wasanaeth clinigol presennol nad yw ar gael yn yr ardal ar hyn o bryd, a gofynnwyd iddynt ddarparu tystiolaeth ategol ar gyfer eu hymateb.

Atebodd 40 o'r 66, ac awgrymodd 33 ohonynt nad oedd angen heb ei ddiwallu ar hyn o bryd am wasanaethau presennol. Ymatebodd chwech fod angen gwasanaeth arall ond ni nodwyd ganddynt wasanaethau sydd ar gael yn ardal y Bwrdd Iechyd. Roedd y rhain yn cynnwys pedwar a nododd angen am gymhorthion cydymffurfio aml-adran a dau yn awgrymu gwasanaeth brechu rhag covid.

3.4.2.6. Safbwyntiau fferyllfeydd ar anghenion gwasanaeth newydd.

Pan ofynnwyd iddynt am yr angen posibl am wasanaethau newydd, ymatebodd 38 o'r 66 (57.57%). Ni nododd pump ar hugain o ymatebwyr (64%) unrhyw angen am unrhyw wasanaethau newydd ac ymatebodd dau nad oeddent yn siŵr.

O'r 11 ymatebydd (29%) a nododd angen, nododd 8 fod angen gwasanaeth cymorth cydymffurfio aml-adran ac awgrymodd y 3 arall y gellid monitro pwysedd gwaed, colli pwysau, brechiadau teithio, cael gwared ar gwyr clust a gwasanaethau presgripsiynu annibynnol. Mae'r safbwyntiau hyn yn adlewyrchu canfyddiadau contractwyr unigol ac nid ydynt yn cynrychioli anghenion a aseswyd yn ffurfiol.

3.4.2.7. Y gallu i fodloni'r galw yn y dyfodol

Gan gydnabod bod y galw am wasanaethau fferyllol yn cynyddu, wedi'i yrru gan y nifer cynyddol o eitemau ar bresgripsiwn a phoblogaeth sy'n tyfu, gofynnwyd i fferyllfeydd a allent ymdopi â'r pwysau ychwanegol hwn. Nododd y rhan fwyaf (pum deg saith o fferyllfeydd, 86.4%) fod ganddynt ddigon o gapasiti o fewn eu hadeiladau a'u lefelau staffio presennol, ond nododd 8 fferyllfa arall (12.1%) y gallent ymdopi â'r cynnydd gyda rhai addasiadau. Dywedodd un fferyllfa nad oedd ganddyn nhw ddigon o safleoedd a chapasiti staffio ac y byddent yn cael anhawster rheoli cynnydd yn y galw.

Nododd tua hanner y fferyllfeydd cymunedol a ymatebodd (34 o fferyllfeydd, 51.5%) gynlluniau i ddatblygu neu ehangu safleoedd neu wasanaethau. Roedd y cynlluniau a adroddwyd yn cynnwys cynyddu gofod ymgynghori, buddsoddi mewn seilwaith a thechnoleg (defnyddio robot), datblygu'r gweithlu, ac ehangu'r ddarpariaeth o wasanaethau clinigol neu

wasanaethau preifat, gan adlewyrchu esblygiad disgwyliedig gwasanaethau yn y dyfodol o fewn fframweithiau cytundebol a pholisi presennol.

3.4.2.8. Crynodeb o themâu allweddol yn deillio o’r ymgysylltiad

At ei gilydd, mae adborth contractwyr fferyllfeydd yn rhoi cyd-destun pwysig ar ddarpariaeth gwasanaethau fferyllol ar draws ardal y Bwrdd Iechyd, gan gynnwys hygyrchedd, gweithgaredd cyflenwi a chapasiti gweithredol, ac mae’n cefnogi dealltwriaeth o sut mae gwasanaethau'n cael eu darparu'n ymarferol.

3.4.3. Adborth Meddygon Fferyllol ar ddarpariaeth gwasanaethau fferyllol

3.4.3.1. Trosolwg o ymgysylltiad meddygon fferyllol

Cyhoeddwyd holiadur ar wahân i feddygfeydd fferyllol o fewn ardal y Bwrdd Iechyd yn ystod yr un cyfnod. Derbyniwyd ymatebion gan dri o'r deuddeg practis fferyllol, sy'n cynrychioli cyfradd ymateb o 25%. Mae copi o'r holiadur ar gael yn atodiad J

3.4.3.2. Oriau agor y fferyllfa a’r ddarpariaeth o wasanaethau

Adroddodd y practisau a ymatebodd bod oriau agor eu fferyllfa, yn gyffredinol, yn cyd-fynd ag oriau agor craidd y meddygon teulu, gyda rhywfaint o amrywiad ar ddiwedd yr wythnos waith. Roedd y trefniadau cyflenwi’n amrywio, gyda rhai practisau'n cyflenwi'r holl offer ac eraill yn cyfyngu'r ddarpariaeth i ddresin yn unig.

Adroddwyd gan rai practisau am wasanaethau dosbarthu, naill ai am ddim i grwpiau penodol o gleifion neu fel gwasanaeth y codir tâl amdano, tra bod eraill yn adrodd nad oeddent yn darparu unrhyw wasanaethau dosbarthu.

3.4.3.3. Darpariaeth iaith a hygyrchedd

Nododd y rhan fwyaf o'r practisau a ymatebodd eu bod yn darparu gwasanaethau yn Saesneg yn unig, er bod darpariaeth iaith Gymraeg wedi'i nodi mewn rhai safleoedd naill ai ar ddiwrnodau penodol neu bob amser.

3.4.3.4. Ystyriaethau o ran capasiti a gwasanaeth yn y dyfodol

Adroddodd y rhan fwyaf o'r practisau a ymatebodd fod ganddynt ddigon o gapasiti o fewn yr adeiladau ac o fewn lefelau staffio presennol i reoli cynnydd yn y galw am gyflawni meddyginiaethau, neu y gellid gwneud addasiadau os oes angen.

Pan ofynnwyd iddynt am angen heb ei ddiwallu neu wasanaethau ychwanegol, tynnodd practisau sylw at faterion gweithredol penodol, gan gynnwys cyflenwi presgripsiynau acíwt yn hwyr, mynediad at gymhorthion

cydymffurfio ar gyfer cleifion agored i niwed, a defnyddio presgripsiynu electronig. Mae'r safbwyntiau hyn yn adlewyrchu safbwyntiau practisiau sydd wedi ymateb ac nid ydynt yn cynrychioli anghenion sydd wedi'u nodi a'u dilysu'n ffurfiol.

3.4.3.5. Crynodeb o themâu allweddol yn deillio o'r ymgysylltiad

Mae adborth sy'n ymwneud â meddygfeydd fferyllol yn tynnu sylw at eu rôl o ran cefnogi cyflenwad a mynediad at feddyginiaethau i gleifion cymwys, yn enwedig mewn ardaloedd a wasanaethir gan bractisiau fferyllol, ac mae'n rhoi cyd-destun ychwanegol o ran deall sut mae gwasanaethau fferyllol yn cael eu darparu yn y lleoliadau hyn.

Mae'r bennod hon yn rhoi disgrifiad sylfaenol o'r ddarpariaeth o wasanaethau fferyllol a phrofiadau ar draws ardal y Bwrdd Iechyd. Bydd hyn yn cael ei ddefnyddio i lywio'r asesiad a gyflwynir mewn penodau diweddarach.

Pennod Pedwar - Gwasanaethau GIG Eraill

Mae amrywiaeth o wasanaethau'r GIG yn gweithredu o fewn ardal y Bwrdd Iechyd sy'n dylanwadu ar y galw am wasanaethau fferyllol, naill ai drwy gynhyrchu presgripsiynau, cyfeirio cleifion at wasanaethau fferyllol cymunedol neu drwy leihau'r angen am rai gwasanaethau fferyllol drwy gyflenwi neu roi meddyginiaethau'n uniongyrchol.

4.1. Cynnydd yn y Galw

Darparwyr Gwasanaethau Meddygol Cyffredinol (GMS) sy'n creu'r galw mwyaf am gyflenwi gwasanaethau fferyllol o fewn gofal sylfaenol. Yn ystod 2024/2025, rhagnododd darparwyr Gwasanaethau Meddygol Cyffredinol y Bwrdd Iechyd 16,871,095 o eitemau, ac o'r rhain cafodd 15,727,062 (93.22%) eu dosbarthu gan fferyllfeydd cymunedol yn ABUHB. Cafodd 290,940 o eitemau pellach, a ragnodwyd gan ddarparwyr GMS y tu allan i ardal y Bwrdd Iechyd, eu cyflenwi o fewn BIPAB hefyd. At ei gilydd, mae presgripsiynu GMS yn cyfrif am 97.25% o’r llwyth gwaith sy’n ymwneud â phresbripsiynu mewn fferyllfeydd cymunedol yn ABUHB.[96]

Mae data diweddar yn dangos gostyngiad yn nifer yr apwyntiadau Meddygon Teulu brys ac apwyntiadau wedi’u trefnu. Mae hyn yn awgrymu bod newid yn digwydd o ran y ffordd y mae cleifion yn dewis cael mynediad at ofal sylfaenol. Mae’n bosib bod y gostyngiad hwn yn dangos bod mwy o alw am fferyllfeydd cymunedol, gan bod mwy o gleifion yn dewis prynu meddyginiaethau dros y cownter neu ddefnyddio gwasanaethau megis y Gwasanaeth Anhwylderau Cyffredin a’r Gwasanaeth Rhagnodi Annibynnol mewn Fferyllfa yn hytrach na chysylltu gyda’u practis Meddyg Teulu. Mae’r duedd hon yn tynnu sylw at rôl bwysig fferyllfeydd cymunedol o ran diwallu anghenion cleifion a chynnig gweithgarwch y byddai cleifion wedi’i geisio gan ymarfer cyffredinol cyn hyn.

Mae darparwyr Gwasanaethau Deintyddol Cyffredinol (GDS) hefyd yn creu galw am wasanaethau cyflenwi. Rhagnodwyd 48,742 o eitemau yn 2024/25 gan Deintyddion BIPAB. Roedd deintyddion o'r tu allan i ardal y Bwrdd Iechyd yn gyfrifol am 1,320 o eitemau ychwanegol, gyda chyfanswm o 50,004 o eitemau deintyddol yn cael eu cyflenwi mewn fferyllfeydd cymunedol yn BIPAB. Mae hyn yn cyfrif am 3% o lwyth gwaith fferyllfeydd cymunedol.

---

[96] NWSSP Dispensing Data -https://nwssp.nhs.wales/ourservices/primary-care-services/general-information/data-and-publications/pharmacy-practice-dispensing-data/

Rhagnododd Presgripsiynwyr Offthalmig Annibynnol o fewn ardal y Bwrdd Iechyd 7,108 o bresgripsiynau yn 2024/25 a'r cyfanswm a gyflenwyd gan fferyllfeydd cymunedol ABUHB oedd 7,159. Bydd cyflwyno archebion wedi'u llofnodi gan y GIG ar gyfer Optometryddion sy'n darparu Gwasanaethau Offthalmig Cyffredinol Cymru (WGOS) ym mis Ebrill 2026 a thwf parhaus y gwasanaeth Presgripsiynu Annibynnol Optometreg hefyd yn cynyddu'r galw am gyflenwi meddyginiaethau.

Creodd y gwasanaeth Fferyllydd-bresgripsiynydd Annibynnoll lwyth gwaith ychwanegol o ran cyflenwi hefyd, gyda 24,018 o eitemau wedi'u presgripsiynu yn BIPAB a 24,017 wedi'u cyflenwi, a disgwylir i'r gweithgaredd hwn dyfu ymhellach oherwydd nifer cynyddol y fferyllwyr dan hyfforddiant ac ymrwymiad Llywodraeth Cymru i ehangu'r gwasanaeth.

Mae gwasanaethau ysbyty yn effeithio ar y galw am gyflenwi gan fod presgripsiynau cleifion allanol, adrannau damweiniau ac achosion brys, a phresgripsiynau rhyddhau yn cael eu dosbarthu yn y gymuned. Yn yr un modd, mae presgripsiynau a roddir gan wasanaeth Tu Allan i Oriau Gwent, Cynllun Triniaeth Amgen y GMS, gwasanaethau cyffuriau ac alcohol, a gwasanaethau ymarferwyr cyflyrau hirdymor yn cynyddu'r galw am gyflenwi mewn fferyllfeydd cymunedol.

Mae adrannau ysbytai'r Bwrdd Iechyd yn defnyddio presgripsiynau cymunedol (WP10HPs) fel bod presgripsiynau cleifion allanol a rhywfaint o bresgripsiynau rhyddhau yn cael eu dosbarthu gan fferyllfeydd cymunedol. Yn ystod 2024/25, presgripsiynodd ysbytai o fewn BIPAB 257,374 o eitemau a gyflenwyd gan fferyllfeydd cymunedol o fewn BIPAB. Cyflenwodd fferyllfeydd cymunedol yng Ngorllewin Casnewydd 18.84% o gyfanswm y nifer o eitemau, ac roedd y gweddill wedi'i wasgaru'n gyfartal ymhlith fferyllfeydd cymunedol o fewn yr NCNs eraill.

Presgripsiynodd gwasanaeth Tu Allan o Oriau (OOH) Gwent 25,699 o eitemau yn 2024/25, a chyflenwyd 97.71% ohonynt o fewn ardal y Bwrdd Iechyd. Cyflenwyd 2.01% arall mewn Byrddau Iechyd eraill ledled Cymru, a chyflenwyd 0.18% yn Lloegr. O fewn y Bwrdd Iechyd, cyflenwyd presgripsiynau a roddwyd gan Wasanaeth y Tu Allan i Oriau Gwent yn bennaf gan fferyllfeydd cymunedol yng Ngorllewin Casnewydd (23.54%), De Caerffili (14.12%), a Gogledd Sir Fynwy (12.72%).

Presgripsiynodd y gwasanaeth Gofal Sylfaenol Amgen 1,534 yn 2024/25 gyda 52.48% wedi'u cyflenwi gan fferyllfeydd cymunedol yng Ngogledd Caerffili a 34.29% yng Ngorllewin Casnewydd. Cafodd y 13.23% sy'n

weddill eu cyflenwi gan fferyllfeydd cymunedol mewn mannau eraill o fewn ardal y Bwrdd Iechyd.[97]

Mae Gwasanaeth Cyffuriau ac Alcohol Arbenigol Aneurin Bevan (ABSDAS) yn Wasanaeth Caethiwed Arbenigol y GIG sy'n ymroddedig i helpu pobl ag anghenion caethiwed a/neu ddibyniaeth. Mae ABSDAS yn gweithio gydag amrywiaeth o bartneriaid iechyd, awdurdodau lleol a'r trydydd sector i helpu pobl i gyflawni eu nodau o ymatal neu leihau niwed. Presgripsiynodd y gwasanaeth 1,666 o eitemau yn 2024/25 a chyflenwyd pob un ohonynt gan fferyllfeydd cymunedol yng Ngorllewin Casnewydd (81.27%) a Dwyrain Casnewydd (18.73%).

Darperir Gwasanaeth Cyffuriau ac Alcohol Gwent o amrywiaeth eang o ganolfannau ar draws ardal y Bwrdd Iechyd, mae'n gweithredu mewn lleoliadau cymunedol ac yn cynnig gwasanaeth allgymorth. Mae'r gwasanaeth yn gweld pobl sydd ag anghenion cymedrol o ran cymhlethdod a chaiff ei ei ddarparu gan gonsortiwm o dri sefydliad – Kaleidoscope, G4S a Barod. Presgripsiynodd y gwasanaeth 12,383 o eitemau yn 2024/25, wedi'u dosbarthu'n eang ar draws ardal y Bwrdd Iechyd, gweler atodiad X

Presgripsiynodd y Tîm Gofal Iechyd sy'n Seiliedig ar Werth o fewn y Bwrdd Iechyd, sy'n cynnal prosiect sy'n cefnogi pobl â diabetes math 2, 1876 o eitemau yn 2024/25, wedi'u dosbarthu'n eang ar draws y Bwrdd Iechyd, gweler atodiad X.

Darperir gwasanaethau meddygol sylfaenol i garchardai CEF Brynbuga a CEF Prescoed trwy Gytundeb Lefel Gwasanaeth gyda darparwr Gwasanaeth Meddygol Cyffredinol. Yn ystod 2024/25, ysgrifennwyd 24,214 o bresgripsiynau drwy’r gwasanaeth gyda mwy na 99% o’r rhain yn cael eu dosbarthu drwy fferyllfa gymunedol yn Rhaglan.

Caiff presgripsiynau amlroddadwy ar gyfer offer ymataliaeth arbenigol eu rheoli gan dîm o nyrsys arbenigol yng ngwasanaeth y bledren a’r coluddion ABUHB. Yn ystod 2024/25, ysgrifennwyd 41,834 o bresgripsiynau gan y gwasanaeth, dosbarthwyd 70.02% o'r rhain gan gontractwyr o Loegr, 28.48% gan Gontractwyr Cyfarpar sy’n Dosbarthu sy'n gweithredu yng Nghymru, ac 1.53% gan fferyllfeydd cymunedol o fewn BIPAB. Mae'r gyfran uchel hon o bresgripsiynau sy'n cael eu cyflenwi yn Lloegr yn cael ei gyrru'n bennaf gan y nifer sylweddol o Gontractwyr Cyfarpar sy’n Dosbarthu

[97] NWSSP Dispensing Data

(DACs) yn Lloegr sy'n gweithredu gwasanaethau dosbarthu i’r cartref cenedlaethol sefydledig .

Mae'r gwasanaethau rhoi'r gorau i ysmygu yn y gymuned a weithredir gan Helpa Fi i Stopio yn dibynnu ar fferyllfeydd cymunedol i wneud cyflenwadau o ffarmacotherapi i gefnogi ymdrechion i roi'r gorau iddi. Yn 2024/25, cyhoeddwyd 6,149 o geisiadau am ffarmacotherapi gan gynghorwyr Helpa Fi i Stopio a chawsant eu cyflenwi gan fferyllfeydd cymunedol o fewn ABUHB. [98]

4.2. 4.2 Gostyngiad yn y Galw

Mewn cyferbyniad, mae rhai gwasanaethau'n lleihau'r angen am wasanaethau fferyllol. Rhoddodd y meddygfeydd teulu yn BIPAB 184,617 o eitemau i'w cleifion yn bersonol. Gall meddyginiaethau unedau mân anafiadau, a meddyginiaethau cleifion mewnol a gyflenwir gan adrannau fferyllol ysbytai leihau'r galw am gyflenwi gwasanaethau hanfodol, yn ogystal, mae clinigau hybiau iechyd rhywiol hefyd yn lleihau'r galw am rai gwasanaethau fferyllol, yn enwedig atal cenhedlu hormonaidd brys, trwy ddarparu gofal atal cenhedlu ac iechyd rhywiol cynhwysfawr.

Mae mwyafrif y presgripsiynau a ysgrifennir gan feddygon fferyllol ar gyfer y cleifion sy’n defnyddio’r gwasanaeth yn cael eu cyflenwi gan fferyllfa’r feddygfa. Yn ystod 2024/25, rhoddodd meddygon sydd â hawliau fferyllol 708,660 o eitemau presgripsiwn i'w cleifion cymwys. [99]

Darperir cymorth rhoi'r gorau i ysmygu ar draws ystod o leoliadau, gan gynnwys fferyllfeydd cymunedol, meddygfeydd teulu, ysbytai a lleoliadau cymunedol, ac mae'r ddarpariaeth ehangach hon yn dylanwadu ar y galw am wasanaethau rhoi'r gorau i ysmygu ymddygiadol mewn fferyllfeydd.

4.3. Crynodeb o weithgarwch ac effaith

Mae'r data'n dangos bod set benodol o wasanaethau'r GIG yn gwneud cyfraniad sylweddol a pharhaus i weithgarwch cyflenwi gwasanaethau fferyllol, gyda'r rhan fwyaf o bresgripsiynau a gynhyrchir gan y gwasanaethau hyn yn cael eu cyflenwi'n lleol o fewn ardal y Bwrdd Iechyd. Mae gwasanaethau y tu allan i oriau, gwasanaethau cyffuriau ac alcohol, a'r Gwasanaeth Gofal Sylfaenol Amgen yn gyson yn cynhyrchu galw am bresgripsiynau mewn ardaloedd penodol, yn enwedig Gorllewin

---

[98] NWSSP Dispensing Data

[99] NWSSP Dispensing Data

Casnewydd, Caerffili, a rhannau o Sir Fynwy. Mae hyn yn dangos patrymau rhagweladwy o ddefnyddio gwasanaethau fferyllol sy'n gysylltiedig â lleoliad y gwasanaeth ac anghenion y boblogaeth.

Roedd gwasanaeth ysbytai'r Bwrdd Iechyd yn cyfrif am y rhan fwyaf o'r cyflenwadau nad oeddent yn cael eu rhoi gan feddygon teulu o gryn dipyn, ond yn gyffredinol dim ond 1.56% o'r cyflenwadau yr oeddent yn cyfrif amdano.

Mae gwasanaethau cyffuriau ac alcohol yn cyfrif am nifer sylweddol o bresgripsiynau, sy'n adlewyrchu dwyster a pharhad y driniaeth sydd ei hangen ar y boblogaeth hon. Mae'r carchardai hefyd yn cyfrif am lefel sylweddol ond mae’r galw wedi’i grynhoi mewn ardal ddaearyddol benodol. Yn bwysig, mae'r gweithgarwch hwn yn cynrychioli patrymau rhagnodi sefydledig a pharhaus sy'n cael eu deall yn dda gan y system, gan ganiatáu i gapasiti gwasanaeth fferyllol a darpariaeth gwasanaeth gael eu cynllunio mewn ffordd ragweladwy a rheoledig yn hytrach na chynrychioli pwysau ysbeidiol neu annisgwyl.

I’r gwrthwyneb, mae’r data a’r disgrifiadau gwasanaeth yn cadarnhau bod gwasanaethau eraill y GIG, megis gofal cleifion mewnol mewn ysbytai, gweinyddiaeth bersonol gan feddygfeydd teulu, unedau mân anafiadau, gwasanaethau fferyllol carchardai, a chlinigau iechyd rhywiol, yn lleihau’r angen am wasanaethau fferyllol sy’n cyflenwi ar gyfer penodau gofal penodol trwy gyflenwi neu roi meddyginiaethau’n uniongyrchol.

Darperir gweithgarwch rhoi'r gorau i ysmygu ar draws sawl lleoliad, gan gynnwys fferyllfeydd, ac mae'r gyd-ddarpariaeth hon yn dylanwadu ar faint a natur gwasanaethau rhoi'r gorau i ysmygu mewn fferyllfeydd yn hytrach na dileu'r galw.

Gyda'i gilydd, mae'r data'n dangos sut mae gwasanaethau fferyllol yn gweithredu o fewn system gofal ehangach, gyda rhai gwasanaethau'n cynyddu'r galw am gyflenwi mewn ffyrdd cyson a phenodol i'r ardal, ac eraill yn gwrthbwyso'r galw trwy ddarpariaeth uniongyrchol. Mae hyn oll yn berthnasol o ran deall yr angen am wasanaethau fferyllol presennol a rhai'r dyfodol.

At ei gilydd, mae'r gwasanaethau hyn yn rhan o'r system gofal iechyd ehangach y mae gwasanaethau fferyllol yn gweithredu ynddi ac fe'u hystyrir wrth asesu'r angen am wasanaethau fferyllol presennol a rhai'r dyfodol.

Pennod Pump - Anghenion Iechyd y gall Gwasanaethau Fferyllol eu Diwallu

5.1. Diben a Chyd-destun

Mae Atodlen 1 o Reoliadau'r Gwasanaeth Iechyd Gwladol (Gwasanaethau Fferyllol) (Cymru) 2020[100] yn ei gwneud yn ofynnol i'r Asesiad o Anghenion Fferyllol (PNA) nodi pa anghenion iechyd o fewn ardal y Bwrdd Iechyd y gall gwasanaethau fferyllol eu diwallu. Mae Pennod Dau yn nodi'r proffil demograffig, patrymau amddifadedd, anghydraddoldebau iechyd a baich clefydau ar draws y boblogaeth. Mae'r bennod hon yn adeiladu ar y dystiolaeth honno drwy nodi'r agweddau ar yr anghenion hynny sy'n dod o fewn cwmpas gwasanaethau fferyllol. Nid yw'n ailadrodd y dadansoddiad ystadegol a gyflwynwyd yn flaenorol, nac yn asesu digonolrwydd y ddarpariaeth bresennol; ymdrinnir â hynny ym Mhennod Tri a Phennod Chwech.

Mae gwasanaethau fferyllol yn cynnwys gwasanaethau hanfodol ac ychwanegol a ddarperir gan gontractwyr fferyllfa a chontractwyr cyfarpar sy’n dosbarthu (DACs), ynghyd â gwasanaethau fferyllol a ddarperir gan bractisau fferyllol. Gyda'i gilydd, mae'r gwasanaethau hyn yn cefnogi mynediad diogel at feddyginiaethau, optimeiddio triniaeth, atal clefydau rhag gwaethygu neu ddatblygu, anghenion gofal brys, a chyflawni ymyriadau iechyd y cyhoedd penodol.

Bydd angen meddyginiaeth neu offer ar bresgripsiwn ar gyfran uchel o'r boblogaeth rywbryd yn ystod eu bywydau, dim ots a ydynt yn rhan o un o'r grwpiau a nodwyd ym Mhennod Dau neu peidio. Mae hyn yn golygu mai presgripsiynu yw un un o ymyriadau mwyaf cyffredin ac arferol y GIG. Gall hyn fod ar gyfer cwrs untro o wrthfiotigau neu’n feddyginiaeth y bydd angen i gleifion ei chymryd, neu offer y bydd angen iddynt ei ddefnyddio, am weddill eu hoes er mwyn rheoli cyflwr hirdymor. Dim ond trwy ddarparu gwasanaethau fferyllol y gellir diwallu'r angen iechyd hwn o fewn gofal sylfaenol, boed hynny gan fferyllfeydd, DACs neu feddygon fferyllol.

5.2. Newid Demograffig a Rheoli Cyflyrau Hirdymor

Mae proffil y boblogaeth a ddisgrifir ym Mhennod Dau yn dangos twf parhaus ochr yn ochr â symudiad clir tuag at grwpiau oedran hŷn. Mae'r cynnydd a ragwelir yn nifer y trigolion sy'n chwe deg pump oed ac hŷn, ac

[100] Rheoliadau'r Gwasanaeth Iechyd Gwladol (Gwasanaethau Fferyllol) (Cymru) 2020

yn enwedig y rheiny sy'n wyth deg pump oed a hŷn, yn gysylltiedig â cyffredinrwydd uwch o gyflyrau hirdymor, amlafiachedd a chyfundrefnau meddyginiaeth cymhleth. Mae'r newidiadau hyn o ran demograffeg yn trosi'n uniongyrchol i angen parhaus a chynyddol am wasanaethau fferyllol.

Mae gwasanaethau fferyllol yn diwallu'r angen hwn drwy gyflenwi presgripsiynau'n ddiogel a'u gwirio'n glinigol, adolygu meddyginiaethau wrth ryddhau cleifion o'r ysbyty a rheoli meddyginiaethau sy'n benodol i glefydau. Wrth i nifer a chymhlethdod meddyginiaethau a ragnodir gynyddu, felly hefyd yr angen i lynu at feddyginiaethau a lleihau niwed sy'n gysylltiedig â meddyginiaethau. Mae'r boblogaeth sy'n heneiddio hefyd yn cynyddu'r galw am gymorth i gydymffurfio, gwasanaethau cartref a darpariaeth meddyginiaethau i leoliadau gofal.

Felly nid yw cyfraniad fferyllol o ran rheoli cyflyrau hirdymor wedi'i gyfyngu i gyflenwi meddyginiaethau yn unig, mae'n ymestyn hefyd i wella diogelwch cleifion, canlyniadau therapiwtig, a lleihau derbyniadau i'r ysbyty y gellir eu hosgoi.

5.3. Anghydraddoldebau Iechyd ac Amddifadedd

Mae Pennod Dau yn nodi amrywiad sylweddol mewn amddifadedd ar draws ardal y Bwrdd Iechyd, ynghyd ag anghydraddoldebau amlwg o ran disgwyliad oes a disgwyliad oes iach. Mewn ardaloedd sydd â lefelau uwch o amddifadedd economaidd-gymdeithasol gwelir bod clefydau cronig yn dechrau'n gynharach, bod mwy o farwolaethau cynamserol a mwy o ddibyniaeth ar wasanaethau gofal sylfaenol hygyrch.

Mae gwasanaethau fferyllol yn chwarae rhan bwysig wrth fynd i'r afael â'r anghydraddoldebau hyn. Mae fferyllfeydd cymunedol yn leoliadau y gellir cerdded i mewn iddynt fod angen apwyntiad ac maent yn darparu gwasanaethau'r GIG am ddim yn y fan a'r lle. Mewn cymunedau difreintiedig, yn aml, dyma'r lleoliad gofal iechyd mwyaf hygyrch ac agosaf. Drwy Wasanaethau Fferyllol Cymunedol (CCPS)—gan gynnwys gwasanaethau anhwylderau cyffredin, cyflenwi meddyginiaethau brys, a gwasanaethau atal cenhedlu—mae fferyllfeydd cymunedol yn cefnogi atal ac ymyrraeth gynnar. Ochr yn ochr â CCPS, mae gwasanaethau ehangach megis cyngor personol ar feddyginiaethau, cymorth i roi'r gorau i ysmygu, a rhaglenni brechu yn cryfhau rôl fferyllfeydd ymhellach o ran gwella iechyd y boblogaeth a lleihau salwch y gellir ei osgoi.

Felly mae crynodiad amddifadedd mewn rhai ardaloedd awdurdodau lleol yn creu mwy o alw cyfrannol am ddarpariaeth fferyllol hygyrch a gwasanaethau ataliol.

5.4. Atal ac Iechyd y Cyhoedd

Mae baich clefydau y gellir eu hatal a nodwyd ym Mhennod Dau yn arwain at angen clir am wasanaethau fferyllol sy'n canolbwyntio ar atal a lleihau risg. Mae ysmygu, gordewdra, ffactorau risg cardiofasgwlaidd a chlefyd anadlol yn cyfrannu'n sylweddol at forbidrwydd a marwolaethau y gellir eu hosgoi ar draws yr ardal.

Mae gwasanaethau fferyllol yn cefnogi amcanion iechyd y cyhoedd trwy wasanaethau brechu, rhaglenni rhoi'r gorau i ysmygu, gwasanaethau atal cenhedlu, cyfnewid nodwyddau a defnydd dan oruchwyliaeth, ochr yn ochr â rhoi cyngor ar ffordd iach o fyw. Mae'r gwasanaethau hyn yn cefnogi mentrau iechyd y cyhoedd ehangach ac yn lleihau'r pwysau ar leoliadau ymarfer cyffredinol a gofal brys.

O ystyried yr anghydraddoldebau o ran disgwyliad oes iach a ddisgrifiwyd yn gynharach, mae gwasanaethau fferyllol sy'n canolbwyntio ar atal yn arbennig o berthnasol mewn cymunedau sy'n profi canlyniadau iechyd gwaeth.

5.5. Amrywiad Daearyddol a Mynediad

Mae ardal y Bwrdd Iechyd yn cynnwys canolfannau trefol dwys eu poblogaeth a chymunedau gwledig sydd â phoblogaethau gwasgaredig. Mae amrywiad daearyddol yn dylanwadu ar y ffordd y mae trigolion yn cael mynediad at wasanaethau gofal iechyd ac mae’n creu galw o fath gwahanol ar ddarpariaeth fferyllol.

Mewn ardaloedd gwledig, mae parhad cyflenwad meddyginiaethau a rôl practisiau fferyllol yn arbennig o bwysig. Mewn lleoliadau trefol, mae poblogaeth fwy dwys yn gysylltiedig â lefelau cyflenwi uwch a mwy o alw am wasanaethau mynediad brys. Felly mae’n rhaid i wasanaethau fferyllol ymateb i broblemau o ran capasiti a hygyrchedd ar draws cyd-destunau daearyddol amrywiol.

Mae'r bennod hon yn nodi bod angen o'r fath yn bodoli; bydd yr adroddiad yn ystyried yn nes ymlaen a yw'r dosbarthiad presennol yn cyd-fynd â'r patrymau hyn.

5.6. Iechyd Mamau, Atgenhedlu a Theuluoedd

Mae amrywiad mewn cyfraddau ffrwythlondeb a thwf y boblogaeth ar draws awdurdodau lleol yn creu galw parhaus am wasanaethau fferyllol sy'n gysylltiedig ag iechyd atgenhedlu a iechyd teuluol. Mae gwasanaethau atal cenhedlu, cyngor ar feddyginiaethau yn ystod beichiogrwydd a bwydo ar y

fron, a gwasanaethau anhwylderau cyffredin i blant yn cyfrannu at ddiwallu'r angen hwn.

Mewn ardaloedd sydd â chyfraddau ffrwythlondeb uwch a strwythurau poblogaeth iau, mae'r galw cymesur am y gwasanaethau hyn uwch. Mae darpariaeth fferyllol, felly, yn cefnogi gofal ataliol a gofal ymatebol yn y maes hwn.

5.7. Iechyd Meddwl a Chamddefnyddio Sylweddau

Mae anghydraddoldebau economaidd-gymdeithasol yn gysylltiedig â cyffredinrwydd uwch o ran cyflyrau iechyd meddwl a chamddefnyddio sylweddau. Mae gwasanaethau fferyllol yn cyfrannu drwy ddosbarthu meddyginiaethau seicotropig yn ddiogel, gwasanaethau gweinyddu dan oruchwyliaeth, rhaglenni cyfnewid nodwyddau a chwistrellau a chefnogaeth o ran ymlyniad. Mae'r gwasanaethau hyn yn rhan annatod o lwybrau triniaeth ehangach ac yn cefnogi amcanion lleihau niwed.

5.8. Gofal Brys a Gofal Heb ei Gynllunio

Mae gwasanaethau fferyllol hefyd yn diwallu anghenion sy'n deillio o bryderon iechyd brys ond nad ydynt yn argyfwng. Mae'r Gwasanaeth Anhwylderau Cyffredin, cyflenwad o feddyginiaethau mewn argyfwng a gwasanaethau ychwanegol fel y gwasanaeth meddyginiaethau brys a Phresgripsiynydd Annibynnol mewn Fferyllfa (PIPs) yn cefnogi gofal yn agosach at adref ac yn helpu i osgoi’r angen i fynd i feddygfeydd teulu ac adrannau brys.

Wrth i systemau gofal sylfaenol wynebu pwysau parhaus o ran galw, mae rôl fferyllfa gymunedol fel pwynt cyswllt cyntaf hygyrch yn dod yn fwy fwy pwysig.

5.9. Angen yn y Dyfodol yn ystod Oes y PNA

Mae'r cyfuniad o dwf rhagamcanol yn y boblogaeth, demograffeg sy'n heneiddio, amddifadedd parhaus a chymhlethdod cynyddol o ran presgripsiynu yn dangos y bydd y galw am wasanaethau fferyllol yn parhau drwy gydol oes yr PNA hwn. Disgwylir twf nid yn unig o ran faint o weithgaredd cyflenwi sydd ei angen ond hefyd o ran cymhlethdod glynu wrth feddyginiaethau, monitro ac ymyriadau ataliol.

Felly mae angen gwasanaethau fferyllol i gefnogi:

- Rheoli cyflyrau hirdymor ac amlafiachedd
- Diogelwch a glynu wrth feddyginiaethau
- Atal ac ymyrryd yn gynnar

- Lleihau anghydraddoldebau iechyd
- Cymorth gofal brys hygyrch
- Cyflenwad parhaus o feddyginiaethau ar draws cymunedau gwledig a threfol

Ar ôl nodi'r anghenion iechyd y gall gwasanaethau fferyllol eu diwallu, mae'r bennod nesaf yn gwerthuso'r ddarpariaeth bresennol ar lefel leol er mwyn penderfynu a yw lleoliad, hygyrchedd a chymysgedd gwasanaethau’r ddarpariaeth yn gymesur â'r angen presennol a'r angen disgwyliedig.

Pennod Chwech - Asesiad o Ddigonolrwydd Gwasanaethau Fferyllol

6.1. Dull Asesu Lleol

Mae'r bennod hon yn asesu p'un a yw'r ddarpariaeth bresennol o ran gwasanaethau fferyllol yn ddigonol i fynd i'r afael ag anghenion y boblogaeth ac anghenion iechyd sydd wedi'u pennu ym Mhennod 2, gan ystyried yr amrywiaeth o wasanaethau fferyllol a gwasanaethau ehangach y GIG sydd wedi'u disgrifio ym Mhenodau tri a phedwar.

Caiff yr asesiad ei gynnal gan ddefnyddio dull ar sail ardaloedd lleol, wedi'i strwythuro'n ôl ardal awdurdod lleol a Rhwydwaith Gofal Cymdogaeth (NCN). Mae awdurdodau lleol yn darparu fframwaith daearyddol clir a chyson sydd wedi'i alinio â data poblogaeth, er bod NCNs yn adlewyrchu'r ôl troed gweithredol ar gyfer cynllunio a chyflwyno gwasanaethau sylfaenol a gwasanaethau cymunedol.

Er mwyn caniatáu ystyried amrywiadau lleol o ran mynediad, capasiti a galw'n fanylach, caiff yr asesiad o ddigonolrwydd ei gynnal ar lefel NCN.

Mae'r dull hwn yn sicrhau'r canlynol:

- Bod anghenion o ran y boblogaeth ac iechyd sydd wedi'u nodi ym Mhennod dau yn cael eu hystyried yn systematig ar lefel leol
- Bod gwasanaethau fferyllol sy'n bodoli eisoes yn cael eu hasesu'n gyson ac yn dryloyw
- Bod amrywiadau rhwng ardaloedd lleol yn cael eu cydnabod, gan gynnal strwythur cymesur a hylaw

Mae'r bennod hon yn canolbwyntio ar asesu digonolrwydd y ddarpariaeth bresennol a chanfod pwysau neu risgiau posibl. Ymdrinnir â chanfod meysydd penodol neu ofynion gwasanaeth yn y dyfodol ar wahân yn y bennod nesaf. Caiff pob NCN ei asesu yn ei dro, ac mae dadansoddiad llawn o ddata gweithgarwch ar gyfer pob NCN wedi cael ei gynnwys ym mhob adran NCN.

Yn ystod o broses o baratoi'r PNA hwn, dylid nodi bod nifer y NCNs o fewn BIPAB wedi newid. Cafodd Gogledd Torfaen a De Torfaen eu cyfuno i ddod yn NCN unigol ar gyfer Torfaen o 1 Hydref 2025, ac roedd Dwyrain Blaenau Gwent a Gorllewin Blaenau Gwent yn ffurfio NCN unigol ar gyfer Blaenau Gwent o 1 Ebrill 2026.

Yn y ddau achos, ni fydd unrhyw newidiadau i'r ôl troed daearyddol, maint y boblogaeth, nifer y darparwyr, y ddarpariaeth bresennol o ran gwasanaethau na'r angen fferyllol wedi'i asesu.

Er bod gwasanaethau hanfodol a rhai gwasanaethau clinigol ychwanegol yn cael eu hasesu ar lefel NCN er mwyn adlewyrchu mynediad a chapasiti lleol, caiff nifer o wasanaethau mwy arbenigol eu comisiynu ar draws ôl troed y Bwrdd Iechyd. Felly, caiff y gwasanaethau hyn eu hasesu ar lefel y Bwrdd Iechyd i adlewyrchu trefniadau comisiynnu ac i osgoi dyblygu diangen fel rhan o asesu pob ardal leol.

Mae'r gwasanaethau fferyllol a ddarperir gan Feddygon Fferyllol wedi'u diffinio a'u cyfyngu'n gaeth gan reoliadau cenedlaethol, ac nid oes gan y Bwrdd Iechyd unrhyw ddisgresiwn i estyn eu cwmpas y tu hwnt i'r fframwaith statudol a ddisgrifir ym Mhennod Un.

6.2. Gwasanaethau Fferyllol wedi'u Comisiynu ar Ôl Troed Gwent Gyfan.

Er bod gwasanaethau hanfodol a rhai gwasanaethau clinigol ychwanegol yn cael eu hasesu ar lefel NCN, caiff nifer o wasanaethau mwy arbenigol eu comisiynu ar draws ôl troed y Bwrdd Iechyd. Felly caiff y gwasanaethau hyn eu hasesu ar wahân er mwyn osgoi dyblygu ac i adlewyrchu bwriadau comisiynu'n well. Bwriad y gwasanaethau hyn yw diwallu anghenion y boblogaeth ar draws ôl troed Gwent ac maent wedi'u seilio'n bennaf ar alw, defnyddio gwasanaethau, a galluoedd darparwyr.

Fel y cyfryw, nid yw absenoldeb y gwasanaethau hyn o fewn NCN unigol yn awgrymu bod bwlch o ran y ddarpariaeth. Bydd cleifion, defnyddwyr gwasanaeth a sefydliadau partner yn cyrchu'r gwasanaethau hyn fel mater o drefn ar draws ffiniau ardaloedd lleol a chaiff darparwyr eu dethol er mwyn sicrhau cyfrifoldeb, gwydnwch ac ansawdd priodol.

Mae'r Bwrdd Iechyd wedi cynnal asesiad wedi'i gydgrynhoi o'r gwasanaethau hyn ar lefel Gwent gyfan, gan ystyried lleoliad, data ynghylch gweithgarwch, defnydd o wasanaethau ac anghenion y boblogaeth. Mae'r Bwrdd Iechyd yn fodlon bod y ddarpariaeth bresennol yn ddigonol i ddiwallu anghenion y boblogaeth ar hyn o bryd ac anghenion disgwyliedig y boblogaeth yn y dyfodol.

Mae'r gwasanaethau sydd wedi'u cynnwys fel rhan o'r dull hwn wedi'u cynnwys isod:

- **Gwasanaethau Fferyllol Cartrefi Gofal**

Nid yw gwasanaethau fferyllol cartrefi gofal yn cael eu comisiynu fel mater o drefn o fewn pob ardal leol. Gall cartrefi gofal fanteisio ar wasanaethau gan ddarparwyr o bob rhan o ôl troed y Bwrdd Iechyd, ac mae'r trefniadau presennol yn ddigonol i ateb y galw.

- **Gwasanaeth Adolygu Defnydd o Anadlyddion**

Mae cymeriant o'r gwasanaeth Adolygu Defnydd o Anadlyddion yn parhau i fod yn gymharol isel ar draws y Bwrdd Iechyd ac mae modd rheoli'r galw presennol yn lleol gyda chapasiti presennol darparwyr

- **Gwasanaeth Feirysau a Gludir yn y Gwaed**

Caiff y Gwasanaeth Feirysau a Gludir yn y Gwaed ei gomisiynu yn unol ag anghenion a nodir. Mae lefelau gweithgarwch yn parhau i fod yn isel a chânt eu cynorthwyo'n ddigonol gan y darparwyr presennol.

- **Cyfnewid Nodwyddau**

Mae darpariaeth cyfnewid nodwyddau ar y gweill mewn partneriaeth â Bwrdd Cynllunio Ardal Gwent, yn seiliedig ar anghenion y boblogaeth wedi'u hasesu. Caiff gwasanaethau eu cynnig trwy gyfuniad o ddarparwyr arbenigol a fferyllfeydd cymunedol, ac mae'r ddarpariaeth bresennol yn ddigonol i ddiwallu anghenion ar draws y Bwrdd Iechyd.

- **Gwasanaeth Cyflenwi'r Tîm Therapi Arsylwi Twbercwlosis Uniongyrchol (DOTS)**

Caiff y Gwasanaeth DOTS Twbercwlosis ei gomisiynu fesul achos mewn ymateb i anghenion a nodir. Nid oes unrhyw ofyniad am ddarpariaeth gyffredinol, ac mae'r trefniadau presennol yn ddigonol.

- **Gwasanaeth Gofal Lliniarol y Tu Allan i Oriau**

Caiff gwasanaethau fferyllol gofal lliniarol eu comisiynu ar sail Gwent gyfan er mwyn sicrhau darpariaeth ddaearyddol briodol a mynediad prydlon at feddyginiaethau. Mae'r ddarpariaeth bresennol yn ddigonol i ddiwallu anghenion cleifion.

- **Gwasanaeth Meddyginiaethau Brys**

Caiff y Gwasanaeth Meddyginiaethau Brys ei gomisiynu ar draws y Bwrdd Iechyd, ac mae fferyllfeydd sy'n cymryd rhan yn cynnig mynediad ar gyfer y boblogaeth gyfan. Mae'r ddarpariaeth bresennol yn ddigonol i ateb y galw.

Tabl 7- Asesu Digonolrwydd

Gwasanaeth	Sail Gomisiynu	Dull o ran Darpariaeth	Asesiad o ddigonolrwydd
Cartref Gofal	Dewis Bwrdd Iechyd cyfan / darparwr	Trawsffiniol	Digonol
IUR	Wedi'i dargedu	Darparwyr dethol	Digonol
BBV	Yn seiliedig ar angen	Darparwyr cyfyngedig	Digonol

Cyfnewid Nodwyddau	Wedi'i hysbysu gan GAPB	Model rhwydwaith	Digonol
DOTS TB	Yn seiliedig ar ofal	Yn ôl yr angen	Digonol
Gofal Lliniarol	Bwrdd Iechyd cyfan	Lledaeniad daearyddol	Digonol
Meddyginiaethau Brys	Bwrdd Iechyd cyfan	Darpariaeth rhwydwaith	Digonol

Caiff y gwasanaethau hyn eu comisiynu'n fwriadol ar sail Bwrdd Iechyd cyfan neu sail wedi'i thargedu. Nid yw'r Bwrdd Iechyd wedi nodi unrhyw angen ar hyn o bryd nac unrhyw newid yn y dyfodol i ehangu darpariaeth i'r holl fferyllfeydd neu ardaloedd lleol, gan fod anghenion cleifion yn cael eu diwallu trwy'r rhwydwaith presennol o ddarparwyr. Bydd y Bwrdd Iechyd yn parhau i fonitro gweithgarwch ac anghenion y boblogaeth trwy gydol oes y PNA a bydd yn adolygu trefniadau comisiynu lle bo angen.

6.3. Blaenau Gwent

Blaenau Gwent sydd â'r boblogaeth leiaf o fewn ardal y Bwrdd Iechyd ac mae'n profi rhai o'r lefelau uchaf o amddifadedd economaidd-gymdeithasol. Mae Pennod Dau yn nodi bod ganddi'r gyfran uchaf o Ardaloedd Cynnyrch Ehangach Haen Is o fewn y degraddau cenedlaethol mwyaf difreintiedig a'r gyfran uchaf o farwolaethau cyn pryd oherwydd clefydau anhrosglwyddadwy ar draws Gwent. Mae disgwyliad oes a disgwyliad oes iach yn is o gymharu ag awdurdodau lleol eraill, ac mae bylchau nodedig o ran anghydraddoldeb.

Mae'r strwythur oedran yn adlewyrchu poblogaeth aeddfed o oedran gweithio ac mae niferoedd y trigolion hŷn yn cynyddu. Er bod twf y boblogaeth yn gyffredinol yn gymedrol, mae baich clefydau ataliadwy a chyflyrau hirdymor sy'n dechrau'n gynharach yn parhau i fod yn drawiadol. Mae 16 o fferyllfeydd yn yr ardal hon. Mae'n rhaid i ddarpariaeth ym Mlaenau Gwynt ymateb i'r canlynol:

- Amlder uwch o glefyd cardiofasgwlaidd, clefyd anadlol a chydafiechedd
- Angen uwch am optimeiddio meddyginiaethau a chymorth ymlynu
- Galw mawr am ymyriadau ataliol (e.e. rhoi'r gorau i ysmygu, brechu)
- Gwasanaethau hygyrch ar gyfer cymunedau difreintiedig yn cynnwys ymgysylltu is o bosibl â gofal sylfaenol wedi'i drefnu
- Nodweddion poblogaeth yn y Pen Dwfn - sy'n golygu cymunedau sy'n byw yn yr ardaloedd sydd â'r amddifadedd economaidd-gymdeithasol

mwyaf - gan gynnwys cymhlethdod clinigol uwch, cyfraddau ymgynghori cynyddol a'r angen am fodelau gofal rhagweithiol, yn seiliedig ar allgymorth ac sy'n hygyrch i fynd i'r afael ag anghydraddoldebau o ran mynediad a chanlyniadau

Mae fferyllfeydd cymunedol yn arbennig o bwysig o ran lliniaru anghenion iechyd sydd wedi'u symbylu gan anghydraddoldeb a darparu cymorth clinigol galw heibio sy'n hygyrch.

Fel y'i disgrifiwyd yn gynharach yn y bennod hon, o Ebrill 2026, bydd Blaenau Gwent yn cael ei hystyried fel NCN unigol ar ôl cyfuno'r Dwyrain a'r Gorllewin. Nid yw'r cyfuno yn newid yr asesiadau sy'n dilyn.

6.3.1. Dwyrain Blaenau Gwent

Mae Dwyrain Blaenau Gwent yn cynnwys cymunedau'r cymoedd sy'n wynebu heriau economaidd-gymdeithasol hirsefydledig a lefelau uwch o amddifadedd o gymharu â chyfartaledd y Bwrdd Iechyd. Mae'r ardal leol yn profi anghydraddoldeb o ran disgwyliad oes a baich parhaus o ran salwch ataliadwy, gan gyfrannu at alw cyson am wasanaethau gofal sylfaenol hygyrch. Mae proffil y boblogaeth yn adlewyrchu cymunedau sefydledig sy'n cynnwys cyfran gynyddol o drigolion hŷn. Mae'r patrwm demograffig hwn, ochr yn ochr ag anghydraddoldeb iechyd sy'n gysylltiedig ag amddifadedd, yn gysylltiedig ag amlder uwch o gyflyrau cronig, cydafiechedd a gofynion presgripsiynu cymhleth. Felly mae anghenion fferyllol o fewn Dwyrain Blaenau Gwent wedi'u llywio gan ddulliau rheoli cyflyrau hirdymor, optimeiddio meddyginiaethau a chymorth ymlynu, ochr yn ochr ag ymyriadau ataliol sy'n targedu ysmygu, risg gardiofasgwlaidd a chlefydau anadlol. Mae saith fferyllfa yn yr ardal hon.

6.3.1.1. Y Ddarpariaeth o Wasanaethau Fferyllol

Mae'r tablau isod yn amlinellu gwasanaethau fferyllol y GIG sydd ar gael ar hyn o bryd o fewn Dwyrain Blaenau Gwent, ynghyd â’r ddarpariaeth bresennol a'r lefelau gweithgarwch ar gyfer pob gwasanaeth yn ystod 2024/25.

Tabl 8 – Data Gweithgarwch Dwyrain Blaenau Gwent

Dwyrain Blaenau Gwent: Gweithgarwch Gwasanaethau Clinigol Ychwanegol 2024/25		BIPAB
Nifer y Fferyllfeydd	7	125
Poblogaeth practisau cofrestredig wedi'i phwysoli	33,370	618,679
Nifer y fferyllfeydd fesul 10,000 o gleifion	2.10	2.02

Gwasanaeth Clinigol Ychwanegol	Nifer y fferyllfeydd a gomisiynwyd	Canran y fferyllfeydd a gomisiynwyd	Gweithgarwch	Gweithgarwch fesul 10,000 o gleifion	Gweithgarwch fesul 10,000 o gleifion
Gwasanaeth Anhwylderau Cyffredin (CCPS)	7	100%	3178 o Ymgynghoriadau	952 o Ymgynghoriadau	1,142 o Ymgynghoriadau
Gwasanaeth Atal Cenhedlu (CCPS)	7	100%	200 o Ymgynghoriadau	60 o Ymgynghoriadau	74 o Ymgynghoriadau
Gwasanaeth Cyflenwi Meddyginiaethau Brys (CCPS)	7	100%	438 o Ymgynghoriadau	131 o Ymgynghoriadau	376 o Ymgynghoriadau
Gwasanaeth Rhagnodi Annibynnol Fferyllfeydd	4	57%	681 o Ymgynghoriadau	204 o Ymgynghoriadau	399 o Ymgynghoriadau
Gwasanaeth Adolygu Meddyginiaethau Wrth Ryddhau	7	100%	145 o Adolygiadau	43 o Adolygiadau	40 o Adolygiadau
Gwasanaeth Brechu Rhag y Ffliw	7	100%	604 o Frechiadau	181 o Frechiadau	235 o Frechiadau
Gwasanaeth Adolygu Anadlyddion Lefel 1	1	14%	100 o Ymgynghoriadau	30 o Ymgynghoriadau	19 o Ymgynghoriadau
Gwasanaeth Adolygu Anadlyddion Lefel 2	1	14%	0	0	0
Gwasanaeth Gweinyddu o dan Oruchwyliaeth	7	100%	6,336 o Achosion o Oruchwylio	1,899 Achosion o Oruchwylio	1,138 o Achosion o Oruchwylio
Gwasanaeth Profion Llif Unffordd	5	71%	171 o Brofion a ddarparwyd	51 o Brofion a ddarparwyd	38 o Brofion a ddarparwyd
Gwasanaeth Cartrefi Gofal	0	0%	0	0	1 Cartref Gofal
Gwasanaeth Rhoi'r Gorau i Ysmygu Lefel 2	7	100%	300 o Gysylltiadau	90 o Gysylltiadau	81 o Gysylltiadau
Gwasanaeth Rhoi'r Gorau i Ysmygu Lefel 3	6	86%	272 o Ymgeisiau i Roi'r Gorau iddi	82 o Ymgeisiau i Roi'r Gorau iddi	57 o Ymgeisiau i Roi'r Gorau iddi
Gwasanaeth Cyfnewid Nodwyddau	2	29%	954 o Ryngweithiadau	286 o Ryngweithiadau	115 o Ryngweithiadau
Gwasanaeth Feirysau a Gludir yn y Gwaed	1	14%	0	0	5 o Brofion
Gwasanaeth Cofnodion Gweinyddu Meddyginiaeth	4	57%	13 o gleifion	4 o Gleifion	38 o Gleifion

Gwastraff Lleihau Gwastraff	6	86%	968 o Ymyriadau	290 o Ymyriadau	267 o Ymyriadau
Gwasanaeth Cyflenwi DOTS Twbercwlosis	0	0%	0	0	4 o Gleifion
Gwasanaeth Rota y Tu Allan i Oriau Gofal Lliniarol	0	Ddim yn berthnasol	Ddim yn berthnasol	Ddim yn berthnasol	Ddim yn berthnasol
Gwasanaeth Meddyginiaethau Brys Lefel 1	1	14%	Ddim yn berthnasol	Ddim yn berthnasol	Ddim yn berthnasol
Gwasanaeth Meddyginiaethau Brys Lefel 2	0	0%	Ddim yn berthnasol	Ddim yn berthnasol	Ddim yn berthnasol
Gwasanaeth Rota y Tu Allan i Oriau	4	57%	Ddim yn berthnasol	Ddim yn berthnasol	Ddim yn berthnasol

Tabl 9 – Data Gweithgarwch Dwyrain Blaenau Gwent

Dwyrain Blaenau Gwent: Gweithgarwch Dosbarthu 2024/25			**BIPAB**
Nifer y Fferyllfeydd		**7**	**125**
Poblogaeth practisau cofrestredig wedi'i phwysoli		**33,370**	**618,679**
Nifer y fferyllfeydd fesul 10,000 o gleifion		**2.10**	**2.02**
Rhagnodydd	Cyfanswm Nifer y presgripsiynau	Presgripsiynau a Ddosbarthwyd fesul 10,000 o'r Boblogaeth wedi'i Phwysoli	Presgripsiynau a Ddosbarthwyd fesul 10,000 o'r Boblogaeth wedi'i Phwysoli
Pob un	947,658	283,985	266,224
Meddyg Teulu BIPAB	928,568	278,264	254,204
Meddyg Teulu mewn Bwrdd Iechyd arall	216	65	4,624
Ysbyty	11,956	3,583	4,160
Deintydd	2,600	779	809
Yng Nghymru heb fanylu	886	266	718
Carchar BIPAB	0	0	431
Y tu allan i oriau BIPAB	1,038	311	406
Rhagnodi Annibynnol Fferyllfeydd	588	176	388
GDAS	931	279	195
Rhagnodi Annibynnol Offthalmig	637	191	116
Rhagnodydd yn Lloegr	28	8	79
Tîm Gofal Iechyd ar Sail Gwerth BIPAB	186	56	30

ABSDAS	0	0	27
ATS	0	0	25
Gwasanaeth Ymataliaeth BIPAB	18	5	10
Podiatreg BIPAB	6	2	2
Gwasanaeth Ambiwlans Cymru	0	0	0.15

6.3.1.2. Gwasanaethau Fferyllol sydd wedi'u Cyrchu y Tu Allan i'r Ardal Leol

Mae rhai trigolion yn dewis cyrchu contractwyr y tu allan i'r ardal leol ac ardal y Bwrdd Iechyd naill ai am wasanaethau fferyllol sydd wedi'u lleoli'n agos i ble maent yn gweithio, siopa neu'n ymweld ag ef neu er mwyn cyrchu'r gwasanaethau a gynigir gan Gontractwyr Dosbarthu Cyfarpar.

Mae dadansoddiad o weithgarwch presgripsiynu ar draws y pum practis meddyg teulu o fewn yr ardal leol yn ystod 2024/25 yn dangos i'r rhan fwyaf o'r presgripsiynau gael eu dosbarthu gan fferyllfeydd sydd wedi'u lleoli o fewn ardal y NCN. Fodd bynnag, cafodd lleiafrif nodedig, sef 9.4% o'r holl bresgripsiynau, eu dosbarthu y tu allan i'r ardal leol. Er bod hyn yn cynrychioli cyfran gymharol fach o'r cyfanswm gweithgarwch dosbarthu, mae’n amlygu lefelau ystyrlon o ddefnydd y tu allan i'r ardal, serch hynny.

Ar draws yr ardal leol, roedd y gyfran fwyaf o ddosbarthu allanol yn digwydd o fewn ardaloedd lleol cyfagos. Roedd Dwyrain Caerffili yn cyfrif am 3.7% o'r presgripsiynau a ddosbarthwyd y tu allan i'r ardal leol, ac roedd Gorllewin Blaenau Gwent yn dilyn hyn, sef 1.9%. Cafodd cyfrannau llai eu dosbarthu ar draws yr ardaloedd lleol sy'n weddill. Cafodd cyfran fach arall o bresgripsiynau ei dosbarthu gan fferyllfeydd mewn Byrddau Iechyd eraill, a chafodd cyfran debyg ei gweinyddu gan gontractwyr yn Lloegr. Yn ogystal, cafodd cyfran fach o bresgripsiynau eu cofnodi fel eitemau a weinyddwyd yn bersonol yn hytrach na chael eu dosbarthu trwy fferyllfeydd cymunedol.

Mae'n bosibl y gallai fod defnydd ychwanegol o wasanaethau fferyllol o fferyllfeydd sydd wedi'u lleoli y tu allan i'r ardal leol ac ardal y Bwrdd Iechyd. Ni ellir mesur y gweithgarwch hwn gan nad yw'r set ddata gofnodedig yn ymdrin â hyn.

6.3.1.3. Dewis a Mynediad at Wasanaethau Fferyllol

Mae'r rhan fwyaf o'r trigolion sy'n byw yn yr ardal leol ac sy'n gofrestredig ag un o'r pum practis meddyg teulu fel arfer yn defnyddio un o'r fferyllfeydd lleol i dderbyn eu presgripsiynau. Fodd bynnag, mae cyfran o gleifion yn dewis cael eu presgripsiynau o rywle arall. Mae hyn fel arfer gan ei fod yn

well ganddynt fferyllfa gyfagos neu gontractwr dosbarthu cyfarpar sydd wedi'u lleoli'n agosach at ble maent yn gweithio, yn siopa, yn treulio amser hamdden, neu am reswm personol arall.

O ran mynediad, mae rhestr fanwl o oriau agor Fferyllfeydd Cymunedol ar gael yn atodiad N.

6.3.1.4. Gwasanaethau GIG Eraill sy'n Dylanwadu ar Anghenion Fferyllol

Mae rhagor o wybodaeth yn ymwneud â dylanwad Gwasanaethau GIG eraill ar anghenion fferyllol wedi'i hamlinellu ym Mhennod 4, ac mae manylion cynhwysfawr wedi'u darparu yn Atodiad O. Nid yw asesiad y Bwrdd Iechyd wedi canfod unrhyw wasanaethau GIG ychwanegol, y tu hwnt i'r rhai a restrir yn Atodiad O, y disgwylir iddynt effeithio ar anghenion fferyllol yn Nwyrain Blaenau Gwent

6.3.1.5. Asesiad o Ddigonolrwydd y Ddarpariaeth o Wasanaethau Fferyllol

Mae fferyllfeydd o fewn yr ardal leol wedi'u dosbarthu'n helaeth, ac mae safleoedd wedi'u lleoli ar draws yr ardal mewn ardaloedd sydd wedi'u nodweddu gan ddwysedd poblogaeth uwch a lefelau uwch o amddifadedd. Mae'r dosbarthiad hwn yn ategu hygyrchedd i drigolion sydd fwyaf tebygol o fod angen gwasanaethau fferyllol rheolaidd. Mae dadansoddi hygyrchedd amser gyrru yn dangos bod bron yr ardal leol gyfan o fewn taith 10 munud mewn car i fferyllfa. Yr unig ardal y tu allan i'r trothwy hwn yw darn bach o dir lle nad oes unrhyw boblogaeth breswyl ac felly, nid yw'n peri pryder o ran mynediad.

Mae amcanestyniadau poblogaeth ar gyfer Cyngor Bwrdeistref Sirol Blaenau Gwent yn dangos cynnydd bach yn y boblogaeth gyffredinol dros y blynyddoedd sydd i ddod. Fodd bynnag, mae graddfa'r twf hwn yn gymedrol, sy'n golygu bod disgwyl i unrhyw gynnydd yn y galw am wasanaethau fferyllol sy'n deillio o hyn fod yn gyfyngedig.

Ar hyn o bryd, nid oes unrhyw safleoedd tai ychwanegol wedi'u canfod o fewn y Cynllun Datblygu Lleol (LDP) 2026-2021 presennol [101] sy'n perthyn i derfyn amser y ddogfen hon. Gan nad yw'r LDP wedi cael ei ddiweddaru ers yr Asesiad o Anghenion Fferyllol (PNA) diwethaf, ni ddisgwylir i unrhyw ddatblygiad preswyl newydd ddod i'r fei a fyddai'n creu pwysau wedi'i symbylu gan y boblogaeth ar wasanaethau fferyllol.

[101] Cynllun Datblygu Lleol Mabwysiedig | Cyngor Bwrdeistref Sirol Blaenau Gwent

Gwnaeth pedair o blith y saith fferyllfa sy'n gweithredu yn yr ardal leol ymateb i'r holiadur i gontractwyr. Gwnaeth tair fferyllfa gadarnhau bod ganddynt gapasiti digonol—o ran eiddo a staff—i ddelio ag unrhyw gynnydd yn y galw am y gwasanaethau y maent yn eu darparu. Gwnaeth y bedwaredd fferyllfa ddatgan, er nad oedd ganddynt eiddo a chapasiti staffio ar hyn o bryd, y gallent addasu i ddelio ag unrhyw gynnydd yn y galw. Mae hyn yn dangos lefel sefydlog a gwydn o ddarpariaeth gwasanaeth ar draws yr ardal.

Yn seiliedig ar y dystiolaeth a adolygwyd, mae'r Bwrdd Iechyd yn fodlon bod y ddarpariaeth bresennol o ran gwasanaethau fferyllol hanfodol yn ddigonol i ddiwallu anghenion y boblogaeth yn yr ardal leol hon ar hyn o bryd ac yn y dyfodol, yn ôl pob tebyg.

Mewn perthynas â gwasanaethau fferyllol ychwanegol, mae'r Bwrdd Iechyd wedi cynnal adolygiad cynhwysfawr o ddarpariaeth o fewn y NCN, gan gynnwys gwasanaethau craidd sydd wedi'u comisiynu'n genedlaethol megis y Gwasanaeth Fferylliaeth Gymunedol Glinigol, y Gwasanaeth Brechu Rhag Ffliw Tymhorol, Adolygu Meddyginiaethau ar Adeg Rhyddhau, ochr yn ochr â Helpa Fi i Stopio (Rhoi'r Gorau i Ysmygu). Mae pob gwasanaeth wedi cael ei asesu o ran nifer y contractwyr sydd wedi'u comisiynu i'w ddarparu, lefel y gweithgarwch a welwyd, ac i fesur i ba raddau y mae'r ddarpariaeth bresennol yn adlewyrchu'r angen lleol a nodwyd. Mae dadansoddiad manwl o ddarpariaeth a defnydd gwasanaeth wedi'i amlinellu yn Nhabl 8 a 9 uchod.

Mae'r asesiad hwn yn dangos, ar draws y gwasanaethau hyn, bod y lefelau presennol o ran darpariaeth a gweithgarwch yn ddigonol i ddiwallu anghenion y boblogaeth leol, ac nid oes unrhyw dystiolaeth o alw heb ei ddiwallu neu ofyniad am gomisiynu ychwanegol o fewn y NCN ar hyn o bryd.

Caiff ystod o wasanaethau fferyllol ychwanegol eraill, gan gynnwys cymorth i gartrefi gofal, adolygu defnydd o anadlyddion, profion feirysau a gludir yn y gwaed, cyfnewid nodwyddau, DOTS twbercwlosis, gofal lliniarol a gwasanaethau meddyginiaethau brys, eu comisiynu naill ai ar sail Gwent gyfan neu mewn ymateb i anghenion penodol y boblogaeth, yn hytrach na bod ar gael yn unffurf o fewn pob ardal leol. Yn gyson â'r dull a amlinellir yn Adran 6.2, mae'r gwasanaethau hyn wedi cael eu hasesu ar lefel system gyfan i adlewyrchu trefniadau comisiynu, ffurfwedd gwasanaethau a phatrymau o ran defnydd.

Mae'r Bwrdd Iechyd yn fodlon bod y ddarpariaeth bresennol ar lefel Gwent gyfan a darpariaeth wedi'i thargedu o ran y gwasanaethau hyn yn ddigonol

i ddiwallu anghenion trigolion yn yr ardal leol hon, ac nid yw eu habsenoldeb o fewn ôl troed y NCN yn cynrychioli bwlch mewn darpariaeth gwasanaeth.

Yn seiliedig ar y wybodaeth a amlinellir yn Nhablau 8 a 9 a'r manylion cysylltiedig uchod, mae'r Bwrdd Iechyd yn fodlon bod y gwasanaethau fferyllol presennol, gan gynnwys darpariaeth y ceir mynediad ati mewn ardaloedd cyfagos, yn ddigonol ar hyn o bryd i ddiwallu'r angen a nodwyd.

6.3.2. Gorllewin Blaenau Gwent

Mae Gorllewin Blaenau Gwent yn cynnwys cymunedau sefydledig y cymoedd sydd ag amddifadedd economaidd-gymdeithasol cyson ac anghydraddoldeb iechyd cysylltiedig Er ei bod yn rhannu heriau strwythurol tebyg i rannau eraill o'r fwrdeistref, mae'r ardal leol hon yn cynnwys ardaloedd lle bo angen dwys a galw uwch am wasanaethau gofal iechyd rheng flaen sy'n hygyrch. Mae amlder uwch o gyflyrau cronig, gan gynnwys clefydau cardiofasgwlaidd ac anadlol, ochr yn ochr â ffactorau risg ymddygiadol sy'n cyfrannu at salwch ataliadwy yn dylanwadu ar anghenion iechyd o fewn Gorllewin Blaenau Gwent. Mae'r ffactorau hyn yn arwain at alw cyson am optimeiddio meddyginiaethau, cymorth ymlynu a gwasanaethau fferyllol ataliol. Mae naw fferyllfa yn yr ardal hon.

6.3.2.1. Y Ddarpariaeth o Wasanaethau Fferyllol

Mae'r tablau isod yn amlinellu gwasanaethau fferyllol y GIG sydd ar gael ar hyn o bryd o fewn Gorllewin Blaenau Gwent, ynghyd â'r ddarpariaeth bresennol a'r lefelau gweithgarwch ar gyfer pob gwasanaeth yn ystod 2024/25.

Tabl 10- Data Gweithgarwch Gorllewin Blaenau Gwent

Gorllewin Blaenau Gwent: Gweithgarwch Gwasanaethau Clinigol Ychwanegol 2024/25					**BIPAB**
Nifer y Fferyllfeydd			9		**125**
Poblogaeth practisau cofrestredig wedi'i phwysoli			39,108		**618,679**
Nifer y fferyllfeydd fesul 10,000 o gleifion			2.30		**2.02**
Gwasanaeth Clinigol Ychwanegol	Nifer y fferyllfeydd a gomisiynwyd	Canran y fferyllfeydd a gomisiynwyd	Gweithgarwch	Gweithgarwch fesul 10,000 o gleifion	Gweithgarwch fesul 10,000 o gleifion
Gwasanaeth Anhwylderau Cyffredin (CCPS)	9	100%	5940 o Ymgynghoriadau	1,519 o Ymgynghoriadau	1,142 o Ymgynghoriadau
Gwasanaeth Atal Cenhedlu (CCPS)	9	100%	314 o Ymgynghoriadau	680 o Ymgynghoriadau	74 o Ymgynghoriadau

Gwasanaeth Cyflenwi Meddyginiaethau Brys (CCPS)	9	100%	746 o Ymgynghoriadau	191 o Ymgynghoriadau	376 o Ymgynghoriadau
Gwasanaeth Rhagnodi Annibynnol Fferyllfeydd	4	44%	2327 o Ymgynghoriadau	595 o Ymgynghoriadau	399 o Ymgynghoriadau
Gwasanaeth Adolygu Meddyginiaethau ar Adeg Rhyddhau	9	100%	209 o Adolygiadau	53 o Adolygiadau	40 o Adolygiadau
Gwasanaeth Brechu Rhag y Ffliw	9	100%	877 o Frechiadau	224 o Frechiadau	235 o Frechiadau
Gwasanaeth Adolygu Anadlyddion Lefel 1	4	44%	298 o Ymgynghoriadau	76 o Ymgynghoriadau	19 o Ymgynghoriadau
Gwasanaeth Adolygu Anadlyddion Lefel 2	4	44%	0	0	0
Gwasanaeth Gweinyddu o dan Oruchwyliaeth	9	100%	8510 o Achosion o Oruchwylio	2,176 o Achosion o Oruchwylio	1,138 o Achosion o Oruchwylio
Gwasanaeth Profion Llif Unffordd	7	78%	120 o Brofion a ddarparwyd	31 o Brofion a ddarparwyd	38 o Brofion a ddarparwyd
Gwasanaeth Cartrefi Gofal	0	0%	0	0	1 Cartref Gofal
Gwasanaeth Rhoi'r Gorau i Ysmygu Lefel 2	9	100%	471 o Gysylltiadau	120 o Gysylltiadau	81 o Gysylltiadau
Gwasanaeth Rhoi'r Gorau i Ysmygu Lefel 3	7	78%	268 o Ymgeisiau i Roi'r Gorau iddi	69 o Ymgeisiau i Roi'r Gorau iddi	57 o Ymgeisiau i Roi'r Gorau iddi
Gwasanaeth Cyfnewid Nodwyddau	2	22%	534 o Ryngweithiadau	137 o Ryngweithiadau	115 o Ryngweithiadau
Gwasanaeth Feirysau a Gludir yn y Gwaed	1	11%	18 o brofion	5	5 o Brofion
Gwasanaeth Cofnodion Gweinyddu Meddyginiaeth	5	56%	21 o gleifion	5 o Gleifion	38 o Gleifion
Gwastraff Lleihau Gwastraff	7	78%	1052 o Ymyriadau	269 o Ymyriadau	267 o Ymyriadau

Gwasanaeth Cyflenwi DOTS Twbercwlosis	0	0%	0	0	4 o Gleifion
Gwasanaeth Rota y Tu Allan i Oriau Gofal Lliniarol	0	0%	Ddim yn berthnasol	Ddim yn berthnasol	Ddim yn berthnasol
Gwasanaeth Meddyginiaethau Brys Lefel 1	1	11%	Ddim yn berthnasol	Ddim yn berthnasol	Ddim yn berthnasol
Gwasanaeth Meddyginiaethau Brys Lefel 2	0	0%	Ddim yn berthnasol	Ddim yn berthnasol	Ddim yn berthnasol
Gwasanaeth Rota y Tu Allan i Oriau	3	33%	Ddim yn berthnasol	Ddim yn berthnasol	Ddim yn berthnasol

Tabl 11- Data Gweithgarwch Gorllewin Blaenau Gwent

Gorllewin Blaenau Gwent: Gweithgarwch Dosbarthu 2024/25			**BIPAB**
Nifer y Fferyllfeydd		9	**125**
Poblogaeth practisau cofrestredig wedi'i phwysoli		39,108	**618,679**
Nifer y fferyllfeydd fesul 10,000 o gleifion		2.30	**2.02**
Rhagnodydd	Cyfanswm Nifer y presgripsiynau	Presgripsiynau a Ddosbarthwyd fesul 10,000 o'r Boblogaeth wedi'i Phwysoli	Presgripsiynau a Ddosbarthwyd fesul 10,000 o'r Boblogaeth wedi'i Phwysoli
Pob un	1,189,670	304,201	266,224
Meddyg Teulu BIPAB	1,161,176	296,915	254,204
Meddyg Teulu mewn Bwrdd Iechyd arall	2,302	589	4,624
Ysbyty	15,151	3,874	4,160
Deintydd	4,476	1,145	809
Yng Nghymru heb fanylu	782	200	718
Carchar BIPAB	0	0	431
Y tu allan i oriau BIPAB	1,467	375	406
Rhagnodi Annibynnol Fferyllfeydd	2,166	554	388
GDAS	1,201	307	195
Rhagnodi Annibynnol Offthalmig	262	67	116
Rhagnodydd yn Lloegr	140	36	79

Tîm Gofal Iechyd ar Sail Gwerth BIPAB	445	114	30
ABSDAS	0	0	27
ATS	16	4	25
Gwasanaeth Ymataliaeth BIPAB	79	20	10
Podiatreg BIPAB	5	1	2
Gwasanaeth Ambiwlans Cymru	2	1	0.15

6.3.2.2. Gwasanaethau fferyllol wedi'u cyrchu y tu allan i'r ardal leol

Mae rhai trigolion yn dewis cyrchu contractwyr y tu allan i'r ardal leol ac ardal y Bwrdd Iechyd naill ai am wasanaethau fferyllol sydd wedi'u lleoli'n agos i ble maent yn gweithio, siopa neu'n ymweld ag ef neu er mwyn cyrchu'r gwasanaethau a gynigir gan Gontractwyr Dosbarthu Cyfarpar.

Er bod y rhan fwyaf o'r presgripsiynau a ysgrifennwyd gan y pum practis meddyg teulu o fewn y NCN wedi'u dosbarthu gan fferyllfeydd o fewn yr ardal leol, cafodd rhyw 4% eu dosbarthu mewn mannau eraill, gan adlewyrchu lefel fach ond ystyrlon o ddosbarthu y tu allan i'r ardal.

Dim ond cyfrannau bach iawn o bresgripsiynau a gafodd eu dosbarthu ar draws yr ardaloedd lleol sy'n weddill, ac mae symiau bach tebyg yn cael eu prosesu gan fferyllfeydd mewn Byrddau Iechyd eraill neu gan gontractwyr yn Lloegr. Cafodd cyfran fach bellach o eitemau ei chofnodi fel rhai a gafodd eu gweinyddu'n bersonol yn hytrach na chael eu dosbarthu trwy fferyllfeydd cymunedol.

Efallai bod defnydd ychwanegol o wasanaethau fferyllol wedi'i wneud gan fferyllfeydd y tu allan i'r ardal leol ac ardal y Bwrdd Iechyd. Ni ellir mesur y gweithgarwch hwn gan nad yw'r set ddata gofnodedig yn ymdrin â hyn

6.3.2.3. Dewis a Mynediad at Wasanaethau Fferyllol

Mae'r rhan fwyaf o'r trigolion sy'n byw yn yr ardal leol ac sy'n gofrestredig ag un o'r pum practis meddyg teulu fel arfer yn defnyddio un o'r fferyllfeydd lleol i dderbyn eu presgripsiynau. Fodd bynnag, mae cyfran o gleifion yn dewis cael eu presgripsiynau o rywle arall. Mae hyn fel arfer gan ei fod yn well ganddynt fferyllfa gyfagos neu gontractwr dosbarthu cyfarpar sydd wedi'u lleoli'n agosach at ble maent yn gweithio, yn siopa, yn treulio amser hamdden, neu am reswm personol arall.

O ran mynediad, mae rhestr fanwl o oriau agor Fferyllfeydd Cymunedol ar gael yn atodiad N

6.3.2.4. Gwasanaethau GIG Eraill sy'n Dylanwadu ar Anghenion Fferyllol

Mae rhagor o wybodaeth yn ymwneud â dylanwad Gwasanaethau GIG eraill ar anghenion fferyllol wedi'i hamlinellu ym Mhennod 4, ac mae manylion cynhwysfawr wedi'u darparu yn Atodiad O. Nid yw asesiad y Bwrdd Iechyd wedi canfod unrhyw wasanaethau GIG ychwanegol, y tu hwnt i'r rhai a restrir yn Atodiad O, y disgwylir iddynt effeithio ar anghenion fferyllol yng Ngorllewin Blaenau Gwent

6.3.2.5. Asesiad o Ddigonolrwydd y Ddarpariaeth o Wasanaethau Fferyllol

Mae'r fferyllfeydd o fewn NCN Gorllewin Blaenau Gwent wedi'u dosbarthu'n eang ar draws ardaloedd o ddwysedd poblogaeth ac amddifadedd uwch, ac mae'r holl drigolion yn byw o fewn taith deg munud mewn car i fferyllfa.

Mae rhagamcaniadau ar gyfer Cyngor Bwrdeistref Sirol Blaenau Gwent yn dangos cynnydd bach yn unig yn y boblogaeth dros y blynyddoedd sydd i ddod, sy'n awgrymu y bydd unrhyw bwysau ychwanegol ar wasanaethau fferyllol yn ddibwys. Cafodd un datblygiad tai yng Nglynebwy ei nodi yng Nghynllun Datblygu Lleol 2006-2021, yn cynnwys capasiti o 805 o gartrefi newydd. Gan nad yw'r Cynllun Datblygu Lleol wedi cael ei ddiweddaru ers y PNA diwethaf, erys hwn fel y dyraniad tai a fabwysiadwyd yn ffurfiol yn fwyaf diweddar. Er y bydd y datblygiad yn cyfrannu at dwf y boblogaeth, ni ddisgwylir iddo effeithio'n sylweddol ar alw am wasanaethau fferyllol.

Gwnaeth wyth o blith y naw fferyllfa sy'n gweithredu yn yr ardal leol ymateb i'r holiadur i gontractwyr. Gwnaeth saith fferyllfa gadarnhau bod ganddynt gapasiti digonol—o ran eiddo a staff—i ddelio ag unrhyw gynnydd yn y galw am y gwasanaethau y maent yn eu darparu. Gwnaeth un darparwr adrodd y byddent yn ei chael yn anodd delio â galw cynyddol oherwydd eiddo cyfyngedig a chapasiti staffio annigonol. Mae hyn yn dangos lefel ddibynadwy a gwydn o wasanaeth yn yr ardal trwyddi draw.

Yn seiliedig ar y dystiolaeth a adolygwyd, mae'r Bwrdd Iechyd yn fodlon bod y ddarpariaeth bresennol o ran gwasanaethau fferyllol hanfodol yn ddigonol i ddiwallu anghenion y boblogaeth yn yr ardal leol hon ar hyn o bryd ac yn y dyfodol, yn ôl pob tebyg.

Mewn perthynas â gwasanaethau fferyllol ychwanegol, mae'r Bwrdd Iechyd wedi cynnal adolygiad cynhwysfawr o ddarpariaeth o fewn y NCN, gan gynnwys gwasanaethau craidd sydd wedi'u comisiynu'n genedlaethol megis y Gwasanaeth Fferylliaeth Gymunedol Glinigol, y Gwasanaeth Brechu Rhag Ffliw Tymhorol, Adolygu Meddyginiaethau ar Adeg Rhyddhau, ochr yn ochr â Helpa Fi i Stopio (Rhoi'r Gorau i Ysmygu). Mae pob gwasanaeth wedi cael

ei asesu o ran nifer y contractwyr sydd wedi'u comisiynu i'w ddarparu, lefel y gweithgarwch a welwyd, ac i fesur i ba raddau y mae'r ddarpariaeth bresennol yn adlewyrchu'r angen lleol a nodwyd. Mae dadansoddiad manwl o ddarpariaeth a defnydd gwasanaeth wedi'i amlinellu yn Nhablau 10 a 11 uchod.

Mae'r asesiad hwn yn dangos, ar draws y gwasanaethau hyn, bod y lefelau presennol o ran darpariaeth a gweithgarwch yn ddigonol i ddiwallu anghenion y boblogaeth leol, ac nid oes unrhyw dystiolaeth o alw heb ei ddiwallu neu ofyniad am gomisiynu ychwanegol o fewn y NCN ar hyn o bryd.

Caiff ystod o wasanaethau fferyllol ychwanegol eraill, gan gynnwys cymorth i gartrefi gofal, adolygu defnydd o anadlyddion, profion feirysau a gludir yn y gwaed, cyfnewid nodwyddau, DOTS twbercwlosis, gofal lliniarol a gwasanaethau meddyginiaethau brys, eu comisiynu naill ai ar sail Gwent gyfan neu mewn ymateb i anghenion penodol y boblogaeth, yn hytrach na bod ar gael yn unffurf o fewn pob ardal leol. Yn gyson â'r dull a amlinellir yn Adran 6.2, mae'r gwasanaethau hyn wedi cael eu hasesu ar lefel system gyfan i adlewyrchu trefniadau comisiynu, ffurfwedd gwasanaethau a phatrymau o ran defnydd.

Mae'r Bwrdd Iechyd yn fodlon bod y ddarpariaeth bresennol ar lefel Gwent gyfan a darpariaeth wedi'i thargedu o ran y gwasanaethau hyn yn ddigonol i ddiwallu anghenion trigolion yn yr ardal leol hon, ac nid yw eu habsenoldeb o fewn ôl troed y NCN yn cynrychioli bwlch mewn darpariaeth gwasanaeth.

Yn seiliedig ar y wybodaeth a nodir yn Nhablau 10 ac 11 a'r manylion cysylltiedig uchod, mae'r Bwrdd Iechyd yn fodlon bod y gwasanaethau fferyllol presennol, gan gynnwys darpariaeth y ceir mynediad ati mewn ardaloedd cyfagos, yn ddigonol ar hyn o bryd i ddiwallu'r angen a nodwyd

6.4. Caerffili - Cyd-destun Lleol a Chrynodeb o'r Boblogaeth

Caerffili yw'r awdurdod lleol mwyaf o fewn y Bwrdd Iechyd yn ôl poblogaeth. Mae pennod dau yn amlygu proffil economaidd-gymdeithasol cymysg, yn cynnwys pocedi sylweddol o amddifadedd, yn enwedig yng ngorllewin y fwrdeistref. Mae cyfraddau marwolaethau cyn pryd yn uwch na'r ardaloedd sy'n perfformio orau yng Ngwent, ac mae disgwyliad oes iach yn parhau i fod yn is mewn cymunedau mwy difreintiedig.

Mae strwythur y boblogaeth yn cynnwys carfan sylweddol o bobl sydd o oedran gweithio ochr yn ochr â phoblogaeth gynyddol sy'n heneiddio. Mae newid demograffig rhagamcanol yn awgrymu bod pwysau cyson ar

wasanaethau rheoli cyflyrau hirdymor. Mae 41 o fferyllfeydd yn yr ardal hon, mae'n rhaid i ddarpariaeth yng Nghaerffili fynd i'r afael â'r canlynol:

- Cyfaint presgripsiynu mawr sy'n gysylltiedig â maint y boblogaeth
- Rheoli cyflyrau hirdymor ar draws cymunedau difreintiedig a chymunedau cymysg
- Angen iechyd cyhoeddus ataliol sy'n gysylltiedig ag ysmygu, gordewdra a risg gardiofasgwlaidd
- Cymorth gyda meddyginiaethau ar gyfer poblogaeth gynyddol sy'n heneiddio
- Nodweddion poblogaeth y Pen Dwfn, gan gynnwys cymhlethdod clinigol cynyddol, cyfraddau ymgynghori uwch a'r angen am fodelau gofal rhagweithiol, sy'n seiliedig ar allgymorth ac sy'n hygyrch er mwyn mynd i'r afael ag anghydraddoldebau o ran mynediad a chanlyniadau

Mae graddfa'r boblogaeth yn golygu bod capasiti, hygyrchedd a dosbarthiad gwasanaethau yn ystyriaethau allweddol wrth asesu'r ddarpariaeth yn ddiweddarach.

6.4.1. Dwyrain Caerffili

Mae Dwyrain Caerffili yn cynnwys poblogaeth drefol a rhannol wledig gymysg ynghyd ag ardaloedd o amrywiadau economaidd-gymdeithasol. Er ei fod yn elwa o fod yn agos at gysylltiadau trafnidaeth a chanolbwyntiau economaidd, mae rhannau o'r ardal leol yn profi lefelau uwch o amddifadedd ac anghydraddoldeb sy'n gysylltiedig ag iechyd. Mae'r boblogaeth yn cynnwys carfan sylweddol o bobl o oedran gweithio ochr yn ochr â nifer cynyddol o drigolion hŷn, gan gyfrannu at alw cyson am ddulliau rheoli cyflyrau hirdymor. Mae proffil y ddemograffeg sy'n heneiddio mewn rhannau o'r ardal leol yn cynyddu'r galw am gymorth amlgyffuriaeth, monitro meddyginiaethau risg fawr a gwasanaethau sy'n galluogi pobl i barhau i fod yn annibynnol gartref. Mewn cymdogaethau difreintiedig, mae fferyllfeydd cymunedol yn cyflawni rôl bwysig fel pwyntiau cyswllt hygyrch ar gyfer cyngor, cyflenwadau brys o feddyginiaethau ac ymyriadau iechyd y cyhoedd. Mae 23 o fferyllfeydd yn yr ardal hon.

6.4.1.1. Y Ddarpariaeth o Wasanaethau Fferyllol

Mae'r tablau isod yn amlinellu gwasanaethau fferyllol y GIG sydd ar gael ar hyn o bryd o fewn Dwyrain Caerffili, ynghyd â'r ddarpariaeth bresennol a'r lefelau gweithgarwch ar gyfer pob gwasanaeth yn ystod 2024/25.

Tabl 12 - Data Gweithgarwch Dwyrain Caerffili

Dwyrain Caerffili: Gweithgarwch Ychwanegol Gwasanaethau Clinigol 2024/25					BIPAB
Nifer y Fferyllfeydd				**13**	**125**
Poblogaeth practisau cofrestredig wedi'i phwysoli				**67,505**	**618,679**
Nifer y fferyllfeydd fesul 10,000 o gleifion				**1.93**	**2.02**
Gwasanaeth Clinigol Ychwanegol	Nifer y fferyllfeydd a gomisiynwyd	Canran y fferyllfeydd a gomisiynwyd	Gweithgarwch	Gweithgarwch fesul 10,000 o gleifion	Gweithgarwch fesul 10,000 o gleifion
Gwasanaeth Anhwylderau Cyffredin (CCPS)	13	100%	5,279 o Ymgynghoriadau	782 o Ymgynghoriadau	1,142 o Ymgynghoriadau
Gwasanaeth Atal Cenhedlu (CCPS)	13	100%	313 o Ymgynghoriadau	46 o Ymgynghoriadau	74 o Ymgynghoriadau
Gwasanaeth Cyflenwi Meddyginiaethau Brys (CCPS)	13	100%	1,355 o Ymgynghoriadau	201 o Ymgynghoriadau	376 o Ymgynghoriadau
Gwasanaeth Rhagnodi Annibynnol Fferyllfeydd	6	46%	1,749 o Ymgynghoriadau	259 o Ymgynghoriadau	399 o Ymgynghoriadau
Gwasanaeth Adolygu Meddyginiaethau ar Adeg Rhyddhau	13	100%	86 o Adolygiadau	13 o Adolygiadau	40 o Adolygiadau
Gwasanaeth Brechu Rhag y Ffliw	11	85%	1398 o Frechiadau	207 o Frechiadau	235 o Frechiadau
Gwasanaeth Adolygu Anadlyddion Lefel 1	1	8%	10 o Ymgynghoriadau	1 o Ymgynghoriadau	19 o Ymgynghoriadau
Gwasanaeth Adolygu Anadlyddion Lefel 2	1	8%	0	0	0
Gwasanaeth Gweinyddu o dan Oruchwyliaeth	10	77%	5,103 o Achosion o Oruchwylio	756 o Achosion o Oruchwylio	1,138 o Achosion o Oruchwylio
Gwasanaeth Profion Llif Unffordd	8	62%	78 o Brofion a ddarparwyd	12 o Brofion a ddarparwyd	38 o Brofion a ddarparwyd
Gwasanaeth Cartrefi Gofal	0	0%	0	0	1 Cartref Gofal
Gwasanaeth Rhoi'r Gorau i Ysmygu Lefel 2	12	92%	252 o Gysylltiadau	37 o Gysylltiadau	81 o Gysylltiadau
Gwasanaeth Rhoi'r Gorau i Ysmygu Lefel 3	8	62%	352 o Ymgeisiau i Roi'r Gorau iddi	52 o Ymgeisiau i Roi'r Gorau iddi	57 o Ymgeisiau i Roi'r Gorau iddi
Gwasanaeth Cyfnewid Nodwyddau	1	8%	25 o Ryngweithiadau	4 o Ryngweithiadau	115 o Ryngweithiadau
Gwasanaeth Feirysau a Gludir yn y Gwaed	1	8%	1	0	5 o Brofion

Gwasanaeth Cofnodion Gweinyddu Meddyginiaeth	7	54%	150 o gleifion	22 o Gleifion	38 o Gleifion
Gwastraff Lleihau Gwastraff	10	77%	862 o Ymyriadau	128 o Ymyriadau	267 o Ymyriadau
Gwasanaeth Cyflenwi DOTS Twbercwlosis	0	0%	0	0	4 o Gleifion
Gwasanaeth Rota y Tu Allan i Oriau Gofal Lliniarol	1	8%	Ddim yn berthnasol	Ddim yn berthnasol	Ddim yn berthnasol
Gwasanaeth Meddyginiaethau Brys Lefel 1	1	8%	Ddim yn berthnasol	Ddim yn berthnasol	Ddim yn berthnasol
Gwasanaeth Meddyginiaethau Brys Lefel 2	1	0%	Ddim yn berthnasol	Ddim yn berthnasol	Ddim yn berthnasol
Gwasanaeth Rota y Tu Allan i Oriau	5	38%	Ddim yn berthnasol	Ddim yn berthnasol	Ddim yn berthnasol

Tabl 13- Data Gweithgarwch Dwyrain Caerffili

Dwyrain Caerffili: Gweithgarwch Dosbarthu 2024/25		**BIPAB**
Nifer y Fferyllfeydd	**13**	**125**
Poblogaeth practisau cofrestredig wedi'i phwysoli	**67,505**	**618,679**
Nifer y fferyllfeydd fesul 10,000 o gleifion	**1.93**	**2.02**

Rhagnodydd	Cyfanswm Nifer y presgripsiynau	Presgripsiynau a Ddosbarthwyd fesul 10,000 o'r Boblogaeth wedi'i Phwysoli	Presgripsiynau a Ddosbarthwyd fesul 10,000 o'r Boblogaeth wedi'i Phwysoli
Pob un	1,750,478	259,311	266,224
Meddyg Teulu BIPAB	1,695,600	251,181	254,204
Meddyg Teulu mewn Bwrdd Iechyd arall	15,001	2,222	4,624
Ysbyty	25,685	3,805	4,160
Deintydd	4,523	670	809
Yng Nghymru heb fanylu	4,514	669	718
Carchar BIPAB	0	0	431
Y tu allan i oriau BIPAB	1,562	231	406
Rhagnodi Annibynnol Fferyllfeydd	1,643	243	388
GDAS	1,041	154	195
Rhagnodi Annibynnol Offthalmig	458	68	116
Rhagnodydd yn Lloegr	119	18	79

Tîm Gofal Iechyd ar Sail Gwerth BIPAB	189	28	30
ABSDAS	0	0	27
ATS	82	12	25
Gwasanaeth Ymataliaeth BIPAB	51	8	10
Podiatreg BIPAB	10	1	2
Gwasanaeth Ambiwlans Cymru	0	0	0.15

6.4.1.2. Gwasanaethau Fferyllol sydd wedi'u Cyrchu y Tu Allan i'r Ardal Leol

Mae rhai trigolion yn dewis cyrchu contractwyr y tu allan i'r ardal leol ac ardal y Bwrdd Iechyd naill ai am wasanaethau fferyllol sydd wedi'u lleoli'n agos i ble maent yn gweithio, siopa neu'n ymweld ag ef neu er mwyn cyrchu'r gwasanaethau a gynigir gan Gontractwyr Dosbarthu Cyfarpar.

Er bod y rhan fwyaf o'r presgripsiynau sy'n cael eu hysgrifennu yn 2024/25 gan y saith practis meddyg teulu o fewn y NCN wedi cael eu dosbarthu gan fferyllfeydd o fewn yr ardal leol, cafodd rhyw 8.5% eu dosbarthu yn rhywle arall, lefel o ddosbarthu y tu allan i'r ardal sy'n parhau i fod o fewn amrediad derbyniol ac nad yw'n peri pryder. O fewn hyn, cafodd rhyw 3.8% eu dosbarthu yng Ngogledd Caerffili, a chafodd 2.7% arall ei ddosbarthu gan fferyllfeydd mewn Byrddau Iechyd eraill, sy'n cynrychioli'r gyfran fwyaf o weithgarwch y tu allan i'r ardal.

Dim ond cyfrannau bach iawn o bresgripsiynau a gafodd eu dosbarthu ar draws yr ardaloedd lleol sy'n weddill, a chafodd symiau bach tebyg eu prosesu gan gontractwyr yn Lloegr. Cafodd cyfran fach bellach o eitemau ei chofnodi fel rhai a gafodd eu gweinyddu'n bersonol yn hytrach na chael eu dosbarthu trwy fferyllfeydd cymunedol.

Efallai bod defnydd ychwanegol o wasanaethau fferyllol wedi'i wneud gan fferyllfeydd y tu allan i'r ardal leol ac ardal y Bwrdd Iechyd. Ni ellir mesur y gweithgarwch hwn gan nad yw'r set ddata gofnodedig yn ymdrin â hyn

6.4.1.3. Dewis a Mynediad at Wasanaethau Fferyllol

Mae'r rhan fwyaf o drigolion sy'n byw o fewn yr ardal leol ac sy'n gofrestredig ag un o'r saith practis meddyg teulu yn defnyddio un o'r fferyllfeydd lleol fel mater o drefn at ddibenion dosbarthu eu presgripsiynau. Fodd bynnag, mae cyfran o gleifion yn dewis cael eu presgripsiynau o rywle arall. Mae hyn fel arfer gan ei fod yn well ganddynt fferyllfa gyfagos neu gontractwr dosbarthu cyfarpar sydd wedi'u lleoli'n

agosach at ble maent yn gweithio, yn siopa, yn treulio amser hamdden, neu am reswm personol arall.

O ran mynediad, mae rhestr fanwl o oriau agor Fferyllfeydd Cymunedol ar gael yn atodiad N

6.4.1.4. Gwasanaethau GIG Eraill sy'n Dylanwadu ar Anghenion Fferyllol

Mae rhagor o wybodaeth yn ymwneud â dylanwad gwasanaethau GIG eraill ar anghenion fferyllol wedi'u hamlinellu ym Mhennod 4, ac mae manylion cynhwysfawr wedi'u darparu yn Atodiad O. Nid yw asesiad y Bwrdd Iechyd wedi nodi unrhyw wasanaethau GIG ychwanegol, y tu hwnt i'r rhai a restrir yn Atodiad O, y disgwylir iddynt effeithio ar anghenion fferyllol yn Nwyrain Caerffili.

6.4.1.5. Asesiad o Ddigonolrwydd y Ddarpariaeth o Wasanaethau Fferyllol

Mae adolygiad y Bwrdd Iechyd o ddarpariaeth fferyllol o fewn yr ardal leol yn dangos bod fferyllfeydd wedi'u dosbarthu'n eang ar draws yr ardal, ac ar y cyfan, mae lleoliadau wedi'u halinio â chymunedau sydd â dwysedd poblogaeth uwch a lefelau uwch o amddifadedd. Mae'r patrwm hwn o ran lleoliad yn sicrhau bod gwasanaethau ar gael lle bo'r angen mwyaf ar y cyfan. Mae'r ardal leol gyfan o fewn taith 15 munud mewn car i fferyllfa.

Mae amcanestyniadau o'r boblogaeth ar gyfer Cyngor Bwrdeistref Sirol Caerffili yn dangos cynnydd dibwys o ryw 3% rhwng 2022 a 2047. Ni ddisgwylir i dwf o'r lefel hon roi pwysau ychwanegol sylweddol ar wasanaethau fferyllol hanfodol. Cafodd tri datblygiad tai yn y Coed-duon a Phontllanfraith eu nodi o fewn LDP 2010-2021[102], yn cynnwys capasiti cyfunol o 552 o gartrefi newydd, y mae rhai o'r rhain eisoes wedi cael eu cwblhau. Gan nad yw'r LDP wedi cael ei ddiweddaru ers y PNA diwethaf, y rhain yw'r dyraniadau tai sydd wedi'u mabwysiadu yn fwyaf diweddar. Er y bydd y datblygiadau hyn yn cyfrannu at dwf y boblogaeth leol, ystyrir bod y raddfa'n hylaw o fewn y capasiti gwasanaeth presennol.

Gwnaeth 6 o blith y 13 o fferyllfeydd sy'n gweithredu o fewn yr ardal leol ymateb i'r holiadur ar gyfer contractwyr. Gwnaeth pump gadarnhau bod ganddynt gapasiti digonol - o ran eiddo a staffio - i ddelio ag unrhyw gynnydd yn y galw am y gwasanaethau y maent yn eu darparu. Gwnaeth y chweched adrodd, er nad oes ganddynt yr eiddo a'r capasiti staffio

[102] Caerffili - Bwrdeistref Sirol Caerffili

angenrheidiol ar hyn o bryd, y gallent wneud addasiadau gweithredol er mwyn delio ag unrhyw gynnydd yn y galw.

Yn seiliedig ar y dystiolaeth a adolygwyd, mae'r Bwrdd Iechyd yn fodlon bod y ddarpariaeth bresennol o ran gwasanaethau fferyllol hanfodol yn ddigonol i ddiwallu anghenion y boblogaeth yn yr ardal leol hon ar hyn o bryd ac yn y dyfodol, yn ôl pob tebyg.

Mewn perthynas â gwasanaethau fferyllol ychwanegol, mae'r Bwrdd Iechyd wedi cynnal adolygiad cynhwysfawr o ddarpariaeth o fewn y NCN, gan gynnwys gwasanaethau craidd sydd wedi'u comisiynu'n genedlaethol megis y Gwasanaeth Fferylliaeth Gymunedol Glinigol, y Gwasanaeth Brechu Rhag Ffliw Tymhorol, Adolygu Meddyginiaethau ar Adeg Rhyddhau, ochr yn ochr â Helpa Fi i Stopio (Rhoi'r Gorau i Ysmygu). Mae pob gwasanaeth wedi cael ei asesu o ran nifer y contractwyr sydd wedi'u comisiynu i'w ddarparu, lefel y gweithgarwch a welwyd, ac i fesur i ba raddau y mae'r ddarpariaeth bresennol yn adlewyrchu'r angen lleol a nodwyd. Mae dadansoddiad manwl o ddarpariaeth gwasanaeth a defnydd ohono wedi'i amlinellu yn nhablau 12 a 13 uchod.

Mae'r asesiad hwn yn dangos, ar draws y gwasanaethau hyn, bod y lefelau presennol o ran darpariaeth a gweithgarwch yn ddigonol i ddiwallu anghenion y boblogaeth leol, ac nid oes unrhyw dystiolaeth o alw heb ei ddiwallu neu ofyniad am gomisiynu ychwanegol o fewn y NCN ar hyn o bryd.

Caiff ystod o wasanaethau fferyllol ychwanegol eraill, gan gynnwys cymorth i gartrefi gofal, adolygu defnydd o anadlyddion, profion feirysau a gludir yn y gwaed, cyfnewid nodwyddau, DOTS twbercwlosis, gofal lliniarol a gwasanaethau meddyginiaethau brys, eu comisiynu naill ai ar sail Gwent gyfan neu mewn ymateb i anghenion penodol y boblogaeth, yn hytrach na bod ar gael yn unffurf o fewn pob ardal leol. Yn gyson â'r dull a amlinellir yn Adran 6.2, mae'r gwasanaethau hyn wedi cael eu hasesu ar lefel system gyfan i adlewyrchu trefniadau comisiynu, ffurfwedd gwasanaethau a phatrymau o ran defnydd.

Mae'r Bwrdd Iechyd yn fodlon bod y ddarpariaeth bresennol ar lefel Gwent gyfan a darpariaeth wedi'i thargedu o ran y gwasanaethau hyn yn ddigonol i ddiwallu anghenion trigolion yn yr ardal leol hon, ac nid yw eu habsenoldeb o fewn ôl troed y NCN yn cynrychioli bwlch mewn darpariaeth gwasanaeth.

Yn seiliedig ar y wybodaeth a amlinellir yn Nhablau 12 a 13, a'r manylion cysylltiedig uchod, mae'r Bwrdd Iechyd yn fodlon bod y gwasanaethau fferyllol presennol, gan gynnwys darpariaeth y ceir mynediad ati mewn ardaloedd cyfagos, yn ddigonol ar hyn o bryd i ddiwallu'r angen a nodwyd.

6.4.2. Gogledd Caerffili

Mae Gogledd Caerffili yn cynnwys nifer o gymunedau'r cymoedd sydd â lefelau amrywiol o amddifadedd economaidd-gymdeithasol ac anghydraddoldeb iechyd cysylltiedig. Mae gan yr ardal leol broffil oedran gweddol hŷn o gymharu â rhai rhannau eraill o'r fwrdeistref, yn cynnwys cymunedau sefydledig ac amlder cynyddol o gyflyrau hirdymor. Mae'r nodweddion demograffig hyn yn cyfrannu at alw cyson am gyflenwi meddyginiaethau, optimeiddio a monitro. Mae dangosyddion iechyd yn adlewyrchu cyfraddau uwch o glefydau cronig, gan gynnwys cyflyrau cardiofasgwlaidd ac anadlol, ochr yn ochr â ffactorau risg ymddygiadol megis ysmygu. Mae patrymau o'r fath yn arwain at angen parhaus am wasanaethau fferyllol hygyrch sy'n ategu ymlynu, rheoli cydafiachedd ac ymyriadau iechyd cyhoeddus ataliol. Mae 14 o fferyllfeydd yn yr ardal hon.

6.4.2.1. Y Ddarpariaeth o Wasanaethau Fferyllol

Mae'r tablau isod yn amlinellu gwasanaethau fferyllol y GIG sydd ar gael ar hyn o bryd yng Ngogledd Caerffili, ynghyd â'r ddarpariaeth a'r lefelau gweithgarwch presennol ar gyfer pob gwasanaeth yn ystod 2024/25.

Tabl 14- Data Gweithgarwch Gogledd Caerffili

Gogledd Caerffili: Gweithgarwch Gwasanaethau Clinigol Ychwanegol 2024/25					**BIPAB**
Nifer y Fferyllfeydd				**14**	**125**
Poblogaeth practisau cofrestredig wedi'i phwysoli				**61,363**	**618,679**
Nifer y fferyllfeydd fesul 10,000 o gleifion				**2.28**	**2.02**
Gwasanaeth Clinigol Ychwanegol	Nifer y fferyllfeydd a gomisiynwyd	Canran y fferyllfeydd a gomisiynwyd	Gweithgarwch	Gweithgarwch fesul 10,000 o gleifion	Gweithgarwch fesul 10,000 o gleifion
Gwasanaeth Anhwylderau Cyffredin (CCPS)	14	100%	6,866 o Ymgynghoriadau	1,119 o Ymgynghoriadau	1,142 o Ymgynghoriadau
Gwasanaeth Atal Cenhedlu (CCPS)	14	100%	333 o Ymgynghoriadau	54 o Ymgynghoriadau	74 o Ymgynghoriadau
Gwasanaeth Cyflenwi Meddyginiaethau Brys (CCPS)	14	100%	1,919 o Ymgynghoriadau	313 o Ymgynghoriadau	376 o Ymgynghoriadau
Gwasanaeth Rhagnodi Annibynnol Fferyllfeydd	9	64%	3,130 o Ymgynghoriadau	510 o Ymgynghoriadau	399 o Ymgynghoriadau
Gwasanaeth Adolygu	14	100%	236 o Adolygiadau	38 o Adolygiadau	40 o Adolygiadau

Meddyginiaethau ar Adeg Rhyddhau					
Gwasanaeth Brechu Rhag y Ffliw	14	100%	1,799 o Frechiadau	293 o Frechiadau	235 o Frechiadau
Gwasanaeth Adolygu Anadlyddion Lefel 1	5	36%	103 o Ymgynghoriadau	17 o Ymgynghoriadau	19 o Ymgynghoriadau
Gwasanaeth Adolygu Anadlyddion Lefel 2	5	36%	0	0	0
Gwasanaeth Gweinyddu o dan Oruchwyliaeth	12	86%	11,734 o Achosion o Oruchwylio	1,912 o Achosion o Oruchwylio	1,138 o Achosion o Oruchwylio
Gwasanaeth Profion Llif Unffordd	11	79%	163 o Brofion a ddarparwyd	27 o Brofion a ddarparwyd	38 o Brofion a ddarparwyd
Gwasanaeth Cartrefi Gofal	0	0%	0	0	1 Cartref Gofal
Gwasanaeth Rhoi'r Gorau i Ysmygu Lefel 2	14	100%	621 o Gysylltiadau	101 o Gysylltiadau	81 o Gysylltiadau
Gwasanaeth Rhoi'r Gorau i Ysmygu Lefel 3	13	93%	360 o Ymgeisiau i Roi'r Gorau iddi	59 o Ymgeisiau i Roi'r Gorau iddi	57 o Ymgeisiau i Roi'r Gorau iddi
Gwasanaeth Cyfnewid Nodwyddau	5	36%	1,397 o Ryngweithiadau	228 o Ryngweithiadau	115 o Ryngweithiadau
Gwasanaeth Feirysau a Gludir yn y Gwaed	2	14%	0	0	5 o Brofion
Gwasanaeth Cofnodion Gweinyddu Meddyginiaeth	14	100%	506 o gleifion	82 o Gleifion	38 o Gleifion
Gwastraff Lleihau Gwastraff	13	93%	1,943 o Ymyriadau	317 o Ymyriadau	267 o Ymyriadau
Gwasanaeth Cyflenwi DOTS Twbercwlosis	0	0%	0	0	4 o Gleifion
Gwasanaeth Rota y Tu Allan i Oriau Gofal Lliniarol	0	0%	Ddim yn berthnasol	Ddim yn berthnasol	Ddim yn berthnasol
Gwasanaeth Meddyginiaethau Brys Lefel 1	1	7%	Ddim yn berthnasol	Ddim yn berthnasol	Ddim yn berthnasol
Gwasanaeth Meddyginiaethau Brys Lefel 2	0	0%	Ddim yn berthnasol	Ddim yn berthnasol	Ddim yn berthnasol
Gwasanaeth Rota y Tu Allan i Oriau	8	57%	Ddim yn berthnasol	Ddim yn berthnasol	Ddim yn berthnasol

Tabl 15- Data Gweithgarwch Gogledd Caerffili

Gogledd Caerffili: Gweithgarwch Dosbarthu 2024/25		**BIPAB**
Nifer y Fferyllfeydd	**14**	**125**

Poblogaeth practisau cofrestredig wedi'i phwysoli		**61,363**	**618,679**
Nifer y fferyllfeydd fesul 10,000 o gleifion		**2.28**	**2.02**
Rhagnodydd	Cyfanswm Nifer y presgripsiynau	Presgripsiynau a Ddosbarthwyd fesul 10,000 o'r Boblogaeth wedi'i Phwysoli	Presgripsiynau a Ddosbarthwyd fesul 10,000 o'r Boblogaeth wedi'i Phwysoli
Pob un	1,979,985	322,668	266,224
Meddyg Teulu BIPAB	1,839,622	299,793	254,204
Meddyg Teulu mewn Bwrdd Iechyd arall	84,735	13,809	4,624
Ysbyty	25,953	4,229	4,160
Deintydd	3,996	651	809
Yng Nghymru heb fanylu	17,332	2,825	718
Carchar BIPAB	0	0	431
Y tu allan i oriau BIPAB	1,789	292	406
Rhagnodi Annibynnol Fferylliaeth	2,989	487	388
GDAS	1,713	279	195
Rhagnodi Annibynnol Offthalmig	358	58	116
Rhagnodydd yn Lloegr	514	84	79
Tîm Gofal Iechyd ar Sail Gwerth BIPAB	104	17	30
ABSDAS	0	0	27
ATS	805	131	25
Gwasanaeth Ymataliaeth BIPAB	60	10	10
Podiatreg BIPAB	11	2	2
Gwasanaeth Ambiwlans Cymru	4	1	0.15

6.4.2.2. Gwasanaethau fferyllol wedi'u cyrchu y tu allan i'r ardal leol

Mae rhai trigolion yn dewis cyrchu contractwyr y tu allan i'r ardal leol ac ardal y Bwrdd Iechyd naill ai am wasanaethau fferyllol sydd wedi'u lleoli'n agos i ble maent yn gweithio, siopa neu'n ymweld ag ef neu er mwyn cyrchu'r gwasanaethau a gynigir gan Gontractwyr Dosbarthu Cyfarpar.

Er bod y rhan fwyaf o'r presgripsiynau a ysgrifennwyd yn 2024/25 gan y saith practis meddyg teulu o fewn y NCN wedi cael eu dosbarthu gan fferyllfeydd o fewn yr ardal leol, cafodd rhyw 9.4% eu dosbarthu yn rhywle arall, gan adlewyrchu bod rhyw un ym mhob deg o bresgripsiynau wedi cael eu cwblhau y tu allan i'r ardal. O fewn hyn, cafodd rhyw 4.6% ei ddosbarthu yn Nwyrain Caerffili, gan gynrychioli'r gyfran unigol fwyaf o weithgarwch y

tu allan i'r ardal, tra bod 2.2% arall wedi'i ddosbarthu gan fferyllfeydd mewn Byrddau Iechyd eraill.

Dim ond cyfrannau bach iawn o bresgripsiynau a gafodd eu dosbarthu ar draws yr ardaloedd lleol sy'n weddill, a chafodd symiau bach tebyg eu prosesu gan gontractwyr yn Lloegr. Cafodd cyfran fach bellach o eitemau ei chofnodi fel rhai a gafodd eu gweinyddu'n bersonol yn hytrach na chael eu dosbarthu trwy fferyllfeydd cymunedol.

Efallai bod defnydd ychwanegol o wasanaethau fferyllol wedi'i wneud gan fferyllfeydd y tu allan i'r ardal leol ac ardal y Bwrdd Iechyd. Ni ellir mesur y gweithgarwch hwn gan nad yw'r set ddata gofnodedig yn ymdrin â hyn

6.4.2.3. Dewis a Mynediad at Wasanaethau Fferyllol

Mae'r rhan fwyaf o drigolion sy'n byw o fewn yr ardal leol ac sy'n gofrestredig ag un o'r saith practis meddyg teulu yn defnyddio un o'r fferyllfeydd lleol fel mater o drefn at ddibenion dosbarthu eu presgripsiynau. Fodd bynnag, mae cyfran o gleifion yn dewis cael eu presgripsiynau o rywle arall. Mae hyn fel arfer gan ei fod yn well ganddynt fferyllfa gyfagos neu gontractwr dosbarthu cyfarpar sydd wedi'u lleoli'n agosach at ble maent yn gweithio, yn siopa, yn treulio amser hamdden, neu am reswm personol arall.

O ran mynediad, mae rhestr fanwl o oriau agor Fferyllfeydd Cymunedol ar gael yn atodiad N

6.4.2.4. Gwasanaethau GIG Eraill sy'n Dylanwadu ar Anghenion Fferyllol

Mae rhagor o wybodaeth am ddylanwad gwasanaethau GIG eraill ar anghenion fferyllol wedi'u hamlinellu ym Mhennod Pedwar, yn cynnwys manylion cynhwysfawr a ddarperir yn Atodiad O. Nid yw asesiad y Bwrdd Iechyd wedi canfod unrhyw wasanaethau GIG ychwanegol, y tu hwnt i'r rhai a restrir yn Atodiad O, y disgwylir iddynt effeithio ar anghenion fferyllol yng Ngogledd Caerffili.

6.4.2.5. Asesiad o Ddigonolrwydd y Ddarpariaeth o Wasanaethau Fferyllol

Mae fferyllfeydd wedi'u dosbarthu'n briodol ar draws yr ardal leol, gan alinio'n glir ag ardaloedd o ddwysedd poblogaeth uwch a mwy o amddiffadedd economaidd-gymdeithasol. Mae'r dosbarthiad hwn yn sicrhau bod cymunedau â lefelau o anghenion a allai fod yn uwch o bosibl yn cael eu gwasanaethu'n ddigonol. Yn ogystal, mae hygyrchedd ar draws yr ardal leol yn gryf, ac mae'r holl drigolion wedi'u lleoli o fewn taith 15- munud mewn car i fferyllfa.

Mae amcanestyniadau poblogaeth ar gyfer Cyngor Bwrdeistref Sirol Caerffili yn dangos cynnydd dibwys o ryw 3% rhwng 2022 a 2047. Ni ystyrir twf o'r lefel hon i fod yn ddigonol i arwain at alw ychwanegol a fyddai'n fwy na chapasiti'r gwasanaethau fferyllol presennol. Mae'r asesiad hefyd yn cadarnhau nad oes unrhyw safleoedd tai ychwanegol wedi'u canfod yn LDP 2010-2021 a fyddai'n newid dosbarthiad y boblogaeth yn sylweddol nac yn creu ardaloedd o alw dwys newydd. Gan nad yw'r LDP wedi cael ei ddiweddaru ers y PNA diwethaf, nid oes unrhyw ddatblygiadau hysbys sydd i ddod a fyddai'n newid y sefyllfa hon.

Gwnaeth chwech o'r 14 o fferyllfeydd sy'n gweithredu yn yr ardal leol ymateb i'r holiadur i gontractwyr. Gwnaeth pedair fferyllfa gadarnhau bod ganddynt gapasiti digonol - o ran eiddo a staffio - i ddelio ag unrhyw gynnydd yn y galw am y gwasanaethau y maent yn eu darparu. Gwnaeth y ddwy fferyllfa sy'n weddill sôn, er nad oes ganddynt y safleoedd a'r capasiti staffio angenrheidiol ar hyn o bryd, y gallent wneud addasiadau gweithredol i ymdopi ag unrhyw gynnydd yn y galw.

Yn seiliedig ar y dystiolaeth a adolygwyd, mae'r Bwrdd Iechyd yn fodlon bod y ddarpariaeth bresennol o ran gwasanaethau fferyllol hanfodol yn ddigonol i ddiwallu anghenion y boblogaeth yn yr ardal leol hon ar hyn o bryd ac yn y dyfodol, yn ôl pob tebyg.

Mewn perthynas â gwasanaethau fferyllol ychwanegol, mae'r Bwrdd Iechyd wedi cynnal adolygiad cynhwysfawr o ddarpariaeth o fewn y NCN, gan gynnwys gwasanaethau craidd sydd wedi'u comisiynu'n genedlaethol megis y Gwasanaeth Fferylliaeth Gymunedol Glinigol, y Gwasanaeth Brechu Rhag Ffliw Tymhorol, Adolygu Meddyginiaethau ar Adeg Rhyddhau, ochr yn ochr â Helpa Fi i Stopio (Rhoi'r Gorau i Ysmygu). Mae pob gwasanaeth wedi cael ei asesu o ran nifer y contractwyr sydd wedi'u comisiynu i'w ddarparu, lefel y gweithgarwch a welwyd, ac i fesur i ba raddau y mae'r ddarpariaeth bresennol yn adlewyrchu'r angen lleol a nodwyd. Mae dadansoddiad manwl o ddarpariaeth gwasanaeth a defnydd ohono wedi'i amlinellu yn nhabl 14 a 15 uchod.

Mae'r asesiad hwn yn dangos, ar draws y gwasanaethau hyn, bod y lefelau presennol o ran darpariaeth a gweithgarwch yn ddigonol i ddiwallu anghenion y boblogaeth leol, ac nid oes unrhyw dystiolaeth o alw heb ei ddiwallu neu ofyniad am gomisiynu ychwanegol o fewn y NCN ar hyn o bryd.

Caiff ystod o wasanaethau fferyllol ychwanegol eraill, gan gynnwys cymorth i gartrefi gofal, adolygu defnydd o anadlyddion, profion feirysau a gludir yn y gwaed, cyfnewid nodwyddau, DOTS twbercwlosis, gofal lliniarol a

gwasanaethau meddyginiaethau brys, eu comisiynu naill ai ar sail Gwent gyfan neu mewn ymateb i anghenion penodol y boblogaeth, yn hytrach na bod ar gael yn unffurf o fewn pob ardal leol. Yn gyson â'r dull a amlinellir yn Adran 6.2, mae'r gwasanaethau hyn wedi cael eu hasesu ar lefel system gyfan i adlewyrchu trefniadau comisiynu, ffurfwedd gwasanaethau a phatrymau o ran defnydd.

Mae'r Bwrdd Iechyd yn fodlon bod y ddarpariaeth bresennol ar lefel Gwent gyfan a darpariaeth wedi'i thargedu o ran y gwasanaethau hyn yn ddigonol i ddiwallu anghenion trigolion yn yr ardal leol hon, ac nid yw eu habsenoldeb o fewn ôl troed y NCN yn cynrychioli bwlch mewn darpariaeth gwasanaeth.

Yn seiliedig ar y wybodaeth a amlinellir yn nhablau 14 a 15, a'r manylion cysylltiedig uchod, mae'r Bwrdd Iechyd yn fodlon bod y gwasanaethau fferyllol presennol, gan gynnwys darpariaeth y ceir mynediad ati mewn ardaloedd cyfagos, yn ddigonol ar hyn o bryd i ddiwallu'r angen a nodwyd.

6.4.3. De Caerffili

Mae De Caerffili yn cynnwys cymunedau trefol â phoblogaeth fwy dwys, yn cynnwys ardaloedd o amddifadedd economaidd-gymdeithasol ochr yn ochr â chymdogaethau mwy cymysg. Mae'r ardal leol yn profi pwysau parhaus o ran y boblogaeth a grwpiau oedran sy'n gymharol iau yn rhannol, gan gyfrannu at batrymau galw sy'n wahanol i ardaloedd sy'n fwy gwledig neu'r cymoedd. Mae dwysedd y boblogaeth o fewn canolfannau trefol yn cynyddu cyfaint presgripsiynu'n gyffredinol a'r galw am fynediad prydlon at feddyginiaethau, cyflenwadau brys a gwasanaethau galw heibio. Er bod dulliau rheoli cyflyrau hirdymor yn parhau i fod yn arwyddocaol, mae'r ardal leol hefyd yn profi lefel uwch o ymwelwyr a mwy o ddibyniaeth ar fferyllfeydd fel pwyntiau cyswllt cyntaf ar gyfer mân salwch a gofal heb ei gynllunio. Mae 14 o fferyllfeydd yn yr ardal hon.

6.4.3.1. Y Ddarpariaeth o Wasanaethau Fferyllol

Mae'r tablau isod yn amlinellu gwasanaethau fferyllol y GIG sydd ar gael ar hyn o bryd yn Ne Caerffili, ynghyd â'r ddarpariaeth bresennol a'r lefelau gweithgarwch ar gyfer pob gwasanaeth yn ystod 2024/25.

Tabl 16- Data Gweithgarwch De Caerffili

De Caerffili: Gweithgarwch Ychwanegol Gwasanaethau Clinigol 2024/25		BIPAB
Nifer y Fferyllfeydd	14	125
Poblogaeth practisau cofrestredig wedi'i phwysoli	55,925	618,679
Nifer y fferyllfeydd fesul 10,000 o gleifion	2.50	2.02

Gwasanaeth Clinigol Ychwanegol	Nifer y fferyllfeydd a gomisiynwyd	Canran y fferyllfeydd a gomisiynwyd	Gweithgarwch	Gweithgarwch fesul 10,000 o gleifion	Gweithgarwch fesul 10,000 o gleifion
Gwasanaeth Anhwylderau Cyffredin (CCPS)	14	100%	6,302 o Ymgynghoriadau	1,127 o Ymgynghoriadau	1,142 o Ymgynghoriadau
Gwasanaeth Atal Cenhedlu (CCPS)	14	100%	368 o Ymgynghoriadau	66 o Ymgynghoriadau	74 o Ymgynghoriadau
Gwasanaeth Cyflenwi Meddyginiaethau Brys (CCPS)	14	100%	2,748 o Ymgynghoriadau	491 o Ymgynghoriadau	376 o Ymgynghoriadau
Gwasanaeth Rhagnodi Annibynnol Fferyllfeydd	5	36%	654 o Ymgynghoriadau	117 o Ymgynghoriadau	399 o Ymgynghoriadau
Gwasanaeth Adolygu Meddyginiaethau ar Adeg Rhyddhau	14	100%	144 o Adolygiadau	26 o Adolygiadau	40 o Adolygiadau
Gwasanaeth Brechu Rhag y Ffliw	13	93%	1,203 o Frechiadau	215 o Frechiadau	235 o Frechiadau
Gwasanaeth Adolygu Anadlyddion Lefel 1	4	29%	188 o Ymgynghoriadau	34 o Ymgynghoriadau	19 o Ymgynghoriadau
Gwasanaeth Adolygu Anadlyddion Lefel 2	4	29%	0	0	0
Gwasanaeth Gweinyddu o dan Oruchwyliaeth	11	79%	3,029 o Achosion o Oruchwylio	542 o Achosion o Oruchwylio	1,138 o Achosion o Oruchwylio
Gwasanaeth Profion Llif Unffordd	10	71%	235 o Brofion a ddarparwyd	42 o Brofion a ddarparwyd	38 o Brofion a ddarparwyd
Gwasanaeth Cartrefi Gofal	0	0%	0	0	1 Cartref Gofal
Gwasanaeth Rhoi'r Gorau i Ysmygu Lefel 2	13	93%	290 o Gysylltiadau	52 o Gysylltiadau	81 o Gysylltiadau
Gwasanaeth Rhoi'r Gorau i Ysmygu Lefel 3	8	57%	237 o Ymgeisiau i Roi'r Gorau iddi	42 o Ymgeisiau i Roi'r Gorau iddi	57 o Ymgeisiau i Roi'r Gorau iddi
Gwasanaeth Cyfnewid Nodwyddau	1	7%	2 o Ryngweithiadau	0 o Ryngweithiadau	115 o Ryngweithiadau
Gwasanaeth Feirysau a Gludir yn y Gwaed	0	0%	0	0	5 o Brofion
Gwasanaeth Cofnodion	8	57%	62 o gleifion	11 o Gleifion	38 o Gleifion

Gweinyddu Meddyginiaeth					
Gwastraff Lleihau Gwastraff	11	79%	711 o Ymyriadau	128 o Ymyriadau	267 o Ymyriadau
Gwasanaeth Cyflenwi DOTS Twbercwlosis	0	0%	0	0	4 Cleifion
Gwasanaeth Rota y Tu Allan i Oriau Gofal Lliniarol	1	7%	Ddim yn berthnasol	Ddim yn berthnasol	Ddim yn berthnasol
Gwasanaeth Meddyginiaethau Brys Lefel 1	2	14%	Ddim yn berthnasol	Ddim yn berthnasol	Ddim yn berthnasol
Gwasanaeth Meddyginiaethau Brys Lefel 2	1	7%	Ddim yn berthnasol	Ddim yn berthnasol	Ddim yn berthnasol
Gwasanaeth Rota y Tu Allan i Oriau	4	29%	Ddim yn berthnasol	Ddim yn berthnasol	Ddim yn berthnasol

Tabl 17- Data Gweithgarwch De Caerffili

De Caerffili: Gweithgarwch Dosbarthu 2024/25			**BIPAB**
Nifer y Fferyllfeydd		**14**	**125**
Poblogaeth practisau cofrestredig wedi'i phwysoli		**55,925**	**618,679**
Nifer y fferyllfeydd fesul 10,000 o gleifion		**2.50**	**2.02**
Rhagnodydd	Cyfanswm Nifer y presgripsiynau	Presgripsiynau a Ddosbarthwyd fesul 10,000 o'r Boblogaeth wedi'i Phwysoli	Presgripsiynau a Ddosbarthwyd fesul 10,000 o'r Boblogaeth wedi'i Phwysoli
Pob un	1,478,379	264,350	266,224
Meddyg Teulu BIPAB	1,409,757	252,080	254,204
Meddyg Teulu mewn Bwrdd Iechyd arall	33,109	5,920	4,624
Ysbyty	22,616	4,044	4,160
Deintydd	6,249	1,117	809
Yng Nghymru heb fanylu	751	134	718
Carchar BIPAB	1	0	431
Y tu allan i oriau BIPAB	3,629	649	406
Rhagnodi Annibynnol Fferyllfeydd	396	71	388
GDAS	809	145	195
Rhagnodi Annibynnol Offthalmig	817	146	116
Rhagnodydd yn Lloegr	159	28	79
Tîm Gofal Iechyd ar Sail Gwerth BIPAB	10	2	30
ABSDAS	0	0	27
ATS	1	0	25
Gwasanaeth Ymataliaeth BIPAB	66	12	10
Podiatreg BIPAB	9	2	2

Gwasanaeth Ambiwlans Cymru	0	0	0.15

6.4.3.2. Gwasanaethau fferyllol wedi'u cyrchu y tu allan i'r ardal leol

Mae rhai trigolion yn dewis cyrchu contractwyr y tu allan i'r ardal leol ac ardal y Bwrdd Iechyd naill ai am wasanaethau fferyllol sydd wedi'u lleoli'n agos i ble maent yn gweithio, siopa neu'n ymweld ag ef neu er mwyn cyrchu'r gwasanaethau a gynigir gan Gontractwyr Dosbarthu Cyfarpar.

Er bod y rhan fwyaf o'r presgripsiynau a ysgrifennwyd yn 2024/25 gan y chwe phractis meddyg teulu o fewn y NCN wedi cael eu dosbarthu gan fferyllfeydd yn yr ardal leol, cafodd rhyw 6.9% eu dosbarthu mewn mannau eraill, gan ddangos bod cyfran fach ond nodedig yn cael eu cyflawni y tu allan i'r ardal. O'r rhain, cafodd rhyw 2.1% eu dosbarthu yn Nwyrain Caerffili, sy'n cynrychioli'r gyfran unigol fwyaf o weithgarwch y tu allan i'r ardal.

Dim ond cyfrannau bach iawn o bresgripsiynau a gafodd eu dosbarthu ar draws yr ardaloedd lleol sy'n weddill, ac roedd symiau bach tebyg yn cael eu prosesu gan fferyllfeydd mewn Byrddau Iechyd eraill neu gan gontractwyr y tu allan i'r ardal. Cafodd cyfran fach bellach o eitemau ei chofnodi fel rhai a gafodd eu gweinyddu'n bersonol yn hytrach na chael eu dosbarthu trwy fferyllfeydd cymunedol.

Efallai bod defnydd ychwanegol o wasanaethau fferyllol wedi'i wneud gan fferyllfeydd y tu allan i'r ardal leol ac ardal y Bwrdd Iechyd. Ni ellir mesur y gweithgarwch hwn gan nad yw'r set ddata gofnodedig yn ymdrin â hyn

6.4.3.3. Dewis a Mynediad at Wasanaethau Fferyllol

Mae'r rhan fwyaf o drigolion sy'n byw yn yr ardal leol ac sydd wedi cofrestru ag un o'r chwe phractis meddyg teulu fel arfer yn defnyddio un o'r fferyllfeydd lleol i dderbyn eu presgripsiynau. Fodd bynnag, mae cyfran o gleifion yn dewis cael eu presgripsiynau o rywle arall. Mae hyn fel arfer gan ei fod yn well ganddynt fferyllfa gyfagos neu gontractwr dosbarthu cyfarpar sydd wedi'u lleoli'n agosach at ble maent yn gweithio, yn siopa, yn treulio amser hamdden, neu am reswm personol arall.

O ran mynediad, mae rhestr fanwl o oriau agor Fferyllfeydd Cymunedol ar gael yn atodiad N

6.4.3.4. Gwasanaethau GIG Eraill sy'n Dylanwadu ar Anghenion Fferyllol

Mae rhagor o wybodaeth am ddylanwad gwasanaethau GIG eraill ar anghenion fferyllol wedi'u hamlinellu ym Mhennod Pedwar, yn cynnwys manylion cynhwysfawr a ddarperir yn Atodiad O. Nid yw asesiad y Bwrdd Iechyd wedi canfod unrhyw wasanaethau GIG ychwanegol, y tu hwnt i'r rhai a restrir yn Atodiad O, y disgwylir iddynt effeithio ar anghenion fferyllol yn Ne Caerffili.

6.4.3.5. Asesiad o Ddigonolrwydd y Ddarpariaeth o Wasanaethau Fferyllol

Mae fferyllfeydd wedi'u dosbarthu'n briodol ar draws yr ardal leol ac ar y cyfan, maent wedi'u lleoli mewn ardaloedd o ddwysedd poblogaeth uwch a lefelau mwy o amddifadedd. Mae'r holl ardaloedd o fewn taith 15 munud mewn car i fferyllfa, gan ddangos hygyrchedd cynhwysfawr i drigolion.

Mae amcanestyniadau poblogaeth ar gyfer Cyngor Bwrdeistref Sirol Caerffili yn dangos cynnydd disgwyliedig o ryw 3% rhwng 2022 a 2047. Nid oes disgwyl i dwf o'r lefel hon arwain at bwysau ychwanegol sylweddol ar y gwasanaethau fferyllol presennol.

Mae hwb yn cael ei ystyried ar hyn o bryd ar gyfer Cwm Aber. Er nad yw ffurfwedd derfynol y gwasanaethau wedi cael ei phennu eto, nid yw'r Bwrdd Iechyd yn disgwyl y bydd y datblygiad yn ei gwneud yn ofynnol i gynnwys fferyllfa.

Gwnaeth chwech o'r 14 o fferyllfeydd sy'n gweithredu o fewn yr ardal leol ymateb i'r holiadur ar gyfer contractwyr, gyda phob un yn cadarnhau bod ganddynt gapasiti digonol, o ran eiddo a staffio, er mwyn delio ag unrhyw gynnydd yn y galw am y gwasanaethau y maent yn eu darparu.

Yn seiliedig ar y dystiolaeth a adolygwyd, mae'r Bwrdd Iechyd yn fodlon bod y ddarpariaeth bresennol o ran gwasanaethau fferyllol hanfodol yn ddigonol i ddiwallu anghenion y boblogaeth yn yr ardal leol hon ar hyn o bryd ac yn y dyfodol, yn ôl pob tebyg.

Mewn perthynas â gwasanaethau fferyllol ychwanegol, mae'r Bwrdd Iechyd wedi cynnal adolygiad cynhwysfawr o ddarpariaeth o fewn y NCN, gan gynnwys gwasanaethau craidd sydd wedi'u comisiynu'n genedlaethol megis y Gwasanaeth Fferylliaeth Gymunedol Glinigol, y Gwasanaeth Brechu Rhag Ffliw Tymhorol, Adolygu Meddyginiaethau ar Adeg Rhyddhau, ochr yn ochr â Helpa Fi i Stopio (Rhoi'r Gorau i Ysmygu). Mae pob gwasanaeth wedi cael ei asesu o ran nifer y contractwyr sydd wedi'u comisiynu i'w ddarparu, lefel y gweithgarwch a welwyd, ac i fesur i ba raddau y mae'r ddarpariaeth

bresennol yn adlewyrchu'r angen lleol a nodwyd. Mae dadansoddiad manwl o ddarpariaeth gwasanaeth a defnydd ohono wedi'i amlinellu yn nhablau 16 a 17 uchod.

Mae'r asesiad hwn yn dangos, ar draws y gwasanaethau hyn, bod y lefelau presennol o ran darpariaeth a gweithgarwch yn ddigonol i ddiwallu anghenion y boblogaeth leol, ac nid oes unrhyw dystiolaeth o alw heb ei ddiwallu neu ofyniad am gomisiynu ychwanegol o fewn y NCN ar hyn o bryd.

Caiff ystod o wasanaethau fferyllol ychwanegol eraill, gan gynnwys cymorth i gartrefi gofal, adolygu defnydd o anadlyddion, profion feirysau a gludir yn y gwaed, cyfnewid nodwyddau, DOTS twbercwlosis, gofal lliniarol a gwasanaethau meddyginiaethau brys, eu comisiynu naill ai ar sail Gwent gyfan neu mewn ymateb i anghenion penodol y boblogaeth, yn hytrach na bod ar gael yn unffurf o fewn pob ardal leol. Yn gyson â'r dull a amlinellir yn Adran 6.2, mae'r gwasanaethau hyn wedi cael eu hasesu ar lefel system gyfan i adlewyrchu trefniadau comisiynu, ffurfwedd gwasanaethau a phatrymau o ran defnydd.

Mae'r Bwrdd Iechyd yn fodlon bod y ddarpariaeth bresennol ar lefel Gwent gyfan a darpariaeth wedi'i thargedu o ran y gwasanaethau hyn yn ddigonol i ddiwallu anghenion trigolion yn yr ardal leol hon, ac nid yw eu habsenoldeb o fewn ôl troed y NCN yn cynrychioli bwlch mewn darpariaeth gwasanaeth.

Yn seiliedig ar y wybodaeth a amlinellir yn nhablau 16 a 17, a'r manylion cysylltiedig uchod, mae'r Bwrdd Iechyd yn fodlon bod y gwasanaethau fferyllol presennol, gan gynnwys darpariaeth y ceir mynediad ati mewn ardaloedd cyfagos, yn ddigonol ar hyn o bryd i ddiwallu'r angen a nodwyd.

6.5. Sir Fynwy

Sir Fynwy sydd â'r ddaearyddiaeth fwyaf gwledig yn ardal y Bwrdd Iechyd a lefelau o amddifadedd sy'n is ar y cyfan o gymharu ag awdurdodau lleol eraill. Mae ganddi'r lefel uchaf o ddisgwyliad oes a disgwyliad bywyd iach yng Ngwent. Fodd bynnag, mae'r golud cymharol hwn yn cuddio pocedi o angen.

Mae proffil y boblogaeth yn neilltuol hŷn nag o gymharu ag ardaloedd eraill, yn cynnwys cyfran uwch o drigolion sy'n 65 oed ac yn hŷn a disgwyliad i'r boblogaeth barhau i heneiddio. Mae twf y boblogaeth yn arafach ond mae'r newid demograffig o ran grwpiau oedran hŷn yn amlwg. Mae 18 o fferyllfeydd yn yr ardal hon. Mae 12 o feddygon fferyllol hefyd. Mae'n rhaid i ddarpariaeth yn Sir Fynwy ymateb i'r canlynol:

- Galw cynyddol am ddulliau rheoli amlgyffuriaeth ac adolygu meddyginiaethau
- Trefnau cymhleth o ran meddyginiaethau
- Cymorth ar gyfer cartrefi gofal a meddyginiaethau yn y cartref
- Heriau o ran mynediad daearyddol sy'n gysylltiedig â natur wledig yr ardal

Mae rôl practisau dosbarthu fferyllol a gwasanaethau danfon i'r cartref yn arbennig o berthnasol o ran sicrhau dilyniant o ran cyflenwi meddyginiaethau mewn cymunedau gwasgaredig.

6.5.1. Gogledd Sir Fynwy

Mae Gogledd Sir Fynwy wedi'i nodweddu gan ddaeryddiaeth sy'n wledig yn bennaf yn cynnwys aneddiadau gwasgaredig a lefelau cymharol is o amddifadedd o gymharu â llawer o rannau eraill o ardal y Bwrdd Iechyd. Mae anghenion iechyd yng Ngogledd Sir Fynwy wedi'u llywio lai gan anghydraddoldeb sy'n gysylltiedig ag amddifadedd a fwymwy gan ystyriaethau o ran newid demograffig a mynediad gwledig. Mae'r gyfran uwch o drigolion hŷn yn gysylltiedig ag amlder uwch o gyflyrau hirdymor, amlgyffuriaeth a'r angen i fonitro meddyginiaethau. Felly mae galw am gymorth yn y cartref, gwasanaethau cartrefi gofal a dilyniant cyflenwi meddyginiaethau yn nodwedd sylweddol yn ymwneud ag angen yn yr ardal leol. Mae 11 o fferyllfeydd yn yr ardal hon. Mae wyth safle meddyg fferyllol hefyd.

6.5.1.1. Y Ddarpariaeth o Wasanaethau Fferyllol

Mae'r tablau isod yn amlinellu gwasanaethau fferyllol y GIG sydd ar gael ar hyn o bryd yng Ngogledd Sir Fynwy, ynghyd â'r ddarpariaeth bresennol a'r lefelau gweithgarwch ar gyfer pob gwasanaeth yn ystod 2024/25.

Tabl 18- Data Gweithgarwch Gogledd Sir Fynwy

Gogledd Sir Fynwy: Gweithgarwch Ychwanegol Gwasanaethau Clinigol 2024/25					**BIPAB**
Nifer y Fferyllfeydd				11	125
Poblogaeth practisau cofrestredig wedi'i phwysoli				50,357	618,679
Nifer y fferyllfeydd fesul 10,000 o gleifion				2.18	2.02
Gwasanaeth Clinigol Ychwanegol	Nifer y fferyllfeydd a gomisiynwyd	Canran y fferyllfeydd a gomisiynwyd	Gweithgarwch	Gweithgarwch fesul 10,000 o gleifion	Gweithgarwch fesul 10,000 o gleifion
Gwasanaeth Anhwylderau Cyffredin (CCPS)	11	100%	5,209 o Ymgynghoriadau	1,034 o Ymgynghoriadau	1,142 o Ymgynghoriadau

Gwasanaeth Atal Cenhedlu (CCPS)	11	100%	350 o Ymgynghoriadau	70 o Ymgynghoriadau	74 o Ymgynghoriadau
Gwasanaeth Cyflenwi Meddyginiaethau Brys (CCPS)	11	100%	1,035 o Ymgynghoriadau	206 o Ymgynghoriadau	376 o Ymgynghoriadau
Gwasanaeth Rhagnodi Annibynnol Fferyllfeydd	3	27%	1,053 o Ymgynghoriadau	209 o Ymgynghoriadau	399 o Ymgynghoriadau
Gwasanaeth Adolygu Meddyginiaethau ar Adeg Ryddhau	11	100%	194 o Adolygiadau	39 o Adolygiadau	40 o Adolygiadau
Gwasanaeth Brechu Rhag y Ffliw	11	100%	1,484 o Frechiadau	295 o Frechiadau	235 o Frechiadau
Gwasanaeth Adolygu Anadlyddion Lefel 1	4	36%	54 o Ymgynghoriadau	11 o Ymgynghoriadau	19 o Ymgynghoriadau
Gwasanaeth Adolygu Anadlyddion Lefel 2	4	36%	0	0	0
Gwasanaeth Gweinyddu o dan Oruchwyliaeth	10	91%	5,190 o Achosion o Oruchwylio	1,031 o Achosion o Oruchwylio	1,138 o Achosion o Oruchwylio
Gwasanaeth Profion Llif Unffordd	9	82%	160 o Brofion a ddarparwyd	32 o Brofion a ddarparwyd	38 o Brofion a ddarparwyd
Gwasanaeth Cartrefi Gofal	0	0%	0	0	1 Cartref Gofal
Gwasanaeth Rhoi'r Gorau i Ysmygu Lefel 2	11	100%	289 o Gysylltiadau	57 o Gysylltiadau	81 o Gysylltiadau
Gwasanaeth Rhoi'r Gorau i Ysmygu Lefel 3	8	73%	166 o Ymgeisiau i Roi'r Gorau iddi	33 o Ymgeisiau i Roi'r Gorau iddi	57 o Ymgeisiau i Roi'r Gorau iddi
Gwasanaeth Cyfnewid Nodwyddau	2	18%	418 o Ryngweithiadau	83 o Ryngweithiadau	115 o Ryngweithiadau
Gwasanaeth Feirysau a Gludir yn y Gwaed	0	0%	0	0	5 Profion
Gwasanaeth Cofnodion Gweinyddu Meddyginiaeth	7	64%	138 o gleifion	27 o Gleifion	38 o Gleifion
Gwastraff Lleihau Gwastraff	9	82%	473 o Ymyriadau	94 o Ymyriadau	267 o Ymyriadau

Gwasanaeth Cyflenwi DOTS Twbercwlosis	0	0%	0	0	4 o Gleifion
Gwasanaeth Rota y Tu Allan i Oriau Gofal Lliniarol	1	9%	Ddim yn berthnasol	Ddim yn berthnasol	Ddim yn berthnasol
Gwasanaeth Meddyginiaetha u Brys Lefel 1	2	18%	Ddim yn berthnasol	Ddim yn berthnasol	Ddim yn berthnasol
Gwasanaeth Meddyginiaetha u Brys Lefel 2	1	9%	Ddim yn berthnasol	Ddim yn berthnasol	Ddim yn berthnasol
Gwasanaeth Rota y Tu Allan i Oriau	5	45%	Ddim yn berthnasol	Ddim yn berthnasol	Ddim yn berthnasol

Tabl 19- Data Gweithgarwch Gogledd Sir Fynwy

Gogledd Sir Fynwy: Gweithgarwch Dosbarthu 2024/25		**BIPAB**
Nifer y Fferyllfeydd	11	125
Poblogaeth practisau cofrestredig wedi'i phwysoli	50,357	618,679
Nifer y fferyllfeydd fesul 10,000 o gleifion	2.18	2.02

Rhagnodydd	Cyfanswm Nifer y presgripsiynau	Presgripsiynau a Ddosbarthwyd fesul 10,000 o'r Boblogaeth wedi'i Phwysoli	Presgripsiynau a Ddosbarthwyd fesul 10,000 o'r Boblogaeth wedi'i Phwysoli
Pob un	1,202,392	238,774	266,224
Meddyg Teulu BIPAB	1,060,780	210,652	254,204
Meddyg Teulu mewn Bwrdd Iechyd arall	83,382	16,558	4,624
Ysbyty	18,352	3,644	4,160
Deintydd	2,948	585	809
Yng Nghymru heb fanylu	2,170	431	718
Carchar BIPAB	26,650	5,292	431
Y tu allan i oriau BIPAB	3,268	649	406
Rhagnodi Annibynnol Fferyllfeydd	888	176	388
GDAS	742	147	195
Rhagnodi Annibynnol Offthalmig	603	120	116
Rhagnodydd yn Lloegr	2,460	489	79
Tîm Gofal Iechyd ar Sail Gwerth BIPAB	28	6	30
ABSDAS	0	0	27
ATS	12	2	25
Gwasanaeth Ymataliaeth BIPAB	73	14	10
Podiatreg BIPAB	35	7	2

Gwasanaeth Ambiwlans Cymru	1	0	0.15

6.5.1.2. Gwasanaethau Fferyllol sydd wedi'u Cyrchu y Tu Allan i'r Ardal Leol

Mae rhai trigolion yn dewis cyrchu contractwyr y tu allan i'r ardal leol ac ardal y Bwrdd Iechyd naill ai am wasanaethau fferyllol sydd wedi'u lleoli'n agos i ble maent yn gweithio, siopa neu'n ymweld ag ef neu er mwyn cyrchu'r gwasanaethau a gynigir gan Gontractwyr Dosbarthu Cyfarpar.

Cafodd rhyw ddau draean o bresgripsiynau a ysgrifennwyd yn 2024/25 gan y saith practis meddyg teulu o fewn yr NCN eu dosbarthu gan fferyllfeydd o fewn yr ardal leol, cafodd rhyw 37% eu dosbarthu mewn mannau eraill, a chafodd rhyw 32.1% eu dosbarthu'n uniongyrchol gan y practisau dosbarthu fferyllol. Mae hyn yn adlewyrchu cyfran sylweddol o ddosbarthu y tu allan i'r ardal wedi'i lywio'n bennaf gan weithgarwch meddygon fferyllol.

Dim ond cyfrannau bach iawn o bresgripsiynau a gafodd eu dosbarthu ar draws yr ardaloedd lleol sy'n weddill, ac mae symiau bach tebyg yn cael eu prosesu gan fferyllfeydd mewn Byrddau Iechyd eraill neu gan gontractwyr yn Lloegr.

Efallai bod defnydd ychwanegol o wasanaethau fferyllol wedi'i wneud gan fferyllfeydd y tu allan i'r ardal leol ac ardal y Bwrdd Iechyd. Ni ellir mesur y gweithgarwch hwn gan nad yw'r set ddata gofnodedig yn ymdrin â hyn

6.5.1.3. Mynediad Trwy Ddewis at Wasanaethau Fferyllol

Mae'r rhan fwyaf o drigolion sy'n byw o fewn yr ardal leol ac sy'n gofrestredig ag un o'r saith practis meddyg teulu yn defnyddio un o'r fferyllfeydd lleol fel mater o drefn at ddibenion dosbarthu eu presgripsiynau. Fodd bynnag, mae cyfran o gleifion yn dewis cael eu presgripsiynau o rywle arall. Mae hyn fel arfer gan ei fod yn well ganddynt fferyllfa gyfagos neu gontractwr dosbarthu cyfarpar sydd wedi'u lleoli'n agosach at ble maent yn gweithio, yn siopa, yn treulio amser hamdden, neu am reswm personol arall.

O ran mynediad, mae rhestr fanwl o oriau agor Fferyllfeydd Cymunedol a Meddygon Fferyllol ar gael yn atodiad N ac yn atodiad M.

6.5.1.4. Gwasanaethau GIG Eraill sy'n Dylanwadu ar Anghenion Fferyllol

Mae rhagor o wybodaeth am ddylanwad gwasanaethau GIG eraill ar anghenion fferyllol wedi'u hamlinellu ym Mhennod Pedwar, yn cynnwys

manylion cynhwysfawr a ddarperir yn Atodiad O. Nid yw asesiad y Bwrdd Iechyd wedi canfod unrhyw wasanaethau GIG ychwanegol, y tu hwnt i'r rhai a restrir yn Atodiad O, y disgwylir iddynt effeithio ar anghenion fferyllol yng Ngogledd Sir Fynwy.

6.5.1.5. Asesiad o Ddigonolrwydd y Ddarpariaeth o Wasanaethau Fferyllol

Mae fferyllfeydd o fewn yr ardal leol wedi'u lleoli ar y cyfan mewn ardaloedd lle bo dwysedd y boblogaeth yn uwch a lle bo mwy o amddifadedd. I wrthgyferbynnu â hyn, mae nifer o rannau gogleddol o'r ardal leol y tu allan i amser teithio o 20 munud mewn car i'r fferyllfa agosaf, ac nid oes unrhyw fferyllfeydd hygyrch ar draws y ffin yn Lloegr. Mae'r ardaloedd gogleddol hyn yn wledig, prin eu poblogaeth, ac mae trigolion fel arfer yn cael eu gwasanaethu gan bractisau meddygon teulu dosbarthu fferyllol. Er bod amseroedd teithio'n hirach, mae gan yr ardaloedd hyn lefelau uchel o symudedd hefyd, galw cymharol isel sy'n gysylltiedig ag iechyd, ac mae bron i hanner yr aelwydydd yn berchen ar ddau neu fwy o geir. O ystyried y boblogaeth fach, byddai unrhyw fferyllfa newydd yn debygol o gael ei dynodi fel lleoliad neilltuedig, gan ganiatáu i drigolion o fewn 1.6 km barhau i dderbyn presgripsiynau gan eu practis meddyg teulu a lleihau cyfaint presgripsiynau.

Mae amcanestyniadau poblogaeth yn dangos y bydd poblogaeth Sir Fynwy yn cynyddu o 16.6% rhwng 2022 a 2047. Cafodd dau safle tai hanesyddol eu canfod yn Y Fenni a Sir Fynwy o fewn LDP 2011-2021[103], gyda chapasiti cyfunol o 620 o eiddo newydd, y mae rhai o'r rhain eisoes wedi cael eu cwblhau. Gan nad yw'r Cynllun Datblygu Lleol wedi cael ei ddiweddaru ers y PNA yn 2021, erys y rhain fel y dyraniadau tai a fabwysiadwyd yn ffurfiol yn fwyaf diweddar. Nid yw Cynllun Datblygu Lleol newydd (2018-2033) wedi cael ei baratoi ond nid yw wedi cael ei fabwysiadu eto; fodd bynnag, efallai y bydd yn cael ei fabwysiadu o fewn oes y PNA a chaiff ei fonitro gan y Bwrdd Iechyd. Ni ddisgwylir i dwf o'r lefel hon newid galw yn sylweddol, ac ystyrir bod gan y fferyllfeydd presennol gapasiti digonol i ddiwallu unrhyw anghenion ychwanegol.

Yn seiliedig ar y dystiolaeth a adolygwyd, mae'r Bwrdd Iechyd yn fodlon bod y ddarpariaeth bresennol o ran gwasanaethau fferyllol hanfodol yn ddigonol i ddiwallu anghenion y boblogaeth yn yr ardal leol hon ar hyn o bryd ac yn y dyfodol, yn ôl pob tebyg.

---

[103] Cynllun Datblygu Lleol Mabwysiedig 2011-2021 - Sir Fynwy

Mewn perthynas â gwasanaethau fferyllol ychwanegol, mae'r Bwrdd Iechyd wedi cynnal adolygiad cynhwysfawr o ddarpariaeth o fewn y NCN, gan gynnwys gwasanaethau craidd sydd wedi'u comisiynu'n genedlaethol megis y Gwasanaeth Fferylliaeth Gymunedol Glinigol, y Gwasanaeth Brechu Rhag Ffliw Tymhorol, Adolygu Meddyginiaethau ar Adeg Rhyddhau, ochr yn ochr â Helpa Fi i Stopio (Rhoi'r Gorau i Ysmygu). Mae pob gwasanaeth wedi cael ei asesu o ran nifer y contractwyr sydd wedi'u comisiynu i'w ddarparu, lefel y gweithgarwch a welwyd, ac i fesur i ba raddau y mae'r ddarpariaeth bresennol yn adlewyrchu'r angen lleol a nodwyd. Mae dadansoddiad manwl o ddarpariaeth a defnydd gwasanaeth wedi'i amlinellu yn Nhablau 18 a 19 uchod.

Mae'r asesiad hwn yn dangos, ar draws y gwasanaethau hyn, bod y lefelau presennol o ran darpariaeth a gweithgarwch yn ddigonol i ddiwallu anghenion y boblogaeth leol, ac nid oes unrhyw dystiolaeth o alw heb ei ddiwallu neu ofyniad am gomisiynu ychwanegol o fewn y NCN ar hyn o bryd.

Caiff ystod o wasanaethau fferyllol ychwanegol eraill, gan gynnwys cymorth i gartrefi gofal, adolygu defnydd o anadlyddion, profion feirysau a gludir yn y gwaed, cyfnewid nodwyddau, DOTS twbercwlosis, gofal lliniarol a gwasanaethau meddyginiaethau brys, eu comisiynu naill ai ar sail Gwent gyfan neu mewn ymateb i anghenion penodol y boblogaeth, yn hytrach na bod ar gael yn unffurf o fewn pob ardal leol. Yn gyson â'r dull a amlinellir yn Adran 6.2, mae'r gwasanaethau hyn wedi cael eu hasesu ar lefel system gyfan i adlewyrchu trefniadau comisiynu, ffurfwedd gwasanaethau a phatrymau o ran defnydd.

Mae'r Bwrdd Iechyd yn fodlon bod y ddarpariaeth bresennol ar lefel Gwent gyfan a darpariaeth wedi'i thargedu o ran y gwasanaethau hyn yn ddigonol i ddiwallu anghenion trigolion yn yr ardal leol hon, ac nid yw eu habsenoldeb o fewn ôl troed y NCN yn cynrychioli bwlch mewn darpariaeth gwasanaeth.

Yn seiliedig ar y wybodaeth a amlinellir yn nhablau 18 a 19, a'r manylion cysylltiedig uchod, mae'r Bwrdd Iechyd yn fodlon bod y gwasanaethau fferyllol presennol, gan gynnwys darpariaeth y ceir mynediad ati mewn ardaloedd cyfagos, yn ddigonol ar hyn o bryd i ddiwallu'r angen a nodwyd.

6.5.2. De Sir Fynwy

Mae De Sir Fynwy yn cynnwys cymysgedd o drefi marchnad, cymunedau cymudo ac aneddiadau mwy poblog o'i gymharu â rhan ogleddol y sir. Mae'r ardal yn elwa o gysylltiadau trafnidiaeth cryfach a symudiad trawsffiniol, gyda phatrymau poblogaeth yn cael eu dylanwadu gan gymudo i

ganolfannau trefol cyfagos. Mae lefelau amddifadedd yn gyffredinol is na chyfartaledd y Bwrdd Iechyd, er bod pocedi o angen o hyd.

Mae proffil y boblogaeth yn cynnwys aelwydydd o oedran gwaith a phoblogaeth hŷn sy'n tyfu, ac mae hyn yn creu sy'n codi'n raddol am gyflenwi meddyginiaethau'n rheolaidd a rheoli cyflyrau hirdymor. Er bod baich clefydau sy'n gysylltiedig ag amddifadedd yn llai amlwg nag yng nghymunedau'r cymoedd mewn mannau eraill yng Ngwent, mae cyflyrau cronig megis clefyd cardiofasgwlaidd a diabetes yn parhau i gyfrannu'n sylweddol at y galw am wasanaethau fferyllol. Mae saith fferyllfa yn yr ardal hon . Mae yna bedwar meddyg fferyllol hefyd.

6.5.2.1. Y Ddarpariaeth o Wasanaethau Fferyllol

Mae'r tablau isod yn amlinellu gwasanaethau fferyllol y GIG sydd ar gael ar hyn o bryd yn Ne Sir Fynwy, ynghyd â'r ddarpariaeth bresennol a lefelau'r gweithgarwch ar gyfer pob gwasanaeth yn ystod 2024/25.

Tabl 20- Data Gweithgarwch De Sir Fynwy

De Sir Fynwy Gwasanaethau Clinigol Ychwanegol 2024/25					**BIPAB**
Nifer y Fferyllfeydd				**7**	**125**
Poblogaeth practis cofrestredig wedi'i bwysoli				**42,892**	**618,679**
Nifer y fferyllfeydd ar gyfer pob 10,000 claf				**1.63**	**2.02**
Gwasanaethau Clinigol Ychwanegol	Nifer y fferyllfeydd wedi'u comisiynu	Canran y fferyllfeydd wedi'u comisiynu	Gweithgarwch	Gweithgarwch ar gyfer bob 10,000 claf	Gweithgarwch ar gyfer bob 10,000 claf
Gwasanaeth Anhwylderau Cyffredin	7	100%	3,692 Ymgynghoriadau	861 Ymgynghoriadau	1,142 o Ymgynghoriadau
Gwasanaeth Atal Cenhedlu (CCPS)	7	100%	210 Ymgynghoriadau	49 Ymgynghoriadau	74 o Ymgynghoriadau
Gwasanaeth Cyflenwad Brys o Feddyginiaethau (CCPS)	7	100%	574 Ymgynghoriadau	134 Ymgynghoriadau	376 o Ymgynghoriadau
Y Gwasanaeth Fferyllwyr-ragnodwyr Annibynnol (PIPS):	0	0%	0 Ymgynghoriadau	0 Ymgynghoriadau	399 o Ymgynghoriadau
Gwasanaeth Adolygiad o Feddyginiaethau wrth Ryddhau	7	100%	84 Adolygiadau	20 o Adolygiadau	40 o Adolygiadau
Gwasanaeth Brechu rhag y Ffliw	6	86%	342 o Frechiadau	80 o Frechiadau	235 o Frechiadau
Gwasanaeth Adolygu	5	71%	0 Ymgynghoriadau	0 Ymgynghoriadau	19 o Ymgynghoriadau

Anadlyddion Lefel 1					
Gwasanaeth Adolygu Anadlyddion Lefel 2	5	71%	0	0	0
Gwasanaeth rhoi meddyginiaeth dan oruchwyliaeth	7	100%	7,236 Goruchwyliaethau	1,687 Goruchwyliaethau	1,138 o Oruchwyliaethau
Gwasanaeth Prawf Llif Unffordd	7	100%	83 Profion wedi'u Cyflenwi	19 Profion wedi'u Cyflenwi	38 Profion wedi'u Cyflenwi
Gwasanaeth cartrefi gofal	0	0%	0	0	1 Cartref Gofal
Gwasanaeth Rhoi'r Gorau i Ysmygu Lefel 2	6	86%	221 o Gysylltiadau	52 o Gysylltiadau	81 o Gysylltiadau
Gwasanaeth Rhoi'r Gorau i Ysmygu Lefel 3	4	57%	196 O Ymgeision rhoi'r gorau iddi	46 O Ymgeision rhoi'r gorau iddi	57 O Ymgeision rhoi'r gorau iddi
Gwasanaeth Cyfnewid Nodwyddau	2	29%	598 o Ryngweithiadau	139 o Ryngweithiadau	115 o Ryngweithiadau
Gwasanaeth Firysau a gludir yn y gwaed	0	0%	0 o Brofion	0 o Brofion	5 o Brofion
Gwasanaeth Cofnodion Gweinyddu Meddyginiaeth	5	71%	40 claf	9 Claf	38 Claf
Gwasanaeth Lleihau Gwastraff	5	71%	2,968 o Ymyriadau	692 o Ymyriadau	267 o Ymyriadau
Gwasanaeth Cyflenwi DOTS Twbercwlosis	0	0%	0	0	4 Claf
Gwasanaeth Rota Gofal Lliniarol y Tu Allan i oriau gwaith	0	0%	N/A	N/A	N/A
Gwasanaeth Meddyginiaethau Brys Lefel 1	2	29%	N/A	N/A	N/A
Gwasanaeth Meddyginiaethau Brys Lefel 2	0	0%	N/A	N/A	N/A
Gwasanaeth Rota y Tu Allan i Oriau	5	71%	N/A	N/A	N/A

Tabl 21- Data Gweithgarwch De Sir Fynwy

De Sir Fynwy Gweithgaredd cyflenwi 2024/25		**BIPAB**
Nifer y Fferyllfeydd	7	125
Poblogaeth practis cofrestredig wedi'i bwysoli	42,892	618,679
Nifer y fferyllfeydd ar gyfer pob 10,000 claf	1.63	2.02

Presgripsiynydd	Cyfanswm y presgripsiynau	Presgripsiynau a gyflenwir ar gyfer bob 10,000 o'r boblogaeth wedi'i phwysoli	Presgripsiynau a gyflenwir ar gyfer bob 10,000 o'r boblogaeth wedi'i phwysoli
Pob un	912,755	212,803	266,224
MEDDYG TEULU BIPAB	885,410	206,428	254,204
Byrddau Iechyd Eraill	4,595	1,071	4,624
Ysbyty	14,511	3,383	4,160
Deintydd	1,806	421	809
Cymru Anhysbys	3,399	792	718
Carchar BIPAB	0	0	431
BIPAB OOH	559	130	406
Fferyllfa (IP)	2	0	388
GDAS	1,530	357	195
IP Offthalmig	287	67	116
Presgripsiynydd o Loegr	546	127	79
Tîm VBH BIPAB	36	8	30
ABSDAS	0	0	27
ATS	26	6	25
Gwasanaeth Ataliaeth BIPAB	38	9	10
Podiatreg BIPAB	10	2	2
Gwasanaeth Ambiwlans Cymru	0	0	0.15

6.5.2.2. Gwasanaethau fferyllol wedi'u cyrchu y tu allan i'r ardal leol

Mae rhai trigolion yn dewis defnyddio contractwyr y tu allan i'r ardal leol ac ardal y Bwrdd Iechyd, naill ai ar gyfer gwasanaethau fferyllol sy'n agosach i ble maent yn gweithio, yn siopa neu'n ymweld, neu i gael mynediad at y gwasanaethau a gynigir gan Contractwyr Cyfarpar sy'n Dosbarthu.

Er bod mwyafrif y presgripsiynau a ysgrifennwyd yn 2024/25 gan y saith practis meddyg teulu o fewn yr NCN wedi'u cyflenwi gan fferyllfeydd yn yr ardal, dosbarthwyd tua un rhan o bump (21.6%) mewn mannau eraill. O fewn hyn, dosbarthwyd tua 11.9% yn uniongyrchol gan y meddygon fferyllol, cyflenwyd 5.5% arall gan gontractwyr o Loegr, a chyflenwyd tua 3.2% ar draws Casnewydd gyfan. Gyda'i gilydd, mae'r elfennau hyn yn cyfrif am y gyfran fwyaf o weithgarwch dosbarthu y tu allan i'r ardal .

Dim ond cyfrannau bach iawn o bresgripsiynau a gyflenwyd mewn lleoliadau cyfagos eraill, gyda symiau bach tebyg yn cael eu trin gan fferyllfeydd mewn Byrddau Iechyd eraill. Cofnodwyd cyfran fechan arall o eitemau fel rhai a weinyddwyd yn bersonol yn hytrach na'u cyflawni trwy fferyllfeydd cymunedol.

Efallai hefyd bod mwy o ddefnydd wedi'i wneud o wasanaethau fferyllol mewn fferyllfeydd sydd wedi'u lleoli y tu allan i'r ardal leol ac ardal y Bwrdd

Iechyd. Ni ellir mesur y gweithgarwch hwn oherwydd nad yw wedi'i gofnodi yn y set ddata a gofnodwyd. .

6.5.2.3. Dewis a Mynediad at Wasanaethau Fferyllol

Mae'r rhan fwyaf o drigolion sy'n byw yn yr ardal ac sydd wedi cofrestru gydag un o'r pedwar practis meddyg teulu fel arfer yn defnyddio un o'r fferyllfeydd lleol i gael eu presgripsiynau. Fodd bynnag, mae cyfran o gleifion yn dewis cael eu presgripsiynau yn rhywle arall. Fel arfer, mae hyn oherwydd bod yn well ganddynt fferyllfa gyfagos neu gontractwr cyfarpar sy’n dosbarthu sydd wedi'u lleoli'n agosach at ble maent yn gweithio, yn siopa, yn treulio amser hamdden, neu am reswm personol arall.

O ran mynediad, gellir dod o hyd i restr fanwl o oriau agor Fferyllfeydd Cymunedol a Meddygon Fferyllol yn atodiad N ac atodiad M.

6.5.2.4. Gwasanaethau GIG Eraill sy'n Dylanwadu ar Anghenion Fferyllol

Mae rhagor o wybodaeth ynghylch dylanwad gwasanaethau eraill y GIG ar yr angen fferyllol wedi'i nodi ym Mhennod pedwar, ac mae manylion cynhwysfawr yn Atodiad O. Nid yw asesiad y Bwrdd Iechyd wedi nodi unrhyw wasanaethau GIG ychwanegol, y tu hwnt i'r rhai a restrir yn Atodiad O, y disgwylir iddynt effeithio ar yr angen fferyllol yn Ne Sir Fynwy.

6.5.2.5. Asesiad o Ddigonolrwydd y Ddarpariaeth o Wasanaethau Fferyllol

Nododd y Bwrdd Iechyd bod fferyllfeydd yn yr ardal wedi'u lleoli'n bennaf yn y de, yn gyffredinol mewn ardaloedd â mwy o drwch o boblogaeth a lefelau uwch o amddifadedd. Mewn cyferbyniad, mae canol ac ardaloedd gogleddol yr ardal yn ardaloedd llai poblog, ac mae trigolion yn yr ardaloedd hyn fel arfer yn derbyn gwasanaethau cyflenwi yn uniongyrchol gan eu meddygfa. Mae pedair ardal sydd ymhellach nag 20 munud wrth yrru o fferyllfa; mae gwaith mapio yn dangos mai dim ond nifer fechan o dai a ffermydd gwasgaredig sydd yn y lleoliadau hyn, ac felly mae'n debygol y bydd preswylwyr sy'n byw yno yn cael eu presgripsiynau wedi’u dosbarthu gan eu meddygfa. Mae rhagamcanion poblogaeth yn dangos y disgwylir i boblogaeth Sir Fynwy gynyddu 16.6% rhwng 2022 a 2047.

Nodwyd pum safle tai strategol yn y Cynllun Datblygu Lleol (LDP) 2011–2021, ac mae disgwyl i tua 1,590 o gartrefi gael eu hadeiladu i gyd. Mae'r holl safleoedd hyn wedi'u lleoli yn rhan ddeheuol yr ardal, gan ymestyn tua'r gorllewin o Gasnewydd. Gan nad yw'r LDP wedi'i ddiweddaru ers i'r PNA gael ei gyhoeddi yn 2021, y rhain yw'r dyraniadau tai a fabwysiadwyd yn ffurfiol diweddaraf, ac mae'r ffigurau tai a ddefnyddir yma yn parhau i

ddibynnu ar gynllun 2011–2021 nad yw wedi’i ddiwygio. Mae LDP Newydd (2018–2033) wedi'i baratoi ond nid yw wedi'i fabwysiadu eto; fodd bynnag, mae’n bosib y bydd yn cael ei fabwysiadu o fewn oes yr PNA hwn a bydd y Bwrdd Iechyd yn ei fonitro.

Ymatebodd chwech allan o saith fferyllfa i'r holiadur contractwyr, a chadarnhaodd pedair ohonynt fod ganddynt ddigon o gapasiti o fewn eu hadeiladau a'u lefelau staffio presennol i ymateb i’r cynnydd yn y galw am y gwasanaethau y maent yn eu darparu, ond nododd dwy fferyllfa nad oes ganddynt gapasiti ar hyn o bryd ond y gallent wneud addasiadau os oes angen.

Mae'r Bwrdd Iechyd yn fodlon y gellir darparu ar gyfer y galw ychwanegol am wasanaethau fferyllol a gynhyrchir gan y datblygiadau hyn o fewn yr ystâd bresennol.

Yn seiliedig ar y dystiolaeth a adolygwyd, mae'r Bwrdd Iechyd yn fodlon bod y ddarpariaeth bresennol o wasanaethau fferyllol hanfodol yn ddigonol i ddiwallu anghenion presennol a disgwyliedig y boblogaeth yn yr ardal hon.

O ran gwasanaethau fferyllol ychwanegol, mae'r Bwrdd Iechyd wedi cynnal adolygiad cynhwysfawr o'r ddarpariaeth o fewn yr NCN, gan gynnwys gwasanaethau craidd a gomisiynwyd yn genedlaethol megis y Gwasanaeth Fferyllfa Gymunedol Glinigol, y Gwasanaeth Brechu Ffliw Tymhorol ac Adolygiadau o Feddyginiaethau wrth Ryddhau, ochr yn ochr â Helpa Fi i Stopio (Rhoi’r gorau i ysmygu). Mae pob gwasanaeth wedi cael ei asesu o ran nifer y contractwyr a gomisiynwyd i'w gyflawni, lefel y gweithgarwch a welwyd, a'r graddau y mae'r ddarpariaeth bresennol yn adlewyrchu'r angen lleol a nodwyd. Mae dadansoddiad manwl o’r ddarpariaeth a’r defnydd a wneir o’r gwasanaethau wedi'i nodi yn nhablau 20 a 21 uchod.

Mae'r asesiad hwn yn dangos, ar draws y gwasanaethau hyn, bod lefelau presennol y ddarpariaeth a'r gweithgarwch yn ddigonol i ddiwallu anghenion y boblogaeth leol, ac nad oes unrhyw dystiolaeth o alw heb ei ddiwallu na gofyniad am gomisiynu ychwanegol o fewn yr NCN ar hyn o bryd.

Mae amrywiaeth o wasanaethau fferyllol ychwanegol eraill, gan gynnwys cymorth mewn cartrefi gofal, adolygiad o’r defnydd o anadlyddion, profion firysau a gludir yn y gwaed, cyfnewid nodwyddau, DOTS twbercwlosis, gofal lliniarol a gwasanaethau meddyginiaethau brys, yn cael eu comisiynu naill ai ar sail Gwent gyfan neu mewn ymateb i anghenion penodol y boblogaeth, yn hytrach na bod ar gael yn unffurf ym mhob ardal. Yn gyson â'r dull a nodir yn Adran 6.2, mae'r gwasanaethau hyn wedi cael eu hasesu ar lefel

system gyfan er mwyn adlewyrchu trefniadau comisiynu, ffurfweddiad gwasanaethau a phatrymau o ran defnydd.

Mae'r Bwrdd Iechyd yn fodlon bod y ddarpariaeth bresennol o'r gwasanaethau hyn ledled Gwent ac wedi'u targedu yn ddigonol i ddiwallu anghenion trigolion yn yr ardal hon, ac nad yw eu habsenoldeb o fewn ôl troed yr NCN yn cynrychioli bwlch yn y ddarpariaeth gwasanaeth.

Yn seiliedig ar y wybodaeth a nodir yn nhablau 20 a 21, a'r manylion cysylltiedig uchod, mae'r Bwrdd Iechyd yn fodlon bod y gwasanaethau fferyllol presennol, gan gynnwys darpariaeth y ceir mynediad ati mewn ardaloedd cyfagos, yn ddigonol ar hyn o bryd i ddiwallu'r angen a nodwyd.

6.6. Casnewydd

Mae Casnewydd yn un o'r ardaloedd mwyaf poblog ac un o’r rhai sy'n tyfu gyflymaf o fewn y Bwrdd Iechyd. Mae Pennod Dau yn nodi twf demograffig parhaus, proffil oedran iau o'i gymharu â Sir Fynwy, ac mwy a mwy o amrywiaeth ethnig. Fodd bynnag, yng Nghasnewydd, hefyd, mae cyfran uchel o ardaloedd sydd o fewn y degraddau cenedlaethol mwyaf difreintiedig.

Mae bylchau o ran marwolaethau cynamserol ac anghydraddoldeb sylweddol o hyd mewn rhai cymunedau. Mae cyfraddau ffrwythlondeb yn uwch na chyfartaledd Cymru, sy'n dynodi galw parhaus am iechyd mamau a phlant. Mae tri deg o fferyllfeydd yn yr ardal hon, ac mae pob un ohonynt yn darparu gwasanaethau hanfodol. Mae’n rhaid i ddarpariaeth yng Nghasnewydd fynd i'r afael â:

- Niferoedd uchel o bresgripsiynau sy’n gysylltiedig â thwf yn y boblogaeth
- Angen o ran atal mewn cymunedau trefol difreintiedig
- Cymorth atgenhedlu ac iechyd mamau
- Mân anhwylderau a gwasanaethau mynediad brys ar gyfer poblogaeth ddwys
- Optimeiddio meddyginiaethau mewn ardaloedd sydd â disgwyliad oes iach is
- Nodweddion poblogaeth Deep End, gan gynnwys cymhlethdod clinigol uwch, cyfraddau ymgynghori uwch a'r angen am fodelau gofal rhagweithiol, sy’n seiliedig ar allgymorth a hygyrch i fynd i'r afael ag anghydraddoldebau o ran mynediad a chanlyniadau

Mae hygyrchedd, oriau agor estynedig a dosbarthiad ar draws ardaloedd sy’n tyfu yn ffactorau perthnasol wrth asesu digonolrwydd y ddarpariaeth.

6.6.1. Dwyrain Casnewydd

Mae Dwyrain Casnewydd yn cynnwys cymunedau preswyl yn bennaf gydag ardaloedd o amrywiad economaidd-gymdeithasol a chymdogaethau sefydledig ochr yn ochr â gwaith adeiladu tai parhaus. Er nad yw'n cael ei nodweddu gan yr un crynodiad o amddifadedd â rhannau o Orllewin Casnewydd, mae anghydraddoldeb o ran canlyniadau iechyd yn parhau i fod yn amlwg o fewn rhai cymunedau. Mae gan yr ardal broffil oedran cytbwys, gan gynnwys teuluoedd ac oedolion o oedran gwaith, ynghyd â phocedi o drigolion hŷn. Mae hyn yn creu galw cyson am gyflawni meddyginiaethau'n rheolaidd, rheoli cyflyrau hirdymor ac optimeiddio meddyginiaethau. Mae twf mewn tai a symudiad y boblogaeth yn cyfrannu at niferoedd uchel parhaus o bresgripsiynau a'r angen am wasanaethau hygyrch, lleol. Mae tair ar ddeg o fferyllfeydd yn yr ardal hon.

6.6.1.1. Y Ddarpariaeth o Wasanaethau Fferyllol

Mae'r tablau isod yn amlinellu gwasanaethau fferyllol y GIG sydd ar gael ar hyn o bryd yn Nwyrain Casnewydd, ynghyd â'r ddarpariaeth bresennol a lefelau'r gweithgarwch ar gyfer pob gwasanaeth yn ystod 2024/25.

Tabl 22 - Data Gweithgarwch Dwyrain Casnewydd

Dwyrain Casnewydd Gweithgarwch Gwasanaethau Clinigol Ychwanegol 2024/25					BIPAB
Nifer y Fferyllfeydd			**13**		**125**
Poblogaeth practis cofrestredig wedi'i bwysoli			**83,519**		**618,679**
Nifer y fferyllfeydd ar gyfer pob 10,000 claf			**1.56**		**2.02**
Gwasanaethau Clinigol Ychwanegol	Nifer y fferyllfeydd wedi'u comisiynu	Canran y fferyllfeydd wedi'u comisiynu	Gweithgarwch	Gweithgarwch ar gyfer bob 10,000 claf	Gweithgarwch ar gyfer bob 10,000 claf
Gwasanaeth Anhwylderau Cyffredin	13	100%	10,215 Ymgynghoriadau	1,223 Ymgynghoriadau	1,142 o Ymgynghoriadau
Gwasanaeth Atal Cenhedlu (CCPS)	13	100%	745 Ymgynghoriadau	89 Ymgynghoriadau	74 o Ymgynghoriadau
Gwasanaeth Cyflenwad Brys o Feddyginiaethau (CCPS)	13	100%	4,370 Ymgynghoriadau	523 Ymgynghoriadau	376 o Ymgynghoriadau
Y Gwasanaeth Fferyllwyr-ragnodwyr Annibynnol (PIPS):	9	69%	5,253 Ymgynghoriadau	629 Ymgynghoriadau	399 o Ymgynghoriadau
Gwasanaeth Adolygiad o	13	100%	376 o Adolygiadau	45 o Adolygiadau	40 o Adolygiadau

Feddyginiaethau wrth Ryddhau					
Gwasanaeth Brechu rhag y Ffliw	13	100%	1,832 o Frechiadau	218 o Frechiadau	235 o Frechiadau
Gwasanaeth Adolygu Anadlyddion Lefel 1	7	54%	174 Ymgynghoriadau	21 Ymgynghoriadau	19 o Ymgynghoriadau
Gwasanaeth Adolygu Anadlyddion Lefel 2	7	54%	0	0	0
Gwasanaeth rhoi meddyginiaeth dan oruchwyliaeth	13	100%	6,381 Goruchwyliaethau	764 Goruchwyliaethau	1,138 o Oruchwyliaethau
Gwasanaeth Prawf Llif Unffordd	6	46%	176 Profion wedi'u Cyflenwi	21 Profion wedi'u Cyflenwi	38 Profion wedi'u Cyflenwi
Gwasanaeth cartrefi gofal	1	8%	12	1	1 Cartref Gofal
Gwasanaeth Rhoi'r Gorau i Ysmygu Lefel 2	13	100%	904 o Gysylltiadau	108 o Gysylltiadau	81 o Gysylltiadau
Gwasanaeth Rhoi'r Gorau i Ysmygu Lefel 3	10	77%	379 O Ymgeision rhoi’r gorau iddi	45 O Ymgeision rhoi’r gorau iddi	57 O Ymgeision rhoi’r gorau iddi
Gwasanaeth Cyfnewid Nodwyddau	2	15%	1,603 o Ryngweithiadau	192 o Ryngweithiadau	115 o Ryngweithiadau
Gwasanaeth Firysau a gludir yn y gwaed	2	15%	40	5	5 o Brofion
Gwasanaeth Cofnodion Gweinyddu Meddyginiaeth	7	54%	104 claf	12 Claf	38 Claf
Gwasanaeth Lleihau Gwastraff	12	92%	4,541 o Ymyriadau	544 o Ymyriadau	267 o Ymyriadau
Gwasanaeth Cyflenwi DOTS Twbercwlosis	0	0%	0	0	4 Claf
Gwasanaeth Rota Gofal Lliniarol y Tu Allan i oriau gwaith	1	8%	N/A	N/A	N/A
Gwasanaeth Meddyginiaethau Brys Lefel 1	2	15%	N/A	N/A	N/A
Gwasanaeth Meddyginiaethau Brys Lefel 2	1	8%	N/A	N/A	N/A
Gwasanaeth Rota y Tu Allan i Oriau	12	92%	N/A	N/A	N/A

Tabl 23 - Data Gweithgaredd Casnewydd Dwyrain

Dwyrain Casnewydd Gweithgaredd Cyflenwi 2024/25	BIPAB

Nifer y Fferyllfeydd		13	125
Poblogaeth practis cofrestredig wedi'i bwysoli		83,519	618,679
Nifer y fferyllfeydd ar gyfer pob 10,000 claf		1.56	2.02
Presgripsiynydd	Cyfanswm y presgripsiynau	Presgripsiynau a gyflenwir ar gyfer bob 10,000 o'r boblogaeth wedi'i phwysoli	Presgripsiynau a gyflenwir ar gyfer bob 10,000 o'r boblogaeth wedi'i phwysoli
Pob un	1,695,749	203,038	266,224
MEDDYG TEULU BIPAB	1,626,522	194,749	254,204
Byrddau Iechyd Eraill	15,520	1,858	4,624
Ysbyty	30,769	3,684	4,160
Deintydd	5,882	704	809
Cymru Anhysbys	5,637	675	718
Carchar BIPAB	1	0	431
BIPAB OOH	2,525	302	406
Fferyllfa (IP)	4,909	588	388
GDAS	1,062	127	195
IP Offthalmig	1,538	184	116
Presgripsiynydd o Loegr	347	42	79
Tîm VBH BIPAB	159	19	30
ABSDAS	312	37	27
ATS	526	63	25
Gwasanaeth Ataliaeth BIPAB	36	4	10
Podiatreg BIPAB	4	0	2
Gwasanaeth Ambiwlans Cymru	0	0	0.15

6.6.1.2. Gwasanaethau fferyllol wedi'u cyrchu y tu allan i'r ardal leol

Mae rhai trigolion yn dewis defnyddio contractwyr y tu allan i'r ardal leol ac ardal y Bwrdd Iechyd, naill ai ar gyfer gwasanaethau fferyllol sy'n agosach i ble maent yn gweithio, yn siopa neu'n ymweld, neu i gael mynediad at y gwasanaethau a gynigir gan Contractwyr Cyfarpar sy'n Dosbarthu.

Er bod mwyafrif y presgripsiynau a ysgrifennwyd yn 2024/25 gan y naw practis meddyg teulu o fewn yr NCN wedi'u cyflenwi gan fferyllfeydd yn yr ardal, dosbarthwyd tua chwarter yr holl bresgripsiynau (25.4%) mewn mannau eraill. O fewn hyn, dosbarthwyd 12.8% yng Ngorllewin Casnewydd, dosbarthwyd 8.1% arall gan Dde Torfaen, a dosbarthwyd tua 2.4% yn Nwyrain Caerffili. Gyda'i gilydd, mae'r elfennau hyn yn cyfrif am y gyfran fwyaf o weithgarwch dosbarthu y tu allan i'r ardal .

Dim ond cyfrannau bach iawn o bresgripsiynau a gyflenwyd mewn lleoliadau cyfagos eraill, gyda symiau bach tebyg yn cael eu trin gan fferyllfeydd mewn Byrddau Iechyd eraill a Chontractwyr yn Lloegr.

Cofnodwyd cyfran fechan arall o eitemau fel rhai a weinyddwyd yn bersonol yn hytrach na'u cyflawni trwy fferyllfeydd cymunedol.

Efallai hefyd bod mwy o ddefnydd wedi’i wneud o wasanaethau fferyllol mewn fferyllfeydd sydd wedi'u lleoli y tu allan i'r ardal leol ac ardal y Bwrdd Iechyd. Ni ellir mesur y gweithgarwch hwn oherwydd nad yw wedi'i gofnodi yn y set ddata a gofnodwyd. .

6.6.1.3. Dewis a Mynediad at Wasanaethau Fferyllol

Mae'r rhan fwyaf o drigolion sy'n byw yn yr ardal ac sydd wedi cofrestru gydag un o'r naw practis meddyg teulu fel arfer yn defnyddio un o'r fferyllfeydd lleol i gael eu presgripsiynau. Fodd bynnag, mae cyfran o gleifion yn dewis cael eu presgripsiynau yn rhywle arall. Fel arfer, mae hyn oherwydd bod yn well ganddynt fferyllfa gyfagos neu gontractwr cyfarpar sy’n dosbarthu sydd wedi'u lleoli'n agosach at ble maent yn gweithio, yn siopa, yn treulio amser hamdden, neu am reswm personol arall.

O ran mynediad, gellir dod o hyd i restr fanwl o oriau agor Fferyllfeydd Cymunedol yn atodiad N.

6.6.1.4. Gwasanaethau GIG Eraill sy'n Dylanwadu ar Anghenion Fferyllol

Mae rhagor o wybodaeth ynghylch dylanwad gwasanaethau eraill y GIG ar yr angen fferyllol wedi'i nodi ym Mhennod pedwar, ac mae manylion cynhwysfawr yn Atodiad O. Nid yw asesiad y Bwrdd Iechyd wedi nodi unrhyw wasanaethau GIG ychwanegol, y tu hwnt i'r rhai a restrir yn Atodiad O, y disgwylir iddynt effeithio ar yr angen fferyllol yn Nwyrain Casnewydd.

6.6.1.5. Asesiad o Ddigonolrwydd y Ddarpariaeth o Wasanaethau Fferyllol

Mae fferyllfeydd Casnewydd wedi'u lleoli o fewn ardaloedd adeiledig y ddinas, gydag un wedi'i lleoli ymhellach i'r dwyrain lle mae trwch y boblogaeth yn is. Er bod un rhan o'r ardal ymhellach na 15 munud o amser gyrru i'r fferyllfa agosaf, mae data mapio yn dangos nad oes unrhyw eiddo preswyl yn yr ardal hon. Rhagwelir y bydd poblogaeth Casnewydd yn tyfu 19.8% rhwng 2022 a 2047, gan ychwanegu mwy o bwysau ar wasanaethau lleol.

Nodwyd dau safle tai strategol mawr yng Nglan Llyn a Phentref Llanwern yn y LDP 2011–2026.[104] , gyda chapasiti, gyda’u gilydd, ar gyfer 5,100 o eiddo newydd, ac mae rhai ohonynt eisoes wedi'u cwblhau. At hyn, roedd

[104] Local Development Plan adoption | Newport City Council

adfywio Canolfan Ringland i fod i ddarparu 165 o dai newydd hefyd. Gan nad yw'r LDP wedi'i ddiweddaru ers yr PNA 2021, y rhain yw'r dyraniadau tai a fabwysiadwyd yn ffurfiol diweddaraf o hyd.

Ymatebodd chwech allan o dair fferyllfa ar ddeg i'r holiadur contractwyr, a chadarnhaodd pob un ohonynt fod ganddynt ddigon o gapasiti o fewn eu hadeiladau a'u lefelau staffio presennol i ymateb i’r cynnydd yn y galw am y gwasanaethau y maent yn eu darparu.

Yn seiliedig ar y dystiolaeth a adolygwyd, mae'r Bwrdd Iechyd yn fodlon bod y ddarpariaeth bresennol o wasanaethau fferyllol hanfodol yn ddigonol i ddiwallu anghenion presennol y boblogaeth yn yr ardal hon.

O ran gwasanaethau fferyllol ychwanegol, mae'r Bwrdd Iechyd wedi cynnal adolygiad cynhwysfawr o'r ddarpariaeth o fewn yr NCN, gan gynnwys gwasanaethau craidd a gomisiynwyd yn genedlaethol megis y Gwasanaeth Fferyllfa Gymunedol Glinigol, y Gwasanaeth Brechu Ffliw Tymhorol ac Adolygiadau o Feddyginiaethau wrth Ryddhau, ochr yn ochr â Helpa Fi i Stopio (Rhoi’r gorau i ysmygu). Mae pob gwasanaeth wedi cael ei asesu o ran nifer y contractwyr a gomisiynwyd i'w gyflawni, lefel y gweithgarwch a welwyd, a'r graddau y mae'r ddarpariaeth bresennol yn adlewyrchu'r angen lleol a nodwyd. Mae dadansoddiad manwl o’r ddarpariaeth a’r defnydd a wneir o’r gwasanaethau wedi'i nodi yn nhablau 22 a 23 uchod.

Mae'r asesiad hwn yn dangos, ar draws y gwasanaethau hyn, bod lefelau presennol y ddarpariaeth a'r gweithgarwch yn ddigonol i ddiwallu anghenion y boblogaeth leol, ac nad oes unrhyw dystiolaeth o alw heb ei ddiwallu na gofyniad am gomisiynu ychwanegol o fewn yr NCN ar hyn o bryd.

Mae amrywiaeth o wasanaethau fferyllol ychwanegol eraill, gan gynnwys cymorth mewn cartrefi gofal, adolygiad o’r defnydd o anadlyddion, profion firysau a gludir yn y gwaed, cyfnewid nodwyddau, DOTS twbercwlosis, gofal lliniarol a gwasanaethau meddyginiaethau brys, yn cael eu comisiynu naill ai ar sail Gwent gyfan neu mewn ymateb i anghenion penodol y boblogaeth, yn hytrach na bod ar gael yn unffurf ym mhob ardal. Yn gyson â'r dull a nodir yn Adran 6.2, mae'r gwasanaethau hyn wedi cael eu hasesu ar lefel system gyfan er mwyn adlewyrchu trefniadau comisiynu, ffurfweddiad gwasanaethau a phatrymau o ran defnydd.

Mae'r Bwrdd Iechyd yn fodlon bod y ddarpariaeth bresennol o'r gwasanaethau hyn ledled Gwent ac wedi'u targedu yn ddigonol i ddiwallu anghenion trigolion yn yr ardal hon, ac nad yw eu habsenoldeb o fewn ôl troed yr NCN yn cynrychioli bwlch yn y ddarpariaeth gwasanaeth.

Yn seiliedig ar y wybodaeth a nodir yn nhablau 22 a 23, a'r manylion cysylltiedig uchod, mae'r Bwrdd Iechyd yn fodlon bod y gwasanaethau fferyllol presennol, gan gynnwys darpariaeth y ceir mynediad ati mewn ardaloedd cyfagos, yn ddigonol ar hyn o bryd i ddiwallu'r angen a nodwyd.

6.6.1.6 Datblygiadau yn y Dyfodol ac Angen Fferyllol

Gall datblygiad a meddiannaeth ardal dwf ddwyreiniol Glan Llyn greu galw ychwanegol am wasanaethau fferyllol. Nid oes unrhyw fylchau wedi'u nodi ar hyn o bryd, ac mae'n bosib bod gan fferyllfeydd o fewn ac yn agos i Ddwyrain Casnewydd ddigon o gapasiti i ddiwallu'r galw hwnnw. Bydd y Bwrdd Iechyd yn monitro'r feddiannaeth o dai, twf y boblogaeth, mynediad, defnydd o wasanaethau a chapasiti darparwyr. Os yw'r dystiolaeth yn dangos na all y rhwydwaith o wasanaethau fferyllol presennol ddiwallu'r angen a nodwyd mwyach, bydd y Bwrdd Iechyd yn ystyried y camau priodol, gan gynnwys a oes angen asesiad diwygiedig neu, lle bodlonir yr amodau statudol, a oes angen datganiad atodol.

Felly, mae Glan Llyn wedi'i nodi fel mater sy'n gofyn am fonitro, yn hytrach na bwlch presennol neu angen a nodwyd yn y dyfodol am ddarpariaeth fferyllol ychwanegol. Gall datblygiad a meddiannaeth gynyddu'r galw yn ystod oes y PNA, ond nid yw'r dystiolaeth sydd ar gael ar hyn o bryd yn dangos bod angen darpariaeth fferyllol ychwanegol.

6.6.2. Gorllewin Casnewydd

Mae Gorllewin Casnewydd yn cwmpasu cymunedau trefol dwys eu poblogaeth ac mae'n cynnwys ardaloedd o amddifadedd economaidd-gymdeithasol sylweddol ac anghydraddoldeb iechyd amlwg. Mae'r ardal yn profi galw cynyddol gan y boblogaeth, gyda phroffil demograffig amrywiol a thwf parhaus mewn rhai cymdogaethau. Mae'r ffactorau hyn yn cyfrannu at lefelau uchel o weithgarwch rhagnodi a galw cyson am wasanaethau gofal sylfaenol hygyrch. Mae yna ddwy ar bymtheg o fferyllfeydd yn yr ardal hon.

6.6.2.1. Y Ddarpariaeth o Wasanaethau Fferyllol

Mae'r tablau isod yn amlinellu gwasanaethau fferyllol y GIG sydd ar gael ar hyn o bryd yn Ngorllewin Casnewydd, ynghyd â'r ddarpariaeth bresennol a lefelau'r gweithgarwch ar gyfer pob gwasanaeth yn ystod 2024/25.

Tabl 24 - Data Gweithgarwch Gorllewin Casnewydd

Gorllewin Casnewydd Gweithgarwch Gwasanaethau Clinigol Ychwanegol 2024/25		BIPAB
Nifer y Fferyllfeydd	17	125

Poblogaeth practis cofrestredig wedi'i bwysoli			86,290		618,679
Nifer y fferyllfeydd ar gyfer pob 10,000 claf			1.97		2.02
Gwasanaethau Clinigol Ychwanegol	Nifer y fferyllfeydd wedi'u comisiynu	Canran y fferyllfeydd wedi'u comisiynu	Gweithgarwch	Gweithgarwch ar gyfer bob 10,000 claf	Gweithgarwch ar gyfer bob 10,000 claf
Gwasanaeth Anhwylderau Cyffredin	17	100%	9,562 Ymgynghoriadau	1,108 Ymgynghoriadau	1,142 o Ymgynghoriadau
Gwasanaeth Atal Cenhedlu (CCPS)	17	100%	957 o Ymgynghoriadau	111 o Ymgynghoriadau	74 o Ymgynghoriadau
Gwasanaeth Cyflenwad Brys o Feddyginiaethau (CCPS)	17	100%	4,445 o Ymgynghoriadau	515 o Ymgynghoriadau	376 o Ymgynghoriadau
Y Gwasanaeth Fferyllwyr-ragnodwyr Annibynnol (PIPS):	11	65%	3,480 o Ymgynghoriadau	403 o Ymgynghoriadau	399 o Ymgynghoriadau
Gwasanaeth Adolygiad o Feddyginiaethau wrth Ryddhau	17	100%	338 o Adolygiadau	39 o Adolygiadau	40 o Adolygiadau
Gwasanaeth Brechu rhag y Ffliw	17	100%	2,202 o Frechiadau	255 o Frechiadau	235 o Frechiadau
Gwasanaeth Adolygu Anadlyddion Lefel 1	5	29%	119 o Ymgynghoriadau	14 o Ymgynghoriadau	19 o Ymgynghoriadau
Gwasanaeth Adolygu Anadlyddion Lefel 2	5	29%	1	0	0
Gwasanaeth rhoi meddyginiaeth dan oruchwyliaeth	16	94%	6,829 Goruchwyliaethau	791 o Oruchwyliaethau	1,138 o Oruchwyliaethau
Gwasanaeth Prawf Llif Unffordd	13	76%	390 Profion wedi'u Cyflenwi	45 Profion wedi'u Cyflenwi	38 Profion wedi'u Cyflenwi
Gwasanaeth cartrefi gofal	2	12%	0	0	1 Cartref Gofal
Gwasanaeth Rhoi'r Gorau i Ysmygu Lefel 2	17	100%	499 o Gysylltiadau	58 o Gysylltiadau	81 o Gysylltiadau
Gwasanaeth Rhoi'r Gorau i Ysmygu Lefel 3	12	71%	618 O Ymgeision rhoi’r gorau iddi	72 O Ymgeision rhoi’r gorau iddi	57 O Ymgeision rhoi’r gorau iddi
Gwasanaeth Cyfnewid Nodwyddau	1	6%	56 o Ryngweithiadau	6 o Ryngweithiadau	115 o Ryngweithiadau

Gwasanaeth Firysau a gludir yn y gwaed	1	6%	50 o Brofion	6 o Brofion	5 o Brofion
Gwasanaeth Cofnodion Gweinyddu Meddyginiaeth	11	65%	136 claf	16 Claf	38 Claf
Gwasanaeth Lleihau Gwastraff	15	88%	1,637 o Ymyriadau	190 o Ymyriadau	267 o Ymyriadau
Gwasanaeth Cyflenwi DOTS Twbercwlosis	2	12%	255 o Gyflenwadau	30 o Gyflenwadau	4 o Gyflenwadau
Gwasanaeth Rota Gofal Lliniarol y Tu Allan i oriau gwaith	1	6%	N/A	N/A	N/A
Gwasanaeth Meddyginiaethau Brys Lefel 1	1	6%	N/A	N/A	N/A
Gwasanaeth Meddyginiaethau Brys Lefel 2	1	6%	N/A	N/A	N/A
Gwasanaeth Rota y Tu Allan i Oriau	12	71%	N/A	N/A	N/A

Tabl 25 - Data Gweithgarwch Gorllewin Casnewydd

Gorllewin Casnewydd Gweithgaredd cyflenwi 2024/25			**BIPAB**
Nifer y Fferyllfeydd		17	125
Poblogaeth practis cofrestredig wedi'i bwysoli		86,290	618,679
Nifer y fferyllfeydd ar gyfer pob 10,000 claf		1.97	2.02
Presgripsiynydd	Cyfanswm y presgripsiynau	Presgripsiynau a gyflenwir ar gyfer bob 10,000 o'r boblogaeth wedi'i phwysoli	Presgripsiynau a gyflenwir ar gyfer bob 10,000 o'r boblogaeth wedi'i phwysoli
Pob un	2,365,676	274,154	266,224
MEDDYG TEULU BIPAB	2,245,404	260,216	254,204
Byrddau Iechyd Eraill	42,631	4,940	4,624
Ysbyty	48,486	5,619	4,160
Deintydd	8,034	931	809
Cymru Anhysbys	6,172	715	718
Carchar BIPAB	0	0	431
BIPAB OOH	6,050	701	406
Fferyllfa (IP)	4,249	492	388
GDAS	1,425	165	195
IP Offthalmig	1,326	154	116
Presgripsiynydd o Loegr	314	36	79
Tîm VBH BIPAB	101	12	30
ABSDAS	1,354	157	27
ATS	23	3	25
Gwasanaeth Ataliaeth BIPAB	88	10	10

Podiatreg BIPAB	17	2	2
Gwasanaeth Ambiwlans Cymru	2	0	0.15

6.6.2.2. Gwasanaethau fferyllol wedi'u cyrchu y tu allan i'r ardal leol

Mae rhai trigolion yn dewis defnyddio contractwyr y tu allan i'r ardal leol ac ardal y Bwrdd Iechyd, naill ai ar gyfer gwasanaethau fferyllol sy'n agosach i ble maent yn gweithio, yn siopa neu'n ymweld, neu i gael mynediad at y gwasanaethau a gynigir gan Contractwyr Cyfarpar sy'n Dosbarthu.

Cafodd mwyafrif helaeth o bresgripsiynau a ysgrifennwyd yn 2024/25 gan y saith practis meddyg teulu o fewn yr NCN eu cyflawni gan fferyllfeydd yn yr ardal. Dim ond 5.7% a gyflenwyd mewn mannau eraill, gyda 2.7% o'r rhain wedi'u cyflenwi yn Nwyrain Casnewydd. Mae hyn yn dangos bod trigolion yn dibynnu ar ddarpariaeth fferyllol gerllaw a bod y galw yn aros, i raddau helaeth, o fewn ardal Casnewydd.

Dim ond cyfrannau bach iawn o bresgripsiynau a gyflenwyd mewn lleoliadau cyfagos eraill, gyda symiau bach tebyg yn cael eu trin gan fferyllfeydd mewn Byrddau Iechyd eraill a Chontractwyr yn Lloegr. Cofnodwyd cyfran fechan arall o eitemau fel rhai a weinyddwyd yn bersonol yn hytrach na'u cyflawni trwy fferyllfeydd cymunedol.

Efallai hefyd bod mwy o ddefnydd wedi'i wneud o wasanaethau fferyllol mewn fferyllfeydd sydd wedi'u lleoli y tu allan i'r ardal leol ac ardal y Bwrdd Iechyd. Ni ellir mesur y gweithgarwch hwn oherwydd nad yw wedi'i gofnodi yn y set ddata a gofnodwyd. .

6.6.2.3. Dewis a Mynediad at Wasanaethau Fferyllol

Mae'r rhan fwyaf o drigolion sy'n byw yn yr ardal ac sydd wedi cofrestru gydag un o'r saith practis meddyg teulu fel arfer yn defnyddio un o'r fferyllfeydd lleol i gael eu presgripsiynau. Fodd bynnag, mae cyfran o gleifion yn dewis cael eu presgripsiynau yn rhywle arall. Fel arfer, mae hyn oherwydd bod yn well ganddynt fferyllfa gyfagos neu gontractwr cyfarpar sy'n dosbarthu sydd wedi'u lleoli'n agosach at ble maent yn gweithio, yn siopa, yn treulio amser hamdden, neu am reswm personol arall.

O ran mynediad, gellir dod o hyd i restr fanwl o oriau agor Fferyllfeydd Cymunedol yn atodiad N.

6.6.2.4. Gwasanaethau GIG Eraill sy'n Dylanwadu ar Anghenion Fferyllol

Mae rhagor o wybodaeth ynghylch dylanwad gwasanaethau eraill y GIG ar yr angen fferyllol wedi'i nodi ym Mhennod pedwar, ac mae manylion cynhwysfawr yn Atodiad O. Nid yw asesiad y Bwrdd Iechyd wedi nodi unrhyw wasanaethau GIG ychwanegol, y tu hwnt i'r rhai a restrir yn Atodiad O, y disgwylir iddynt effeithio ar yr angen fferyllol yn Ngorllewin Casnewydd.

6.6.2.5. Asesiad o Ddigonolrwydd y Ddarpariaeth o Wasanaethau Fferyllol

Nododd y Bwrdd Iechyd bod fferyllfeydd yn yr ardal wedi'u lleoli yn gyffredinol mewn ardaloedd â mwy o drwch o boblogaeth a lefelau uwch o amddifadedd, a bod yr ardal gyfan o fewn 10 munud mewn cerbyd o fferyllfa. Mae rhagamcanion poblogaeth yn dangos y disgwylir i Gasnewydd weld cynnydd o 19.8% rhwng 2022 a 2047.

Nodwyd un datblygiad tai yn yr LDP 2011–2026, nad yw wedi'i ddiweddaru ers PNA 2021: cyn safle Gwaith Whitehead, lle mae caniatâd cynllunio wedi'i roi ar gyfer 471 o unedau tai newydd. Gan fod y LDP yn parhau i fod heb ei newid, mae hyn yn parhau i gynrychioli'r dyraniad tai a fabwysiadwyd yn ffurfiol diweddaraf.

Ymatebodd wyth allan o saith fferyllfa ar ddeg i'r holiadur contractwyr, a chadarnhaodd pob un ohonynt fod ganddynt ddigon o gapasiti o fewn eu hadeiladau a'u lefelau staffio presennol i ymateb i’r cynnydd yn y galw am y gwasanaethau y maent yn eu darparu. Er na wnaeth pob darparwr ymateb, mae cysondeb yr ymateb yn dangos darlun calonogol o sefydlogrwydd a pharodrwydd ar draws yr ardal.

Mae'r Bwrdd Iechyd yn fodlon y gellir darparu ar gyfer y galw ychwanegol am wasanaethau fferyllol a gynhyrchir gan y datblygiadau hyn o fewn yr ystâd bresennol ac felly nid yw wedi nodi unrhyw angen presennol nac yn y dyfodol am wasanaethau hanfodol yn yr ardaloedd hyn.

Yn seiliedig ar y dystiolaeth a adolygwyd, mae'r Bwrdd Iechyd yn fodlon bod y ddarpariaeth bresennol o wasanaethau fferyllol hanfodol yn ddigonol i ddiwallu anghenion presennol a disgwyliedig y boblogaeth yn yr ardal hon.

O ran gwasanaethau fferyllol ychwanegol, mae'r Bwrdd Iechyd wedi cynnal adolygiad cynhwysfawr o'r ddarpariaeth o fewn yr NCN, gan gynnwys gwasanaethau craidd a gomisiynwyd yn genedlaethol megis y Gwasanaeth Fferyllfa Gymunedol Glinigol, y Gwasanaeth Brechu Ffliw Tymhorol ac Adolygiadau o Feddyginiaethau wrth Ryddhau, ochr yn ochr â Helpa Fi i

Stopio (Rhoi’r gorau i ysmygu). Mae pob gwasanaeth wedi cael ei asesu o ran nifer y contractwyr a gomisiynwyd i'w gyflawni, lefel y gweithgarwch a welwyd, a'r graddau y mae'r ddarpariaeth bresennol yn adlewyrchu'r angen lleol a nodwyd. Mae dadansoddiad manwl o’r ddarpariaeth a’r defnydd a wneir o’r gwasanaethau wedi'i nodi yn nhablau 24 a 25 uchod.

Mae'r asesiad hwn yn dangos, ar draws y gwasanaethau hyn, bod lefelau presennol y ddarpariaeth a'r gweithgarwch yn ddigonol i ddiwallu anghenion y boblogaeth leol, ac nad oes unrhyw dystiolaeth o alw heb ei ddiwallu na gofyniad am gomisiynu ychwanegol o fewn yr NCN ar hyn o bryd.

Mae amrywiaeth o wasanaethau fferyllol ychwanegol eraill, gan gynnwys cymorth mewn cartrefi gofal, adolygiad o’r defnydd o anadlyddion, profion firysau a gludir yn y gwaed, cyfnewid nodwyddau, DOTS twbercwlosis, gofal lliniarol a gwasanaethau meddyginiaethau brys, yn cael eu comisiynu naill ai ar sail Gwent gyfan neu mewn ymateb i anghenion penodol y boblogaeth, yn hytrach na bod ar gael yn unffurf ym mhob ardal. Yn gyson â'r dull a nodir yn Adran 6.2, mae'r gwasanaethau hyn wedi cael eu hasesu ar lefel system gyfan er mwyn adlewyrchu trefniadau comisiynu, ffurfweddiad gwasanaethau a phatrymau o ran defnydd.

Mae'r Bwrdd Iechyd yn fodlon bod y ddarpariaeth bresennol o'r gwasanaethau hyn ledled Gwent ac wedi'u targedu yn ddigonol i ddiwallu anghenion trigolion yn yr ardal hon, ac nad yw eu habsenoldeb o fewn ôl troed yr NCN yn cynrychioli bwlch yn y ddarpariaeth gwasanaeth.

Yn seiliedig ar y wybodaeth a nodir yn nhablau 24 a 25, a'r manylion cysylltiedig uchod, nid yw'r Bwrdd Iechyd wedi nodi unrhyw angen cyfredol nac yn y dyfodol am wasanaethau fferyllol ychwanegol yn yr ardal hon.

6.7. Torfaen

Mae Torfaen yn cynnwys proffil cymysg o drefi a chymoedd gydag amrywiad mewn lefelau amddifadedd ar draws cymunedau. Mae disgwyliad oes iach yn is nag mewn ardaloedd mwy goludog ac mae marwolaethau cynamserol yn parhau i fod yn uwch na’r niferoedd gorau yng Ngwent. Mae'r strwythur oedran yn cynnwys cymunedau oedran gweithio sefydledig a phoblogaeth hŷn sy'n tyfu.

Mae amrywiad economaidd-gymdeithasol yn cyfrannu at gyffredinrwydd gwahanol lefelau o gyflyrau hirdymor a baich clefydau y gellir eu hatal ar draws cymdogaethau. Mae ugain o fferyllfeydd yn yr ardal hon. Mae yna un meddyg fferyllol hefyd . Mae’n rhaid i ddarpariaeth yn Nhorfaen ymateb i:

- Anghenion rheoli clefydau cronig

- Ymyriadau ataliol sy'n targedu ffactorau risg y gellir eu haddasu
- Optimeiddio meddyginiaethau ar gyfer poblogaeth sy'n heneiddio
- Gwasanaethau hygyrch o fewn aneddiadau trefol a’r rheiny yn y cymoedd
- Nodweddion poblogaeth Deep End, gan gynnwys cymhlethdod clinigol uwch, cyfraddau ymgynghori uwch a'r angen am fodelau gofal rhagweithiol, sy’n seiliedig ar allgymorth a hygyrch i fynd i'r afael ag anghydraddoldebau o ran mynediad a chanlyniadau

Bydd y gallu i reoli presgripsiynu cymhleth ochr yn ochr â mynediad daearyddol teg yn ystyriaethau allweddol wrth asesu'r ddarpariaeth.

Fel y disgrifiwyd yn gynharach yn y bennod hon, o’r 1ah Hydref 2025 ymlaen, bydd Torfaen yn cael ei ystyried yn un NCN wedi i’r Gogledd a'r De uno. Nid yw’r asesiadau sy'n dilyn yn newid yn sgil yr uno.

6.7.1. Gogledd Torfaen

Mae Gogledd Torfaen yn cynnwys cymunedau cymoedd yn bennaf, gan gynnwys Blaenafon a'r aneddiadau cyfagos, a nodweddir gan leoliad lled-wledig gydag ardaloedd cymdeithasol-economaidd anodd. Mae'r ardal yn cynnwys ardaloedd preswyl gwasgaredig a chyn gymunedau diwydiannol, gyda phroffil poblogaeth wedi'i siapio gan drigolion sy'n heneiddio ac aelwydydd sefydledig o oedran gweithio. Mae lefelau amddifadedd yn uwch mewn rhannau o'r ardal o'i gymharu â chyfartaledd Cymru, gan gyfrannu at anghydraddoldeb o ran canlyniadau iechyd a baich cynyddol clefydau y gellir eu hatal. Mae cyflyrau cronig, gan gynnwys clefydau cardiofasgwlaidd ac anadlol, yn cyfrannu'n sylweddol at y galw am wasanaethau fferyllol, ochr yn ochr â ffactorau risg ymddygiadol fel ysmygu. Mae'r ddaearyddiaeth led-wledig hefyd yn golygu bod hygyrchedd a pharhad cyflenwad meddyginiaethau yn ystyriaethau pwysig, yn enwedig i drigolion nad oes ganddynt lawer o ddewis o ran trafnidiaeth. Mae deg fferyllfa yn yr ardal hon.

6.7.1.1. Y Ddarpariaeth o Wasanaethau Fferyllol

Mae'r tablau isod yn amlinellu gwasanaethau fferyllol y GIG sydd ar gael ar hyn o bryd yng Ngogledd Torfaen, ynghyd â'r ddarpariaeth bresennol a lefelau’r gweithgarwch ar gyfer pob gwasanaeth yn ystod 2024/25.

Tabl 26 - Data Gweithgarwch Gogledd Torfaen

Gogledd Torfaen Gweithgarwch Gwasanaethau Clinigol Ychwanegol 2024/25		BIPAB
Nifer y Fferyllfeydd	10	125

Poblogaeth practis cofrestredig wedi'i bwysoli				**48,525**	**618,679**
Nifer y fferyllfeydd ar gyfer pob 10,000 claf				**2.06**	**2.02**
Gwasanaethau Clinigol Ychwanegol	Nifer y fferyllfeydd wedi'u comisiynu	Canran y fferyllfeydd wedi'u comisiynu	Gweithgarwch	Gweithgarwch ar gyfer bob 10,000 claf	Gweithgarwch ar gyfer bob 10,000 claf
Gwasanaeth Anhwylderau Cyffredin	10	100%	8,808 o Ymgynghoriadau	1,815 o Ymgynghoriadau	1,142 o Ymgynghoriadau
Gwasanaeth Atal Cenhedlu (CCPS)	10	100%	186 o Ymgynghoriadau	38 o Ymgynghoriadau	74 o Ymgynghoriadau
Gwasanaeth Cyflenwad Brys o Feddyginiaethau (CCPS)	10	100%	2,238 o Ymgynghoriadau	470 o Ymgynghoriadau	376 o Ymgynghoriadau
Y Gwasanaeth Fferyllwyr-ragnodwyr Annibynnol (PIPS):	6	60%	3,313 o Ymgynghoriadau	683 o Ymgynghoriadau	399 o Ymgynghoriadau
Gwasanaeth Adolygiad o Feddyginiaethau wrth Ryddhau	10	100%	371 o Adolygiadau	76 o Adolygiadau	40 o Adolygiadau
Gwasanaeth Brechu rhag y Ffliw	10	100%	1,305 o Frechiadau	269 o Frechiadau	235 o Frechiadau
Gwasanaeth Adolygu Anadlyddion Lefel 1	6	60%	89 o Ymgynghoriadau	18 o Ymgynghoriadau	19 o Ymgynghoriadau
Gwasanaeth Adolygu Anadlyddion Lefel 2	6	60%	0	0	0
Gwasanaeth rhoi meddyginiaeth dan oruchwyliaeth	10	100%	2,770 o Oruchwyliaethau	571 o Oruchwyliaethau	1,138 o Oruchwyliaethau
Gwasanaeth Prawf Llif Unffordd	7	70%	483 o Brofion wedi'u Cyflenwi	100 o Brofion wedi'u Cyflenwi	38 Profion wedi'u Cyflenwi
Gwasanaeth cartrefi gofal	1	10%	0	0	1 Cartref Gofal
Gwasanaeth Rhoi'r Gorau i Ysmygu Lefel 2	10	100%	522 o Gysylltiadau	108 o Gysylltiadau	81 o Gysylltiadau
Gwasanaeth Rhoi'r Gorau i Ysmygu Lefel 3	9	90%	219 O Ymgeision rhoi’r gorau iddi	45 O Ymgeision rhoi’r gorau iddi	57 O Ymgeision rhoi’r gorau iddi
Gwasanaeth Cyfnewid Nodwyddau	3	30%	7 o Ryngweithiadau	1 o Ryngweithiadau	115 o Ryngweithiadau
Gwasanaeth Firysau a gludir yn y gwaed	1	10%	13 o Brofion	3 o Brofion	5 o Brofion
Gwasanaeth Cofnodion	9	90%	423 claf	87 Claf	38 Claf

Gweinyddu Meddyginiaeth					
Gwasanaeth Lleihau Gwastraff	10	100%	464 o Ymyriadau	96 o Ymyriadau	267 o Ymyriadau
Gwasanaeth Cyflenwi DOTS Twbercwlosis	0	0%	0 o Gyflenwadau	0 o Gyflenwadau	4 o Gyflenwadau
Gwasanaeth Rota Gofal Lliniarol y Tu Allan i oriau gwaith	2	20%	N/A	N/A	N/A
Gwasanaeth Meddyginiaethau Brys Lefel 1	1	10%	N/A	N/A	N/A
Gwasanaeth Meddyginiaethau Brys Lefel 2	2	20%	N/A	N/A	N/A
Gwasanaeth Rota y Tu Allan i Oriau	7	70%	N/A	N/A	N/A

Tabl 27 - Data Gweithgarwch Gogledd Torfaen

Gogledd Torfaen Gweithgaredd Cyflenwi 2024/25			**BIPAB**
Nifer y Fferyllfeydd		10	125
Poblogaeth practis cofrestredig wedi'i bwysoli		48,525	618,679
Nifer y fferyllfeydd ar gyfer pob 10,000 claf		2.06	2.02
Presgripsiynydd	Cyfanswm y presgripsiynau	Presgripsiynau a gyflenwir ar gyfer bob 10,000 o'r boblogaeth wedi'i phwysoli	Presgripsiynau a gyflenwir ar gyfer bob 10,000 o'r boblogaeth wedi'i phwysoli
Pob un	1,394,193	287,314	266,224
MEDDYG TEULU BIPAB	1,363,433	280,975	254,204
Byrddau Iechyd Eraill	2,499	515	4,624
Ysbyty	16,829	3,468	4,160
Deintydd	3,462	713	809
Cymru Anhysbys	1,883	388	718
Carchar BIPAB	0	0	431
BIPAB OOH	1,092	225	406
Fferyllfa (IP)	3,730	769	388
GDAS	487	100	195
IP Offthalmig	342	70	116
Presgripsiynydd o Loegr	67	14	79
Tîm VBH BIPAB	310	64	30
ABSDAS	0	0	27
ATS	2	0	25
Gwasanaeth Ataliaeth BIPAB	41	8	10
Podiatreg BIPAB	16	3	2
Gwasanaeth Ambiwlans Cymru	0	0	0.15

6.7.1.2. Gwasanaethau fferyllol wedi'u cyrchu y tu allan i'r ardal leol

Mae rhai trigolion yn dewis defnyddio contractwyr y tu allan i'r ardal leol ac ardal y Bwrdd Iechyd, naill ai ar gyfer gwasanaethau fferyllol sy’n agosach i ble maent yn gweithio, yn siopa neu'n ymweld, neu i gael mynediad at y gwasanaethau a gynigir gan Contractwyr Cyfarpar sy’n Dosbarthu.

Cafodd mwyafrif y presgripsiynau a ysgrifennwyd yn 2024/25 gan y pedwar practis meddyg teulu o fewn yr NCN eu cyflenwi gan fferyllfeydd yn yr ardal, gyda 17.3% wedi'u cyflenwi mewn mannau eraill. O'r gyfran hon, cyflenwyd 10.3% yn Ne Torfaen, cyflenwyd 2.4% yn uniongyrchol gan feddygon fferyllol a chyflenwyd 1.7% arall yn Nwyrain Caerffili a Chasnewydd gyda'i gilydd.

Dim ond cyfrannau bach iawn o bresgripsiynau a gyflenwyd mewn lleoliadau cyfagos eraill, gyda symiau bach tebyg yn cael eu trin gan fferyllfeydd mewn Byrddau Iechyd eraill a Chontractwyr yn Lloegr. Cofnodwyd cyfran fechan arall o eitemau fel rhai a weinyddwyd yn bersonol yn hytrach na'u cyflawni trwy fferyllfeydd cymunedol.

Efallai hefyd bod mwy o ddefnydd wedi’i wneud o wasanaethau fferyllol mewn fferyllfeydd sydd wedi'u lleoli y tu allan i'r ardal leol ac ardal y Bwrdd Iechyd. Ni ellir mesur y gweithgarwch hwn oherwydd nad yw wedi'i gofnodi yn y set ddata a gofnodwyd. .

6.7.1.3. Dewis a Mynediad at Wasanaethau Fferyllol

Mae'r rhan fwyaf o drigolion sy'n byw yn yr ardal ac sydd wedi cofrestru gydag un o'r pedwar practis meddyg teulu fel arfer yn defnyddio un o'r fferyllfeydd lleol i gael eu presgripsiynau. Fodd bynnag, mae cyfran o gleifion yn dewis cael eu presgripsiynau yn rhywle arall. Fel arfer, mae hyn oherwydd bod yn well ganddynt fferyllfa gyfagos neu gontractwr cyfarpar sy’n dosbarthu sydd wedi'u lleoli'n agosach at ble maent yn gweithio, yn siopa, yn treulio amser hamdden, neu am reswm personol arall.

O ran mynediad, gellir dod o hyd i restr fanwl o oriau agor Fferyllfeydd Cymunedol yn Atodiad N a Meddygon Fferyllol yn atodiad M.

6.7.1.4. Gwasanaethau GIG Eraill sy'n Dylanwadu ar Anghenion Fferyllol

Mae rhagor o wybodaeth ynghylch dylanwad gwasanaethau eraill y GIG ar yr angen fferyllol wedi'i nodi ym Mhennod 4, ac mae manylion cynhwysfawr yn Atodiad O. Nid yw asesiad y Bwrdd Iechyd wedi nodi unrhyw

wasanaethau GIG ychwanegol, y tu hwnt i'r rhai a restrir yn Atodiad O, y disgwylir iddynt effeithio ar yr angen fferyllol yng Ngogledd Torfaen.

6.7.1.5. Asesiad o Ddigonolrwydd y Ddarpariaeth o Wasanaethau Fferyllol

Mae'r Bwrdd Iechyd wedi sylwi bod fferyllfeydd yn Nhorfaen wedi'u dosbarthu ar draws yr ardal mewn ffordd sy'n cyd-fynd ag ardaloedd â thrwch poblogaeth ac amddifadedd uwch, gan sicrhau bod y boblogaeth gyfan o fewn taith 20 munud mewn cerbyd i fferyllfa. Rhagwelir y bydd poblogaeth Cyngor Bwrdeistref Sirol Torfaen yn cynyddu 15.5% rhwng 2022 a 2047.

Nodwyd dau ddatblygiad tai pwysig yn y CDLl 2013–2021,[105] nad yw wedi'i ddiweddaru ers PNA 2021. Bydd datblygiad De Sebastopol yn darparu hyd at 1,200 o unedau tai, ac mae’r gwaith adeiladu eisoes wedi cychwyn, a bydd Pentref Trefol Mamhilad yn ychwanegu 900 yn fwy o unedau tai. Gan fod y LDP yn parhau i fod heb ei newid, mae hyn yn parhau i gynrychioli'r dyraniad tai a fabwysiadwyd yn ffurfiol diweddaraf. Er nad yw datblygiad pentref trefol Mamhilad wedi dechrau eto, mae'r ddau gynllun yn cynrychioli mwy o bwysau yn sgil poblogaeth uwch a bydd angen ystyried hyn wrth asesu'r galw am wasanaethau fferyllol yn y dyfodol ar draws yr ardal.

Ymatebodd pump darparwr allan o ddeg i'r holiadur contractwyr, a chadarnhaodd pob un ohonynt fod ganddynt ddigon o gapasiti o fewn eu hadeiladau a'u lefelau staffio presennol i ymateb i’r cynnydd yn y galw am y gwasanaethau y maent yn eu darparu. Er mai dim ond hanner y darparwyr a ymatebodd i'r holiadur, mae'r ymatebion unfrydol yn awgrymu bod yr ardal mewn sefyllfa dda i reoli twf yn y galw yn y dyfodol, gan atgyfnerthu sefydlogrwydd cyffredinol y ddarpariaeth gwasanaeth.

Yn seiliedig ar y dystiolaeth a adolygwyd, mae'r Bwrdd Iechyd yn fodlon bod y ddarpariaeth bresennol o wasanaethau fferyllol hanfodol yn ddigonol i ddiwallu anghenion presennol y boblogaeth yn yr ardal hon.

O ran gwasanaethau fferyllol ychwanegol, mae'r Bwrdd Iechyd wedi cynnal adolygiad cynhwysfawr o'r ddarpariaeth o fewn yr NCN, gan gynnwys gwasanaethau craidd a gomisiynwyd yn genedlaethol megis y Gwasanaeth Fferyllfa Gymunedol Glinigol, y Gwasanaeth Brechu Ffliw Tymhorol ac Adolygiadau o Feddyginiaethau wrth Ryddhau, ochr yn ochr â Helpa Fi i Stopio (Rhoi’r gorau i ysmygu). Mae pob gwasanaeth wedi cael ei asesu o ran nifer y contractwyr a gomisiynwyd i'w gyflawni, lefel y gweithgarwch a

[105] Local Development Plan | Torfaen County Borough Council

welwyd, a'r graddau y mae'r ddarpariaeth bresennol yn adlewyrchu'r angen lleol a nodwyd. Mae dadansoddiad manwl o’r ddarpariaeth a’r defnydd a wneir o’r gwasanaethau wedi'i nodi yn nhablau 26 a 27 uchod.

Mae'r asesiad hwn yn dangos, ar draws y gwasanaethau hyn, bod lefelau presennol y ddarpariaeth a'r gweithgarwch yn ddigonol i ddiwallu anghenion y boblogaeth leol, ac nad oes unrhyw dystiolaeth o alw heb ei ddiwallu na gofyniad am gomisiynu ychwanegol o fewn yr NCN ar hyn o bryd.

Mae amrywiaeth o wasanaethau fferyllol ychwanegol eraill, gan gynnwys cymorth mewn cartrefi gofal, adolygiad o’r defnydd o anadlyddion, profion firysau a gludir yn y gwaed, cyfnewid nodwyddau, DOTS twbercwlosis, gofal lliniarol a gwasanaethau meddyginiaethau brys, yn cael eu comisiynu naill ai ar sail Gwent gyfan neu mewn ymateb i anghenion penodol y boblogaeth, yn hytrach na bod ar gael yn unffurf ym mhob ardal. Yn gyson â'r dull a nodir yn Adran 6.2, mae'r gwasanaethau hyn wedi cael eu hasesu ar lefel system gyfan er mwyn adlewyrchu trefniadau comisiynu, ffurfweddiad gwasanaethau a phatrymau o ran defnydd.

Mae'r Bwrdd Iechyd yn fodlon bod y ddarpariaeth bresennol o'r gwasanaethau hyn ledled Gwent ac wedi'u targedu yn ddigonol i ddiwallu anghenion trigolion yn yr ardal hon, ac nad yw eu habsenoldeb o fewn ôl troed yr NCN yn cynrychioli bwlch yn y ddarpariaeth gwasanaeth.

Yn seiliedig ar y wybodaeth a nodir yn nhablau 26 a 27, a'r manylion cysylltiedig uchod, mae'r Bwrdd Iechyd yn fodlon bod y gwasanaethau fferyllol presennol, gan gynnwys darpariaeth y ceir mynediad ati mewn ardaloedd cyfagos, yn ddigonol ar hyn o bryd i ddiwallu'r angen a nodwyd.

6.7.1.6 Datblygiadau yn y dyfodol ac anghenion fferyllol

Mae'r Bwrdd Iechyd wedi ystyried a oes angen presennol neu angen yn y dyfodol i ddarparu gwasanaethau hanfodol yn natblygiad De Sebastopol. Mae wedi nodi bod y fferyllfeydd agosaf o fewn 10 munud mewn cerbyd, ac mae fferyllfa hefyd i'r de o'r datblygiad yn ardal De Torfaen.

Yn seiliedig ar dystiolaeth gyfredol am ddatblygiad, hygyrchedd a chapasiti darparwyr, ni ddaeth i’r amlwg bod unrhyw fwlch ar hyn o bryd nac angen a nodwyd yn y dyfodol am wasanaethau fferyllol hanfodol ychwanegol yn Ne Sebastopol. Bydd datblygiad a meddiannaeth yn parhau i gael eu monitro yn ystod oes y PNA.

Gall datblygiad a meddiannaeth Pentref Trefol Mamhilad greu galw ychwanegol am wasanaethau fferyllol. Nid oes unrhyw fwlch wedi’i nodi ar

hyn o bryd ac mae’n bosib y bydd gan fferyllfeydd o fewn pellter rhesymol ddigon o gapasiti i ddiwallu'r galw hwnnw.

Bydd y Bwrdd Iechyd yn monitro’r feddiannaeth o dai, twf y boblogaeth, mynediad, defnydd o wasanaethau a chapasiti darparwyr. Os yw'r dystiolaeth yn dangos na all y rhwydwaith o wasanaethau fferyllol presennol ddiwallu'r angen a nodwyd mwyach, bydd y Bwrdd Iechyd yn ystyried y camau priodol, gan gynnwys a oes angen asesiad diwygiedig neu, lle bodlonir yr amodau statudol, a oes angen datganiad atodol.

Felly, mae Pentref Trefol Mamhilad wedi'i nodi fel mater sy'n gofyn am fonitro, yn hytrach na bwlch presennol neu angen a nodwyd yn y dyfodol am ddarpariaeth fferyllol ychwanegol. Gall datblygiad a meddiannaeth gynyddu'r galw yn ystod oes y PNA, ond nid yw'r dystiolaeth sydd ar gael ar hyn o bryd yn dangos bod angen darpariaeth fferyllol ychwanegol.

6.7.2. De Torfaen

Mae De Torfaen yn cynnwys rhannau mwy trefol y fwrdeistref, gan gynnwys Cwmbrân a'r ardaloedd preswyl cyfagos. Mae'r ardal yn elwa o ganolfannau manwerthu sefydledig a chysylltedd trafnidiaeth, gan arwain at drwch poblogaeth uwch a mwy o ymwelwyr o'i gymharu â chymunedau'r cymoedd yn y gogledd. Er bod lefelau amddifadedd yn amrywio o gymdogaeth i gymdogaeth, mae ardaloedd o anghydraddoldeb economaidd-gymdeithasol yn parhau, ac mae hyn yn cyfrannu at amrywiad mewn canlyniadau iechyd a baich clefydau y gellir eu hatal. Mae proffil y boblogaeth yn cynnwys carfan sylweddol o oedran gweithio ochr yn ochr â theuluoedd a thrigolion hŷn, gan greu patrymau amrywiol o ran galw am wasanaethau fferyllol. Mae deg fferyllfa yn yr ardal hon.

6.7.2.1. Y Ddarpariaeth o Wasanaethau Fferyllol

Mae'r tablau isod yn amlinellu gwasanaethau fferyllol y GIG sydd ar gael ar hyn o bryd yn Ne Torfaen, ynghyd â'r ddarpariaeth bresennol a lefelau’r gweithgarwch ar gyfer pob gwasanaeth yn ystod 2024/25.

Tabl 28 - Data Gweithgarwch De Torfaen

De Torfaen Gweithgarwch Gwasanaethau Clinigol Ychwanegol 2024/25					**BIPAB**
Nifer y Fferyllfeydd			**10**		**125**
Poblogaeth practis cofrestredig wedi'i bwysoli			**49,825**		**618,679**
Nifer y fferyllfeydd ar gyfer pob 10,000 claf			**2.01**		**2.02**
Gwasanaethau Clinigol Ychwanegol	Nifer y fferyllfeyd	Canran y fferyllfeyd	Gweithgarwch	Gweithgarwch ar gyfer bob 10,000 claf	Gweithgarwch ar gyfer bob 10,000 claf

	d wedi'u comisiynu	d wedi'u comisiynu			
Gwasanaeth Anhwylderau Cyffredin	10	100%	5,586 o Ymgynghoriadau	1,121 o Ymgynghoriadau	1,142 o Ymgynghoriadau
Gwasanaeth Atal Cenhedlu (CCPS)	10	100%	626 o Ymgynghoriadau	126 o Ymgynghoriadau	74 o Ymgynghoriadau
Gwasanaeth Cyflenwad Brys o Feddyginiaethau (CCPS)	10	100%	3,344 o Ymgynghoriadau	671 o Ymgynghoriadau	376 o Ymgynghoriadau
Y Gwasanaeth Fferyllwyr-ragnodwyr Annibynnol (PIPS):	8	80%	3,052 o Ymgynghoriadau	613 o Ymgynghoriadau	399 o Ymgynghoriadau
Gwasanaeth Adolygiad o Feddyginiaethau wrth Ryddhau	10	100%	311 o Adolygiadau	62 o Adolygiadau	40 o Adolygiadau
Gwasanaeth Brechu rhag y Ffliw	10	100%	1,526 o Frechiadau	306 o Frechiadau	235 o Frechiadau
Gwasanaeth Adolygu Anadlyddion Lefel 1	5	50%	29 o Ymgynghoriadau	6 o Ymgynghoriadau	19 o Ymgynghoriadau
Gwasanaeth Adolygu Anadlyddion Lefel 2	5	50%	1	0	0
Gwasanaeth rhoi meddyginiaeth dan oruchwyliaeth	9	90%	7,317 o Oruchwyliaethau	1,469 o Oruchwyliaethau	1,138 o Oruchwyliaethau
Gwasanaeth Prawf Llif Unffordd	8	80%	287 o Brofion wedi'u Cyflenwi	58 o Brofion wedi'u Cyflenwi	38 Profion wedi'u Cyflenwi
Gwasanaeth cartrefi gofal	2	20%	64	13	1 Cartref Gofal
Gwasanaeth Rhoi'r Gorau i Ysmygu Lefel 2	10	100%	671 o Gysylltiadau	135 o Gysylltiadau	81 o Gysylltiadau
Gwasanaeth Rhoi'r Gorau i Ysmygu Lefel 3	9	90%	446 O Ymgeision rhoi’r gorau iddi	90 O Ymgeision rhoi’r gorau iddi	57 O Ymgeision rhoi’r gorau iddi

Gwasanaeth Cyfnewid Nodwyddau	2	20%	1502 o Ryngweithiadau	301 o Ryngweithiadau	115 o Ryngweithiadau
Gwasanaeth Firysau a gludir yn y gwaed	2	20%	174 o Brofion	35 o Brofion	5 o Brofion
Gwasanaeth Cofnodion Gweinyddu Meddyginiaeth	8	80%	783 claf	157 Claf	38 Claf
Gwasanaeth Lleihau Gwastraff	8	80%	893 o Ymyriadau	179 o Ymyriadau	267 o Ymyriadau
Gwasanaeth Cyflenwi DOTS Twbercwlosis	0	0%	0 o Gyflenwadau	0 o Gyflenwadau	4 o Gyflenwadau
Gwasanaeth Rota Gofal Lliniarol y Tu Allan i oriau gwaith	2	20%	N/A	N/A	N/A
Gwasanaeth Meddyginiaethau Brys Lefel 1	2	20%	N/A	N/A	N/A
Gwasanaeth Meddyginiaethau Brys Lefel 2	2	20%	N/A	N/A	N/A
Gwasanaeth Rota y Tu Allan i Oriau	6	60%	N/A	N/A	N/A

Tabl 29 - Data Gweithgarwch De Torfaen

De Torfaen Gweithgaredd Cyflenwi 2024/25			**BIPAB**
Nifer y Fferyllfeydd		**10**	**125**
Poblogaeth practis cofrestredig wedi'i bwysoli		**49,825**	**618,679**
Nifer y fferyllfeydd ar gyfer pob 10,000 claf		**2.01**	**2.02**
Presgripsiynydd	Cyfanswm y presgripsiynau	Presgripsiynau a gyflenwir ar gyfer bob 10,000 o'r boblogaeth wedi'i phwysoli	Presgripsiynau a gyflenwir ar gyfer bob 10,000 o'r boblogaeth wedi'i phwysoli
Pob un	1,553,769	311,845	266,224
MEDDYG TEULU BIPAB	1,510,790	303,219	254,204
Byrddau Iechyd Eraill	2,066	415	4,624
Ysbyty	27,066	5,432	4,160

Deintydd	6,068	1,218	809
Cymru Anhysbys	906	182	718
Carchar BIPAB	0	0	431
BIPAB OOH	2,139	429	406
Fferyllfa (IP)	2,457	493	388
GDAS	1,137	228	195
IP Offthalmig	531	107	116
Presgripsiynydd o Loegr	190	38	79
Tîm VBH BIPAB	307	62	30
ABSDAS	0	0	27
ATS	41	8	25
Gwasanaeth Ataliaeth BIPAB	44	9	10
Podiatreg BIPAB	27	5	2
Gwasanaeth Ambiwlans Cymru	0	0	0.15

6.7.2.2. Gwasanaethau fferyllol wedi'u cyrchu y tu allan i'r ardal leol

Mae rhai trigolion yn dewis defnyddio contractwyr y tu allan i'r ardal leol ac ardal y Bwrdd Iechyd, naill ai ar gyfer gwasanaethau fferyllol sy'n agosach i ble maent yn gweithio, yn siopa neu'n ymweld, neu i gael mynediad at y gwasanaethau a gynigir gan Contractwyr Cyfarpar sy'n Dosbarthu.

Cafodd mwyafrif y presgripsiynau a ysgrifennwyd yn 2024/25 gan y pum practis meddyg teulu o fewn yr NCN eu cyflenwi gan fferyllfeydd yn yr ardal, gyda 8.8% wedi'u cyflenwi mewn mannau eraill. O'r gyfran hon, dosbarthwyd 2.9% yng Ngogledd Torfaen a Gorllewin Casnewydd.

Dim ond cyfrannau bach iawn o bresgripsiynau a gyflenwyd mewn lleoliadau cyfagos eraill, gyda symiau bach tebyg yn cael eu trin gan fferyllfeydd mewn Byrddau Iechyd eraill a Chontractwyr yn Lloegr. Cofnodwyd cyfran fechan arall o eitemau fel rhai a weinyddwyd yn bersonol yn hytrach na'u cyflawni trwy fferyllfeydd cymunedol.

Efallai hefyd bod mwy o ddefnydd wedi'i wneud o wasanaethau fferyllol mewn fferyllfeydd sydd wedi'u lleoli y tu allan i'r ardal leol ac ardal y Bwrdd Iechyd. Ni ellir mesur y gweithgarwch hwn oherwydd nad yw wedi'i gofnodi yn y set ddata a gofnodwyd. .

6.7.2.3. Dewis a Mynediad at Wasanaethau Fferyllol

Mae'r rhan fwyaf o drigolion sy'n byw yn yr ardal ac sydd wedi cofrestru gydag un o'r pum practis meddyg teulu fel arfer yn defnyddio un o'r fferyllfeydd lleol i gael eu presgripsiynau. Fodd bynnag, mae cyfran o gleifion yn dewis cael eu presgripsiynau yn rhywle arall. Fel arfer, mae hyn oherwydd bod yn well ganddynt fferyllfa gyfagos neu gontractwr cyfarpar sy’n dosbarthu sydd wedi'u lleoli'n agosach at ble maent yn gweithio, yn siopa, yn treulio amser hamdden, neu am reswm personol arall.

O ran mynediad, gellir dod o hyd i restr fanwl o oriau agor Fferyllfeydd Cymunedol yn atodiad N.

6.7.2.4. Gwasanaethau GIG Eraill sy'n Dylanwadu ar Anghenion Fferyllol

Mae rhagor o wybodaeth ynghylch dylanwad gwasanaethau eraill y GIG ar yr angen fferyllol wedi'i nodi ym Mhennod pedwar, ac mae manylion cynhwysfawr yn Atodiad O. Nid yw asesiad y Bwrdd Iechyd wedi nodi unrhyw wasanaethau GIG ychwanegol, y tu hwnt i'r rhai a restrir yn Atodiad O, y disgwylir iddynt effeithio ar yr angen fferyllol yn Ne Torfaen.

6.7.2.5. Asesiad o Ddigonolrwydd y Ddarpariaeth o Wasanaethau Fferyllol

Mae'r Bwrdd Iechyd wedi nodi, ac eithrio un fferyllfa, fod y fferyllfeydd wedi'u lleoli mewn ardaloedd sydd â thrwch poblogaeth uwch ac amddifadedd uwch, gan sicrhau bod gwasanaethau'n hygyrch i'r rhai sydd fwyaf mewn angen. Mae'r ardal gyfan o fewn 10 munud mewn cerbyd o fferyllfa, sy'n cefnogi mynediad cyfartal ledled Torfaen. Rhagwelir y bydd poblogaeth Cyngor Bwrdeistref Sirol Torfaen yn cynyddu 15.5% rhwng 2022 a 2047.

Nodwyd pedwar datblygiad tai, yng Nghwmbrân a'r cyffiniau, yn yr LDP 2013–2021, nad yw wedi'i ddiweddaru ers PNA 2021. Gyda'i gilydd byddent yn creu 1246 o unedau tai, ac mae rhai ohonynt eisoes wedi'u hadeiladu, ac mae'r rhain yn cynrychioli pwysau twf mwy uniongyrchol. Gan fod y LDP yn parhau i fod heb ei newid, mae hyn yn parhau i gynrychioli'r dyraniad tai a fabwysiadwyd yn ffurfiol diweddaraf.

Ymatebodd chwech darparwr allan o ddeg i'r holiadur contractwyr, a chadarnhaodd pump ohonynt fod ganddynt ddigon o gapasiti o fewn eu hadeiladau a'u lefelau staffio presennol i ymateb i’r cynnydd yn y galw am y gwasanaethau y maent yn eu darparu. Nododd y chweched, er nad oedd ganddynt gapasiti o ran safle na staff ar hyn o bryd, y gallent wneud

addasiadau i ymdopi ag unrhyw gynnydd yn y galw. Mae hyn yn dangos lefel sefydlog a gwydn o ddarpariaeth gwasanaeth ar draws yr ardal.

Yn seiliedig ar y dystiolaeth a adolygwyd, mae'r Bwrdd Iechyd yn fodlon bod y ddarpariaeth bresennol o wasanaethau fferyllol hanfodol yn ddigonol i ddiwallu anghenion presennol a disgwyliedig y boblogaeth yn yr ardal hon.

O ran gwasanaethau fferyllol ychwanegol, mae'r Bwrdd Iechyd wedi cynnal adolygiad cynhwysfawr o'r ddarpariaeth o fewn yr NCN, gan gynnwys gwasanaethau craidd a gomisiynwyd yn genedlaethol megis y Gwasanaeth Fferyllfa Gymunedol Glinigol, y Gwasanaeth Brechu Ffliw Tymhorol ac Adolygiadau o Feddyginiaethau wrth Ryddhau, ochr yn ochr â Helpa Fi i Stopio (Rhoi’r gorau i ysmygu). Mae pob gwasanaeth wedi cael ei asesu o ran nifer y contractwyr a gomisiynwyd i'w gyflawni, lefel y gweithgarwch a welwyd, a'r graddau y mae'r ddarpariaeth bresennol yn adlewyrchu'r angen lleol a nodwyd. Mae dadansoddiad manwl o’r ddarpariaeth a’r defnydd a wneir o’r gwasanaethau wedi'i nodi yn nhablau 28 a 29 uchod.

Mae'r asesiad hwn yn dangos, ar draws y gwasanaethau hyn, bod lefelau presennol y ddarpariaeth a'r gweithgarwch yn ddigonol i ddiwallu anghenion y boblogaeth leol, ac nad oes unrhyw dystiolaeth o alw heb ei ddiwallu na gofyniad am gomisiynu ychwanegol o fewn yr NCN ar hyn o bryd.

Mae amrywiaeth o wasanaethau fferyllol ychwanegol eraill, gan gynnwys cymorth mewn cartrefi gofal, adolygiad o’r defnydd o anadlyddion, profion firysau a gludir yn y gwaed, cyfnewid nodwyddau, DOTS twbercwlosis, gofal lliniarol a gwasanaethau meddyginiaethau brys, yn cael eu comisiynu naill ai ar sail Gwent gyfan neu mewn ymateb i anghenion penodol y boblogaeth, yn hytrach na bod ar gael yn unffurf ym mhob ardal. Yn gyson â'r dull a nodir yn Adran 6.2, mae'r gwasanaethau hyn wedi cael eu hasesu ar lefel system gyfan er mwyn adlewyrchu trefniadau comisiynu, ffurfweddiad gwasanaethau a phatrymau o ran defnydd.

Mae'r Bwrdd Iechyd yn fodlon bod y ddarpariaeth bresennol o'r gwasanaethau hyn ledled Gwent ac wedi'u targedu yn ddigonol i ddiwallu anghenion trigolion yn yr ardal hon, ac nad yw eu habsenoldeb o fewn ôl troed yr NCN yn cynrychioli bwlch yn y ddarpariaeth gwasanaeth.

Yn seiliedig ar y wybodaeth a nodir yn nhablau 28 a 29, a'r manylion cysylltiedig uchod, mae'r Bwrdd Iechyd yn fodlon bod y gwasanaethau fferyllol presennol, gan gynnwys darpariaeth y ceir mynediad ati mewn ardaloedd cyfagos, yn ddigonol ar hyn o bryd i ddiwallu'r angen a nodwyd.

6.8. Crynodeb

Mae'r bennod hon wedi asesu’r ddarpariaeth o wasanaethau fferyllol ar draws pob awdurdod lleol a Rhwydwaith Gofal yn y Gymdogaeth yn erbyn nodweddion y boblogaeth a'r anghenion iechyd a nodwyd ym Mhennod dau a'r anghenion sy'n berthnasol i wasanaethau fferyllol a ddisgrifir ym Mhennod pump. Mae'r asesiad wedi ystyried dosbarthiad gwasanaethau, hygyrchedd, capasiti a chyd-destun ehangach y GIG sy'n dylanwadu ar y galw.

6.8.1 Materion a nodwyd sydd angen eu monitro trwy’r ymgynghoriad

Ar y cyfan cefnogodd ymatebwyr i’r ymgynghoriad y disgrifiad o ddarpariaeth fferyllol gyfredol. Serch hynny, nododd rhai ymatebwyr bryderon yn ymwneud â mynediad ar y penwythnos, yr amseroedd i baratoi presgripsiynau, argaeledd meddyginiaethau ac effaith twf tai ar gapasiti darparwyr presennol. Roedd sylwadau penodol yn ymwneud â phwysau capasiti canfyddedig ym Magwyr a Chas-gwent. Nid oedd y dystiolaeth a gyflwynwyd yn darparu sail ddigonol i nodi bwlch ychwanegol ar hyn o bryd nac angen amodol yn y dyfodol yn y naill ardal na'r llall.

Yn ystod oes y PNA, bydd y Bwrdd Iechyd monitro nifer yr tai sy’n cael eu cwblhau a’u meddiannu, newid yn y boblogaeth gofrestredig, gweithgaredd presgripsiwn a gwasanaeth, capasiti contractwyr, oriau agor, mynediad ar benwythnosau a gwyliau banc, ystyriaethau teithio, amseroedd i baratoi presgripsiynau ac argaeledd gwasanaethau fferyllol amgen a gwasanaethau GIG eraill. Lle mae monitro yn nodi newid sylweddol sy'n berthnasol i geisiadau i ddod ar y rhestr fferyllol, bydd y Bwrdd Iechyd yn ystyried gweithredu o dan reoliad 6 o Reoliadau'r GIG (Gwasanaethau Fferyllol) (Cymru) 2020. Bydd pryderon gweithredol, cyflenwi meddyginiaethau neu ansawdd gwasanaeth yn cael eu cyfeirio trwy'r llwybr cytundebol, llwybr llywodraethu neu’r llwybr cynllunio gwasanaeth priodol ac ni chânt eu trin yn awtomatig fel tystiolaeth o angen am fferyllfa ychwanegol.

Er bod amrywiad rhwng ardaloedd, pwysau a risg bosibl wedi'u nodi, nid yw'r bennod hon ynddi'i hun yn pennu a oes bylchau yn y ddarpariaeth at ddibenion y Rheoliadau.

Mae'r bennod ganlynol yn dwyn ynghyd ganfyddiadau'r asesiad lefel leol hwn ac yn nodi casgliadau ffurfiol y Bwrdd Iechyd at ddibenion Atodlen 1 o Reoliadau'r GIG (Gwasanaethau Fferyllol) (Cymru) 2020, gan gynnwys nodi

unrhyw fylchau presennol yn y ddarpariaeth gwasanaethau ac anghenion disgwyliedig yn y dyfodol.

Pennod Saith - Casgliadau at Ddiben Atodlen 1 o Reoliadau'r GIG (Gwasanaethau Fferyllol) (Cymru) 2020

7.1. Cyflwyniad

Mae'r bennod hon yn nodi casgliadau ffurfiol y Bwrdd Iechyd at ddibenion Atodlen 1 o Reoliadau'r GIG (Gwasanaethau Fferyllol) (Cymru) 2020.

Mae'r asesiad o anghenion fferyllol wedi dadansoddi a yw'r ddarpariaeth bresennol yn diwallu anghenion y boblogaeth ac a oes unrhyw ar hyn o bryd neu fwlch yn y dyfodol yn bodoli. Er eglurder, mae'r bennod hon yn gwahaniaethu rhwng: bwlch cyfredol, lle mae'r Bwrdd Iechyd yn fodlon bod angen darparu gwasanaeth fferyllol nawr; angen amodol yn y dyfodol, lle mae'r Bwrdd Iechyd yn fodlon y bydd angen darparu gwasanaeth os bydd amgylchiadau penodol yn y dyfodol yn codi yn ystod cyfnod y PNA; a mater i'w fonitro, lle gall newid effeithio ar anghenion yn y dyfodol ond nad yw'r dystiolaeth sydd ar gael eto yn cyfiawnhau nodi angen o dan Atodlen 1 paragraff 3(b).

7.2. Y Ddarpariaeth Gyfredol o Wasanaethau Fferyllol

Mae'r Bwrdd Iechyd wedi nodi'r gwasanaethau canlynol fel y rhai sy'n angenrheidiol o ran diwallu'r angen am wasanaethau fferyllol yn ei ardal:

- Gwasanaethau hanfodol a'r Gwasanaethau Fferyllol Ychwanegol, y Gwasanaeth Fferyllfa Gymunedol Glinigol a'r gwasanaeth Adolygu Meddyginiaethau wrth Ryddhau a ddarperir ym mhob safle sydd wedi'i gynnwys yn y rhestr fferyllol.
- Y gwasanaeth cyflenwi a ddarperir gan y meddygfeydd teulu hynny sydd wedi'u cynnwys yn rhestr y meddygon fferyllol.
- Y Gwasanaethau Fferyllol Ychwanegol gan gynnwys Rhoi'r Gorau i Ysmygu, Brechu rhag y Ffliw Tymhorol, Cofnodion Gweinyddu Meddyginiaethau, a Gwasanaethau Lleihau Gwastraff a ddarperir yn y rhan fwyaf o fferyllfeydd ym mhob ardal Rhwydwaith Gofal yn y Gymdogaeth (NCN).
- Gwasanaeth Fferyllydd-bresgripsiynydd Annibynnol i'w ddarparu mewn mwy o fferyllfeydd o flwyddyn i flwyddyn, gan weithio tuag at y nod o sicrhau bod y gwasanaeth ar gael ym mhob fferyllfa gymunedol erbyn 2030.
- Y Gwasanaethau Fferyllol Ychwanegol ar gyfer Rota a ddarperir mewn digon o fferyllfeydd ym mhob Ardal Awdurdod Lleol i ddarparu o leiaf

2 awr o wasanaethau fferyllol ar ddydd Sul, pan nad oes fferyllfa ar agor yn fasnachol.

- Bydd y Gwasanaethau Fferyllol Ychwanegol ar gyfer y gwasanaeth Gofal Lliniarol y Tu Allan i Oriau ar gael ar lefel sy'n darparu darpariaeth gynaliadwy ar sail y Bwrdd Iechyd cyfan, yn benodol bydd hyn yn golygu o leiaf deg darparwr ar draws ardal y Bwrdd Iechyd.
- Y gwasanaeth Cyfeiriedig ar gyfer Cyflenwad o Feddyginiaethau Brys ar gael mewn o leiaf un fferyllfa fesul Ardal Awdurdod Lleol.
- Cyfnewid nodwyddau / BBV – wedi'i gomisiynu mewn o leiaf un fferyllfa ym mhob NCN yn dibynnu ar yr angen.

Mae pennod chwech yn nodi'r ddarpariaeth o'r gwasanaethau hyn ym mhob ardal NCN.

Mae hefyd wedi nodi contractwyr y tu allan i'r ardal sy'n darparu'r gwasanaethau uchod, neu'r rhai cyfatebol, boed hynny mewn mannau eraill yng Nghymru neu yn Lloegr, gan bodi bod hyn yn cyfrannu at ddiwallu'r angen am wasanaethau fferyllol yn ei ardal.

7.3. Gwasanaethau GIG Eraill

Mae'r Bwrdd Iechyd wedi penderfynu bod y gwasanaethau GIG canlynol yn dylanwadu ar yr angen am wasanaethau fferyllol ac wedi'u hystyried wrth ymgymryd â'r gwaith ar yr asesiad o anghenion fferyllol hyn:

- Gwasanaethau ysbyty
- Gweinyddiaeth bersonol o eitemau gan feddygon teulu
- Gwasanaeth y tu allan i oriau meddyg teulu a GIG 111
- Unedau Mân Anafiadau
- Gwasanaethau fferyllol carchar
- Gwasanaeth Triniaeth Amgen y Gwasanaethau Meddygol Cyffredinol
- Gwasanaethau cyffuriau ac alcohol
- Y Tîm Gofal Iechyd Seiliedig ar Werth
- Helpa Fi i Stopio
- Gwasanaethau a ddarperir gan feddygon teulu, deintyddion ac optometryddion o dan eu contractau Gwasanaethau Meddygol Cyffredinol, Gwasanaethau Deintyddol Cyffredinol a Gwasanaethau Offthalmig Cyffredinol Cymru, a
- Clinigau hwb iechyd rhywiol.

7.4. Digonolrwydd y Ddarpariaeth Bresennol

Ar ôl asesu dosbarthiad, hygyrchedd a chwmpas gwasanaethau ym Mhennod Chwech, mae'r Bwrdd Iechyd yn dod i'r casgliad bod y ddarpariaeth gyfredol o wasanaethau fferyllol yn cael ei hystyried yn gydnaws â'r anghenion a nodwyd ar gyfer y boblogaeth ar draws ardal y Bwrdd Iechyd. Mae'r ddarpariaeth yn adlewyrchu dosbarthiad y boblogaeth a phatrymau sefydledig o ran galw, gyda fferyllfeydd cymunedol a meddygon fferyllol wedi'u lleoli o fewn canolfannau poblogaeth ac ardaloedd lle mae'r angen mwyaf.

Ar sail y dystiolaeth a gyflwynwyd yn yr PNA hwn, mae'r Bwrdd Iechyd yn fodlon bod digon o ddewis i bobl yng Ngwent gael mynediad at wasanaethau fferyllol. Fel gyda'r PNA blaenorol, ni nodwyd unrhyw fylchau daearyddol yn y ddarpariaeth, ac nid yw’r sefyllfa hon wedi newid.

Cydnabyddir hefyd ei bod yn debygol y bydd fferyllfeydd cymunedol yn parhau i esblygu tuag at fodel mwy clinigol, gyda llai o bwyslais ar gyflenwi a mwy o bwyslais ar ddefnyddio mwy o dechnoleg ac awtomeiddio er mwyn gwella effeithlonrwydd.

7.5. Bylchau yn y Ddarpariaeth a Nodwyd yn Flaenorol

7.5.1. Darpariaeth rhoi'r gorau i ysmygu Lefel 3

Mae'r bwlch a nodwyd yn flaenorol mewn perthynas â darpariaeth Lefel 3 Rhoi'r Gorau i Ysmygu o fewn PNA 2021 wedi'i ddatrys drwy ehangu'r ddarpariaeth o wasanaethau o fewn y ddarpariaeth fferyllol bresennol a datblygu cefnogaeth rhoi'r gorau i ysmygu yn y gymuned ac o bell a ddarperir gan Helpa Fi i Stopio.

Felly, casgliad y Bwrdd Iechyd yw nad oes unrhyw fwlch ar hyn o bryd mewn perthynas â'r gwasanaeth hwn.

7.5.2. Gwasanaeth Brechu rhag y Ffliw

Mae'r bwlch a nodwyd yn flaenorol mewn perthynas â darpariaeth brechu rhag y ffliw o fewn PNA 2021 wedi'i ddatrys drwy ehangu'r ddarpariaeth o’r gwasanaeth o fewn y ddarpariaeth fferyllol bresennol.

Felly mae'r Bwrdd Iechyd yn dod i'r casgliad nad oes unrhyw fwlch ar hyn o bryd mewn perthynas â gwasanaethau brechu ffliw tymhorol.

7.6. Materion sy’n Effeithio ar Angen Fferyllol yn y Dyfodol

7.6.1. Twf yn y Galw

Yn ystod oes y PNA hwn, mae'r Bwrdd Iechyd yn rhagweld twf parhaus yn y galw sy'n gysylltiedig â:

- Poblogaeth sy’n heneiddio ac chydafiachedd
- Ardaloedd trefol yn tyfu
- Amddifadedd ac anghydraddoldeb parhaus
- Cymhlethdod cynyddol o ran presgripsiynu
- Adleoli practisau meddygon teulu
- Gwent 35 a pholisïau eraill

At hyn, mae’r PNA wedi ystyried Fferylliaeth; Cyflawni Cymru Iachach sy'n nodi'r nodau hirdymor ar gyfer trawsnewid gwasanaethau i sicrhau bod y buddion iechyd mwyaf posib yn deillio o feddyginiaethau a roddir ar bresgripsiwn.

Er yr ystyrir bod y ddarpariaeth bresennol yn ddigonol, bydd angen gwaith monitro parhaus i sicrhau bod gwasanaethau'n parhau i fod yn gymesur â newid mewn demograffeg a modelau gofal sy'n esblygu.

7.6.2. Capasiti sy'n Gysylltiedig â Thwf Tai Strategol

Ystyriodd yr Asesiad o Anghenion Fferyllol (PNA) 2021 effaith bosibl datblygiadau tai strategol yn Glan Llyn, Pentref Trefol Mamhilad a De Sebastopol. Ar gyfer yr asesiad diwygiedig hwn, mae'r Bwrdd Iechyd wedi ystyried statws cynllunio ac amseriad disgwyliedig pob datblygiad, twf poblogaeth rhagamcanol, hygyrchedd, capasiti darparwyr presennol a chyfraniad gwasanaethau fferyllol a gwasanaethau GIG eraill o fewn ac y tu allan i'r ardal berthnasol.

Nid oes unrhyw fwlch wedi’i nodi ar hyn o bryd o ran y ddarpariaeth fferyllol mewn perthynas â'r datblygiadau hyn. Fodd bynnag, gall datblygiad a meddiannaeth gynyddu'r galw am wasanaethau fferyllol. Efallai y bydd angen yn codi yn y dyfodol dim ond lle mae twf yn y boblogaeth gysylltiedig yn creu galw na ellir ei ddiwallu'n rhesymol gan hygyrchedd, capasiti a chynnig gwasanaeth y rhwydwaith o wasanaethau fferyllol presennol.

Felly, mae'r Bwrdd Iechyd yn ystyried bod y datblygiadau yn Glan Llyn, Pentref Trefol Mamhilad a De Sebastopol yn faterion sy'n gofyn am waith monitro.

Bydd y Bwrdd Iechyd yn monitro gwaith adeiladu, cwblhau cartrefi a meddiannaeth, twf poblogaeth, mynediad, defnydd o wasanaethau a chapasiti darparwyr trwy gydol oes y PNA hwn. Os yw'r dystiolaeth yn

dangos na all y ddarpariaeth bresennol ddiwallu'r angen a nodwyd mwyach, bydd y Bwrdd Iechyd yn ystyried y camau priodol o dan reoliad 6, gan gynnwys a oes angen asesiad diwygiedig neu, lle bodlonir yr amodau yn rheoliad 6(3), a ddylid cyhoeddi datganiad atodol.

7.7. Penderfyniad Cyffredinol ar Fylchau

At ddibenion Atodlen 1 o Reoliadau'r Gwasanaeth Iechyd Gwladol (Gwasanaethau Fferyllol) (Cymru) 2020, mae'r Bwrdd Iechyd yn dod i'r casgliad:

- nad oes unrhyw fwlch systemig neu ddaearyddol ar hyn o bryd yn y ddarpariaeth o wasanaethau fferyllol ar draws ardal y Bwrdd Iechyd;
- mae'r bylchau a nodwyd yn flaenorol o ran darpariaeth rhoi'r gorau i ysmygu Lefel 3 a brechu rhag y ffliw tymhorol wedi cael sylw trwy ddarpariaeth bresennol a threfniadau cyflwyno cysylltiedig;
- nad oes unrhyw angen penodol yn y dyfodol am ddarpariaeth fferyllol ychwanegol wedi'i nodi ar sail y dystiolaeth sydd ar gael ar hyn o bryd.
- gall newidiadau yn y boblogaeth, datblygiad, mynediad, argaeledd gwasanaethau neu gapasiti darparwyr effeithio ar yr angen fferyllol a byddant yn cael eu monitro yn ystod oes y PNA; a
- lle mae'r dystiolaeth yn dangos newid sylweddol yn yr angen fferyllol neu argaeledd, bydd y Bwrdd Iechyd yn ystyried camau priodol o dan y rheoliad

7.8. Penderfyniad at Ddiben Ceisiadau

Bydd y PNA hwn yn rhoi sail dystiolaeth bwysig ar gyfer ystyried ceisiadau i fod ar y rhestr fferyllol, ceisiadau i symud, newid i oriau agor craidd a cheisiadau eraill o dan y Rheoliadau Gwasanaeth Iechyd Gwladol (Gwasanaethau Fferyllol) (Cymru) 2020. Bydd penderfyniad ar bob cais yn cael ei wneud yn unol â'r darpariaethau rheoleiddiol perthnasol, gan ystyried y PNA hwn, unrhyw ddatganiadau atodol ac unrhyw dystiolaeth ac amgylchiadau sy'n berthnasol ar y pryd.

Atodiad A – Fframwaith Deddfwriaethol a Dyletswyddau'r Bwrdd Iechyd mewn Perthynas â'r Asesiad o Anghenion Fferyllol

1. Fframwaith Deddfwriaethol

Caiff gwasanaethau fferyllol yng Nghymru eu llywodraethu'n bennaf gan **Ddeddf y Gwasanaeth Iechyd Gwladol (Cymru) 2006** a **Rheoliadau'r GIG (Gwasanaethau Fferyllol) (Cymru) 2020**.

O dan adran 80 o Ddeddf 2006, mae dyletswydd ar Fyrddau Iechyd i wneud trefniadau ar gyfer darparu gwasanaethau fferyllol i'w poblogaeth breswyl. Mae'r gwasanaethau hyn yn cynnwys gwasanaethau cyflenwi ac, lle bo'n briodol, gwasanaethau fferyllol ychwanegol.

Mewnosododd Deddf Iechyd Cyhoeddus (Cymru) 2017 adran 82A i Ddeddf 2006, gan osod dyletswydd statudol ar Fyrddau Iechyd i baratoi a chyhoeddi Asesiad o Anghenion Fferyllol (PNA).

Dirymodd Rheoliadau'r GIG (Gwasanaethau Fferyllol) (Cymru) 2020 y trefniadau blaenorol a rhoi darpariaethau newydd yn eu lle, gyda'r darpariaethau sy'n ymwneud â PNAs yn dod i rym ar 1 Hydref 2020. Nodir y gofynion manwl yn Rhan 2 o'r rheoliadau, sy'n sefydlu system seiliedig ar angen ar gyfer penderfynu ar geisiadau i ddarparu gwasanaethau fferyllol.

2. Diben yr Asesiad o Anghenion Fferyllol

Y PNA yw'r mecanwaith statudol y mae'r Bwrdd Iechyd yn ei ddefnyddio i:

- asesu'r angen am wasanaethau fferyllol o fewn ei ardal;
- penderfynu a yw'r ddarpariaeth bresennol yn diwallu'r anghenion hynny;
- nodi unrhyw fylchau yn y ddarpariaeth gwasanaethau;
- nodi anghenion yn y dyfodol yn ystod cyfnod y PNA.

Mae'r PNA yn sail i benderfyniadau ar:

- geisiadau i agor fferyllfa newydd neu safle contractwr cyfarpar cyflenwi;
- geisiadau i adleoli safleoedd;
- geisiadau i newid oriau agor craidd;
- geisiadau sy'n ymwneud â gwasanaethau meddygon sy'n cyflenwi mewn ardaloedd rheoledig.

Yn gyffredinol, rhaid i unrhyw gais i ddarparu gwasanaethau fferyllol ddangos ei fod yn diwallu angen a nodir yn y PNA.

3. Dyletswyddau'r Bwrdd Iechyd o dan Reoliadau 2020

Mae Rheoliadau'r GIG (Gwasanaethau Fferyllol) (Cymru) 2020 yn ei gwneud yn ofynnol i'r Bwrdd Iechyd:

- gyhoeddi PNA diwygiedig o leiaf bob pum mlynedd;
- gyhoeddi PNA diwygiedig yn gynt os nodir newidiadau sylweddol i anghenion fferyllol sy'n berthnasol i gymeradwyo cais y cyfeirir atynt yn adran 83 Deddf 2006, oni bai y byddai gwneud hynny'n anghymesur;
- Ystyried cyhoeddi datganiad atodol lle mae newidiadau i argaeledd gwasanaethau fferyllol yn berthnasol i geisiadau adran 83 a lle mae'r Bwrdd Iechyd yn fodlon y byddai adolygiad llawn yn anghymesur neu fod addasiad ar unwaith yn hanfodol i atal niwed i ddarpariaeth fferyllol;
- cynnal ymgynghoriad statudol o o leiaf 60 diwrnod wrth baratoi'r PNA;
- rhoi sylw i faterion penodedig wrth baratoi'r PNA, gan gynnwys asesiadau iechyd perthnasol a data poblogaeth.

4. Rhestrau Fferyllol a Rheoli Mynediad

Mae'n ofynnol i Fyrddau Iechyd gynnal rhestrau fferyllol o ddarparwyr cymeradwy. Mae cynnwys ar restr fferyllol yn rhoi hawl i gontractwr ddarparu gwasanaethau fferyllol y GIG mewn safleoedd penodedig.

Mae Rheoliadau 2020 yn sefydlu dull seiliedig ar angen ar gyfer penderfynu ar geisiadau i'w cynnwys yn y rhestr fferyllol. Rhaid i'r Bwrdd Iechyd asesu ceisiadau yn erbyn yr anghenion a nodir yn y PNA.

Mae'r PNA yn llywodraethu mynediad at ddarpariaeth gwasanaethau fferyllol y GIG; nid yw'n rheoleiddio'r hawl i agor na gweithredu busnes fferyllfa, a reoleiddir ar wahân o dan ddeddfwriaeth feddyginiaethau'r DU.

Nid yw'r PNA ei hun yn cymeradwyo fferyllfa newydd. Rhaid cyflwyno cais a bydd penderfyniad yn cael ei wneud ar wahân o dan Reoliadau'r Gwasanaeth Iechyd Gwladol (Gwasanaethau Fferyllol) (Cymru) 2020. Bydd y Bwrdd Iechyd yn ystyried yr angen a nodwyd yn y PNA, y prawf rheoleiddiol sy'n berthnasol i'r safle arfaethedig a'r dystiolaeth a'r amgylchiadau sy'n bodoli ar y pryd.

5. Meddygon Fferyllol

Mae Rheoliadau 2020 yn caniatáu darparu gwasanaethau meddygon sy'n cyflenwi mewn "ardaloedd rheoledig" dynodedig, sef ardaloedd gwledig lle mae cleifion yn byw fwy na 1.6 km o fferyllfa, yn ddarostyngedig i feini prawf rheoleiddiol.

Mae'r PNA yn llywio penderfyniadau o fewn y fframwaith statudol hwn, ond ni all ymestyn darpariaeth meddygon sy'n cyflenwi y tu hwnt i'r terfynau a bennir gan ddeddfwriaeth genedlaethol.

6. Perthynas â Chomisiynu

Mae'r PNA yn nodi anghenion ond nid yw, ynddo'i hun, yn comisiynu gwasanaethau. Mae penderfyniadau comisiynu yn parhau'n ddarostyngedig i:

- Rheoliadau'r GIG (Gwasanaethau Fferyllol) (Cymru) 2020;
- Cyfarwyddiadau Cenedlaethol;
- yr adnoddau sydd ar gael;
- blaenoriaethau strategol y Bwrdd Iechyd

Atodlen B – Gwasanaethau Hanfodol

Gwasanaeth	Rheoliad	Disgrifiad
Gwasanaethau cyflenwi	Rheoliadau'r Gwasanaeth Iechyd Gwladol (Gwasanaethau Fferyllol) (Cymru) 2020 Atodlen 5, rhan 2 paragraff 4-12	Gwasanaethau cyflenwi: Paratoi, labelu a chyflenwi meddyginiaethau ac offer yn ddiogel ac yn gywir i glaf, yn seiliedig ar bresgripsiwn cyfreithiol. Ynghyd â darparu gwybodaeth a chyngor i alluogi cleifion i'w defnyddio'n ddiogel ac yn effeithiol, a chynnal a chadw cofnodion priodol.
Gwasanaethau amlweinyddu	Rheoliadau'r Gwasanaeth Iechyd Gwladol (Gwasanaethau Fferyllol) (Cymru) 2020 Atodlen 5, rhan 2 paragraff 4-12	Cyflenwi presgripsiynau amlroddadwy: Rheoli a dosbarthu presgripsiynau NHS amlroddadwy mewn partneriaeth â'r claf a'r rhagnodwr. I gleifion addas, gall meddyg teulu awdurdodi hyd at 12 mis o feddyginiaeth drwy "swp" o bresgripsiynau. Mae cleifion yn casglu dosau'n uniongyrchol o'u fferyllfa heb fod angen ail-archebu gan y meddyg teulu, gan wella cyfleustra a diogelwch a lleihau llwyth gwaith y meddyg teulu.
Gwaredu cyffuriau diangen	Rheoliadau'r Gwasanaeth Iechyd Gwladol (Gwasanaethau Fferyllol) (Cymru) 2020 Atodlen 5, rhan 2 paragraff 13-15	Derbyn meddyginiaethau diangen gan fferyllfeydd cymunedol, sydd angen eu gwaredu'n ddiogel, o gartrefi preifat a chartrefi gofal preswyl. Mae'n ofynnol i'r Bwrdd Iechyd drefnu casglu a gwaredu meddyginiaethau gwastraff o fferyllfeydd.
Hyrwyddo ffyrdd iach o fyw	Rheoliadau'r Gwasanaeth Iechyd Gwladol (Gwasanaethau Fferyllol) (Cymru) 2020 Atodlen 5, rhan 2 paragraff 16-18	Pan fydd unigolyn sy'n defnyddio fferyllfa yn cyflwyno ffurflen bresgripsiwn neu bresgripsiwn amlroddadwy i fferyllydd y GIG, ac os yw'n ymddangos i fferyllydd y GIG bod yr unigolyn yn dioddef o broblem iechyd andwyol neu mewn perygl o ddatblygu un, mae’n rhaid i'r fferyllydd hwnnw, yn briodol, roi cyngor i'r unigolyn hwnnw gyda'r nod o gynyddu eu gwybodaeth a'u dealltwriaeth o'r problemau iechyd sy'n berthnasol i'w hamgylchiadau personol.
Cyfeirio	Rheoliadau'r Gwasanaeth Iechyd Gwladol (Gwasanaethau Fferyllol) (Cymru) 2020 Atodlen 5, rhan 2 paragraff 19-20	Darparu gwybodaeth i bobl sy'n ymweld â'r fferyllfa, sydd angen cymorth, cyngor neu driniaeth bellach na all y fferyllfa eu darparu, ond sydd ar gael gan ddarparwyr gofal iechyd a gofal cymdeithasol eraill neu sefydliadau cymorth a allai fod yn gallu cynorthwyo'r unigolyn. Lle bo'n briodol, gall hyn fod ar ffurf atgyfeiriad.

Cefnogaeth ar gyfer hunan-ofal.	Rheoliadau'r Gwasanaeth Iechyd Gwladol (Gwasanaethau Fferyllol) (Cymru) 2020 Atodlen 5, rhan 2 paragraff 21-22	Os yw fferyllydd y GIG neu eu staff yn meddwl y byddai rhywun sy'n defnyddio'r fferyllfa yn elwa o gyngor i helpu i reoli cyflwr meddygol. Rhaid i staff y fferyllfa roi cyngor priodol i'r unigolyn hwnnw. Mae hyn hefyd yn berthnasol i ofalwyr sydd angen arweiniad i helpu i reoli cyflwr rhywun arall.

Atodlen C – Gwasanaethau Fferyllol Ychwanegol (y mae’n rhaid eu cynnig i bob fferyllfa yn BIPAB)

Gwasanaeth	Deddfwriaeth	Disgrifiad
Adolygiad o Feddyginiaethau wrth Ryddhau	Cyfarwyddiadau Y Gwasanaethau Fferyllol (Gwasanaethau Clinigol) (Cymru) 2022, Cyfarwyddiad 4	Mae'r Adolygiad o Feddyginiaethau Wrth Ryddhau yn wasanaeth a gynigir gan fferyllfeydd cymunedol i gefnogi cleifion o fewn pedair wythnos ers iddynt gael eu rhyddhau o'r ysbyty neu leoliad gofal arall. Mae'n sicrhau bod newidiadau a wneir i feddyginiaeth yn ystod arhosiad yn yr ysbyty yn cael eu hadlewyrchu'n gywir yng nghofnodion meddyg teulu'r claf, gyda'r nod o leihau gwallau ac ail-dderbyniadau. Mae'r gwasanaeth yn helpu cleifion i reoli eu meddyginiaethau: • helpu cleifion i gymryd eu meddyginiaethau newydd yn gywir • helpu cleifion i ddilyn eu trefn feddyginiaeth newydd • ei gwneud yn haws i gleifion gymryd eu meddyginiaethau newydd fel y'u rhagnodwyd • cefnogi cleifion i ddefnyddio eu meddyginiaethau newydd yn ddiogel ac yn gywir
Y Gwasanaeth Fferyllol Cymunedol Clinigol	Cyfarwyddiadau Y Gwasanaethau Fferyllol (Gwasanaethau Clinigol) (Cymru) 2022, Cyfarwyddiadau 6 (2) (a, b a d)	Gwasanaeth Anhwylderau Cyffredin: Gwasanaeth rhad ac am ddim gan y GIG, sy'n caniatáu i gleifion gael cyngor a thriniaeth am ddim ar gyfer llawer o fân afiechydon yn uniongyrchol o fferyllfa gymunedol. Mae'n cynnwys cael ymgynghoriad preifat gyda'r fferyllydd fel y gallant gynnig cyngor a thriniaeth (mewn llawer o achosion mae’n golygu y gall cleifion dderbyn meddyginiaeth cryfder presgripsiwn), a hyrwyddo mynediad cyflymach at ofal ar gyfer cyflyrau megis haint llwybr wrinol, dolur gwddf, a doluriau anwyd. Gwasanaeth Atal Cenhedlu: Mae'r gwasanaeth hwn yn darparu mynediad cyfrinachol, am ddim i ddulliau atal cenhedlu brys (y bilsen bore wedyn) a chyflenwad pontio neu gyflenwad cyflym (cyflenwad tri mis o'r bilsen). Mae'n cynnwys cael ymgynghoriad preifat gyda'r fferyllydd neu'r technegydd fferyllol i gynnig cyngor a thriniaeth. Os yw’r claf yn 13, 14, neu 15 oed, cynigir y gwasanaeth yn unol â chymhwysedd Gillick, canllawiau Fraser ac unrhyw ganllawiau a gyhoeddir gan Lywodraeth Cymru mewn perthynas â darparu cyngor a/neu driniaeth iechyd rhywiol gyfrinachol i gleifion 13 oed ac hŷn. Cyflenwad Brys o Feddyginiaethau Mae'r gwasanaeth GIG hwn yn caniatáu i fferyllwyr cymunedol ddarparu meddyginiaeth frys, a meddyginiaeth ar bresgripsiwn yn unig, heb fod angen presgripsiwn pan na all claf gael mynediad at eu meddyg teulu heb oedi afresymol. Mae'n

		cynnwys ymgynghoriad preifat gyda'r fferyllydd, yn ystod yr ymgynghoriad hwnnw bydd y fferyllydd yn cael mynediad at gofnod Meddyg Teulu y claf i gadarnhau'r meddyginiaethau, y dos, a'r amlder y presgripsiynau blaenorol. Ni all fferyllwyr gyflenwi'r rhan fwyaf o gyffuriau a reolir (e.e., morffîn). Gallai eitemau eraill gael eu cyfyngu i'r maint pecyn lleiaf.
Y Gwasanaeth Fferyllwyr-ragnodwyr Annibynnol (PIPS):	Cyfarwyddiadau Y Gwasanaethau Fferyllol (Gwasanaethau Clinigol) (Cymru) 2022, Cyfarwyddiad 7	Anhwylderau Cyffredin ac Atal Cenhedlu: Mae'r gwasanaeth hwn yn caniatáu i glaf weld fferyllwyr-ragnodwyr annibynnol cymwysedig mewn ymgynghoriad preifat i: • asesu, gwneud diagnosis, a rhagnodi meddyginiaeth yn uniongyrchol o fewn llwybrau clinigol y cytunwyd arnynt ar gyfer amrywiol gyflyrau, gan gynnwys heintiau a mân salwch. • darparu cyngor a thriniaeth atal cenhedlu am ddim a chyfrinachol, a all gynnwys dulliau atal cenhedlaeth drwy'r geg ac atal cenhedlaeth brys
Gwasanaethau Imiwneiddio Gofal Sylfaenol o dan Gontract: Cynllun ar gyfer y ffliw	Cyfarwyddydau Gofal Sylfaenol (Gwasanaethau o dan Gontract: Cyfarwyddiadau) Imiwneiddiadau (Y Ffliw) 2025.	Gwasanaeth Brechu rhag y Ffliw (IVS): Mae'r gwasanaeth hwn yn darparu brechlynnau tymhorol am ddim i unigolion cymwys, gan gynnwys y rhai dros 65 oed, menywod beichiog, a phobl sydd â chyflyrau iechyd hirdymor er mwyn atal salwch difrifol.
Addasiadau i Offer Stoma	Cyfarwyddiadau Y Gwasanaethau Fferyllol (Gwasanaethau Clinigol) (Cymru) 2022,Cyfarwyddiadau 3-4	Darparu gwybodaeth i bobl sy'n ymweld â'r fferyllfa, sydd angen cymorth, cyngor neu driniaeth bellach na all y fferyllfa eu darparu, ond sydd ar gael gan ddarparwyr gofal iechyd a gofal cymdeithasol eraill neu sefydliadau cymorth a allai fod yn gallu cynorthwyo'r unigolyn. Lle bo'n briodol, gall hyn fod ar ffurf atgyfeiriad.
Adolygiadau o'r Defnydd o Offer	Cyfarwyddiadau Y Gwasanaethau Fferyllol (Gwasanaethau Clinigol) (Cymru) 2022, Cyfarwyddiadau 5-6	Mae hwn yn un o wasanaethau uwch y GIG a ddarperir gan fferyllwyr cymunedol i wella gwybodaeth, defnydd, a phrofiad cleifion o ddyfeisiau penodol (e.e., cynhyrchion stoma neu gatheter). Mae'n fodd o adnabod a datrys problemau gyda defnydd, storio, a gwaredu offer.

Atodiad D – Gwasanaethau Fferyllol Ychwanegol (a all gael eu cynnig i bob fferyllfa yn ABUHB)

Gwasanaeth	Deddfwriaeth	Ar gael	Disgrifiad
Gwasanaeth monitro gwrthgeulyddion	Y Gwasanaethau Fferyllol (Gwasanaethau Clinigol) (Cymru) 2022, Cyfarwyddyd 8 (2)(a)	Na	Nod y Gwasanaeth Monitro Gwrthgeulyddion yw cefnogi cleifion sy'n derbyn therapi gwrthgeulyddion drwy alluogi fferyllwyr y GIG i fonitro lefelau ceulo gwaed, adolygu canlyniadau profion, ac addasu neu argymell newidiadau priodol i ddosau o wrthgeulyddion er mwyn sicrhau triniaeth ddiogel ac effeithiol.
Gwasanaeth cartrefi gofal	Y Gwasanaethau Fferyllol (Gwasanaethau Clinigol) (Cymru) 2022, Cyfarwyddyd 8 (2)(b)	Ydy Gwasanaeth Cymorth Cartrefi Gofal Lefel 1	Nod Gwasanaeth Cartrefi Gofal Fferylliaeth Gymunedol yw cefnogi cartrefi gofal drwy alluogi fferyllwyr y GIG i roi cyngor a chymorth proffesiynol i breswylwyr a staff. Mae'r gwasanaeth yn canolbwyntio ar hyrwyddo defnydd diogel, effeithiol a chost - effeithiol o feddyginiaethau ac offer, gan gefnogi archebu, gweinyddu, storio, trin a chadw cofnodion yn briodol o fewn lleoliad y cartref gofal.
Gwasanaeth Rheoli Clefydau Penodol	Y Gwasanaethau Fferyllol (Gwasanaethau Clinigol) (Cymru) 2022, Cyfarwyddyd 8 (2)(c)	Ydy Gwasanaeth Adolygu Anadlyddion	Bwriad gwasanaethau rheoli clefydau penodol yw galluogi fferyllwyr y GIG i gynghori ar driniaeth cleifion sydd â chyflyrau penodol, eu cefnogi a'u monitro, gan atgyfeirio cleifion at weithwyr gofal iechyd proffesiynol eraill lle bo'n briodol. Defnyddir y cyfarwyddyd hwn i gomisiynu'r gwasanaeth adolygu anadlyddion yn BIPAB i gefnogi cleifion sydd â chyflyrau anadlol trwy asesu techneg defnyddio anadlydd, optimeiddio'r defnydd o driniaeth a nodi pryd mae angen mewnbwn clinigol pellach.
Triniaeth Brys ar gyfer Pandemig a Gwasanaeth Cyflenwi Proffylacsis	Y Gwasanaethau Fferyllol (Gwasanaethau Clinigol) (Cymru) 2022, Cyfarwyddyd 8 (2)(d)	Na	Bwriad y Gwasanaeth Cyflenwi Triniaeth a Phrofylacsis Brys yn ystod Pandemig yw galluogi fferyllwyr y GIG i gyflenwi meddyginiaethau i gleifion o dan gyfarwyddyd neu brotocol Grŵp Cleifion awdurdodedig yn ystod digwyddiad neu pan rhagwelir y bydd pandemig. Mae'r gwasanaeth yn cefnogi mynediad amserol at driniaeth neu broffylacsis ac fe'i darperir am y cyfnod y cytunwyd arno rhwng y fferyllydd a'r Bwrdd Iechyd Lleol.
Gwasanaeth brechu brys mewn pandemig	Cyfarwyddiadau Y Gwasanaethau Fferyllol (Gwasanaethau Clinigol) (Cymru) 2022, Cyfarwyddyd 8 (2)(e)	Na	Bwriad y Gwasanaeth Brechu Brys mewn Pandemig yw galluogi timau fferyllol cymunedol i roi brechiadau i gleifion o dan gyfarwyddyd neu brotocol Grŵp Cleifion awdurdodedig yn ystod digwyddiad neu pan ragwelir y bydd pandemig. Mae'r gwasanaeth yn cefnogi mynediad amserol at frechiadau ac fe'i darperir am hyd y trefniant y cytunwyd arno gyda'r Bwrdd Iechyd Lleol.
Gwasanaeth cyflenwi bwyd heb glwten	Cyfarwyddiadau Y Gwasanaethau Fferyllol (Gwasanaethau Clinigol) (Cymru)	Na	Bwriad y Gwasanaeth Cyflenwi Bwyd Di-glwten yw galluogi fferyllfeydd cymunedol i gyflenwi bwydydd di-glwten i gleifion sydd eu hangen fel rhan o'u triniaeth ddeietegol barhaus heb orfod defnyddio presgripsiwn.

	2022, Cyfarwyddyd 8 (2)(f)		
Gwasanaeth dosbarthu gartref	Cyfarwyddiadau Y Gwasanaethau Fferyllol (Gwasanaethau Clinigol) (Cymru) 2022, Cyfarwyddyd 8 (2)(g)	Ie - Gwasanaeth Dosbarthu i Garchardai	Bwriad y Gwasanaeth Dosbarthu Cartref yw galluogi fferyllfeydd cymunedol i ddosbarthu meddyginiaethau ac offer amhenodol yn uniongyrchol i gartrefi cleifion, gan gefnogi mynediad at eitemau wedi'u rhagnodi lle nad yw'n bosibl eu casglu o'r fferyllfa.
Gwasanaeth mynediad at iaith*	Cyfarwyddiadau Y Gwasanaethau Fferyllol (Gwasanaethau Clinigol) (Cymru) 2022, Cyfarwyddyd 8 (2)(h)	Na (ond mae languageline ar gael ar gyfer cymorth cyfieithu yn ôl yr angen)	Bwriad y Gwasanaeth Mynediad i Iaith yw galluogi fferyllfeydd cymunedol i roi cyngor a chymorth i gleifion, naill ai ar lafar neu yn ysgrifenedig, mewn iaith y maent yn ei deall. Mae'r gwasanaeth yn cefnogi cleifion mewn perthynas â'u meddyginiaethau, eu hiechyd, a phroblemau iechyd cyffredinol perthnasol, ac mae’n cynnwys atgyfeirio at weithiwr gofal iechyd proffesiynol arall lle bo hynny'n briodol.
Gwasanaeth adolygu meddyginiaeth *	Cyfarwyddiadau Y Gwasanaethau Fferyllol (Gwasanaethau Clinigol) (Cymru) 2022, Cyfarwyddyd 8 (2)(i)	Na	Bwriad y Gwasanaeth Adolygu Meddyginiaethau yw galluogi fferyllfeydd cymunedol i adolygu meddyginiaethau claf gan ddefnyddio gwybodaeth glinigol berthnasol, gyda'r nod o asesu eu priodoldeb a'u heffeithiolrwydd parhaus. Mae'r gwasanaeth yn cefnogi cleifion drwy gyngor a thrafodaeth am eu meddyginiaethau, gan eu hannog i gymryd rhan mewn penderfyniadau am eu triniaeth, ac mae'n cynnwys atgyfeirio at weithiwr gofal iechyd proffesiynol arall lle bo'n briodol.
Asesu a Chydymffurfiaeth Meddyginiaethau Gwasanaeth Cymorth	Cyfarwyddiadau Y Gwasanaethau Fferyllol (Gwasanaethau Clinigol) (Cymru) 2022, Cyfarwyddyd 8 (2)(j)	Ydy Gwasanaeth siart MAR, Gwasanaeth Therapi Arsylwi'n Uniongyrchol	Bwriad y Gwasanaeth Cymorth Asesu a Chydymffurfiaeth Meddyginiaethau yw cefnogi cleifion agored i niwed a chleifion sydd ag anghenion dysgu ychwanegol drwy alluogi fferyllfeydd cymunedol i asesu eu gwybodaeth, eu defnydd a'u hymlyniad i feddyginiaethau rhagnodedig. Mae'r gwasanaeth yn darparu cyngor, cefnogaeth a chymorth ymarferol wedi'u teilwra i wella dealltwriaeth cleifion o'u meddyginiaethau a chefnogi defnydd diogel, effeithiol a phriodol, gan wneud cyfeiriadau at weithwyr gofal iechyd proffesiynol eraill lle bo hynny’n briodol.
Gwasanaeth Cyflenwi Nodwyddau a Chwistrellau	Cyfarwyddiadau Y Gwasanaethau Fferyllol (Gwasanaethau Clinigol) (Cymru) 2022, Cyfarwyddyd 8 (2)(k)	Ydy Gwasanaeth Nodwyddau a Chwistrellau	Bwriad y Gwasanaeth Cyflenwi Nodwyddau a Chwistrellau yw galluogi fferyllfeydd cymunedol i ddarparu offer chwistrellu di-haint a derbyn offer a ddefnyddiwyd yn ddiogel i gael ei waredu, gan gefnogi lleihau niwed i bobl sy'n defnyddio cyffuriau. O fewn Bwrdd Iechyd Prifysgol Aneurin Bevan, mae'r gwasanaeth yn gweithredu ar dair lefel: lefel cyflenwi yn unig; lefel sy'n darparu cyflenwad ochr yn ochr â chyngor a chymorth; a lefel uwch sy'n cynnig cyflenwad, cyngor a mynediad at naltrexone lle bo'n briodol. Mae atgyfeiriadau at weithwyr gofal iechyd proffesiynol eraill neu wasanaethau triniaeth arbenigol wedi'u cynnwys lle bo angen.

Argaeledd gwasanaeth cyffuriau arbenigol ar alw	Cyfarwyddiadau Y Gwasanaethau Fferyllol (Gwasanaethau Clinigol) (Cymru) 2022, Cyfarwyddyd 8 (2)(l)	Ydy Lefelau 1 a 2 y Gwasanaeth Meddyginiaetha u Brys.	Bwriad y Gwasanaeth Cyffuriau Arbenigol Ar Alw yw sicrhau bod gan gleifion a gweithwyr gofal iechyd proffesiynol fynediad prydlon at feddyginiaethau arbenigol drwy fferyllfa gymunedol, gan gefnogi triniaeth amserol a phriodol lle mae angen y meddyginiaethau hyn.
Gwasanaeth y tu allan i oriau	Cyfarwyddiadau Y Gwasanaethau Fferyllol (Gwasanaethau Clinigol) (Cymru) 2022, Cyfarwyddyd 8 (2)(m)	Ydy Rota, Gwasanaeth gofal lliniarol y tu allan i oriau gwaith	Bwriad y Gwasanaeth Allan o Oriau yw galluogi fferyllfeydd cymunedol i ddosbarthu meddyginiaethau ac offer yn ystod cyfnodau y tu allan i oriau , gan gefnogi mynediad amserol at eitemau hanfodol pan nad yw gwasanaethau fferyllfa arferol ar gael.
Gwasanaeth Cyfarwyddiadau Grŵp Cleifion*	Cyfarwyddiadau Y Gwasanaethau Fferyllol (Gwasanaethau Clinigol) (Cymru) 2022, Cyfarwyddyd 8 (2)(n)	Na	Bwriad y Gwasanaeth Cyfarwyddiadau Grŵp Cleifion yw galluogi fferyllfeydd cymunedol i gyflenwi neu roi meddyginiaethau presgripsiwn yn unig i gleifion yn unol â Chyfarwyddiadau Grŵp Cleifion cymeradwy, gan gefnogi mynediad amserol a phriodol at driniaeth.
Gwasanaeth cymorth rhagnodwr*	Cyfarwyddiadau Y Gwasanaethau Fferyllol (Gwasanaethau Clinigol) (Cymru) 2022, Cyfarwyddyd 8 (2)(o)	Na	Bwriad y Gwasanaeth Cymorth i Bresgripsiynwyr yw galluogi fferyllfeydd cymunedol i gefnogi gweithwyr gofal iechyd proffesiynol sy'n rhagnodi meddyginiaethau. Mae'r gwasanaeth yn canolbwyntio ar roi cyngor ar y defnydd o feddyginiaethau sy'n briodol yn glinigol ac yn gost - effeithiol, gan gefnogi glynu wrth bolisïau a chanllawiau rhagnodi, a chynorthwyo gyda'r broses o roi presgripsiynau amlroddadwy.
Gwasanaeth Ysgolion*	Cyfarwyddiadau Y Gwasanaethau Fferyllol (Gwasanaethau Clinigol) (Cymru) 2022, Cyfarwyddyd 8 (2)(p)	Na	Bwriad y Gwasanaeth Ysgolion yw galluogi fferyllfeydd cymunedol i roi cyngor a chymorth i blant a staff ysgolion mewn perthynas â defnyddio meddyginiaethau ac offer. Mae'r gwasanaeth yn hyrwyddo defnydd diogel, effeithiol a chost - effeithiol o feddyginiaethau mewn ysgolion, yn cefnogi gweinyddu, storio, trin a gwaredu priodol, ac yn sicrhau bod cofnodion cywir yn cael eu cadw er mwyn cynnal arfer diogel.
Gwasanaeth sgrinio	Cyfarwyddiadau Y Gwasanaethau Fferyllol (Gwasanaethau Clinigol) (Cymru) 2022, Cyfarwyddyd 8 (2)(q)	Ydy Y Gwasanaeth Feirysau a Gludir yn y Gwaed	Bwriad y Gwasanaeth Sgrinio yw galluogi fferyllfeydd cymunedol i nodi cleifion a allai fod mewn perygl o ddatblygu clefyd neu gyflwr penodol. Mae'r gwasanaeth yn cefnogi cleifion drwy roi cyngor ar brofion priodol, cynnal profion gyda chydsyniad lle bo angen, a chynnig cyngor dilynol ar ganlyniadau, gan gynnwys atgyfeirio at weithiwr gofal iechyd proffesiynol arall lle bo'n briodol.
Gwasanaeth rhoi'r gorau i smygu	Cyfarwyddiadau Y Gwasanaethau Fferyllol (Gwasanaethau Clinigol) (Cymru)	Ydy Gwasanaethau Helpa Fi i Stopio mewn fferyllfa	Bwriad y Gwasanaeth Rhoi’r Gorau i Ysmygu yw galluogi fferyllfeydd cymunedol i gefnogi pobl sy’n dymuno rhoi’r gorau i ysmygu drwy ddarparu mynediad at ffarmacotherapi a chyngor priodol. O fewn Bwrdd Iechyd Prifysgol Aneurin

	2022, Cyfarwyddyd 8 (2)(r)		Bevan, mae'r gwasanaeth yn gweithredu ar ddwy lefel: un yn canolbwyntio ar gyflenwi ffarmacotherapi rhoi'r gorau i ysmygu yn unig, ac ail yn darparu ffarmacotherapi a chefnogaeth ysgogol strwythuredig i helpu cleifion i roi'r gorau i ysmygu.
Gwasanaeth rhoi meddyginiaeth dan oruchwyliaeth	Cyfarwyddiadau Y Gwasanaethau Fferyllol (Gwasanaethau Clinigol) (Cymru) 2022, Cyfarwyddyd 8 (2)(au)	Ydy	Bwriad y Gwasanaeth Gweinyddu Dan Oruchwyliaeth yw galluogi fferyllfeydd cymunedol i oruchwylio gweinyddu meddyginiaethau rhagnodedig yn y fferyllfa, gan gefnogi defnydd diogel a phriodol a hybu cleifion i lynu wrth driniaeth lle bo angen.
Gwasanaeth rhagnodi	Cyfarwyddiadau Y Gwasanaethau Fferyllol (Gwasanaethau Clinigol) (Cymru) 2022, Cyfarwyddyd 8 (2)(t)	Na	Bwriad y Gwasanaeth Rhagnodi yw galluogi fferyllfeydd cymunedol i ddarparu gwasanaethau rhagnodi trwy ragnodwr annibynnol, naill ai'n uniongyrchol o fewn y fferyllfa neu trwy ragnodwr annibynnol cyflogedig neu ragnodwr sy’n cael eu penodi. Mae'r gwasanaeth yn cefnogi rhagnodi meddyginiaethau mewn amgylchiadau a bennir gan y Bwrdd Iechyd Lleol perthnasol, gan wella mynediad amserol at driniaeth briodol i gleifion.
Gwasanaeth casglu gwrthfeirol	Cyfarwyddiadau Y Gwasanaethau Fferyllol (Gwasanaethau Clinigol) (Cymru) 2022, Cyfarwyddyd 8 (2)(u)	Na	Bwriad y Gwasanaeth Casglu Gwrthfeirol yw galluogi fferyllfeydd cymunedol i gyflenwi meddyginiaethau gwrthfeirol i gleifion ar gyfer proffylacsis a thriniaeth, yn unol â rheoliad 247 o Reoliadau Meddyginiaethau Dynol. Mae'r gwasanaeth yn cefnogi mynediad amserol at feddyginiaethau os bydd pandemig, neu pan ragwelir y bydd pandemig yn digwydd.
Gwasanaeth lleihau gwastraff	Cyfarwyddiadau Y Gwasanaethau Fferyllol (Gwasanaethau Clinigol) (Cymru) 2022, Cyfarwyddyd 8 (2)(t) Cyfarwyddiadau Y Gwasanaethau Fferyllol (Gwasanaethau Clinigol) (Cymru) 2022, Cyfarwyddyd 8 (2)(u)	Ydy Gwasanaeth Lleihau Gwastraff	Bwriad y Gwasanaeth Lleihau Gwastraff yw galluogi fferyllfeydd cymunedol i nodi meddyginiaethau neu offer presgripsiwn nad oes eu hangen ar y claf mwyach pan fydd y feddyginiaeth dan sylw’n cael ei chyflenwi. Mae hyn yn cefnogi lleihau gwastraff diangen a hyrwyddo defnydd diogel ac effeithlon o adnoddau'r GIG.

Atodiad E - Telerau Gwasanaeth ar gyfer Contractwyr Cyfarpar sy’n Dosbarthu

Mae'n ofynnol i Gontractwyr Cyfarpar sy’n Dosbarthu (DACs) sydd wedi'u cynnwys ar rhestr fferyllol y Bwrdd Iechyd gydymffurfio â'r telerau gwasanaeth a nodir yn Atodalen 6 o Reoliadau'r GIG (Gwasanaethau Fferyllol) (Cymru) 2020 a'r Cyfarwyddiadau cysylltiedig.

Mae'r telerau gwasanaeth cenedlaethol perthnasol hyn yn diffinio cwmpas y gwasanaethau fferyllol y mae'n rhaid i DACs eu darparu. Fe'u crynhoir isod er gwybodaeth

Gwasanaethau fferyllol a ddarperir gan gontractwyr offer cyflenwi

Cyflenwi presgripsiynau

Mae’n rhaid i DACs roi presgripsiynau'r GIG ar gyfer cyfarpar o fewn cwmpas eu hymarfer, gan sicrhau bod gwiriadau cyfreithiol, clinigol a chywirdeb priodol yn cael eu cynnal. Rhaid i gontractwyr gynnal cofnodion addas a darparu gwybodaeth a chyngor perthnasol i gefnogi defnydd diogel ac effeithiol.

Dosbarthu Presgripsiynau Amlroddadwy

Rhaid i DACs reoli a dosbarthu presgripsiynau amlroddadwy y GIG ar gyfer offer mewn partneriaeth â chleifion a phresgripsiynwyr, gan sicrhau eu bod yn monitro angen parhaus yn briodol ac yn cyfathrebu ar faterion sydd o bwys clinigol.

Mesur a Ffitio

Pan fo’r cynnyrch sydd angen ei ddarparu yn offer o fath y mae angen i'r DAC ei fesur a'i ffitio, mae’n rhaid i'r DAC wneud yr holl drefniadau angenrheidiol i fesur y person a enwir ar y presgripsiwn a ffitio'r offer.

Gwasanaeth dosbarthu i’r cartref

Lle bo angen o dan y Rheoliadau, rhaid i DACs ddosbarthu cyfarpar penodol i’r cartref. Rhaid i'r ddarpariaeth fod yn amserol, yn ddisylw ac mae’n rhaid diogelu cyfrinachedd ac urddas y claf.

Cyflenwad Eitemau Atodol

Rhaid i DACs ddarparu eitemau atodol priodol (e.e. bagiau gwaredu a weips) mewn cysylltiad â chyfarar penodol er mwyn sicrhau y gellir eu defnyddio mewn modd diogel a hylan.

Cyngor Clinigol Arbenigol

mae’n rhaid i DACs sicrhau bod personél profiadol sydd wedi'u hyfforddi'n addas ar gael i roi cyngor arbenigol ynghylch yr offer a gyflenwir.

Y Gwasanaeth Adolygu Defnydd o Offer

Lle bo'n briodol gwneud hynny, rhaid i DACs gynnig gwasanaeth adolygu’r defnydd o offer i gleifion

Cyngor y Tu Allan i Oriau (Lle Darperir Llinell Gofal Ffôn)

Lle cynigir llinell gofal dros y ffôn, mae’n rhaid i gleifion allu cael cyngor y tu allan i oriau agor cytundebol, naill ai'n uniongyrchol neu drwy atgyfeiriad i GIG 111 Cymru.

Cyfeirio

Lle nad yw contractwr yn cyflenwi cyfarpar rhagnodedig, rhaid iddo naill ai drosglwyddo'r presgripsiwn gyda chydsyniad y claf neu ddarparu manylion contractwyr eraill sy'n gallu ei ddosbarthu.

Llywodraethu Clinigol

Mae'n ofynnol i gontractwyr cyfarpar sy’n dosbarthu gydymffurfio â'r fframwaith llywodraethu clinigol a nodir yn Rheoliadau 2020, gan gynnwys:

- Rhaglen cynnwys cleifion a'r cyhoedd
- Rheoli risg ac effeithiolrwydd clinigol;
- Llywodraethu Gwybodaeth:
- Safonau eiddo a staffio.

Perthynas â'r PNA

Mae'r PNA yn ystyried argaeledd a hygyrchedd y gwasanaethau hyn wrth asesu a yw anghenion y boblogaeth am wasanaethau fferyllol sy'n gysylltiedig â chyfarpar yn cael eu diwallu. Mae'r manylebau gwasanaeth manwl wedi'u gosod yn genedlaethol ac nid ydynt yn cael eu pennu'n lleol drwy'r PNA.

Atodiad F – Aelodaeth y grŵp llywio PNA

Rôl:	Sefydliad
Cyfarwyddwr Iechyd y Cyhoedd	Bwrdd Iechyd Prifysgol Aneurin Bevan
Cyfarwyddwr Adrannol Gofal Sylfaenol	Bwrdd Iechyd Prifysgol Aneurin Bevan
Pennaeth Gofal Sylfaenol	Bwrdd Iechyd Prifysgol Aneurin Bevan
Arweinydd Fferylliaeth Gymunedol	Bwrdd Iechyd Prifysgol Aneurin Bevan
Rheolwr Datblygu Gwasanaeth (Arweinydd Prosiect)	Bwrdd Iechyd Prifysgol Aneurin Bevan
Rheolwr Datblygu Gwasanaethau (Fferylliaeth Cymunedol)	Bwrdd Iechyd Prifysgol Aneurin Bevan
Cyfrifydd Cymorth Penderfyniadau	Bwrdd Iechyd Prifysgol Aneurin Bevan
Arweinydd Cyfathrebu	Bwrdd Iechyd Prifysgol Aneurin Bevan
Cynrychiolydd o'r Tîm Cymorth Busnes	Bwrdd Iechyd Prifysgol Aneurin Bevan
Rheolwr Contractau Cymru Gyfan	Partneriaeth Cydwasanaethau GIG Cymru
Rheolwr Cymorth Contractau	Partneriaeth Cydwasanaethau GIG Cymru
Cynrychiolydd Fferylliaeth Gymunedol Cymru	Fferylliaeth Gymunedol Cymru
Cynrychiolydd Pwyllgor Meddygol Lleol Gwent	Pwyllgor Meddygol Lleol Gwent
Cynrychiolydd Llais Gwent	Llais Cymru

Atodiad G - Holiadur Cleifion a’r Cyhoedd

Bwrdd Iechyd Prifysgol Aneurin Bevan - Asesiad o Anghenion Fferyllol - Arolwg Cleifion

Mae'n ofynnol i Fwrdd Iechyd Prifysgol Aneurin Bevan gynnal 'Asesiad o Anghenion Fferyllol' bob pum mlynedd, ac rydym yn eich gwahodd i ddweud wrthym am y gwasanaethau fferyllol yn eich ardal chi. Mae eich barn yn bwysig i ni, felly byddem yn ddiolchgar pe byddech yn cymryd ychydig funudau i lenwi'r holiadur hwn. Rhan o'r 'Asesiad Anghenion Fferyllol' yw adolygu pa wasanaethau sy'n cael eu darparu ar hyn o bryd gan fferyllfeydd, ble a phryd, ac a ydynt yn diwallu anghenion pobl. Byddwn hefyd yn edrych ar y gwasanaeth cyflenwi y mae rhai practisau meddygon teulu yn ei ddarparu mewn ardaloedd gwledig – mae'r gwasanaeth hwn yn caniatáu i feddygon teulu ddarparu meddyginiaethau ar bresgripsiwn i bobl yn hytrach na rhoi presgripsiwn iddynt y mae angen iddynt ei roi i’r fferyllfa.

Bydd eich atebion i'r cwestiynau canlynol yn ein helpu i nodi a oes unrhyw fylchau yn y gwasanaeth, er enghraifft a oes angen fferyllfa mewn ardal benodol, neu a oes angen i fwy o fferyllfeydd ddarparu gwasanaeth penodol.
Mae'r holiadur yn ddienw ac ni fydd unrhyw wybodaeth y byddwch yn ei rhoi yn cael ei chysylltu â chi. Gan mai holiadur dienw yw hwn, peidiwch â chynnwys unrhyw wybodaeth a fyddai'n ein galluogi i’ch adnabod chi neu unrhyw unigolyn arall yn eich ymatebion i'r cwestiynau. Bydd unrhyw ddata personol y byddwch yn ei darparu yn cael ei chadw yn unol â'n polisi preifatrwydd; https://abuhb.nhs.wales/about-us/information-governance/
Os hoffech ragor o wybodaeth am yr holiadur neu os oes gennych gwestiynau ar sut i lenwi'r holiadur, cysylltwch â abb.primarycaredepartment@wales.nhs.uk gyda "holiadur PNA" fel pwnc neu ffoniwch 01495 241260.

Wrth gyflwyno'r ffurflen hon, rwy'n cydnabod ac yn rhoi caniatâd penodol i Fwrdd Iechyd Prifysgol Aneurin Bevan ddefnyddio fy nata personol, gan gynnwys **data cydraddoldeb sensitif** (e.e. cyfeiriadedd rhywiol/ailbennu rhyw) yr wyf wedi’i ddarparu at ddibenion monitro ac adrodd yn gyfreithlon er mwyn cydymffurfio â deddfwriaeth cydraddoldeb.

Adran 1

1 Tri neu bedwar digid cyntaf eich cod post-e.e. NP4 neu NP23

2 Mae rhai pobl yn cael eu meddyginiaethau i gyd neu'r rhan fwyaf o'u meddyginiaethau yn eu practis meddyg teulu ac nid ydynt yn cael presgripsiwn i'w gyflwyno i'r Fferyllfa. A yw hyn yn berthnasol i chi?

Ydy

Nac ydy

Ddim yn Gwybod

3 Pam ydych chi'n ymweld â fferyllfa fel arfer? Dewiswch bob un sy'n berthnasol.

I gasglu fy meddyginiaeth ar bresgripsiwn

I gasglu meddyginiaeth ar bresgripsiwn rhywun arall

Mae rhywun arall yn casglu fy meddyginiaeth ar bresgripsiwn

I brynu meddyginiaethau i mi fy hun

I brynu meddyginiaethau i rhywun arall

I gael cyngor i mi fy hun

I gael cyngor ar gyfer rhywun arall

Nid wyf yn ymweld â fferyllfa gymunedol gan fod fy meddyginiaethau yn cael eu dosbarthu i mi gartref

Arall- Nodwch yn y blwch isod

4 Cwestiwn 3 – Arall

5 Ar gyfartaledd, pa mor aml ydych chi'n defnyddio'r fferyllfa?

Bob dydd

Bob wythnos

Bob pythefnos

Bob Mis

Bob 3 mis.

Bob 6 mis.

Blynyddol

Byth

Arall

6 Pa amser yw’r amser gorau i chi ddefnyddio fferyllfa?

8am -12pm

12 hanner dydd – 3pm

3pm - 6pm

6pm – 8pm

Arall

Nid oes ots gen i

7 Pa ddiwrnod yw’r diwrnod gorau i chi ddefnyddio fferyllfa?

Dydd Llun

Dydd Mawrth

Dydd Mercher

Dydd Iau

Dydd Gwener

Dydd Sadwrn

Dydd Sul

Dyddiau'r wythnos yn gyffredinol

Penwythnosau yn gyffredinol

Nid oes ots gen i

8 Os bu amser yn ddiweddar pan nad oedd modd i chi defnyddio'ch fferyllfa arferol, beth wnaethoch chi? Dewiswch bob un sy'n berthnasol.

Es i i fferyllfa arall

Arhosais nes bod fy fferyllfa ar agor

Es at fy meddyg teulu

Es i'r ysbyty

Fe wnes i ffonio GIG 111

Arall

9 Cwestiwn 8 – Arall

10 A allech chi ddweud wrthym, os gwelwch yn dda, a ydych chi'n

Defnyddio’r un fferyllfa bob amser

Defnyddio gwahanol fferyllfeydd ond mae'n well gen i ymweld ag un gan amlaf

Defnyddio gwahanol fferyllfeydd bob amser

Anaml y byddaf yn defnyddio fferyllfa

Nid wyf byth yn defnyddio fferyllfa

11 A allech chi ddweud wrthym pam eich bod yn defnyddio fferyllfa benodol? Dewiswch bob un sy'n berthnasol.

Mae’n agos at gartref

Mae’n agos at y gwaith

Mae’n agos at fy mhractis meddyg teulu

Mae’n agos at ysgol neu feithrinfa’r plant

Mae lleoliad y fferyllfa yn haws i'w gyrraedd

Mae'n hawdd parcio yn y fferyllfa

Rwy'n ymddiried yn y staff sy'n gweithio yn y fferyllfa

Mae'r staff yn fy adnabod ac yn gofalu amdanaf

Nid yw'r staff yn fy adnabod

Rwyf wedi defnyddio'r fferyllfa hon erioed

Mae'r gwasanaeth yn gyflym

Fel arfer mae ganddyn nhw'r hyn sydd ei angen arnaf mewn stoc

Mae gan y fferyllfa oriau agor da

Mae'r fferyllfa yn casglu fy mhrisgripsiwn ac yn dosbarthu fy meddyginiaethau

Mae'r fferyllfa yn darparu cyngor a gwybodaeth dda

Mae'r gwasanaeth cwsmeriaid yn wych

Mae'n hygyrch iawn h.y. addas i gadeiriau olwyn/bygi babi

Arall- Nodwch yn y blwch isod

12 Cwestiwn un 11 – Arall

13 A oes fferyllfa fwy cyfleus a / neu agosach nad ydych chi'n ei defnyddio

Oes

Nac oes

Ddim yn gwybod

14 Os ydych wedi ateb ie i gwestiwn 13, a allech chi ddweud wrthym pam nad ydych chi'n defnyddio'r fferyllfa honno? Dewiswch bob un sy'n berthnasol.

Nid yw'n hawdd parcio yn y fferyllfa

Rwyf wedi cael profiad gwael yn y gorffennol

Mae'r gwasanaeth yn rhy araf

Mae'r staff bob amser yn newid

Nid yw'r staff yn fy adnabod

Nid oes ganddyn nhw'r hyn sydd ei angen arnaf mewn stoc

Nid yw'r fferyllfa yn darparu meddyginiaethau

Nid oes digon o breifatrwydd

Nid yw ar agor pan fydd ei angen arnaf

Nid yw'n hawdd i’w defnyddio gyda chadeiriau olwyn / bygi babi

Arall-Nodwch yn y blwch isod

15 Cwestiwn un 14 – Arall

16 Os ydych chi'n mynd i'r fferyllfa sut ydych chi'n cyrraedd yno fel arfer

Cerdded

Bws

Car

Beic

Tacsi

Arall

17 Pa mor hir mae'n ei gymryd i chi gyrraedd y fferyllfa fel arfer?

Llai na 5 munud

Rhwng 5 munud a 15 munud

20 munud

Mwy nag 20 munud

18 Hoffem wybod sut yr ydych chi'n dod o hyd i wybodaeth am fferyllfa megis oriau agor neu'r gwasanaeth sy'n cael ei gynnig. Dewiswch bob un sy'n berthnasol.

Eu ffonio

Ffonio GIG 111 Cymru

Chwilio ar y we

Gofyn i ffrind

Galw heibio a gofyn iddyn nhw

Edrych yn ffenestr y fferyllfa neu edrych ar y poster yn y fferyllfa

Darllen y papur newydd lleol

Mynd ar wefan y fferyllfa

Gofyn am y daflen y fferyllfa

Arall- nodwch yn y blwch isod os gwelwch yn dda

19 Cwestiwn 18 – Arall

20 Ydych chi'n teimlo eich bod yn gallu siarad am rhywbeth preifat/sensitif gyda fferyllydd?

Ydw

Nac ydw

Efallai

Erioed wedi bod angen gwneud hyn

21 Ydych chi'n gwybod y gallech gael mynediad at y gwasanaethau canlynol o fferyllfeydd fel rhan o'r GIG? Dewiswch y rhai yr ydych chi'n gwybod amdanynt eisoes.

Gwasanaeth Brechlyn y Ffliw y GIG (i'r rhai sydd yn un o'r grwpiau risg)

Gwasanaeth Adolygu Meddyginiaethau Rhyddhau o’r Ysbyty y GIG – mae'r gwasanaeth hwn ar gyfer pobl y mae eu meddyginiaethau wedi newid yn ystod arhosiad yn yr ysbyty, i'w helpu i ddeall y newidiadau sydd wedi'u gwneud ac i wneud yn siŵr bod presgripsiynau yn y dyfodol ar gyfer y meddyginiaethau cywir.

Gwasanaeth Atal Cenhedlu'r GIG

Gwasanaeth Rhoi’r Gorau i Ysmygu’r GIG - Helpa Fi i Stopio

Gwasanaeth Anhwylderau Cyffredin y GIG – gall fferyllwyr roi cyngor a thriniaeth am ddim i chi ar gyfer mân salwch ac anhwylderau cyffredin fel nad oes angen i chi weld meddyg teulu. Mae hyn hefyd yn cynnwys gwasanaethau dolur gwddf a haint y llwybr wrinol

Cyflenwad o feddyginiaethau brys y GIG – mewn rhai amgylchiadau efallai y bydd fferyllydd yn gallu rhoi rhai o'ch meddyginiaethau i chi os ydych wedi rhedeg allan ac nad oes gennych bresgripsiwn.

Gwasanaeth Presgripsiynu Annibynnol (IP) Fferylliaeth y GIG - Gall fferyllydd sydd â chymhwyster IP asesu, diagnosio a rhagnodi meddyginiaeth ar gyfer cyflyrau penodol heb yr angen am apwyntiad meddyg teulu

22 A oes unrhyw beth arall yr hoffech ei ddweud wrthym am wasanaethau fferylliaeth lleol

Adran 2

Y Ddeddf Cydraddoldeb

Monitro’r Ddeddf Cydraddoldeb- Er mwyn monitro effeithiolrwydd ein Polisi Cydraddoldeb a'n harferion, ac er mwyn sicrhau bod ein gwasanaethau'n cael eu darparu mewn ffordd sy'n deg i bawb ac yn rhydd o ragfarn, byddem yn gwerthfawrogi eich cydweithrediad wrth ddarparu, ar sail gwbl wirfoddol, y wybodaeth y gofynnir amdani isod. Mae'r wybodaeth yn gyfrinachol ac yn ddienw, a bydd yn cael ei defnyddio at ddibenion monitro ystadegol ac i wella ein gwasanaethau yn unig. Bydd yn cael ei gwahanu oddi wrth unrhyw ohebiaeth arall a dderbynnir gennych a bydd yn cael ei dinistrio'n ddiogel ar ôl i ni gofnodi’r wybodaeth.

23 Mae cwblhau'r adran hon yn ddewisol. Cadarnhewch sut yr hoffech fwrw ymlaen drwy ddewis un o'r opsiynau isod

Nid wyf am gwblhau'r adran hon

Hoffwn gwblhau'r adran hon

24 Beth yw eich oedran - Nodwch eich oedran

25 Beth yw eich rhyw?

Gwryw

Benyw

Anneuaidd

Mae'n well gen i beidio â dweud

26 Beth yw eich grwp ethnig?

Gwyn

Prydeinig

Saesneg

Gogledd Iwerddon

Albanaidd

Cymraeg

Gwyddelig

Sipsi

Teithiwr

Arall

Du/Du Prydeinig

Caribïaidd

Affricanaidd

Unrhyw gefndir Du arall

Asiaidd / Asiaidd Prydeinig

Indiaidd

Bangladeshaidd

Pacistanaidd

Tseiniaidd

Asiaidd arall

Cymysg/ Prydeinig Cymysg

Gwyn/Du Caribïaidd

Gwyn/Du Affricanaidd

Gwyn/Asiaidd

Unrhyw gefndir Cymysg arall

Arall/Arall Prydeinig

Arabaidd

Arall

Mae'n well gen i beidio â dweud

27 Beth yw eich cyfeiriadedd rhywiol?

Heterorywiol /Syth

Dyn hoyw

Menyw Hoyw/Lesbiaidd

Deurywiol

Arall

Mae'n well gen i beidio â dweud

28 Beth yw eich crefydd neu'ch cred?

Anffyddiwr

Cristion (pob enwad)

Bwdhaidd

Hindw

Mwslemaidd

Sikh

Iddewig

Mae'n well gen i beidio â dweud

Arall

29 A oes gennych salwch neu anabledd hirdymor

Oes

Nac oes

Mae'n well gen i beidio â dweud

30 Oes gennych chi unrhyw gyfrifoldebau gofalu? (e.e., ar gyfer plant, pobl hŷn, neu rhywun sydd â salwch neu anableddau hirdymor)

Oes

Nac oes

Mae'n well gen i beidio â dweud

31 Hunaniaeth Rhywedd: A yw eich hunaniaeth rhywedd wedi newid o'r hyn a neilltuwyd ar eich genedigaeth?

Ydy

Nac ydy

Mae'n well gen i beidio â dweud

Atodiad H – Canlyniadau Llawn – Holiadur Ymgysylltiad â Chleifion a'r Cyhoedd

1 Tri neu bedwar digid cyntaf eich cod post-e.e. NP4 neu NP23

NP26	322
NP16	130
NP11	85
NP4	70
NP44	56
NP19	54
NP20	48
NP23	46
CF83	39
NP10	39
NP22	36
NP7	35
NP12	32
NP13	19
NP18	17
CF82	14
NP25	13
NP15	11
CF81	4
CF8	3
NP24	3

CF46	2
CF3	1
GL14	1
GL15	1
NP48	1
NP6	1
NP8	1
Fformat cod post annilys / anghywir	18

2 Mae rhai pobl yn cael eu meddyginiaethau i gyd neu'r rhan fwyaf o'u meddyginiaethau yn eu practis meddyg teulu ac nid ydynt yn cael presgripsiwn i'w gyflwyno i'r Fferyllfa. A yw hyn yn berthnasol i chi?

Ydy	355
Nac ydy	708
Dwi ddim yn Gwybod	39

3 Pam ydych chi'n ymweld â fferyllfa fel arfer? Dewiswch bob un sy'n berthnasol.

I gasglu fy meddyginiaeth ar bresgripsiwn	982
I gasglu meddyginiaeth ar bresgripsiwn rhywun arall	588
Mae rhywun arall yn casglu fy meddyginiaeth ar bresgripsiwn	96
I brynu meddyginiaethau i mi fy hun	437
I brynu meddyginiaethau i rhywun arall	242
I gael cyngor i mi fy hun	396

I gael cyngor ar gyfer rhywun arall	151
Nid wyf yn ymweld â fferyllfa gymunedol gan fod fy meddyginiaethau yn cael eu dosbarthu i mi gartref	15
Arall	30

4 Cwestiwn 3-Arall

‘My medications are dispensed into a dosset box for me monthly and delivered to my home address'
‘To enquire why my meds\are late. as its impossible to get through on the phone.'
‘I email Pharmacy when required, just for current medication, who then deliver and collect from my GP surgery.'
‘Someone else will usually collect my medication for me.'
‘If my GP doesn't have my prescribed medicine in stock or it's for something they don't dispense.'
‘To collect my medication that I pay for to be delivered as they never deliver in time.'
‘Our pharmacy has a robox for 24 hour pick up'
‘Errors on issue of prescription'
‘Vaccination'
‘Pharmacy as they always space you don’t get your medications till three days later'
‘My GP is a £5 taxi ride away'
‘And collect husbands'
‘To buy multi-vitamin tablets and first aid equipment such as plasters and antiseptic cream.'

‘Different stuff'
‘My husband collects my script to give to Pharmacy. Then Pharmacy delivers when ready'
‘To go to work [Name removed] pharmacy Newport'
‘The GP sends the prescription to pharmacy'
‘Minor ailments service'
‘Flu jab'
‘I wish there were pharmacies in one or more of the local supermarkets'
‘I buy my haircare stuff, nails, and non-prescription medicines from our local chemist'
‘I have also used the service for emergency contraception once.'
‘My Kidney Transplant immuno suppressants are only issues by UHW'
‘Common ailment scheme'
‘To purchase first aid and other supplies.'
‘To drop off additional hospital-prescribed prescriptions'
‘[Name removed] pharmacy staff are very rude and unhelpful.'
‘Mine and husband'
‘To get vaccinated. '
‘Get a flu jab'
‘To have an appointment with the Pharmacist (Prescriber), for the Minor ailments scheme and for Vaccinations.'
‘To purchase sunglasses'
‘Flu jabs'

‘Have available vaccinations there Take family member for vaccinations there (good access, pleasant and efficient'
‘Have had vaccinations at the Pharmacy and medicine reviews with the Pharmacist.'
‘Used the common ailments service and stop smoking service'
‘Advice'
‘To confirm diagnoses of common ailments.'
‘Medication'
‘Sometimes to buy med'
‘Flu jab'
‘We have an awesome Pharmacist [Name removed] and he is second to none. We are so lucky to have a knowledgeable Pharmacist in our area who takes the time. You need to clone him so everyone can share. thank you [Name removed] Pharmacy'
‘Visit on behalf of a residential home as they dispense the medication for the homes residents'

5 Ar gyfartaledd, pa mor aml ydych chi'n defnyddio'r fferyllfa?

Bob dydd	5
Bob wythnos	78
Bob pythefnos	132

Bob Mis	724
Bob 3 mis	68
Bob 6 mis	24
Blynyddol	14
Byth	1
Arall	54

6 Pa amser yw’r amser gorau i chi ddefnyddio fferyllfa?

12 hanner dydd – 3pm	121
3 pm - 6 pm	220
6 pm - 8 pm	175
8am -12 noon	198
Nid oes ots gen i	376
Arall	12

7 Pa ddiwrnod yw’r diwrnod gorau i chi ddefnyddio fferyllfa?

Dydd Llun	15
Dydd Mawrth	13
Dydd Mercher	18
Dydd Iau	14
Dydd Gwener	26
Dydd Sadwrn	95

Dydd Sul	3
Dyddiau'r wythnos yn gyffredinol	243
Penwythnosau yn gyffredinol	200
Nid oes ots gen i	475

8 Os bu amser yn ddiweddar pan nad oedd modd i chi defnyddio'ch fferyllfa arferol, beth wnaethoch chi? Dewiswch bob un sy'n berthnasol.

Es i i fferyllfa arall	590
Arhosais nes bod fy fferyllfa ar agor	455
Es at fy meddyg teulu	38
Es i'r ysbyty	11
Fe wnes i ffonio GIG 111	23
Arall	86

9 Cwestiwn 8- Arall

'Ddim yn berthnasol' a 'nid yw hyn wedi digwydd i mi' oedd yr ymatebion mwyaf cyffredin i'r cwestiwn hwn, mae'r ymatebion eraill wedi'u nodi isod;

'They have a break and no one covers'
'Had to go without medication'
'Have to ring around to find one and then try and get there! Extremely inconvenient'
'Went without medication as GP send direct at times to chemist'
'Went without'
'Tried the supermarket'

‘Went without treatment’
‘Planned what I needed and went at an appropriate time’
‘I recently had to do a tour of about 3/4 pharmacies to get the Prescription I needed. And still didn’t get it for another 2 days after it was prescribed as there seemed to be a lot of confusion / knowledge around what I was prescribed and whether it as supplied. (Ear infection)’
‘Didn't collect my prescription as it wasn't ready when it should have been and I couldn't make time during work hours to collect.’
‘Had to arrange time off work to collect during work time’
‘I am considering another pharmacy’
‘Had to get time off work’
‘I had to get my elderly parents to collect their prescription’
‘I have no choice due to electronic prescriptions’
‘Used private healthcare’
‘Use Google to find any pharmacy within in 10-mile radius that was open on a Sunday’
Didn’t have meds in stock, huge queue and could not wait
‘Went to GP to see where else to take my prescription’
‘Told by my pharmacy that I needed to go to a prescribing pharmacy for Beconase’
‘I had to get another prescription as NHS Wales app did not show my medication’
‘I was given a new prescription but the dosage was different and was suggested I seen my GP to amend. Surgery suggested I contact all surgeries. Had confidence in my pharmacy but receptionist reluctantly rang another pharmacy. Tried pharmacy on route, agreed’
I use the Robot collection at [Name removed]
‘Went without my medication over the weekend’

[Name removed] refused to order a new insulin for me. Had to go back forwards between the doctors and chemist in the end they ordered it for me. They were very unhelpful to my wife as I was home ill in bed’
‘I was told by [Name removed] pharmacies that they were unable to provide my prescribed medication (Omacor). Nor were they likely to do so in future. I had to arrange for the GP to provide a paper prescription to take to a pharmacy in Chepstow 6 miles away. This normally required 2 trips due to the large quantities needed to be made up’
‘Depends on the situation-urgent/non-urgent’
‘Twice recently I have seen a doctor on a Friday and have had to go back on a Saturday morning to pick up medication as wasn’t available on the Friday. Including antibiotics’
‘I had to telephone a number of Pharmacies (some did not answer) to find someone who stocked a medicine that had been recommended by Velindre. Ended up driving to Newport’
‘Travelled to Bristol to be able to get the medication needed as not one pharmacy up to Cardiff had what I needed and paid for my script’
‘Pharmacy always had queues, for an hour sometimes so swapped to another’
‘Used the medicines helpline on 111 and got my forgotten meds (was on holiday in North Wales - excellent service.’
‘I would like to wait until a Saturday because of the hours i work through the week. By the time i head home the Pharmacy is usually closed.’
‘I am considering a different pharmacy’
‘Changed my pharmacy due to poor service’
‘I wanted something for a sore throat so went to the supermarket’
‘Phoned pharmacies to find which had the prescribed items’

10 A allech chi ddweud wrthym, os gwelwch yn dda, a ydych chi'n:

Defnyddio’r un fferyllfa bob amser	748
Defnyddio gwahanol fferyllfeydd bob amser	15
Anaml y byddaf yn defnyddio fferyllfa	19
Defnyddio gwahanol fferyllfeydd ond mae'n well gen i ymweld ag un gan amlaf	320

11 A allech chi ddweud wrthym pam eich bod yn defnyddio fferyllfa benodol? Dewiswch bob un sy'n berthnasol.

Mae’n agos at gartref	744
Mae’n agos at fy mhractis meddyg teulu	426
Mae lleoliad y fferyllfa yn haws i'w gyrraedd	364
Mae'r gwasanaeth cwsmeriaid yn wych	354
Rwy'n ymddiried yn y staff sy'n gweithio yn y fferyllfa	345
Rwyf wedi defnyddio'r fferyllfa hon erioed	329
Fel arfer mae ganddyn nhw'r hyn sydd ei angen arnaf mewn stoc	323
Mae'n hawdd parcio yn y fferyllfa	257
Mae'r fferyllfa yn darparu cyngor a gwybodaeth dda	257
Mae'r staff yn fy adnabod ac yn gofalu amdanaf	254
Mae'r gwasanaeth yn gyflym	223
Mae gan y fferyllfa oriau agor da	222
Arall	98
Mae’n agos at y gwaith	92

Mae'r fferyllfa yn casglu fy mhrisgripsiwn ac yn dosbarthu fy meddyginiaethau	55
Mae'n hygyrch iawn h.y. addas i gadeiriau olwyn/bygi babi	50
Mae’n agos at ysgol neu feithrinfa’r plant	35
Nid yw'r staff yn fy adnabod	18

12 Cwestiwn 11- Arall

"They deliver "
"[Name removed] Pharmacy collects my prescription from my GP surgery and then delivers it to my home address."
"Only pharmacy that could deliver when I had an accident and was housebound for 4 months, I have carried on using them "
"Friendly staff that go out of their way to help."
"I collect my meds from the GP dispensary"
"I can go in with a prescription and the medicine is dispensed while you wait. My local pharmacists does not offer this service."
"GP send it there whether I want that or not"
"The pharmacy answers the phone when I request a repeat prescription "
"Dr Surgery send electronic batches to this pharmacy "
"I work away a lot so it's easier for my mother to pick up my prescription from there. She picks hers up from there too."
"My prescription is sent electronically from my GP surgery to this pharmacy"
"GP sends them there. "
"They collect my prescription but I get from pharmacy "

"In the GP surgery"
"I can collect my prescription from the [Name removed] robot"
"Service is good"
"The pharmacy collects my prescription and I pick the medicines from the pharmacy."
"Dispensing GP practice"
"The pharmacy advice is fab"
"Very helpful & obliging."
"The customer service is excellent and they provide a vending machine collection service which sends a text when collection is due. This means prescription can be collected out of hours. This service is leading practice."
"Online scheduled ordering via app"
"The pharmacy is in my surgery and my prescriptions go there automatically"
"Excellent "
"They treat you with respect and not as a commodity "
"Free px in Wales"
"Don’t have a particular pharmacy, where ever I am and in need just find one"
"The pharmacy collects my prescription and I pick it up from them"
"The pharmacy collects my prescription from the surgery."
"There is a problem with this tick box section q12 you need to pick other before you can progress to the next page"
"Go sends prescription direct to pharmacy for me to collect. "
"Force of habit."

"They send me a text to say my prescription is ready to collect - no wasted journeys!"
"N/A this question need to be completed to move on"
"The one my prescriptions are sent to."
"Adhoc basis - depends if I need something and where I am when I need it "
"Only one pharmacy open 7 days a week in Cwmbran "
"Repeat prescriptions from my GP go here."
"They have a 24/7 dispensing machine "
"It's the location where my GP sends the prescriptions"
"It is the pharmacy used by my GP practice to send prescriptions to."
"That’s where my prescription is sent"
"My pharmacy collect my prescription from my GP surgery and notify me when it is ready for collection."
"They collect prescriptions from GP"
"No particular reason"
"My GP prescriptions are sent there automatically "
"Easier to get too"
"They collect prescription from GP, but don’t deliver"
"Our previous pharmacy closed down with little warning."
"Not many of the pharmacies in Newport who are on the palliative list always have essential and routine palliative meds in stock. You quickly become reliant on the same pharmacy but then so is everyone else for the same reason"
"I use the local pharmacy to collect prescriptions, but for advice or anything else I will go anywhere else while I am in Bristol or Newport as

I have experienced long queues, horrible customer service and terrible lack of choice at both pharmacies in [town]"
"I use the NHS app and it doesn’t allow you to change the pharmacy any more when you request a repeat prescription."
"Weekend opening hours"
"They have the prescription items I require. Other pharmacies no longer stock much."
"I like to support local, independent businesses "
"Other things I need also available "
"It’s where I’ve always been registered"
"My GP only deals with [name removed] in [town] "
"The doctor sends my prescriptions to one pharmacy for me to collect"
"Very professional"
"I can walk to it and avoid using car"
"I have always used [name removed] Pharmacy in [town], [name removed] is absolutely excellent and a really helpful person. I feel like he would go out of his way to help people, and for this reason I support his pharmacy. During the first covid lockdown, he personally stood outside his pharmacy, waiting to help people and I will not forget that."
"I like all the other bits they sell there also. "
"Surgeries nominated pharmacy "
"They have an automated robot dispenser, which is amazing for being able to collect my prescribed items outside of opening hours and without having to queue."
"My GP sends my prescriptions there; I have no choice"
"Keeps informed of supply difficulties with certain medications"
"Text me when prescription is ready to collect"

"I usually use the pharmacy at my doctor’s surgery as I live 7 miles from the town, but if not I go to another pharmacy in the town "
"My pharmacy has a robotic collection device to pick up my meds when the pharmacy is closed "
"I can never get the brand of medication I need so need to take a couple of hours off work every 2 months to ring round until I find a pharmacy that has my medication"
"They are able to get medications made up that other ‘chain’ pharmacies can’t and they can try multiple suppliers when items are out of stock because they are independent and not tied to limited suppliers."
"It has an outside dispensing service that can be accessed day or night "
"It’s the only chemist in my town"
"They allow my well-behaved dog in. "
"Opening hours are currently reasonable I can easily collect my prescriptions at weekends without too much disruption "
"In same building as drs "
"My pharmacy has a 24hr vending machine to collect prescriptions which I use when given a code via text. This means I am able to sometimes collect prescriptions out of hours "
"The doctor sends it there I don't have much choice "
"My pharmacy is open on Saturday morning"
"Common ailment scheme"
"The one closest to surgery was awful but changed to much better organised and friendly "
"An agreement with this pharmacy to provide a specific brand of medication with the GP (Teva 100mg Levothyroxine) if I wasn’t bound to [name removed] I would change as despite doing this for 5 years, they get it wrong every month, despite teva on their screens and script. Service is slow, and queues are a nightmare "

"The pharmacy delivers meds if needed and is remarkably more efficient, respectful and customer friendly than the one we used before [name removed]. Parking at [town] square is a nightmare"
"I have to catch a bus to the pharmacy [name removed] as my GP Practice can't /won't send my prescription to one that is just a few hundred yards (2 mins walk) from my front door in [town]. This is utterly ridiculous...that I can't nominate my local village pharmacy. And worse, [name removed] is only open on weekdays whilst [name removed] is also open on Saturdays "
"I get great advice"
"They have a robot collection so I can use this when the pharmacy is shut to collect a prescription "
"Collection for person who has there prescription sent here "
"Recently changed Chemists, because the staff in our usual place were rude!"
"They support our care home well so are our allocated pharmacy "
"I have experienced poor quality of service on multiple occasions in the pharmacy closest to my home, so have opted to use this pharmacy instead, whose customer service and knowledge is impeccable!"
"Prescriptions on repeat for all my family members sent to this pharmacy (occasionally use different one if not for picking up prescriptions or if I've been back to surgery to get physical paper prescription because they can't get item(s)."
"The pharmacy collects my prescription from the GP and I collect from the pharmacy"
"Good advice and very helpful if issues with medication / side effects"

13 A oes fferyllfa fwy cyfleus a / neu agosach nad ydych chi'n ei defnyddio?

Oes	316

Nac oes	752
Dwi ddim yn gwybod	34

14 Os ydych wedi ateb ie i gwestiwn 13, a allech chi ddweud wrthym pam nad ydych chi'n defnyddio'r fferyllfa honno? Dewiswch bob un sy'n berthnasol;

Mae'r gwasanaeth yn rhy araf	133
Nid oes ganddyn nhw'r hyn sydd ei angen arnaf mewn stoc	102
Nid yw'n hawdd parcio yn y fferyllfa	95
Rwyf wedi cael profiad gwael yn y gorffennol	94
Arall-Nodwch yn y blwch isod	94
Nid yw ar agor pan fydd ei angen arnaf	66
Nid oes digon o breifatrwydd	44
Mae'r staff bob amser yn newid	43
Nid yw'r staff yn fy adnabod	41
Nid yw'r fferyllfa yn dosbarthu meddyginiaethau	8
Nid yw'n hawdd i’w defnyddio gyda chadeiriau olwyn / bygi babi	5

15 Cwestiwn 14-Arall

"Stated they cannot get the repeat medication that I require every month."
"If you have a one-off prescription you have to hand it in and return hours later or the following day before you can collect your item. A regular prescription that they collect from the doctors on your behalf can have up

to a 10-day waiting time to collect. If they are short staffed, they will just close for the day without notice"
"Queues to long and they do not answer the phone. "
"The pharmacist was rude, misogynistic, culturally paternalistic and didn't give me the meds for my eye infection. Told me to go to the doctors for it. I know I don't need to ask the doctors for that so just went to my normal pharmacy who saw me and helped me with no argument. The pharmacist at the other one closer is very grumpy "
"Always very, very busy"
"They don't offer text collection from vending machine out of hours"
"I don't know if they have the app for online ordering"
"In England- would need to pay for px - and 1 assistant the oldest one is really miserable "
"Prefer the independent "
"It's on the front line in [town] which makes me nervous "
"I like to walk into town to pick up medicine, and have a wander after "
"No other pharmacy close to home."
"My GP practice doesn't deal with them!"
"Digital prescriptions are not sent there"
"My GP, decided where to send my prescriptions, no choice. "
"It's closer but no parking (busy high st) "
"Staff were rude and not customer friendly"
"As above...my GP won't allow me to nominate my local pharmacy! "
"Robot collection out of hours available "
"The staff can be extremely rude, and despite being advised that they were ordering medication in for my little girl (as it was out of stock) on

attempting to collect it 10 days later as advised, they hadn't even ordered it yet!"

16 Os ydych chi'n mynd i'r fferyllfa sut ydych chi'n cyrraedd yno fel arfer?

Car	761
Cerdded	314
Bws	16
Arall	6
Beic	4
Tacsi	1

17 Pa mor hir mae'n ei gymryd i chi gyrraedd y fferyllfa fel arfer?

20 munud	80
Rhwng 5 munud a 15 munud	647
Llai na 5 munud	346
Mwy na 20 munud	29

18 Hoffem wybod sut yr ydych chi'n dod o hyd i wybodaeth am fferyllfa megis oriau agor neu'r gwasanaeth sy'n cael ei gynnig. Dewiswch bob un sy'n berthnasol.

Chwilio ar y we	816
Edrych yn ffenestr y fferyllfa neu edrych ar y poster yn y fferyllfa	344
Mynd ar wefan y fferyllfa	312
Eu ffonio	240

Galw heibio a gofyn iddyn nhw	231
Gofyn i ffrind	62
Arall- nodwch yn y blwch isod os gwelwch yn dda	54
Ffonio GIG 111 Cymru	14
Gofyn am y daflen y fferyllfa	13
Darllen y papur newydd lleol	6

19 Cwestiwn 18- Arall

"GP told me"
"I would ask at my GP practice"
"I just know times"
"Facebook page"
"Use Google maps for opening times."
"It should be put in window"
"Google"
"Facebook "
"Google"
"I would ask the staff at the pharmacy"
"Through recommendation when I first moved to the area"
"i wouldn’t call them they ignore the phone seen it whilst waiting for meds"
"Google it"
"Drive by, if there is a que around the block, they are open, else they are shut"

"I only need what all pharmacies offer"
"My friend is a pharmacist and tells me about the services some pharmacies offer (the good ones) and where to find information. Not 111 though. Knowledge re anything there (based on experience) is poor"
"Ask a friend"
"Dr pharmacy is always open when I need a repeat"
"Facebook"
"Social media "
"Facebook "
"Facebook"
"Opening times - google maps. Extended opening, try and find the list that ABUHB publish not always in an obvious place online"
"Google "
"Community Facebook page "
"Listing info on Google Maps"
"Social media "
"I would go online but then find that there is are different hours each week (fortnightly hours) and then realise it doesn't tell you anywhere what week it currently is."
"Local knowledge "
"Hit and miss. We have 3 pharmacies close by and none of them are reliable."
"Opening times from Google Maps"
"I know as used same one decades"
"There is often conflicting information on the Internet about opening times."

"Normally have to check Facebook for times"
"Google maps info "
"Social media"
"Look on google maps "
"I'd ask on the community web page."
"Their Facebook page"
"Social media"
"Internet/Pharmacy"
"Facebook"
"Ask on social media "
"Social media "
"It's boots it's the same times as the shop"
"Partner also works for NHS so has informed me"
"Town Facebook page"
"Try to look online or social media as phoning our local pharmacies they tend not to answer phones"
"Aligned with Surgery"

20 Ydych chi'n teimlo eich bod yn gallu siarad am rhywbeth preifat/sensitif gyda fferyllydd?

Ydw	584

Nac ydw	137
Efallai	235
Erioed wedi bod angen gwneud hyn	146

21 Ydych chi'n gwybod y gallech gael mynediad at y gwasanaethau canlynol o fferyllfeydd fel rhan o'r GIG? Dewiswch y rhai yr ydych chi'n gwybod amdanynt eisoes.

Gwasanaeth Brechlyn y Ffliw y GIG (i'r rhai sydd yn un o'r grwpiau risg)	899
Gwasanaeth Anhwylderau Cyffredin y GIG	897
Gwasanaeth Rhoi’r Gorau i Ysmygu’r GIG	481
Cyflenwad o feddyginiaethau brys y GIG	479
Gwasanaeth Atal Cenhedlu'r GIG	413
Gwasanaeth Presgripsiynu Annibynnol (IP) Fferylliaeth y GIG	409
Gwasanaeth Adolygu Meddyginiaethau wrth Ryddhau o’r Ysbyty y GIG	226

22 A oes unrhyw beth arall yr hoffech ei ddweud wrthym am wasanaethau fferylliaeth lleol

"Couldn’t be better"
"Always polite and respectful and I feel they offer an amazing service. When the phone lines are busy and I eventually get through to order meds, they are always polite and caring. [name removed]. Can’t speak highly enough. "
"Would like to get email/text when prescription has been received, then ready for collection or a delivery day."
"Employ someone to answer the phone, more staff needed"

"Excellent"
"The pharmacy that prepares My dosset for delivery, which has cost me £2 per delivery each month, has been taken over by a new firm who are going to now charge £25 per dosset per month from November! Those couples where BOTH need dosset boxes are expected to pay £50 a month, and even though they are retired and on a low income are not exempt from this charge!"
"Excellent service from GP surgery script team to Pharmacy team. I feel privileged to have this access and service."
"Our Pharmacy is excellent "
"There is a long wait, up to 5 days for our chemist to fill a script. If its a new medication"
"Excellent service"
"I complete my repeat prescriptions order through the NHS site and wait for 4 days to collect from the chemist. There was a recent mini-crisis when my GP decided not to authorise the order because I had missed a meds review. Some urgent messages went between GP/ chemist to get my meds approved."
"I recently made an appointment for my elderly parents to have NHS flu jab and myself a private one. It was written into the dairy at [name removed] about 3 weeks in advance. On a weekday morning I took time off work and took my immobile parents to the pharmacy. The pharmacist was incredibly rude refused to do my parents at all and told me I had to wait an hour. We all left without it. I'm public facing and still haven't had time to book another. Really bad experience still cannot believe how rude the pharmacist was. I would never go there with an embarrassing problem. "
"They charge common ailment scheme"
"Yes, they are now charging for blister packs which is extortionate. While I appreciate it's time consuming, it's more time consuming when you have a disability or dementia to do it. You've robbed a valuable service from our community"

"My local pharmacy has a 'vending machine' that dispenses prescriptions therefore available 24/7 to collect."
"My pharmacist occasionally substitutes 'equivalent' products for those prescribed. I order online and have someone else collect the order (mobility issues) - it would be useful to have some way to provide feedback about the quality of the substitution..."
"None of my local pharmacies are user friendly, you have to queue for everything. They sport to be totally inefficient in their methods. I have to use a pharmacy three villages away. They are efficient, helpful and you tend to get served immediately."
"Excellent service at [name removed]"
"I have paid for treatment following chat with pharmacist when I later found out I could have gotten the treatment as part of the minor ailments scheme. The pharmacist did not advise me on this and charged me for the treatment after consultation."
"[name removed], offers deliveries, which makes my life much easier."
"My pharmacy is attached to my GP practice at [name removed]. Since the new centre opened, the pharmacy has been a joke. Because the pharmacist is busy seeing patients, there is always a build-up of prescriptions waiting to be checked by him, leading to long queues and unacceptable waits. This is not a one-off occasion, it is happening all the time, and in fact seems to be getting worse. There obviously needs to be another pharmacist available as well as the one seeing patients."
"The use of the robot for out of hours dispensing is amazing! friends and colleagues who don’t have this service are green with envy!"
"Often people confused about where their prescription is coming from. I don't think anyone ever gets told what being on repeat means, or what they have to do with it"
"There is a shocking lack of available pharmacies on a Sunday and especially out of hours. Not even a rota that is easily available with at least one pharmacy open at a time. It would save 111 so much time to just have a pharmacy with a prescribing pharmacist available. "

"Don't close at lunchtime When there are some who would like to pick up, in their lunchtime "
"Rather things be done by a proper doctor"
"Queues and waiting time since COVID are ridiculous "
"I used to use [name removed], then it changed hands to [name removed], then it closed entirely - not happy"
"Yes. I used to put a repeat prescription in the GP surgery box and hey presto, the medicines were ready for pick up at the pharmacy after a few days. No further intervention from me. Now I don't get repeat prescriptions in my medicine bag. They go straight from GP to pharmacy BUT - I have to telephone the pharmacy to order them, phone so busy because everyone has to do this. Repeatedly phoning and pharmacy staff tied up with answering order calls. This is not an improvement for the patient. Why can't I order via the NHS Wales app, or better still, the order is done automatically every month and I get a notification on my phone via the NHS Wales app that my medicines are ready for collection. This is not progress. It is stressful."
"The main issue is opening times. last time I needed an emergency script at night (after an OOH GP visit) it involved driving to BRISTOL. Even with routine meds it is difficult sometimes to get to my pharmacy before it closes (it is only open weekdays not weekends)"
"[name removed] never got nothing in stock. Staff are rude as well. Something need to be considered. Thanks "
"I have a monthly script and its never ready on time, I'm always chasing on my last days of medication and most months have to have an emergency supply dispensed as I'm told that my prescription hasn't arrived on time. The chemist holds onto my repeat and they order each month. I've checked with the surgery and the repeat is printed well within the time so I've now asked to have a 2 monthly script as I have to visit my chemist at least 3 times each month to collect all the medication from one monthly script. "
"My GP surgery and chemist don’t always get my prescriptions ready on time it can take weeks, I’ve gone without my epilepsy meds. I can’t drive to go anywhere else"

"Sporadic provision of IP and common ailments service make them virtually pointless as you can't rely on them being available even if the pharmacy is open. "
"Disappointed that it takes several hours to collect prescription in [name removed] (as you're asked to call back hrs later or you have to call back the next day!). Plus there is no pharmacist between 2-3 daily"
"Please stay open at weekends "
"I work and not able to visit the pharmacy during office hours. Opening Saturdays is a huge plus as I can collect my batch medication during this time."
"The opening hours are completely and utterly useless to anyone with a full-time job. The chaos is overwhelming with 30-minute queues and the staff mislaying prescriptions and medications on quite a regular basis "
"Contractually underfunded "
"We live approx. equal distance between two pharmacies. I tried one and have never had a problem with it so have had no need to try the other. They do seem to be becoming increasingly busy and waiting times are increasing but I believe the same applies at the other so haven't felt the need to change"
"They are meant to text when prescription is ready - never do. When call in, usually there but never been put up. End up having to wait. They see the same person twice rather than the once if it was ready. It's ridiculous, no wonder they are so busy. Appreciate that they dispense a lot of meds but there must be an easier method where repeat prescriptions can be ready in a timely manner."
"They are brilliant 🤩 "
"[name removed] is the best "
"I normally use the chemist on a Saturday as I work in the week. I understand that both of my local chemist plan to close on a Saturday. This may result in me going to Newport to collect my prescriptions in future."

"One in particular is VERY busy the shop is always full and you can be in the queue 20 mins then they say can you come back in an hour which I can't... Nothing wrong with the service or people It is simply very oversubscribed."
"Having to remember to submit a repeat prescription request 7 days before you need it is difficult. Further we received no correspondence to let us know that this had changed from the normally 48 hours' notice period"
"I like being acknowledged as a known customer"
"They do not open on weekends so I often have to ask someone to collect my prescription for me as I work full time and they close before I get back from work "
"The pharmacy across the road from [name removed] has closed, this is ridiculous considering the amount of new accommodation just built for the over 50s, again across the road. Up until its closure it was near impossible to get what you needed as they lacked the stock (or the ability to buy the stock). This needs to be addressed and not just ignored and expecting the local community to travel into [town] (do you know how much a return bus ticket is?).
"Reliable and always friendly "
"[name removed] is dreadful, never any staff and can't fill an emergency prescription for at least a week. Worst pharmacy I've ever known. "
"Never have my prescription in stock. Still got 121 tablets outstanding over a month after the prescription was issued "
"It is an advantage to be lucky enough to have a dispensing pharmacy at my GP practice. The only downside is if the prescribed medicine is not in stock then a journey to town needs to be made."
"Very helpful"
"Pharmacists shouldn't be doing GPs job"
"I wish they were better stocked as the medication is never there. Shelves are empty too. "

"I'd like to be able to have prescribed medication delivered by Royal Mail or similar as you can in England I believe. I'd like to be able to specify the pharmacy when I order via the NHS app."
"Want to order earlier to do 2x weekly pill boxes in advance for elderly family. Can’t as can’t order until 3 days left. Pharmacy won’t do boxes. Struggle to get back from work in Bristol traffic to pick up day before run out"
"A lot of pharmacists can’t prescribe. Went to mine with an ear infection and they told me to book a GP appointment. Seems ridiculous when all I needed was antibiotic ear drops"
"The pharmacy I use is hopeless. I put the prescription into the GP a full week before it is due but the prescription is never ready when due. This month on the due day it was not completed they allegedly put it to priority and they said they would text me when it was ready. I had run out of my medication and it still wasn't ready and I had to hold my ground and ask them to fill it there and then which initially they were reluctant to do. It was only when I said I would go back to GP for emergency medication they agreed to fill it but I waited another forty minutes as the pharmacist was seeing patients via the common ailment scheme so could not sign off prescriptions.
"Absolute shambles"
"Not really"
"Always use [name removed] no other pharmacy can offer great service "
"They go above and beyond for anyone "
"Normally have shortages, even though prescription is with them a year in advance "
"There's always really long ques. I changed pharmacy as there was always medicine missing that they wouldn't tell me about, it's hard because I work full time and have to make time to collect my prescription. The pharmacy's shut to early and all my local ones shut at the same time for lunch. Then it's hard as you have to make time after waiting 20-30 minutes to go back to collect items that were out of stock. Parking spaces

there aren’t enough. Every time I ask about the common ailments, they say they can't and you have to buy stuff "
"I am satisfied with the pharmacy I visit. "
"I feel that my local pharmacy does an amazing job but the doctors do not give the pharmacy enough time to dispense the medication before they tell the patients to collect it. "
"There is usually something not in stock. I try to order 2 weeks to combat this but NHS restrictions say no so I end up visiting the pharmacy 3 times in a week to try to get meds, the NHS app send messages to say prescription ready get to pharmacy get told it is not ready it is the doctors fault. I work long hours as a support worker so it wastes a lot of my time."
"They are generally fab. Especially given how crazily busy they are in our town pharmacy. [name removed] were terrible as they just can’t get the meds we need. (Not the same pharmacy as the grumpy one"
"[name removed] have very knowledgeable staff and are friendly & helpful"
"The pharmacists at [name removed] and the team of staff always offer excellent service and are at hand to offer and provide the full range of services provided."
"Staff are always nice. Bit of a pain if you’re going to multiple pharmacies and there’s a confusion or lack of knowledge about what it is you’ve been prescribed and you’re unable to get your antibiotics for days after being prescribed them "
"There should be two pharmacies in [town]. One is insufficient."
"I prefer to get my medicine/s while in hospital, the stress and thought of having to use [name removed] is enough to put me back in hospital, the wait times, the que times, the uncleanliness, understaffed, staff run off their feet, you may want to check their back room, as I believe I saw peeling paint, and black mould on their walls around their hand basin/washing facilities when the door was briefly opened"
"Our local on [name removed] has been closed for months saying no pharmacist "

"My local pharmacy is [name removed]. The staff are very friendly but the service is extremely slow! I went yesterday to an empty pharmacy only to wait 35 mins for my meds. This is a common occurrence. There are a lot of staff there but waiting times are terrible! There are at least 8 staff members there. This needs to change. "
"Ridiculous that both pharmacies in [town] are closed on Saturdays. Why can't they have a late night and Saturday rota? I'm sure this used to be the case."
"There should be at least one pharmacy in a town open in a Saturday. There should be a rota and they take turns. "
"I do not use the nearest pharmacy in [town] as they often do not have my medication in stock. It is very poorly managed with very limited non-prescription medication "
"Queues are too long. Lack of funding. "
"We had three in the area – [name removed] - poor service, supplies minimal - closed [name removed] - poor service - waits always 30+ minutes [name removed] - started to use - ok so far "
"Gaer pharmacy doesn't open at weekends."
"Services need to be consistent within all pharmacies. Opening need to accommodate those who work "
"Great service. Text me when prescription is ready to collect."
"My local pharmacy is great for just picking up a prescription but they don't offer any other services. Thankfully I know other pharmacies in Cardiff and vale that do. Please make sure there are these exceptions pharmacies in Aneurin Bevan "
"Excellent friendly service"
"My local pharmacy [name removed] is so busy the staff are run off their feet. I feel sorry for them. I witnessed somebody being very rude to the staff there recently. I think they need more staff for the amount of people that go there. They don't seem to be able to keep up with the demand "

"Lots of stuff seems to be out of stock and ordered in, so have to make return journey "
"Sometimes medicines unavailable, as script batched 12 months unable to take to another pharmacy if part has been prepared, only option to trouble the surgery to get a script for items not received."
"Always a long wait, especially if you're bringing in a prescription rather than just picking up medication that has already been dispensed. Always signs up saying they are short staffed. "
"It's perfect. Lovely, helpful people"
"My pharmacist and his staff go above and beyond with their service. I do feel they are stressed with the work load. But still do a good job"
"Currently chaotic. The pharmacy now requires 7 working days' notice for repeat prescriptions. We were not notified about this change in advance and when my carer took me for blood tests and to collect my medication there were large queues of very unhappy people. I then submitted my next request 10 days prior to running out as I am on a lot of medication. I was told I would get a text when it was ready. The surgery will not send the prescription the few feet to the pharmacy until 48 hours before it is due. As a consequence, both myself and my husband were without medication over the weekend. My husband is on heart medication and I am on morphine, immunosuppressants, blood pressure medication, Thyroxine, aspirin to name but a few."
"Even though you have to apply for your prescription approx. 7 days before it's due to be renewed it is never there and has to be made up and have to wait 1/2 an hour and most of the time the medication in not in stock and have to wait another few days and make another trip the pharmacy [name removed]"
"I was dispensed a larger bottle of gabapentin than my prescription allowed. My daughter booked online for a private flu vaccination and when she got there was told the woman doing them was sick. There is always a long queue or wait time for medication. If you want pharmacies to complement GP services they need to be up to scratch and professionalism greatly improved."
"[name removed] are outstanding service "

“[name removed] are great- really helpful. "
"My prescription is nearly always not ready and I have to wait or go away and return at a later time annoying "
"It is difficult to gain IP services when required - I had an ear infection over new year and rang numerous pharmacies to obtain treatment, all of which were open but none had an IP present to arrange prescription. During key times such as this, very little benefit to them being open when no IP or related services are available."
"Yes, there seems to be a great deal of problems getting certain brands of medication. They blame the supplier but I think it's far more to do with cost."
"Closer pharmacies will not order particular brands of medication that I am not allergic too. So, I have to go 20 mins away from my doctors to a pharmacy that will order it. "
"[name removed] is in need of more pharmacists, you wait over an hour for the prescription and most times I have medication missing which means I have to go through the process again."
"[name removed] recently changed hands. Phoned to check if prescription ready but had to hold on then got cut off. Tried this four times so gave up, visited Pharmacy and then had to wait for meds to be made up."
"We need an electronic prescription service. "
"As I work full time, I need to be able to access a pharmacy on a Saturday or evenings"
"The main issue that I have is that my prescription can often take more than a week to be dispensed. I have been told that they nearly always have to order my medication in but this has, in the past, left me without my meds. I have only recently been advised that I can have some dispensed as an emergency. "
"Sometimes it’s an issue when prescriptions are sent to other pharmacies to be filled then returned to your pharmacy. Sometimes this causes a delay"

"As a member of staff within the NHS the opening times are hard due to shift work so I cannot always collect my prescriptions "
"I've seen dispensing machines for prescriptions in North Wales. That has potential for less queues and more access."
"I believe that prescriptions should be every two months instead of monthly. In a previous practice this was the case and it worked brilliantly. Surely this would help the pharmacy too. Appreciate they may need more stock initially but overall, it would even out. I understand that you get the same amount of medication but putting up double batches would surely increase productivity in the pharmacy."
"Please don't close on Saturdays I work long hours during the week and it's the only time I can get my meds. I have nobody to go for me"
"Earlier opening"
"Yes - it is disgraceful that pharmacies now are charging for dosette boxes. Charging the elderly and most vulnerable an extortionate amount for this is a disgrace and a removal of their independence if they cannot afford it. The new owner of the pharmacy in [town] and [town] has failed businesses on companies' house - and it now appears pensioners will be bearing the brunt of his commercial attempts to pay off his previous business debts. Where is the due diligence here? Shame on NHS ABUHB pharmacy services for allowing this and condoning this treatment of people who need support to live and medicate independently- not charging for illnesses that are part of getting older. "
"[town], [town] & [town] pharmacies just sold and ALL are closing on a Saturday. THIS IS A DISGRACE, especially for those that work Mon - Fri"
"I am grateful for the service at [name removed] pharmacy. They do a good job. "
"I am very concerned that our local pharmacy is charging £25 per month for dossette boxes. A huge financial burden on some people. "
"I think there always should be an OOH pharmacy available that remains open until late hours. This is something that is commonly practiced in other countries. Here in UK the only option is to go to the supermarket or in fact a hospital. People don't only feel unwell from 9am-5pm and Saturday morning… I feel the service should be more adequate. I am

aware that some pharmacies are open longer hours but this information isn’t widely available or advertised."
"Please keep Saturday opening as when you work weekdays it's often the only time I can collect "
"I like how my GP gives an 8 week repeat prescription - not monthly. Fewer visits to pharmacy!"
"At times the queues are very long and slow and they close for lunch which can be very annoying!"
"Would be helpful to be able to access common ailments service in out of hours. Unable recently to get antibiotics for a UTI on a weekend. Rang 111 twice was referred to OOH GP but nobody rang me"
"My usual local pharmacy is brilliant. On the rare occasion they haven't got something, they will order it for me. I prefer a local, pharmacy as they care about their customers."
"More should open at the weekend - the only one local that does is [name removed] and their service is vile. "
"Our pharmacy is terrible, never answer the phone, not helpful, and just recently they never have our medication and we have to travel to Newport 20 miles away. "
"The new pharmacies in [town] are no longer fit for purpose. They are unable to provide prescribed medications and tell customers to go elsewhere. Housebound registered disabled customers are being charged for services such as Dossette boxes"
"The time is takes for repeat prescriptions is ridiculous - so much so that a prescription that is needed 4 weekly, isn’t back in time."
"I think many pharmacies dispense unnecessary medications for patients - I work with patients who frequently complain they have surplus stock because the pharmacies dispensed it and won’t take it back. I have concerns over this in regard to the expense involved and stress caused to the patients. I am also aware that patients go to pharmacy for health advice and are required to pay for medications when the IP service is

available but not offered. I appreciate patients get confused, but NOT all of them "
"I appreciate what they do for me and the community and they probably don't get told that enough. "
"They are not open late enough and I have to travel to [town] from [town] if out of office hours. There isn’t anything close to the Grange hospital for patients to collect prescriptions out of hours. I can’t get my medication on 111 website like I can in England if an emergency. Not enough prescribers "
"Opening times should be extended to weekends for people who work "
"I have had experience of waiting over an hour for a medicine - with nowhere to sit. I have also had experience of losing prescriptions, wrong medicines and not having medication in stock and it taken over a fortnight to be ready. The difference in pharmacies is very disappointing. The pharmacy that I now relay on is organised, friendly, sends out text messages when scripts are ready - this pharmacy is near to where I work and not in my home locality."
"Whenever I pick something up the service isn't always smooth, and there are a lot of people holding up the queue with issues or complaints. I wish they would have queues for people who are on their lunch break and have a prescription to collect or purchase some paracetamol, for example. Anyone who has all day to faff about can go in another queue! "
"The staff are amazing there was a time when I was on fort sips and was very weak physically and was unable to carry my prescription. the pharmacist helped me carry my prescription to the car and has been so supportive and kind"
"Shutting the chemists on a Saturday removes the ability to pick up medications that they keep low stocks of which are needed urgently. Currently they are always missing items from prescription orders due to no stock holding. This means multiple visits to just to fulfil one batch prescription. We live over 2 miles from the chemist which means multiple bus journeys. If we visit on a Friday and they are out of stock, if they are not open on a Saturday, we could be waiting 3 days or more to fulfil shortages."

"I have had issues where prescriptions have not been able to be filled due to low stock"
"Pharmacy do their best dealing with customers expecting instant turn around when the customer should have better time management. Pharmacy should keep a weekend opening even if that is at the expense of a weekday one day closure."
"It would help if more staff were registered professionals and their pay reflected this. It would help ensure their knowledge was up to date."
"Patients in this area sometimes called to see out of hours doctor at Nevill Hall but then can't get prescription dispensed as no pharmacy around which they can get too (out of hours, overnight and at weekends) could hospital fulfil this need by establishing a community element!"
"The smaller pharmacies need better opening times, to accommodate now having a hospital in the town and to take the pressure off [name removed] in the town, which is the only pharmacy that's open 7 full days a week in Torfaen "
"The local pharmacies in [town], have recently changed ownership / management. There are times when they cannot get the medication that has been prescribed causing you to seek another GP appointment for a new prescription, this is causing significant delays to getting the help required. "
"The staff at the pharmacy are very helpful."
"Both pharmacy close on Saturday afternoon. There has been talk of them closing all day on Saturday. Not acceptable especially for folk who have no transport to travel to another pharmacy"
"My pharmacy is [name removed] and they are always so helpful and I can get an appt when needed."
"I'm happy with [name removed] they work so hard and try to fix any issues that arise, it is very difficult to get owing medications sometimes however staff try to source it elsewhere, I've been told medication can't be ordered because it's out of stock and also hit quota which is highly frustrating because it means I have to attend several times but again not the staff's fault "

"Keep pharmacy open during lunch time and make sure a person is serving at all times"
"It is extremely difficult to get to a pharmacy that is open outside of my normal working hours. I have to plan my ordering from the GP to try and align with a day where I might be able to collect my script and take it to the nearest pharmacy. I have had to go without medication several times due to it not being in stock or not being able to drop it off in time"
"I needed sore throat test & treat over a bank holiday weekend, but it was hard to find who offered that service. The NHS website list of pharmacies isn't clear. The ones open those extended hours didn't offer that service. Making multiple phone calls when I could hardly talk already, was hard."
"My pharmacy now requires an appointment to discuss an issue with the pharmacist, which seems to contradict the NHS Wales advice to try the pharmacy first "
"I am fortunate that I have 3 local pharmacies within easy reach of my home"
"I would like [name removed] to broaden their opening times to meet the schedules of workers. One late night opening in the working week or a Saturday morning would be enough. "
"The number one problem with local pharmacies is complete lack of availability of pharmacy filled dossette boxes, which are so important for people experiencing memory issues who are often on many meds. Social care cannot put in carers for medication only so there is a real gap in the service. Existing patients are okay but any new requests they just don't have capacity for."
"It is an often occurrence that the prescription is not available or hasn't been made up and I have to return sometimes more than once."
"Every single pharmacy in my area shuts at the same time for lunch making it impossible for me to collect medicines during my lunch breaks (which coincide with the 1-2pm lunch), and I finish after the pharmacy closes. I am often left with no meds for days until I can go on the weekends in the short time it's open. Perhaps consider staggering

opening times throughout the pharmacy’s to cater for more people. This would stop me having to use 111 to gain emergency prescriptions "
"The wait to get medicines, from requesting them at the Doctors, is taking longer. My last prescription took about 10 working days to be ready at the pharmacy. My prescription is requested online, via the NHS app and sent to the pharmacy."
"Yes. Please get [name removed] to stop closing for 1 hour lunch. It is a fabulous store and great staff. Surely in this day and age lunch can be staggered? "
"Search the internet "
"I have recently switched from paper requests and prescriptions to requests via the NHS Wales app and direct collections from the pharmacy. This has been a life-changing improvement for me, with far fewer journeys and delays and much less confusion than before. The pharmacy has also taken my phone number so that they can notify me when my medication is ready to collect - a wonderful service that enables me to live my life in a more organised and predictable way."
"Not enough staff and always long queues. Pharmacists are expected to do too much, some of what they do should go back to GP."
"Stopped opening on a Saturday which is very inconvenient. Not always able to get to the pharmacy during the week due to work commitments. Very slow service. Needing to submit prescription request over a week in advance. Service in the pharmacy is very slow. Always a long queue at the counter and generally only one person serving"
"Too slow.....can't collect prescription until next day usually...if you're ill and wait to see GP don't need further delay to start treatment.....should be able to get immediately but pharmacy so busy doing prescriptions that they make you wait ages or come back 24 hours Also take 3/4 days to sort regular repeat prescription from GP. Much too long"
"Local services opening times are a bit restrictive. Sunday opening hours would be appreciated for those of us who work full-time."

"When I have spoken to the pharmacist, I felt that they were too busy to talk to me and that giving advice on a personal basis was an inconvenience "
"Not one pharmacy close to me and there are 3 of them open on a weekend, absolutely disgraceful "
"Always hard working and trustworthy"
"My local pharmacy is [name removed]. I wouldn't go anywhere else. The staff are so warm and friendly and work so hard. If they don't have what I need they will ask around other local pharmacies to try and source what I need. What service! "
"Our local pharmacy are brilliant....there's only one drawback you sometimes have to go back as the tablets you need are out of stock . There deliveries are not reliable. "
"I don't think they can cope with the demands even with 3 locally. People that work Monday to Friday must find it hard ."
"Local pharmacy has limited parking. Do not prescribe medication "
"All pharmacies should be open late one evening a week and on Saturdays, for the benefit of people who work full time."
"Having a local pharmacy opening once a fortnight on a Saturday would be very beneficial."
"Have now stopped opening on a Saturday morning, as the only pharmacy in [town] this is a poor decision on behalf of the pharmacy. Not everyone is able to get to a pharmacy during weekdays. Does not meet needs of the local community by closing on a Saturday morning. Very slow service when in the pharmacy. Lots of staff around but only ever one person serving and queue out the door at times. Very slow turnaround of prescription requests. Generally, takes over a week from submission of prescription request until medication is ready to collect"
"Saturday opening hours are not sufficient, my pharmacy closes at 1pm and due to medical issues, I'm not always able to get there before they

close and have to wait for medication till the Monday. Waiting times from ordering prescription to it being ready to collect can be a week or more "
"You invariably have to queue for 20-30 minutes. Lots of staff but only one person serving & queues to the door & sometimes beyond."
"My husband & I have the same repeat medications every month. Invariably it takes 2 or 3 visits to the pharmacy to collect the items, every time having to queue and wait for items outstanding! It is really annoying, not the best place to have to wait in a crowded shop when you are immuno compromised!"
"The system is slow and always has been. Repeat prescriptions are never ready even when put in a week in advance. Always waiting around 20-30mins to pick up a prescription. Don't get given the Repeat paperwork so have to ask at the desk each month."
"I find common ailments service only works if pharmacist has time often it is a male pharmacist and do not fully understand any sensitive female issues, he can occasionally be rude and abrupt with you. Prefer the female workers in the local pharmacy who are kind and caring and always polite. Opening hours could be more user friendly ie Saturday Opening for people who work weekdays "
"I can only collect on a Saturday due to working in Bristol "
"Please don't shut [name removed] on Saturdays, how are employed people who work Mon - Fri supposed to get there medicines? "
"Very much against proposal to close on Saturday mornings. This will affect working people and people who depend on family and friends, who may be in work, to collect prescriptions for them. Will cause problems for people without transport. "
"Always a long wait, queue is usually to the door."
"Would be great if our pharmacy could message when medications were ready for collection"
"Due to working 9am-5pm and not getting home till nearly 6pm, it is much better for working people if the pharmacy is open later in the evening. This wouldn’t have to be everyday of the week but maybe a few days to allow us time to get there. "

"The system is terrible and not fit for purpose. Unable to order kids repeats online is ridiculous. The time for prescriptions to be ready for collections is far too long and always outside the advertised timescales. "
"Staff in local pharmacy are incredibly rude and are always so far behind that you can wait over a week for your prescription. Problematic when you can only your meds from GP 7 days before you run out"
"Opening times are not convenient as the local pharmacy is always closed on weekends and bank holidays "
"Little or no service at night or through weekends"
"The prescriptions are on automatic refill but I either get too many of one item & not the one I want. I have now taken control of ordering my medication so I have it when I need it. "
"With certain pharmacy branches it appears the opening times are not suitable for individuals working a usual 9 -5 Monday to Friday working week needing to collect regular medication whilst remaining in work "
"[name removed] on [town] deserve a medal. Hands down the most efficient and friendly pharmacy around. "
"Sometimes have a very long wait to pick up my prescription in the pharmacy I use. Happy that they sent me message when my prescription is ready for collection"
"[town] has no Bank Holiday Pharmacy provision. It is too far for many people to travel to [town] or [town]."
"I have had several issues between the GP surgery and pharmacist not communicating properly. They blame each other for the problems and make it my problem to go between them both to sort it out which is very frustrating. They both say that neither will answer the phone. "
"They're desperately under staffed, I appreciate that staff are stressed, but their attitude could be better, people usually go there when unwell, they don't need stroppy staff, a smile goes a long way."
"Difficult to find pharmacy after working hours, very frustrating as people work full time."

"Our area pharmacies are under huge pressure"
"Pharmacies should have longer opening hours and open more at weekends "
"All of the local pharmacies around [town], [town] and [town] are now owned by the same company. If one pharmacy is unable to get a certain medication in then all of them are unable to get it in. I now have to travel from [town] to [town] to source one of my husbands heart medications because of the above."
"Pharmacies across [town] have to improve their stock of routine medications. I am a palliative nurse and my patients are frequently going without essential medications - oral, liquid and injectable due to stock issues. They are very good at blaming delays on GP surgery, where people are losing trust. Almost every time when I track a prescription for a patient, the prescription has been with the pharmacy for days. Pharmacies who are the palliative list for stock never have the stock in. When someone is dying and we are trying to get medications as an emergency, we ALWAYS have to go to multiple pharmacies. It shouldn't be this way, it's an additional stress. Especially when these are common medications as more people are dying in the community. As a community nurse, one of the hardest parts about my job is my patients being able to get their medications. "
"The service is poor, mistakes are normal, supplies are difficult, staff are rude. This service would not be acceptable in any private field."
"[name removed] is a shambles with long waiting times, no staff at the counter, don't put medication up until you go to collect despite them having the prescription weeks before, continual change of staff, having to make many visits as they say they haven't everything and many times it is there but they fail to find it as it is so disorganised in the pharmacy part with boxes on the floor everywhere. Needs a good management system to oversee their working practices to make it good once again."
"There are not enough pharmacies open on a Saturday. Working 9-5 with a long commute can make it difficult to collect prescriptions on a weekday. Pharmacies are not well stocked. I struggled recently to get common eye drops for my daughter, I had to visit 3 before I could finally get her prescription dispensed. It is becoming the norm to have to visit at least

2 pharmacies. During my pregnancy it was very difficult to get my hospital blood pressure medication prescriptions dispensed. On the first occasion I rang over 10 pharmacies before finding one that stocked what I needed, it was incredibly stressful. It was a surprise to find out that not every pharmacy has the same list of medicines available so they could order in what was not in stock in a particular day. Some had no access to what I needed. There seems to be a complete lack of cohesion between what hospitals are prescribing and able to dispense themselves and what pharmacies are actually stocking or can order in. The hospital doctors couldn't understand the difficulties I had and said the medication was common and widely available therefore I shouldn't have any issues; the pharmacists and my experience suggested otherwise. There was no way of finding out where I could go to get the medicines either. A system like department stores use where you could check which pharmacy stocks what you need without having to call and waste time would be helpful."
"Lack of opening at weekend. Every pharmacy is run off its feet. Some days you will have to wait a while to be seen. Only retail business that actually closes for lunch. This is a time when people could leave their own work to pop in."
"Really appreciate the professional and approachable service provided by the majority of staff at [name removed]"
"My local pharmacy is about to stop opening on Saturdays. The one (of two) in the next town is also about to do the same. How are people who work full time meant to pick up their medication. My son has a significant repeat prescription list and often items require ordering and can take up to a week to arrive. I regularly have to pop back and fore to collect items as they come in. If this pharmacy were to close I would have to travel 7-8 miles to the next nearest with potentially the same issue. How would the frail and elderly manage when we don't have a regular bus service either. Also, what about emergency medication on a weekend? We had an occasion where my husband required antibiotics. The prescription was faxed to a pharmacy that had shut for the day at lunchtime. This resulted in several phone calls to 111 to sort and resulted driving 10 miles to get them medication and a few hours to sort all the while his infection was tracking up his leg!"
"Getting worse. Taking longer to sort prescription "

"Would like them to be open on Saturdays. Like they used to be. "
"With a growing trend of house building, my pharmacy is overcrowded and we often have a difficult time getting our months meds. The staff are brilliant but cannot cope with the fast-growing local population, Usual problem, increased population, no change in services."
"They go above and beyond to help"
"Each time I have visited my local pharmacy for a Common Ailment service I've been told to make an appointment with my GP!"
"Would like them to open on Saturdays. Always used to. Makes it even busier in the week. Difficult to stand in a long queue. Sometimes have to go home and go another time"
"They provide a great service "
"Not enough staff"
"[name removed] are brilliant, they know me and my family. Always friendly and supportive. I don't go anywhere else. "
"I love my local pharmacy but they are clearly understaffed. I work 8am to 6pm m-f so I find it very difficult to get my medication. I have to arrange time out if work to go to collect"
"It's great that [name removed] had the machine for you to collect your prescription out of hours that would be ideal to add to all pharmacies in the area. "
"My local pharmacy attached to the health centre often has long waits for dispensing medication. Something I did not experience at my previous surgery."
"When trying to use common ailments scheme at [name removed], we were told we needed to make an appointment for the next day. Not helpful when you need medication straight away."
"Constantly out of stock. Long queues. Miserable and rude staff"
"Continuity is a must for me as I don't cope with change well so my pharmacy now my needs and the staff are fantastic "

"I have really struggled to find a pharmacy that will dos dosset box for my parents, I have struggled with them being out of stock of items far more often than a few years ago. "
"Lovely staff always willing to help"
"Need a better way of requesting repeat prescriptions that are held in the chemist apart from joining the long queue"
"I have lived many places so can compare and confess myself appalled at the quality of our 2 local pharmacies: the inability to have repeat prescriptions automatically filled or to receive notifications when prescriptions are ready, the fact they are often unable to fully fill prescriptions even after a day or two after having being put in, and you never know if the service will be considerate and kind or indifferent and bordering on incompetent. We don't drive, so it is particularly infuriating to walk all the way there during a work lunch break only to find a prescription not ready or partially filled. "
"Our local pharmacy is brilliant and usually provides a first-class service. Sometimes they don't have a particular medication in stock, or insufficient quantity but I don't think this is their fault. "
"My pharmacy is excellent but I was disappointed to hear that since being taken over they are considering closing on Saturdays. Sometimes my GP doesn't dispense prescription orders to be collected until Saturday so this would be very inconvenient. Also, my husband works all week and cannot collect for me if I am unable until the weekend. Rural pharmacy services are extremely important and need to be valued at all costs. "
"The pharmacies in [town] do not answer the phone so a special journey is required to order and then another to collect the prescription. I don't have a car at my disposal every day and public transport is sparse"
"Our local pharmacy is due to close on a Saturday. It is always incredibly busy and I don't understand how workers are supposed to collect their prescriptions now. We have hundreds of new homes being built in the area but the nearest GP surgery is closed in the afternoons, it's incredibly difficult to actually see a GP in the surgery in [town] and our local pharmacy won't be open on Saturdays so how can working people expect to ask for advice or help or even collect prescriptions? "

"[name removed] are great - best pharmacy around. Also, might be a good idea to sort out the branching on this form so respondents don't see a large number of inapplicable questions"
"I am desperate for the electronic prescriptions service to be implemented throughout ABUHB. Speed up the roll out. When will it be finished? The benefits in efficiency and communication will be game changing. (Do you know how bad GP to pharmacy Comms are?)"
"They do not open on weekends and close for an hour at lunchtime which can cause difficulties due to work. The hospital changed arthritic drugs due to cost the pharmacy have trouble getting them which can be difficult when i have to inject every 2 weeks"
"We are very lucky within NP7 to have a range of pharmacies to access. For those who work full-time options of weekend opening are more limited and limit choice of which pharmacy to utilise. Needs to be more investment and advertising to support the additional roles that community pharmacy takes on, especially the IP services. Recently I was able to utilise this service for Sinusitis instead of requiring a GP appointment."
"After 630pm we have to drive to [town], [town] or further afield to get medication, support or advice which is ok for those that can drive! Both pharmacies are closed here on a Sunday which is absolutely ridiculous. Also I am prescribed a medication by an ABUHB specialist and often find that my medication is ordered from the wholesalers under my prescription yet another person can walk into the pharmacy ahead of me and be dispensed my medication just by the chance that they have gone to chemist before me, this is unacceptable! If it is ordered against my prescription it should be labelled and allocated to me only, not given to the person who collects just ahead of me! Not acceptable! The two chemists monopolise the chemist cover but they are rarely open out of hours or properly at weekends and more importantly they both close for lunch 1-2 pm every day, when others maybe on their lunch break!! We are very poorly addressed / covered as a large town! Please get this sorted!"
"The wait times for prescriptions to be made up (usually 20 mins +) seem excessive compared to a number of other pharmacies we have used that can dispense in less than 10 minutes. This is a regular occurrence even when there are no other patients waiting in the shop."

"Could use better opening hours (for people who work full time 9-5) also annoying to bring physical prescription from GP which combined with limited hours means sometimes I hold on to prescriptions for a long time before I get a chance to go (e.g. Asthma inhalers) "
"(See mini 'rant' above haha!) With regards to opening times, it's unclear which pharmacy is open on the weekends (is there a rota?) and I work 12hr days, so I can sometimes only pick up prescriptions after 7pm, or otherwise wait until either someone else can pick them up for me or until my day off in the week (Wed). "
"Our most local Pharmacy owned by [name removed] was totally hopeless from day one and has now closed (no surprise to me). 9 times out of ten they could not give me my HRT or simple Iron tablets and couldn't even promise how long delivery was either. Not a pharmacy i could trust to provide me with meds i need to take daily without inconvenience It is the most local pharmacy located right next to a [name removed] (previously owned by [name removed]). It is highly needed to re-open asap with a reliable company that can source meds effectively, as a 45 bedroom later living apartment will be opening in the next month or 2 right next to this surgery and pharmacy, so the demand on the surrounding existing pharmacies (already taking up the extra demand that [name removed] can no longer provide) will impact ability to get the meds in the timeframe needed I'm sure."
"They work tirelessly to provide excellent support"
"Closed on Saturday, would be useful to have 1 chemist in the area open on the weekend "
"Grateful for accessible pharmacies, we need more to stay open later to accommodate those working 9-5! Disappointed when all [name removed] pulled out on Sainsburys supermarket, they were extremely useful!"
"It is essential to have a pharmacy open on a Saturday "
"[name removed] staff are great when it's your turn but except for two of them you feel invisible while you are waiting the that. Off-putting."
"1. The opening hours on the website or opening hours displayed on the pharmacy door are not always correct. 2. If your GP appt runs late (after 6pm) and you are provided a

prescription for ABX to fight an infection nearly all pharmacies in ABUHB are closed. We had to travel to a different locality to seek a pharmacy which took an hour in the car and were informed upon arrival there was only one other pharmacy open in ABUHB which was also an hour away. 3. Most local pharmacies display opening hours until 6.30pm, however, as above example after travelling to at least 4 before this time they were all closed."
"Need more staff, more deliveries so we don't have "owing slips" nearly every time, and bigger stock holding"
"They're slow and rude in [name removed]."
"Pharmacy services are excellent however some pharmacies do not offer all the services others do. I feel sorry for community pharmacy staff as they seem really busy and provide an excellent service however, I know their wages are rubbish compared to working in a supermarket. (I have seen old pharmacy staff in supermarkets and when I ask them this is their reason). The NHS would not survive without community pharmacies. "
"The service isn't great. You often get ignored if they are chatting to each other. It sometimes seems like they don't want to help. They lie about not receiving your prescription if it is sent from the GP. They close for a really long lunchtime; Staff breaks should be staggered so that it does not close for so long. There aren't many businesses/shops that close at lunchtime as they can't afford to, because they know you have no choice but to use them, they can close when they feel like it, and be as rude as they want to, it's not run like a business would be. They don't answer the phone either."
"The only issue I have is that there used to be a rota for weekends/eve that disappeared once the supermarkets started having pharmacies. A lot of the supermarkets no longer have pharmacies so if I did have a prescription from the out of hours doctor or the hospital, I am unsure I could get the medication until the next day, or possibly 2 days if it's a weekend. If there is still an emergency pharmacy list it needs to be published on social media etc so people know as we used to "
"I'm concerned that this questionnaire implies you are planning to reduce an already struggling service. Please don't. "

"Why does the pharmacy have to go to the GP to pick up paper copies of repeat prescriptions, surely, they could be sent over electronically, saving mileage, paper and pollution? It would also save money on employing people to get them!"
"Because of the increased use of the common ailments scheme, the waiting times for dispensing are becoming much bigger. The pharmacist is tied up advising people and this slows down authorising dispensing. Waiting times in general are quite big with there often being queues out of the door. You need to start having more than one pharmacist on site to alleviate these issues but also to resolve the 1hour closure at lunchtime which creates queues of people waiting for it to reopen. "
"I work full time so using my pharmacy on an evening weekday (if it was to open later) & having the option of a weekend is critical for me. "
"It's always very busy and you often have to wait. This is because it has a great reputation locally and people would prefer to wait than go somewhere else. "
"There is not enough pharmacies that can prescribe a wide range of medications in the area. Not enough privacy. Staff can call out full name and ask address in public "
"Needs to stay open on Saturdays "
"Local pharmacy has recently been taken over by new owner. Since this, common named brand medications are not being stocked and I have had 2 occasions where I have been told this is because the medication is "out of stock" and told back to go to the pharmacy and ask for the generic rather than a particular brand or to ask them to change to a different medication. When asked if they can just order the medication and I can collect at a later date, this has been declined. It has since come to light that this is happening on multiple occasions. Pharmacy is also not stocking common over the counter medications and remedies now due to price"
"The pharmacy I use does not open on weekends which is an inconvenience but is the one that my GP sends medication to so feel no option but to visit. I try to catch them at end of work day to pick up my prescription as it is difficult to get there during work hours. It would be

helpful of they opened late one evening or for a couple of hours on Saturday "
"Pharmacies should stay open over Lunchtime periods with a skeleton staff."
"The staff are amazing in [name removed] and the opening time work well as I work Mon to Friday 8-6"
"Local service with good opening times on Saturday so I can collect items as closed by time I get home on weekdays"
"[name removed] are superb, the staff are so friendly and always go above and beyond. "
"Not having your meds there and have to wait for them being ordered is not good "
"[name removed] provides a very good professional friendly service"
"Why are we not charging for prescriptions for most people so there is less waste and the money saved used to employ more doctors in Wales. Why are prescriptions given out for medicines which only cost a few pounds or less and can be purchased. Why is it so hard to get a GP appointment at [name removed] Noticed in England some pharmacies now have like a vending machine which you can collect your prescription from anytime of the night or day. The Pharmacy Team in [name removed] has vastly improved over the last 12 months - well done."
"My local pharmacy never has anything is stock, [name removed], it always multiple trips until they get what we need. Also not open on weekends."
"Too many residents now living in the area after building so many new houses that our local pharmacy can't cope. Waiting times are always long and extended. The pressure is shown through some of the staffs attitude, they can sometimes be not very pleasant or helpful. "
"Need manners"
"The staff in all local pharmacies are under huge pressure; lack of staff, stock problems, too many customers, too many delays etc. This leads to customer concerns, slow service, mistakes, repeat visits to the counter.

The whole system is broken. GPs continue to prescribe medications that cannot be procured causing multiple visits by patients who are poorly having to go back and fore. It's ridiculous."
"Not enough are open on weekends or bank holidays! I've had to drive across Gwent before on a bank holiday in order to find a pharmacy that was open to get a prescription issued by out of hours GP. When you have a sick toddler, this is really not ideal!!"
"[town] pharmacies are not fit for purpose. Overburdened pharmacist is rude when you complain it has taken 4 trips to get all items on your prescription. Shop too big, need to invest in a bigger section for the pharmacist. As a result, disorganised and won't go back."
"Ridiculous that you can't phone to order prescription anymore I have to go in person to order and then again to collect crazy process"
"Our 2 local pharmacies, both in [town] have decided to close on a Saturday because the service is apparently not used. It is always queued on a Saturday and I have even been turned away because they have been so busy. My GP will send the prescription to either of those 2 pharmacies but not ones further away so it will mean having to try to get to the GP to collect the prescription after work which will be very tight because they shut at 6 and then taking it to a pharmacy that is open on a Saturday somewhere else. Pharmacies also have a wait time at the moment so likely I would have to leave it there and go back to collect another Saturday. "
"My local pharmacy supplies all my needs "
"No other way."
"Yes I do but I think you put too much on pharmacists since the pandemic."
"Not that it affects me much but weekend opening would help a lot of people. I think even sacrificing a Monday in favour of a Saturday "
"As carer who also works, I would be lost without Saturday opening. The staff know me, sometimes they are the only people I talk to about how hard it is to keep working and caring. "
"I know because I was a pharmacist before I retired"

"Shutting pharmacies on Saturdays is another example of the NHS in Wales going down the pan, once again providing a poorer service to patients which let's be honest is an ongoing trait in Wales."
"Always found them helpful and friendly"
"Not just my pharmacy, but also a lot of the others have stopped doing dossette boxes - this makes things more difficult for elderly relatives - although it doesn't apply specifically to my needs at the moment, it applies to family members. Would be great if pharmacies did these more readily."
"Always get good service."
"The local pharmacy at [name removed] is amazing. Great staff, very helpful and since the introduction of the robot dispenser system it is even better."
"Saturday opening is essential for people working full time. "
"Having the pharmacy's closed on a Saturday would make it very difficult to pick up my elderly fathers' prescriptions when I work full time Monday-Friday and need to travel down to him to pick up prescriptions on a Saturday"
"It would be helpful if they opened on a Saturday too. "
"[name removed] and [name removed] are great but understaffed. "
"I use [name removed] which has recently been taken over and no longer [name removed]. The service has hugely improved, and I am happy to go to speak to the amazing pharmacist for advice before contacting my GP, unless I feel it's an urgent matter. He goes above and beyond for all his customers. We're very lucky. "
"I use [name removed] in [town] and the staff there are wonderful. They work very hard and are always willing to help or work out a resolution for their clients. "
"The pharmacy I use are very friendly and helpful, nothing is to much trouble for them."

"We find that the staff at our local Pharmacy are very helpful and informative. They usually have the medicines we need in stock and have a private room you may need for consultations or vaccinations."
"It provides a valuable service in a place where the population is aging and is growing exponentially. It's accessible, the staff are kind, considerate and professional. It has just gone through ownership change so this information is based on past experience. Long live local services"
"9/10 I use my pharmacy on the weekend "
"The pharmacy I use go above and beyond with their care and customer service. "
"It's frustrating when both pharmacies are closed over lunchtimes because that's often the only time, I can get a prescription "
"Currently the 2 [town] pharmacies have massive queues and often don't have what people have been prescribed. They need to improve."
"It's essential that working people are catered too. I work from home a few days a week but inevitably its closed at lunch so I can't go then, which means I have to try and get there after work. 2 days I work in Chippenham and can't get to the pharmacy at all. Weekend (just one day!) opening is essential!"
"The pharmacist is the reason I stick with the pharmacy I do but they have ended up being unreliable due to being so busy it takes upwards of 5 days from ordering to collecting the prescription and they won't open on a Saturday "
"[name removed] always first class service "
"Common ailments service is not offered. You have to know already and enquire. I think the pharmacy should promote this. I paid for items I could have been able to get on common ailments scheme and nobody told me. "
"They are extremely busy, always helpful. I do get annoyed I tell them I do not require medications the following month but they are in the bag. I was told even though not removed from pharmacy they go into the bin. Which I know is not true. Maybe easier than putting back on shelf because they are so busy "

I wish there was a better open time - 9/5 is not accessible: also getting prescriptions from GP sent down after 4pm there is a long wait usually to collect and quite often I'm given an IOU. I also have a child with a lot of medications and they've "lost" their prescription as it's placed in a bag and put wherever there is space"
"Perhaps if there could be provided a tank with drinking water and access to toilet in case of emergency and in case of longer waiting time in a queue or to be seen by pharmacist."
"It's great offering these services but they are inconsistent. Opening hours are poor, wait times are too long."
"No independent prescribers in all pharmacies causing the pharmacies that do to be overrun with people wanting to use the service."
"Health board website to check services available "
"All the ones I have contact with are friendly but it is so frustrating to keep losing pay so that I spend the afternoon looking for a pharmacy that has my meds. We should be able to order them in and they all say they can't guarantee I will get my brand"
"I use [name removed] and they are amazing "
"Our local pharmacy [town] is stopping Saturday opening which is very difficult for the local people who work and cannot get their repeat prescriptions in the week "
"They are very busy and getting busier. The private appointment with the pharmacist is fab"
"In the summer I had an infected insect bite on the bank holiday weekend, and was in a lot of pain and starting to feel feverish. My usual pharmacy was closed, so I went to another one, but there was no one with the authority to provide me antibiotics (despite telling me that's what I needed) and they sent me to minor injuries. Please increase prescribing pharmacists in pharmacies to increase options of getting help quickly"
"We are concerned about medication availability. We have been unable to get the correct dosage for some of our medication due to shortages in supply."

"They are short staffed, I don’t feel I can ask for information when there is a queue of people behind me, no one wants to wait longer than they have to, usually in a pharmacy as you’re not feeling well, hanging around is the last thing you need. The staff are not very friendly, but they don’t have the time to be ."
"GP services need to work with pharmacists to ensure medication that is required gets to the pharmacy on time "
"My local Pharmacy is [name removed] and is absolutely amazing. They provide valuable service to the community and work alongside my GP"
"Sometimes we do not have a pharmacist with an IP qualification at the only local chemist "
"They have requested to close Saturdays realistically I work in Bristol Monday to Friday so this would make it difficult for me to get there. I also struggle to understand as they are already having issues keeping up with demand, filling prescriptions etc closing on Saturdays would have a knock-on effect into weekday service meaning longer waiting there’s many times I have to return multiple times due to prescriptions not being ready or items not ordered "
"It is fab, they all work very hard for us"
"If they are expanding their services to support GPs they need more support and adequate funding"
"It is imperative that small towns maintain a good pharmacy. Weekend opening hours should also be maintained due to working commitments "
"Excellent service at [name removed] with friendly, helpful staff who seem to know their patients (customers). Good communication skills added to a real understanding of patients' needs"
"Never had a problem with this pharmacy have been going there for 40+years...always have my meds waiting for me ..."
"Pharmacy is slow, why don't they use lockers like amazon for non-controlled drugs "
"I believe that my regular pharmacy has been taken over and they own all local pharmacies to [town]. They are proposing to shut on Saturdays.

I work Monday-Friday, so therefore I'm unable to collect my prescription during the week. I rely on the pharmacies being open one day of the weekend so I can collect my medication. Also, because I work during the week I am unable to collect my prescription from my GP so I am worried as to how I, along with other people who work full-time are supposed to collect our repeat medication? "
"Staff are brilliant but sometimes very busy, another till near the door for items that are sold over the counter would be handy and save the sometimes-long queues."
"The communication between the GP & Pharmacy is not always great. Example is medications not being in the pharmacy when GP staff tells you that it is. Pharmacy would not dispense a new BP medication for my husband because the time I went to collect it wasn't the time that they would normally dispense, despite me not being aware of these times. So my husband had to wait until the Monday to pick up & went without important BP medication over the weekend. I was not happy about that, as the doctor had changed his medication for him as he had high BP. Lots of back & forth with GP surgery & pharmacy. Would be nice if either who was at fault accepted responsibility & communicated better. "
"Bit frustrating when you order online in advance but then still end up waiting 20+ mins at the pharmacy. Not directly the staff's problem as you can see, they are very busy but you would think it would be ready on a shelf waiting days after."
"[name removed] have always been really helpful. The staff are always cheerful and will help you always. The pharmacies opposite in [town] village never go to. It never has that relaxed friendly feel like [name removed]. You feel as if they can't be bothered. "
"As someone who works full time to know my pharmacy is closing on a Saturday means I won't be able to access services. My dad has cancer so I am collecting his prescription at the moment and don't know how we are going to do this going forward "
"Not happy that the local ones have been taken over and all the shop stock has been sold off leaving bare shelves. It was handy to have those items available in a little shop in the village instead of having to go into a supermarket. We have hardly any shops now. "

"I find when I ask to speak to the pharmacist i have never been asked to go into a room always over the counter. My pharmacy only has one counter open and other shut and often there are long queues when they are just talking. The other thing is when you have a GP appt at 5.30/6 and come out and they are shut and not able to get the medication to make you better. "
"I’ve been to numerous pharmacies but nowhere betters [name removed] for service. "
"The pharmacy that I use has helpful staff who try to solve any problems quickly."
"There is not enough pharmacies around that could help with ailments when you are unable to get a GP appointment and you may need antibiotics etc."
"Staff at my regular pharmacy have informed me of ‘struggle’ to stock a medication I have been recently been prescribed by dermatology, meaning I have to travel to different pharmacies to see if they have the medication in stock. Relatives have also struggled to collect their prescription of insulin due to the same issue."
"Sometimes they are so busy they don’t have time to answer the phone making a trip to the chemist necessary. they should really answer the phone"
"The stock of medicines, especially since Covid has been shocking. I regularly have to travel out of area or miss a dose whilst waiting for my prescription to arrive. Sometimes it is out of stock everywhere. Solo elleste. Also, my son’s duloxetine is difficult to source. I have had to travel up to Herefordshire before now to get my prescription. It isn’t good enough. This is a regular occurrence "
"It’s closed Saturdays which is unnecessary. It needs to be open Saturdays as it causes long queues during the week "
"Need to open at least one day over the weekend and additional staff required "
"Just that stock availability means I have to return there 2 or 3 times a month for our repeat medications"

"[name removed] at [town] offers excellent Customer Service"
"Collecting a prescription often takes close to one hour, there is a big queue, they can't find the medicine, they didn't order an item, they are unfriendly. "
"Need more efficient digital dispensing service for repeat prescriptions like an amazon locker system. Take the person out of this and waits. Crazy how they are so busy dispensing routine repeats but expected to support walk ins queries and support patients and no time to do this as the volume of patients accessing the service. It is the most inefficient pharmacy in [town]. "
"Pharmacies in the [town] area need to coordinate have one offering late night and weekend service"
"The opening times are too restricted. They close at lunchtime and close early. Patients would like flexibility to go during their lunch or when less traffic after work. "
"I am grateful that my pharmacy is open on the weekend. It would be nice if it was available all day on a Saturday. It’s hard to get there during work hours. The only issue we do have is that they never answer the phone. A system where you could check to see if your prescription is ready to save having to drive 10-15 mins only to arrive and it’s not going to be ready for another day or two is frustrating."
"They need to be open as much as possible to potentially reduce the burden on our GP surgeries and hospitals "
"It’s a shame they, and GP practices are not open 7 days per week. Surely they could introduce a shift pattern?"
"My pharmacy is extremely slow and you could be in there an hour just to hand in a prescription and that’s not even waiting for it. "
"My local independent community pharmacy provides an excellent service. Its popularity is such that there is often a long wait for dispensing. However, the wait is worth it. "
"Don't have Parkinson's meds have to wait. "

"I am carer and use a variety of pharmacies, depending on clients. They are all friendly and helpful and great we can access on weekend"
"Having more weekend availability would make a huge difference with the way today's world is regarding working hours etc"
"Not applicable "
"It would be good if they opened on a weekend maybe 11am to 2pm?"
"They order and dispense my prescription. Text me when available for collection. "
"It seems to be under threat as landlords want to raise rents etc "
"The Pharmacy in [town] is EXCELLENT"
"My pharmacy are brilliant and always very helpful "
"Having pharmacies owned and run by private companies on NHS contracts is not good. They're trying to make a profit. ABUHB should begin opening pharmacies that are run and staffed by ABUHB."
"No all ok thank you "
"Working full time means I am limited to getting to a pharmacy. As the one close to me is open Saturday mornings, this makes picking up my medication so much easier"
"Always receive excellent service from pharmacist and staff"
"Just that waits can be long because most of the town uses this pharmacy over the others available "
"[name removed] is excellent. [name removed] and his staff are so very helpful and friendly "
"I had needed to change pharmacy as the regular one constantly failed to complete my prescription every month so I had to keep chasing it up. "
"I use [name removed] in [town]. The staff are always extremely helpful, friendly and discreet when needed. They are always very busy but still keep smiling."

"The pharmacy l use now has limited opening. I think all pharmacy's should open earlier, later and lunchtime. Most of pharmacies are quite small units and crammed very little area to move as they fill up quickly at peak times. More needs to be done to avoid delays etc. I moved pharmacy because the nearest is so disorganised, changes pharmacists all the time, long delays and never enough stock held. Not a pleasant experience and frustrating. Why do we waste money printing out prescriptions?! I have a prescription in my bag when l collect it why? "
"My local pharmacy has a robot that is accessible 24/7 to collect medication "
"Yes, firstly stop limiting prescriptions to monthly when they are lifelong conditions, especially to healthy working people, we don't have time to spend hours going to the pharmacy on our only day off, to queue for ages every single month!! It's a waste of our time, and health time and cost to do things multiple times, all the way through the system. "
"I would like to thank my pharmacy for everything they do."
"[name removed] gives exemplary service and with [name removed] has dispensed with paper prescriptions the online transfer of prescriptions is brilliant "
"They have been a breath of fresh air following our previous experience. Over the years they have been friendly, efficient and reliable. When my husband was terminally ill they have been extremely caring and helpful, and are a trusted source of information for treatment of common ailments and treat sensitive questions with respect and privacy. Excellent!"
"I use [name removed] based in [name removed]. The staff are cheerful, extremely hard working and deliver a high-quality service. Pharmacy staff rarely receive praise (usually it's unnecessary abuse and complaints about things out of their control) I think the staff in my branch should be commended, they are fantastic!"
"Stop being backward about nominated pharmacies in this digital world...it should be simple to be able to use one that is closest to my home "
"Wait times after ordering prescriptions are longer than I've ever experienced anywhere else - I typically have to order two weeks in

advance of whenever I need it (and even then, sometimes it hasn't even been made up when I go to collect). But overall, friendly and helpful staff."
"Long waiting times regardless what time of day you go to either pharmacy, with the growing community there needs to be more public services to meet demand"
"A pharmacy needs to accommodate people who work full time and may only be able to go on a Saturday morning or at lunchtime."
"Just glad that it's here x top service and advice"
"These services are not readily advertised as available and when asked about have been sign posted back to the GP service "
"They all seem very short staffed"
"Vital service to the community "
"Often problems accessing repeat prescriptions seems to be issues between pharmacy and local surgery also most times pharmacy e mails to let us know prescriptions are ready to collect we visit the pharmacy to discover that the prescription isn't ready or not all the medicines are available and we have to visit again to collect missing items. We have to reorder repeat prescriptions 10 days into a 28-day cycle to have any chance of getting the medicines on time."
"The pharmacy always seem overwhelmed and having to order medicines up to 2 weeks in advance and still not be ready, if frustrating."
"The current situation is that the current pharmacy I use is having difficulty getting medication. This is due to being unable to get one of the medications I require. I have to travel around the area to find a pharmacy who can get the medication, but a number of pharmacies are also unable to get hold of this particular medication. Also due to short staff at my local pharmacy - prescriptions need to be submitted at the beginning of the week and collected on a Friday. So forward planning is key to ensure I am able to obtain medication in a timely manner."
"I would like the pharmacy to be open on a weekend "
"Myself and the people around our local community are sometimes forced to go to other pharmacists as the workload on ours is overstretched. Due

to lost prescriptions (once), long wait on inhalers, antibiotics and creams which are for my kids I do feel frustrated as they need these as soon as but there just isn't enough pharmacists in our area (one has been shut down leaving us with two). With a new system due to come in soon where they are not using paper prescriptions anymore, I see the situation getting worse as they cannot keep up with the workload they have now."
"I hate that many Pharmacies close for an hour at lunchtimes! This does seem like a very 'outdated' practice. ALSO - OVER-PRESCRIBING! Is this part of any review? I see and know of so many people who are on 20 - 40 tablets per day! Surely, they MUST contradict each other and be counter-active? Whenever I've been to collect ONE item for someone else - every time everyone else seems to be coming out with BAGS FULL! Would people 'request' so much medication if they had to pay for it? Does 'social prescribing' even exist? ? ? I'm a former non-executive director of two community NHS Trusts and I find it very WORRYING! "
"Recently changed from [name removed] because one member of staff was rude! Such a shame, but I have now gone to another where I can collect my medication(s) on the way home from work."
"The wait times are very long in my local pharmacy, probably due to the fact that they are based in the same building as the GP surgery. We have the electronic prescription service so the GP sends the repeat prescription directly to the pharmacy but it's taking more than 24 hours after receiving the prescription from the GP for the medicines to be ready to collect, and it's not due to the medicines being out of stock"
"Unhelpful to the point of being rude. "
"My local pharmacy doesn't open at the weekend which makes collecting medication very difficult. Changing to a pharmacy that does open is challenging because they are further away, parking is more difficult (and have to pay for parking)."
"If you have a UTI and go to a pharmacy they tell you to go to your GP as they cannot give you the antibiotics "
"Why is there a shortage of pharmacies that deal with dosset / nomad boxes. People can struggle so much they miss their medicines "
"The pharmacy we use- [name removed] is brilliant, the pharmacist Mr Merrick is extremely knowledgeable and approachable, but the wider

staffing group are also excellent. It is a heavily used pharmacy, due to their strong reputation, so you anticipate a wait when you go in, but it is worth it for the service you receive!"
"Does everyone really need all these meds?! We must be a sick nation with the queues waiting for tablets building up. It's difficult to get items in one go with lots of IOU slips issued. "
"They are good, but extremely, extremely busy."
"Mostly I collect all of my families repeat prescriptions (5 people), on weekdays, this is because they are often/always in work during the day. If my husband or daughter in particular have to use pharmacy to collect/or get advice they have to use at weekends or be off work for some reason."
"Customer service is great, helpful and understanding."
"They do not have a vending type machine to collect the prescription from which is good for out of hours collection "
"Sometimes queue for ages to be told only prescribing antibiotics late afternoon."
"My local pharmacy is a great place."
"The local pharmacy in the village is an important part of the community and should be available to all and on all days of the week."
"I feel it is important to continue the dispensing from my GP practice. This makes like much easier for me. "
"The pharmacy in [town] is awful. The staff are rude, they never have enough stock and you have to go back. The pharmacist won't speak to you and you have to relay symptoms through staff and then told to visit doctor. "
"Sometimes the wait time is long"
"GP prescribes cheapest medication first but talking to Pharmacist gives a better product advice"
"With the common ailments scheme some local pharmacies don't help with those conditions, twice I've been to my local pharmacy and one

didn't help and the other sent me across the road for medication they sold. The scheme itself is very helpful rather than see a doctor but local pharmacies should be on board more. [name removed] are brilliant best local pharmacy in my experience"

Y Ddeddf Cydraddoldeb

23 Mae cwblhau'r adran hon yn ddewisol. Cadarnhewch sut yr hoffech fwrw ymlaen drwy ddewis un o'r opsiynau isod

Nid wyf am gwblhau'r adran hon	353
Hoffwn gwblhau'r adran hon	749

24 What is your Age-Please indicate your age

0-15 oed	0
16-24 oed	6
25-34 oed	64
35-44 oed	122
45-54 oed	145
55-64 oed	212
65-74 oed	151
75 oed ac hŷn	46

25 Beth yw eich rhyw?

Gwryw	115
Benyw	627

Anneuaidd	1
Mae'n well gen i beidio â dweud	1

26 Beth yw eich grwp ethnig?

Gwyn	607
Prydeinig	186
Saesneg	37
Gogledd Iwerddon	3
Albanaidd	6
Cymraeg	228
Gwyddelig	3
Sipsi	1
Teithiwr	1
Arall	3
Du/Du Prydeinig	0
Caribïaidd	0
Affricanaidd	0
Unrhyw gefndir Du arall	0
Asiaidd / Asiaidd Prydeinig	2
Indiaidd	2
Bangladeshaidd	0
Pacistanaidd	0

Tseiniaidd	0
Asiaidd arall	0
Cymysg/ Prydeinig Cymysg	0
Gwyn/Du Caribïaidd	3
Gwyn/Du Affricanaidd	0
Gwyn/Asiaidd	2
Unrhyw gefndir Cymysg arall	1
Arall/Arall Prydeinig	1
Arabaidd	1
Arall	3
Mae'n well gen i beidio â dweud	0

27 Beth yw eich cyfeiriadedd rhywiol?

Heterorywiol /Syth	659
Dyn hoyw	10
Menyw Hoyw/Lesbiaidd	5
Deurywiol	23
Arall	4
Mae'n well gen i beidio â dweud	24

28 Beth yw eich crefydd neu'ch cred?

Anffyddiwr	183

Cristion (pob enwad)	399
Bwdhaidd	1
Hindw	2
Mwslemaidd	1
Sikh	2
Iddewig	1
Iddewig	83
Arall	65

29 A oes gennych salwch neu anabledd hirdymor?

Oes	403
Nac oes	317
Mae'n well gen i beidio â dweud	22

30 Oes gennych chi unrhyw gyfrifoldebau gofalu? (e.e., ar gyfer plant, pobl hŷn, neu rhywun sydd â salwch neu anableddau hirdymor)?

Oes	320
Nac oes	414
Mae'n well gen i beidio â dweud	10

31 Hunaniaeth Rhywedd: A yw eich hunaniaeth rhywedd wedi newid o'r hyn a neilltuwyd ar eich genedigaeth?

Ydy	13

Nac ydy	724
Mae'n well gen i beidio â dweud	6

Atodiad I - Bwrdd Iechyd Prifysgol Aneurin Bevan – Asesiad o Anghenion Fferyllol – Fferyllfa Gymunedol

Rhowch y cod CP ar gyfer y fferyllfa, er enghraifft 601...:

Enw’r contractwr fferyllol (h.y. enw’r unigolyn, y bartneriaeth neu’r cwmni sy’n berchen ar y busnes fferyllfa):

Rhowch enw masnachu’r fferyllfa gymunedol

Rhowch gyfeiriad y fferyllfa gymunedol:

Rhowch gyfeiriad e-bost y fferyllfa gymunedol:

Rhowch rif ffôn y fferyllfa gymunedol

Enw’r person a gwblhaodd yr holiadur, teitl swydd a rhif ffôn cyswllt

A all y Bwrdd Iechyd gadw’r wybodaeth uchod a’i defnyddio i gysylltu â chi

A yw'r fferyllfa'n cydymffurfio â Deddf Cydraddoldeb 2010? Mae hyn yn ei gwneud yn ofynnol i sefydliadau'r sector cyhoeddus wneud newidiadau o ran eu dull neu eu darpariaeth i sicrhau bod gwasanaethau'n hygyrch i bobl anabl...

A oes gan safle'r fferyllfa ystafell ymgynghori?

Os Nac i Gwestiwn 10, nodwch y rheswm pam nad oes gan y fferyllfa ystafell ymgynghori a beth yw cynlluniau'r fferyllfa ar gyfer y dyfodol o ran cael ystafell ymgynghori (os nad yw'n berthnasol, os gwelwch yn dda...

Os Ie i gwestiwn 10, a all cleifion ag anabledd gael mynediad i'r ystafell ymgynghori?

Os atebwyd Ie i gwestiwn 10, a all y claf a'r fferyllydd eistedd i lawr gyda'i gilydd yn yr ystafell ymgynghori?

Os Ie i gwestiwn 10, a all y claf, y fferyllydd a hebrwngwr eistedd i lawr gyda'i gilydd yn yr ystafell ymgynghori?

Os Ie i gwestiwn 10, a yw'r claf a'r fferyllydd yn gallu siarad ar lefel sain arferol heb i staff y fferyllfa nac ymwelwyr â'r fferyllfa eu clywed?

Os Ie i gwestiwn 10, a yw'r ystafell ymgynghori ar wahân i fannau cyhoeddus cyffredinol safle'r fferyllfa?

Os Ie i Gwestiwn 10, a yw wedi'i ddynodi'n glir fel ardal ar gyfer ymgynghoriadau cyfrinachol?

Os nad oes ystafell ymgynghori, a oes trefniadau eraill ar gyfer trafodaethau cyfrinachol? Nodwch beth yw hyn? (os nad yw'n berthnasol, nodwch D/A)

A oes unrhyw gyfarpar yn cael eu dosbarthu o'r fferyllfa? Dewiswch un ateb yn unig:

A yw'r fferyllfa'n darparu unrhyw un o'r gwasanaethau canlynol nad ydynt yn rhan o'r GIG (dewiswch bob un sy'n berthnasol i'ch fferyllfa):

Os mai dim ond i grŵp cleifion neu ardal benodol y mae'r fferyllfa'n darparu gwasanaeth cyflenwi, nodwch y meini prawf ar gyfer cleifion neu’r neu'r ardal.

Yn eich barn chi, a oes gofyniad am wasanaeth ychwanegol sy’n bodoli’n barod nad yw'n cael ei ddarparu yn eich ardal ar hyn o bryd? Os felly, beth yw'r gofyniad penodol a pham.

Yn eich barn chi, a oes angen gwasanaeth newydd nad yw ar gael ar hyn o bryd? Os felly, beth yw'r gofyniad penodol a pham.

Capasiti - Mae'r galw am wasanaethau iechyd yn gyffredinol yn cynyddu. Wrth feddwl am eich fferyllfa, ydych chi'n:

Oes gennych chi unrhyw gynlluniau i ddatblygu neu ehangu eich safle neu ddarpariaeth gwasanaeth?

Os Ie i Gwestiwn 25, a allwch chi ddarparu manylion?

Ar wahân i Saesneg, pa ieithoedd eraill, os o gwbl, sydd ar gael i gleifion gan staff y fferyllfa bob dydd – rhestrwch y prif ieithoedd a siaredir:

Atodiad J - Bwrdd Iechyd Prifysgol Aneurin Bevan – Asesiad o Anghenion Fferyllol – Practisiau Dosbarthu

Rhwch enw'r practis rydych chi'n cwblhau'r holiadur ar ei ran:

Rhowch gyfeiriad neu gyfeiriadau'r safle y mae gan y practis gymeradwyaeth safle i gyflenwi ohono:

Rhowch eich manylion cyswllt i ni: Enw, Teitl Swydd, Cyfeiriad E-bost a Rhif Ffôn

Nodwch amseroedd agor a chau'r fferyllfa gan ddefnyddio'r cloc 24 awr ar gyfer dydd Llun, dydd Mawrth, dydd Mercher, dydd Iau a dydd Gwener. Er enghraifft dydd Llun 08:00 i 18:30, dydd Mawrth 09:00 i 12:00

Os yw eich fferyllfa ar agor ar y penwythnos, nodwch y dyddiau a'r amseroedd:

A oes cyfarpar yn cael eu dosbarthu o'r safle? Dewiswch un ateb yn unig:

A yw'r practis yn darparu unrhyw un o'r gwasanaethau canlynol (dewiswch bob un sy'n berthnasol i'ch practis):

Os mai dim ond i grŵp cleifion neu ardal benodol y mae'r practis yn darparu gwasanaeth dosbarthu, nodwch y meini prawf ar gyfer y cleifion neu’r ardal.

Capasiti - Mae'r galw am wasanaethau iechyd yn gyffredinol yn cynyddu. Gan feddwl am eich gwasanaeth cyflenwi’n unig, a ydych chi:

Gwasanaethau eraill sy'n gysylltiedig â chyflenwi: A allwch chi ddarparu manylion unrhyw wasanaethau eraill rydych chi'n eu darparu sy'n gysylltiedig â'ch gwasanaeth cyflenwi?

Yn eich barn chi, a oes gofyniad am wasanaeth cyflenwi newydd nad yw ar gael ar hyn o bryd? Os felly, beth yw'r gofyniad penodol a pham.

Yn eich barn chi, a ydych chi'n teimlo bod angen newid eich ardal gyflenwi yn yr ardal reoledig rydych chi'n gweithredu ynddi (o fewn y rheoliadau presennol)? Os ydych, nodwch y rheswm pam a pha ardal ...

A yw'r practis yn cydymffurfio â Deddf Cydraddoldeb 2010? Mae hyn yn ei gwneud yn ofynnol i sefydliadau'r sector cyhoeddus wneud newidiadau o ran eu dull neu eu darpariaeth i sicrhau bod gwasanaethau'n hygyrch i bobl anabl...

Ar wahân i Saesneg, pa ieithoedd eraill, os o gwbl, sydd ar gael i gleifion gan staff yn y fan a'r lle bob dydd – rhestrwch y prif ieithoedd a siaredir:

Atodiad K – Adroddiad Ymgynghori

Cyflwyniad

Fel rhan o'r broses Asesiad o Anghenion Fferyllol (PNA) mae'n ofynnol i'r Bwrdd Iechyd gynnal ymgynghoriad o leiaf 60 diwrnod gyda sefydliadau penodol. Diben yr ymgynghoriad yw sefydlu a yw'r darparwyr a'r gwasanaethau fferyllol sy'n cefnogi poblogaeth ardal y Bwrdd Iechyd wedi'u hadlewyrchu'n gywir yn nogfen derfynol y PNA. Mae'r adroddiad hwn yn amlinellu'r ystyriaethau a'r ymatebion i'r ymgynghoriad ac yn disgrifio'r broses gyffredinol o sut y cynhaliwyd yr ymgynghoriad.

Proses ymgynghori

Er mwyn cwblhau'r broses hon, mae'r Bwrdd Iechyd wedi ymgynghori â'r partïon hynny a nodwyd o dan reoliad 7 o Reoliadau'r GIG (Gwasanaethau Fferyllol) (Cymru) 2020, i sefydlu a yw'r asesiad o anghenion fferyllol drafft yn mynd i'r afael â’r materion yr oeddent yn eu hystyried yn berthnasol i’r ddarpariaeth o wasanaethau fferyllol;

- Fferylliaeth Gymunedol Cymru
- Pwyllgor Meddygol Lleol Gwent
- Contractwyr sydd wedi'u cynnwys yn ei restr fferyllol
- Meddygon teulu sydd wedi'u cynnwys ar restr meddygon fferyllol Bwrdd Iechyd Prifysgol Aneurin Bevan
- Practisiau Meddygon Teulu
- Llais
- Bwrdd Partneriaeth Ranbarthol Gwent
- Cyngor Bwrdeistref Sirol Blaenau Gwent
- Bwrdeistrefi Sirol Caerffili
- Cyngor Sir Fynwy
- Cyngor Dinas Casnewydd
- Bwrdeistref Sirol Torfaen
- Bwrdd Iechyd Addysgu Powys
- Bwrdd Iechyd Prifysgol Cwm Taf Morgannwg
- Bwrdd Iechyd Prifysgol Caerdydd a'r Fro
- Y Rhwydweithiau Llesiant Integredig

- Rhwydweithiau Gofal yn y Gymdogaeth
- Y pum bwrdd gwasanaeth cyhoeddus
- Pencampwyr Cymunedol Nye
- Grwpiau cymunedol
- Grwpiau gofalwyr
- 50+ o fforymau
- Cymdeithas Mudiadau Gwirfoddol Gwent
- Cynghrair Wirfoddol Torfaen
- People First
- Panel Dinasyddion Gwent
- BAME

Cyhoeddwyd fersiwn ymgynghori'r PNA ar wefan y Bwrdd Iechyd ac anfonwyd e-bost at yr ymgyngoreion a'u gwahodd i ymateb i'r holiadur ar-lein. Roedd y ddolen i'r PNA a'r holiadur wedi'u cynnwys yn yr e-bost. Hyrwyddwyd yr ymgynghoriad hefyd ar wefan a thudalennau cyfryngau cymdeithasol y Bwrdd Iechyd.

Yn ogystal â Drafft Ymgynghori’r PNA, cynhyrchwyd Dogfen Gryno a fersiwn Hawdd ei Darllen hefyd i gefnogi’r ymgynghoriad.

Rhoddwyd cyfle i’r ymgynghoreion ymateb drwy gwblhau set o gwestiynau. Gwnaed hyn drwy ateb y cwestiynau ar-lein neu drwy'r fersiwn hawdd ei darllen. Roedd yr asesiad o anghenion fferyllol a'r cwestiynau ar gael yn y Gymraeg a'r Saesneg.

Diben y cwestiynau a ofynnwyd oedd asesu'r ddarpariaeth bresennol o wasanaethau fferyllol, ystyried unrhyw amgylchiad penodol yn y dyfodol lle gallai'r sefyllfa bresennol newid yn sylweddol a nodi unrhyw fylchau mewn gwasanaethau fferyllol nawr ac yn y dyfodol.

Cynhaliwyd yr ymgynghoriad o 2 Gorffennaf i 31 Awst 2026.

Mae'r adroddiad hwn yn amlinellu'r ystyriaethau a'r ymatebion i'r ymgynghoriad. Dylid nodi nad oedd yn ofynnol i gyfranogwyr yn yr ymgynghoriad ateb pob cwestiwn.

Crynodeb o gwestiynau, ymatebion ac ystyriaethau'r Bwrdd Iechyd

Ar gyfer ymgynghoriad Asesiad o Anghenion Fferyllol Drafft Bwrdd Iechyd Prifysgol Aneurin Bevan, derbyniwyd 14 ymateb drwy'r holiadur ar-lein. Derbyniwyd ymateb ysgrifenedig manwl ar wahân gan Fferylliaeth

Gymunedol Cymru, gan ddod â chyfanswm yr ymatebion i'r ymgynghoriad i 15. Roedd yr ymatebion yn cynnwys ymatebion gan aelodau o'r cyhoedd, contractwyr fferyllol, cyrff proffesiynol a meddygfa Meddyg Teulu:

Grŵp	Cyfradd Ymateb - Cyfrif	Canran o'r holl ymatebion i'r ymgynghoriad
Aelodau'r Cyhoedd	8	53%
Contractwyr Fferyllol	4	27%
Cyrff Proffesiynol	2 (Gwent LMC a CPW)	13%
Practis Meddyg Teulu	1	7%
Cyfanswm	15	100%

Crynodeb o ymatebion ar-lein ac ystyriaethau'r Bwrdd Iechyd

Derbyniodd yr ymgynghoriad ar-lein 14 ymateb, a oedd fel a ganlyn. Atgynhyrchir sylwadau testun rhydd perthnasol o'r holiadur ar-lein fel y'u cyflwynwyd. Gwnaed ychydig o olygiadau lle bo angen i leihau'r risg o adnabod unigolyn, sefydliad neu leoliad, a gwnaed cywiriadau cyflwyniadol bach lle bo angen er mwyn ei gwneud yn ddarllenadwy. Mae cyflwyniad ar wahân Fferylliaeth Gymunedol Cymru wedi'i grynhoi yn yr adroddiad hwn ac wedi'i atodi'n llawn .

Cwestiwn 1:

1. A yw pwrpas yr Asesiad o Anghenion Fferyllol wedi'i egluro'n ddigonol?	
Do	12
Nac ydy	1
Dwi ddim yn gwybod	1

Sylwadau gair am air mewn perthynas â'r cwestiwn uchod;
"Enough information provided for the purpose of PNA"
"Easy to read document"
"I have read the Summary Document of the Pharmaceutical Needs Assessment and it explained things in detail which I understood."
"all documented"
"I have checked the details of the Pharmaceutical Needs Assessment and I understand the document."
"Don't understand"

"If the question is intended to attract 'a meaningful response' from members of the public then it should be made far easier for the public to access more, and meaningful information. about the pharmaceutical Needs Assessment, and its impact on the users, i.e. Member of the Public, as presumably, the purposes of this consultation depends usefulness in a PATIENT CENTERED FACILITY. "
"I've read the supporting paperwork"
"I have read and understand the pharmaceutical Needs Assessment document."

Ystyriaeth ac ymateb y Bwrdd Iechyd

Mae'r Bwrdd Iechyd yn nodi sylw'r ymatebydd am ddenu ymateb ystyrlon gan aelodau'r cyhoedd. Pwrpas yr ymgynghoriad oedd ceisio barn ar y drafft o'r PNA a'i asesiad o'r ddarpariaeth o wasanaethau fferyllol ar draws ardal y Bwrdd Iechyd. Er mwyn cefnogi 'r cyhoedd i gymryd rhan, gwnaethpwyd y deunyddiau ymgynghori, gan gynnwys y PNA drafft a'r wybodaeth gysylltiedig, ar gael i'r cyhoedd drwy gydol y cyfnod ymgynghori.

Cwestiwn 2

2. Yn eich barn chi, a yw'r Asesiad o Anghenion Fferyllol yn adlewyrchu'r ddarpariaeth bresennol o wasanaethau fferyllol yn eich ardal	
Ydy	11
Nac ydy	2
Dwi ddim yn gwybod	1

Verbatim comments in relation to the question above;
"It covers the need for pharmacy community services in local community especially IP pharmacists are improving their service provision and scopes."
"I'm lucky to live in a town with two excellent independent pharmacy branches. I don't understand why GPs are allowed to dispense. They do not have pharmacists in the dispensary or supervising GPs (risk), they provide no additional pharmacy services and patients have to travel to the practice to get their drugs, driving past community pharmacies. We all know it's a money-making operation for the GPs, who I understand get paid more than community pharmacies per script. So poorer service costing more. Madness!"
"The results of the Assessment regarding my local area are accurate."
"We have no pharmacies open on a Saturday."

“More pharmacies need to be open on Saturdays at least and more on Rota on Sundays.”
“Covered all aspects”
“The number of pharmacies serving the area is accurate”
“Because it will depend on the supervision of the various pharmaceutical public services providers, by THE ABHB Pharmaceutical provision leaders. particularly to the extent that proper enforcement, of the regulations, of independent `CHEMIST SHOPS, of the eventual agreed policies, so that its eventual impact of the continued proper dispensing of patients necessary medication continues, and that there is no diluting of what should already be, but is not always the case, of the one important `job` they should be doing and that is the proficient dispensing of "prescribed` medications.”
“The current provision of services in my area is reflected in the Needs Assessment.”

Ystyriaeth ac ymateb y Bwrdd Iechyd

Mae'r Bwrdd Iechyd yn nodi'r sylwadau ynghylch oriau agor fferyllfeydd ac er bod y PNA yn ystyried a yw gwasanaethau fferyllol yn ddigonol i ddiwallu anghenion y boblogaeth, cytunir ar oriau agor craidd gofynnol ar gyfer fferyllfeydd yn genedlaethol trwy reoleiddio, a chyfrifoldeb contractwyr unigol yw materion gweithredol megis trefniadau staffio a seibiannau ac maent y tu allan i gwmpas y PNA neu y tu hwnt i reolaeth uniongyrchol y Bwrdd Iechyd.

Cwestiwn 3

3. Mae'r Bwrdd Iechyd wedi nodi bod y rhan fwyaf o bresgripsiynau ar gyfer offer yn cael eu cyflenwi gan gontractwyr y tu allan i'w ardal, naill ai mewn mannau eraill yng Nghymru neu yn Lloegr, a bod y contractwyr hynny'n darparu'r gwasanaethau adolygu defnydd offer ac addasu offer stoma. Felly mae wedi tybio bod yr angen am y ddau wasanaeth hyn yn cael ei ddiwallu gan y darparwyr hyn o'r tu allan i'r ardal. Ydych chi'n cytuno â hyn?	
Ydw	7
Nac ydw	2
Dwi ddim yn gwybod	3

Ni wnaeth dau o’r ymatebwyr i’r holiadur ateb y cwestiwn hwn. Gofynnwyd i'r rhai a atebodd 'Na' roi sylwadau;

"I am happy to provide appliance use review and stoma appliance customisation however I have never had opportunity to discuss what services and expertise we can provide in community."
"I answered no because the ABHB undertake a regular 'appliance use review' each time BEFORE any repeat services are (or at least that appears to be the case because every time a patient requires to use these external services or equipment, `and currently these services are provided by contractors outside the area of the ABHB. HOWEVER, in order to access then in `repeat form because of a patients continued needs, each patient has to make contact with agents working in, and for, the ABHB, already and currently none of those regular continued, repeat services can be activated UNTILL they are REGULARLY sanctioned and I presume by the ABHB direct. Patients do not have direct access to the `providers` of stoma and bowel, equipment. "

Ystyriaeth ac ymateb y Bwrdd Iechyd

Mae'r Bwrdd Iechyd yn nodi'r sylwadau ar y parodrwydd i ddarparu Adolygiadau o Ddefnydd o Offer ac Addasu Cyfarpar Stoma ac hefyd yn nodi'r sylw am y llwybrau awdurdodi offer amrloddadwy. Mae'r PNA yn asesu a yw angen y boblogaeth yn cael ei ddiwallu yn hytrach na gwneud penderfyniadau ar atgyfeiriad neu drefniadau ail awdurdodi unigol. Mae tystiolaeth gyfredol ar gyflenwi yn dangos bod y rhan fwyaf o bresgripsiynau ar gyfer cyfarpar yn cael eu cyflenwi gan gontractwyr o'r tu allan i'r ardal, ac mae llawer ohonynt yn darparu cymorth adolygu ac addasu cysylltiedig. Ni chanfuwyd unrhyw dystiolaeth o angen heb ei ddiwallu, oedi nac anallu i gael mynediad at y gwasanaethau hyn drwy ymgynghori. Felly mae'r Bwrdd Iechyd yn cadw at ei gasgliad bod yr angen presennol yn cael ei ddiwallu drwy ddarpariaeth bresennol y tu allan i'r ardal, tra bydd mynediad a defnydd yn parhau i gael eu hadolygu.

Cwestiwn 4

4. Yn eich barn chi, a oes unrhyw fylchau yn y ddarpariaeth o wasanaethau nad yw'r Asesiad Anghenion Fferyllol wedi'u nodi?	
Oes	**5**
Nac oes	**8**
Dwi ddim yn gwybod	**1**

Sylwadau gair am air mewn perthynas â'r cwestiwn uchod;
“Scope of IP services provided by Pharmacist”
“Covid, pneumonia and RSV vaccination - why can’t pharmacists do these vaccines? They did during the pandemic when GP practices were more or less closed……. More cash for GPs? It’s like a cartel or monopoly”
“Need a pharmacy delivery service in [town removed] and a more helpful pharmacy,7 days wait for tablets is not acceptable.”
“Weekend opening times and availability of pharmacies which are open.”
“The introduction and best use of NHS IT to benefit patients was not mentioned (as far as I can see). The promotion of the use of the NHS App and take up of the EPS system should underpin future needs. EPS is well rolled out now, but it still has much more potential to reduce patient frustration and inefficiency - for example, alerts when medicines are ready, better planning to reduce medicines out of stock... This improvement should be front and centre of the strategy. (There must be benefits to surgeries and pharmacies too, but I am looking only at patient benefits). User-facing IT should seek to integrate diverse systems to the tangible benefit of patients - improving systems, not just digitizing them.”

Ystyriaeth ac ymateb y Bwrdd Iechyd

Mae'r Bwrdd Iechyd yn cydnabod y pwyntiau a godwyd uchod. O ran Rhagnodi Annibynnol gan Fferyllwyr (PIPS), pe byddai unrhyw wasanaethau’n cael eu ehangu, byddai hyn yn dibynnu ar newidiadau i fanyleb y Gwasanaeth Cyfarwyddedig Cenedlaethol a'r trefniadau comisiynu cysylltiedig. Gan fod y materion hyn yn cael eu pennu'n genedlaethol, maent y tu allan i gwmpas y PNA.

Nododd ymatebwyr i'r ymgynghoriad fod brechiad atgyfnerthu COVID-19, brechiad firws niwmococol a Feirws Syncytiol Anadlol yn wasanaethau y gellid, o bosib, eu darparu mewn fferyllfa gymunedol yn y dyfodol. Pe byddai’r rhain yn cael eu ehangu, byddai hyn yn amodol ar bolisi cenedlaethol, angen wedi’i asesu, capasiti'r gweithlu, trefniadau llywodraethu clinigol a chomisiynu cynaliadwy. Nid yw'r gwasanaethau hyn wedi'u nodi fel bylchau o ran y ddarpariaeth fferyllol ar hyn o bryd.

Efallai y bydd datblygiadau digidol, gan gynnwys parhau i gyflwyno'r Gwasanaeth Presgripsiwn Electronig a datblygu Ap GIG Cymru, yn gwella mynediad at wasanaethau fferyllol a'r profiad ohonynt yn ystod oes y PNA.

Mae manteision posibl yn cynnwys cyfathrebu gwell rhwng cleifion, presgripsiynwyr a fferyllfeydd, gwybodaeth gliriach am statws presgripsiynau, hysbysiad pan fydd meddyginiaethau'n barod i'w casglu a llai o deithiau aflwyddiannus. Mae systemau digidol yn galluogi seilwaith yn hytrach na gwasanaethau fferyllol ynddynt eu hunain ac nid ydynt yn newid yr asesiad statudol o angen. Fe ddylent gryfhau cefnogaeth briodol i bobl na allant ddefnyddio gwasanaethau digidol neu sy'n dewis peidio â gwneud hynny.

Fel y manylwyd uchod, mae oriau agor craidd fferyllfeydd yn cael eu pennu trwy drefniadau cytundebol cenedlaethol. Nid yw gwasanaeth dosbarthu meddyginiaethau cartref arferol wedi'i nodi fel gwasanaeth fferyllol a gomisiynwyd yn genedlaethol at ddibenion y PNA hwn. Gall contractwyr unigol gynnig trefniadau dosbarthu y tu allan i gwmpas eu rhwymedigaethau gwasanaeth fferyllol y GIG. Nid yw argaeledd trefniadau o'r fath, ynddo'i hun, yn pennu a oes bwlch statudol yn y ddarpariaeth fferyllol.

Cwestiwn 5

5. A ydych chi'n teimlo bod yr Asesiad o Anghenion Fferyllol drafft yn adlewyrchu anghenion poblogaeth eich ardal?	
Ydw	9
Nac ydw	3
Dwi ddim yn gwybod	2

Sylwadau gair am air mewn perthynas â'r cwestiwn uchod;
"Local community requires services fairly efficiently hence they are willing to see pharmacist and their team as doctor appointments are difficult to manage."
"In [town removed] the pharmacy service is diabolical considering all the new houses built"
"I HOPE IT DOES, after all the pharmaceutical services have ONE job to do, and that it continue to provide access to those once prescribed by a fully qualified clinician after considerable consideration by the Doctor after a full and qualified interaction with a patient, PHARMACIST are, in my opinion demonstrating they do not ALL have the personal qualities to

interact with patients, in fact some already demonstrate they do not, and will not, or find it impossible to follow current guidelines produced by the ABHB to protect the care and interests of patients.”
“Torfaen North and South.”

Ystyriaeth ac ymateb y Bwrdd Iechyd

Mae'r Bwrdd Iechyd yn cydnabod bod rhai sylwadau'n ymwneud yn bennaf â phrofiad o wasanaeth unigol yn hytrach na thystiolaeth o fwlch ar lefel y boblogaeth yn y ddarpariaeth fferyllol. Ni ddangosodd tystiolaeth yr ymgynghoriad fwlch systemig na daearyddol cyfredol nac angen penodol yn y dyfodol am safleoedd fferyllol ychwanegol yn yr ardaloedd y cyfeiriwyd atynt.

Fodd bynnag, roedd y sylwadau ynghylch twf tai, mynediad, amseriad presgripsiwn, argaeledd meddyginiaethau a chapasiti darparwyr yn sail i drefniadau monitro ychwanegol a gynhwysir ym Mhennod Chwech.

Bydd pryderon unigol ynghylch ansawdd gwasanaeth yn parhau i gael eu hystyried drwy'r llwybr cytundebol, trefniadau llywodraethu neu drefniadau rheoli gwasanaeth priodol.

Cwestiwn 6

6. Yn eich barn chi, a yw'r Asesiad o Anghenion Fferyllol drafft wedi darparu digon o wybodaeth i gefnogi gwneud penderfyniadau h.y. penderfyniadau ar geisiadau ar gyfer fferyllfeydd newydd a chontractwr cyfarpar sy’n dosbarthu	
Do	9
Naddo	2
Dwi ddim yn gwybod	3

Sylwadau gair am air mewn perthynas â'r cwestiwn uchod;
“Not enough detail about the application process and who makes the decision.”
“The public cannot easily access the draft Pharmaceutical Needs Assessment DRAFT. there has been no public centred publicity about this issue and proposed ABHB actions.”

"We don't have any additional needs for pharmacist in our area as we are already have sufficient number in our community."

Ystyriaeth ac ymateb y Bwrdd Iechyd

Diben y PNA yw asesu'r angen am wasanaethau fferyllol ar hyn o bryd ac yn y dyfodol a nodi unrhyw fylchau yn y ddarpariaeth. Er bod y PNA yn llywio penderfyniadau ar geisiadau am safleoedd fferyllfa newydd ac adleoliadau, mae'r broses ymgeisio ei hun yn cael ei llywodraethu gan Reoliadau'r GIG (Gwasanaethau Fferyllol) (Cymru) 2020 ac felly mae y tu allan i gwmpas y PNA.

Roedd y drafft o'r PNA ar gael ar wefan y Bwrdd Iechyd, a rhannwyd gwybodaeth trwy nifer o sianeli, gan gynnwys y cyfryngau cymdeithasol, Llais a grwpiau cymunedol.

Mae'r Bwrdd Iechyd yn nodi bod y gofynion gweithdrefnol manwl ar gyfer cyflwyno a phenderfynu ar gais a'u bod wedi'u nodi yn Rheoliadau'r GIG (Gwasanaethau Fferyllol) (Cymru) 2020 ac nad ydynt wedi'u hailadrodd yn llawn o fewn y PNA. Fodd bynnag, mae'r Crynodeb Gweithredol, Pennod Un, Pennod Saith ac Atodiad A wedi'u diwygio er mwyn esbonio'n gliriach bod y PNA yn darparu sail dystiolaethol bwysig ar gyfer penderfyniadau mynediad i'r farchnad, nad yw ei hun yn cymeradwyo fferyllfa newydd nac yn penderfynu ar gais, a bod rhaid penderfynu ar bob cais ar wahân o dan y darpariaethau rheoleiddio perthnasol a'r dystiolaeth sy'n bodoli ar y pryd.

Cwestiwn 7:

7. Yn eich barn chi, a yw'r Asesiad o Anghenion Fferyllol drafft wedi darparu digon o wybodaeth i lywio sut y gellir comisiynu gwasanaethau fferyllol yn ardal y Bwrdd Iechyd yn y dyfodol?	
Do	7
Naddo	1
Dwi ddim yn gwybod	6

Sylwadau gair am air mewn perthynas â'r cwestiwn uchod;
"Not much new information provided"
"With the development of North Torfaen in Mamilhad it is planned that there will be a pharmacy built? If so this would have implications

on dispensing practices who have dispensing patients within 1.7km. This would likely destabilise local GP dispensaries”

Ystyriaeth ac ymateb y Bwrdd Iechyd

Mae'r Bwrdd Iechyd wedi ystyried y sylwadau ynghylch Pentref Trefol Mamhilad a'r effaith bosibl y gallai darpariaeth fferyllfeydd yn y dyfodol ei chael ar drefniadau meddygon fferyllol. Mae'r gofynion sefydlog ar gyfer safleoedd fferyllfa newydd a gynigiwyd yn flaenorol ar gyfer Mamhilad wedi'u dileu. Mae'r asesiad manwl o leoliad yn disgrifio Pentref Trefol Mamhilad fel mater sydd angen ei fonitro. Nid yw'r ardal wedi'i diffinio fel bwlch ar hyn o bryd, ac mae Pennod Saith yn dod i'r casgliad nad oes unrhyw angen penodol yn y dyfodol am ddarpariaeth fferyllol ychwanegol wedi'i nodi ar sail y dystiolaeth sydd ar gael ar hyn o bryd.

Bydd gwaith monitro yn ystyried adeiladu a meddiannaeth, twf poblogaeth, mynediad, defnydd o wasanaethau, capasiti darparwyr a gwasanaethau fferyllol amgen a gwasanaethau GIG eraill. Byddai penderfyniad ar unrhyw gais yn y dyfodol yn cael ei wneud ar wahân o dan y rheoliadau perthnasol a'r dystiolaeth sy'n bodoli ar y pryd, gan gynnwys darpariaethau perthnasol ar gyfer lleoliad rheoledig a phellter. Nid yw'r PNA ei hun yn penderfynu ar unrhyw newid i gymhwysedd o ran cyflenwi.

Mewn ymateb i Gwestiynau 7 ac 8, mae'r PNA terfynol wedi'i ddiwygio er mwyn gwahaniaethu rhwng bylchau presennol, anghenion amodol yn y dyfodol a materion sydd angen eu monitro. Mae'r asesiad manwl o leoliad bellach yn disgrifio Pentref Trefol Mamhilad fel mater y dylid ei fonitro. Mae Pennod Saith bellach yn dod i'r casgliad nad oes unrhyw angen penodol yn y dyfodol am ddarpariaeth fferyllol ychwanegol wedi'i nodi ar sail y dystiolaeth sydd ar gael ar hyn o bryd. Mae'r PNA terfynol hefyd yn egluro'r camau gweithredu sydd ar gael o dan reoliad 6 os bydd newid sylweddol yn yr angen fferyllol neu newid i argaeledd gwasanaeth.

Cwestiwn 8

8. Yn eich barn chi, a yw'r Asesiad o Anghenion Fferyllol drafft wedi darparu digon o wybodaeth i lywio’r ddarpariaeth o wasanaethau fferyllol a chynlluniau ar gyfer fferyllfeydd, Contractwyr Cyfarpar sy’n Dosbarthu yn y dyfodol	
Do	7
Naddo	1
Dwi ddim yn gwybod	6

Sylwadau gair am air mewn perthynas â'r cwestiwn uchod;
"With the development of North Torfaen in Mamilhad it is planned that there will be a pharmacy built? If so this would have implications on dispensing practices who have dispensing patients within 1.7km. This would likely destabilise local GP dispensaries"
"The population of Chepstow continues to increase and the pharmacies we currently have appear to be at capacity in that the repeat prescription turnaround time keeps increasing. This has been noticeable since the development of a housing estate near Tesco in Chepstow."

Ystyriaeth ac ymateb y Bwrdd Iechyd

Mae'r Bwrdd Iechyd wedi ystyried y sylwadau ynghylch Pentref Trefol Mamhilad a'r effaith bosibl y gallai darpariaeth fferyllfeydd yn y dyfodol ei chael ar drefniadau meddygon fferyllol. Mae'r gofynion sefydlog ar gyfer fferyllfeydd newydd a gynigiwyd yn flaenorol ar gyfer Mamhilad a Glan Llyn wedi'u dileu.

Mae'r asesiad manwl o leoliad wedi'i ddiwygio i ddisgrifio Glan Llyn a Phentref Trefol Mamhilad fel materion sydd angen eu monitro. Ni chaiff yr un ohonynt eu nodi fel bwlch ar hyn o bryd, ac mae Pennod Saith yn dod i'r casgliad nad oes unrhyw angen penodol yn y dyfodol am ddarpariaeth fferyllol ychwanegol wedi'i nodi ar sail y dystiolaeth sydd ar gael ar hyn o bryd.

Ynglŷn â chynnydd mewn poblogaethau. Bydd gwaith monitro parhaus yn ystyried gwaith adeiladu a meddiannaeth, twf y boblogaeth, mynediad, defnydd o wasanaethau, capasiti darparwyr a gwasanaethau fferyllol amgen a gwasanaethau GIG eraill. Byddai penderfyniad ar unrhyw gais yn y dyfodol yn cael ei wneud ar wahân o dan y rheoliadau perthnasol a'r dystiolaeth sy'n bodoli ar y pryd, gan gynnwys darpariaethau perthnasol ar gyfer lleoliad rheoledig a phellter. Mae'r PNA terfynol hefyd yn egluro'r camau gweithredu sydd ar gael o dan reoliad 6 os bydd newid sylweddol yn yr angen fferyllol neu newid i argaeledd gwasanaeth.

Cwestiwn 9:

9. Yn eich barn chi, a oes unrhyw wasanaethau fferyllol y gellid eu darparu yn y fferyllfa yn y dyfodol nad ydynt wedi'u hamlygu yn yr Asesiad o Anghenion Fferyllol drafft?

Oes	4
Nac oes	6
Dwi ddim yn gwybod	4

Sylwadau gair am air mewn perthynas â'r cwestiwn uchod;
"Covid, pneumonia and RSV vaccination"
"Friendly staffed pharmacy needed in [town removed]."
"A proper and meaningful ENFORCMENT of a pharmacists' activities in respects to ensure members of the public continue to have proper access to Necessary medication, and to prevent pharmacist from taking an independent position and ignoring ABHB patient safety provisions, and this would only be the case if the ABHB ensured a proper inspection and audit of a pharmacist `ACTIVITIES and prevented ANY local sweetheart deals in respect to public concerns at anytime."
"Vaccinations for Covid boosters, RSV vaccinations."

Ystyriaeth ac ymateb y Bwrdd Iechyd

Nododd ymatebwyr i'r ymgynghoriad fod brechiad atgyfnerthu COVID-19, brechiad firws niwmococol a Feirws Syncytiol Anadlol yn wasanaethau y gellid, o bosib, eu darparu mewn fferyllfa gymunedol yn y dyfodol. Pe byddai'r rhain yn cael eu ehangu, byddai hyn yn amodol ar bolisi cenedlaethol, angen wedi'i asesu, capasiti'r gweithlu, trefniadau llywodraethu clinigol a chomisiynu cynaliadwy. Nid yw'r gwasanaethau hyn wedi'u nodi fel bylchau o ran y ddarpariaeth fferyllol ar hyn o bryd.

Mae'r Bwrdd Iechyd yn cydnabod y sylwadau eraill, gan gynnwys y rhai sy'n ymwneud â dull staff, goruchwyliaeth a gorfodi. Nid yw'r materion hyn yn dangos bwlch ar lefel y boblogaeth yn y ddarpariaeth fferyllol ac felly nid ydynt yn newid yr asesiad Atodlen 1. Bydd pryderon ynghylch ansawdd gwasanaeth, rheoleiddio proffesiynol a chontractwyr unigol yn parhau i gael eu hystyried drwy'r llwybr cwynion, llwybr cytundebol, llwybr llywodraethu a'r llwybr rheoleiddio priodol.

Cwestiwn 10:

10. Ydych chi'n ymwybodol o unrhyw ddatblygiadau a fydd yn codi o fewn oes yr Asesiadau o Anghenion Fferyllol nad ydynt wedi'u nodi? Er enghraifft, datblygiadau tai, prosiectau adfywio?	
Ydw	4
Nac ydw	8
Dwi ddim yn gwybod	2

Sylwadau gair am air mewn perthynas â'r cwestiwn uchod;
"There are number of new developments approved by council in the area however we don't have any plans for new services for community reflect that."
"LDPs and pharmacy's going bust due to the contract and rising cost of drugs and staff costs"
"I refer you to my response in the previous question, and refers to the basic `control` of a pharmacist to ensure the BASIC quality of the service is properly SECURED for all current and future USERS of the patient lead service."
"See answer to question 8" (regarding the population of Chepstow)

Ystyriaeth ac ymateb y Bwrdd Iechyd

Adolygwyd Cynlluniau Datblygu Lleol a datblygiadau o ran poblogaeth perthnasol eraill ar draws ardal y Bwrdd Iechyd wrth baratoi'r PNA. Roedd hyn yn cynnwys datblygiadau strategol a nodwyd yng Nghasnewydd a Thorfaen. Ni wnaeth tystiolaeth yr ymgynghoriad sefydlu bwlch ychwanegol ar hyn o bryd nac angen penodol yn y dyfodol am safleoedd fferyllol newydd sy'n deillio o'r datblygiadau pellach a grybwyllwyd gan yr ymatebwyr.

Fodd bynnag, mae Pennod Chwech wedi'i diwygio er mwyn cofnodi'n benodol y pryderon sy'n ymwneud â thwf tai, mynediad at benwythnosau, amseroedd cwblhau presgripsiynau, argaeledd meddyginiaethau a phwysau canfyddedig o ran capasiti darparwyr, gan gynnwys sylwadau ynghylch Magwyr a Chas-gwent.

Bydd y materion hyn yn cael eu monitro drwy nifer yr anheddau sy'n cael eu cwblhau a'u meddiannu, newid yn y boblogaeth gofrestredig,

gweithgaredd presgripsiwn a gwasanaeth, capasiti contractwyr, oriau agor, mynediad ar benwythnosau a gwyliau banc, ystyriaethau teithio, amseroedd gwirdroi ac argaeledd gwasanaethau fferyllol amgen a gwasanaethau GIG eraill.

Cwestiwn 11:

11. Ydych chi'n cytuno â chasgliadau'r Asesiad o Anghenion Fferyllol drafft?	
Ydw	9
Nac ydw	0
Dwi ddim yn gwybod	5

Ni dderbyniwyd unrhyw sylwadau ychwanegol mewn perthynas â'r cwestiwn hwn

Cwestiwn 12:

12. Oes gennych chi unrhyw sylwadau eraill mewn perthynas â'r Asesiad o Anghenion Fferyllol drafft?	
Oes	2
Nac oes	12
Dwi ddim yn gwybod	0

Sylwadau gair am air mewn perthynas â'r cwestiwn uchod;
"The ABHB HAVE to ensure that the proper enforcement and inspection regulatory function of pharmacy's and individual pharmacist takes place, and that any observations or formal submissions by PATIENTS have a proper role within the process to ensure the high quality of pharmaceutical services in GWENT is maintained. I do not know if such a provision is considered AT ANY TIME" by the AGHB even currently.?"
"Far greater need for old age pensioner services as there is nothing apart from voluntary organisations and charities. Far more provision for patients with serious long term health conditions especially at weekends."

Ystyriaeth ac ymateb y Bwrdd Iechyd

Mewn ymateb i'r sylwadau uchod, mae'r Bwrdd Iechyd yn cydnabod pwysigrwydd sicrhau bod gwasanaethau fferyllol yn cael eu darparu mewn modd diogel, effeithiol ac o ansawdd uchel a bod gan gleifion gyfleoedd i roi adborth ar y gwasanaethau y maent yn eu derbyn. Fodd bynnag, cyfrifoldeb cyrff rheoleiddio a phroffesiynol cenedlaethol yw arolygu, rheoleiddio a gorfodi gwasanaethau fferyllfa a fferyllwyr unigol ac nid ydynt yn faterion a ystyrir fel rhan o'r PNA.

Cynhaliwyd asesiad cynhwysfawr o anghenion y boblogaeth fel rhan o ddatblygiad y PNA. Roedd hyn yn cynnwys ystyried newidiadau i’r boblogaeth cyfredol a’r rhagamcan o’r boblogaeth, nodweddion demograffig, anghenion iechyd, disgwyliad oes, amddifadedd, anabledd a ffactorau eraill a allai ddylanwadu ar yr angen yn y dyfodol am wasanaethau fferyllol ar draws ardal y Bwrdd Iechyd.

Mae canfyddiadau'r asesiad hwn wedi llywio'r casgliadau o fewn y PNA. Ar ôl ystyried y dystiolaeth hon, ni nodwyd unrhyw anghenion gwasanaeth fferyllol ychwanegol y tu hwnt i'r rhai a nodir yn y ddogfen.

Crynodeb o'r Ymateb Ysgrifenedig ac Ystyriaethau'r Bwrdd Iechyd

Derbyniwyd ymateb ysgrifenedig manwl gan Fferylliaeth Gymunedol Cymru (CPW). Cydnabu CPW y gwaith a wnaed wrth baratoi'r PNA drafft a chefnogodd yn fras ei ddisgrifiad o'r ddarpariaeth fferylliaeth gymunedol bresennol. Fodd bynnag, cododd CPW bryderon ynghylch y sail dystiolaethol ar gyfer rhai casgliadau drafft ynghylch yr angen fferyllol yn y dyfodol, newidiadau damcaniaethol yn argaeledd gwasanaethau, lleoliadau rheoledig a chynaliadwyedd capasiti darparwyr. Mae'r ymateb wedi'i grynhoi isod.

Cwestiwn 1

1. A yw pwrpas yr Asesiad o Anghenion Fferyllol wedi'i egluro'n ddigonol?	
Ymateb Fferylliaeth Gymunedol Cymru	Ydy, gyda chymwysterau

Crynodeb o sylwadau
Roedd CPW o'r farn bod y drafft yn disgrifio'r PNA yn gywir fel asesiad statudol o angen fferyllol nawr ac yn y dyfodol.

Crynodeb o sylwadau
Argymhellodd CPW y dylai'r Crynodeb Gweithredol a'r Cyflwyniad roi mwy o amlygrwydd i rôl y PNA fel sail dystiolaethol bwysig ar gyfer penderfyniadau o dan y fframwaith mynediad i'r farchnad fferyllol, oherwydd gall y dystiolaeth, y fethodoleg a'r casgliadau effeithio ar benderfyniadau rheoleiddio dilynol.

Ystyriaeth ac ymateb y Bwrdd Iechyd

Derbyniodd y Bwrdd Iechyd yr argymhelliad hwn. Mae'r Crynodeb Gweithredol, Pennod Un, Pennod Saith ac Atodiad A wedi'u diwygio i roi mwy o amlygrwydd i rôl y PNA fel sail dystiolaeth bwysig ar gyfer penderfyniadau ar fynediad i'r farchnad, gan egluro nad yw'r PNA ei hun yn cymeradwyo fferyllfeydd newydd nac yn penderfynu ar gais.

Cwestiwn 2

2. A yw'r Asesiad o Anghenion Fferyllol yn adlewyrchu'r ddarpariaeth bresennol o wasanaethau fferyllol yn eich ardal	
Ymateb Fferylliaeth Gymunedol Cymru	Ydy, gyda chymwysterau

Crynodeb o sylwadau
Roedd CPW o'r farn bod y drafft yn adlewyrchu'n fras y ddarpariaeth o ran fferyllfeydd cymunedol bresennol ac yn defnyddio ystod briodol o ddata cytundebol, data cyflenwi, data ar weithgarwch gwasanaeth a data deallusrwydd lleol.
Cynghorodd CPW y dylid trin canfyddiadau holiadur contractwyr ar gapasiti fel asesiad ar adeg benodol yn hytrach na thystiolaeth o wydnwch yn y dyfodol. Nododd fod capasiti a darpariaeth gwasanaeth parhaus yn dibynnu ar gyllid cytundebol a chynaliadwyedd y gweithlu.

Ystyriaeth ac ymateb y Bwrdd Iechyd

Derbyniodd y Bwrdd Iechyd y sylw. Caiff canfyddiadau holiaduron contractwyr eu trin fel tystiolaeth ar adeg benodol a'u hystyried ochr yn ochr â safleoedd, gweithlu, gweithgaredd, hygyrchedd a gwybodaeth leol. Nid yw'r PNA terfynol yn trin capasiti a adroddir fel gwarant o wydnwch yn y dyfodol ac mae'n cydnabod ei ddibyniaeth ar argaeledd gweithlu,

trefniadau cytundebol, trefniadau llywodraethu clinigol ac adnoddau cynaliadwy.

Cwestiwn 3

3. A yw'r angen am Adolygiadau Defnydd o Gyfarpar ac Addasu Offer Stoma yn cael ei ddiwallu gan ddarparwyr y tu allan i ardal y Bwrdd Iechyd?	
Ymateb Fferylliaeth Gymunedol Cymru	Oes

Crynodeb o sylwadau
Roedd CPW o'r farn ei bod yn rhesymol, yn absenoldeb tystiolaeth i'r gwrthwyneb, tybio bod yr angen am Adolygiadau Defnydd o Gyfarpar ac Addasu Offer Stoma yn cael ei ddiwallu trwy ddarpariaeth bresennol y tu allan i'r ardal.

Ystyriaeth ac ymateb y Bwrdd Iechyd

Cytunodd y Bwrdd Iechyd fod y dystiolaeth sydd ar gael yn cefnogi'r casgliad bod yr angen presennol yn cael ei ddiwallu drwy ddarpariaeth y tu allan i'r ardal. Nid yw parodrwydd contractwr lleol i ddarparu gwasanaeth ynddo'i hun yn sefydlu angen nad yw’n cael ei ddiwallu. Bydd mynediad at wasanaeth offer a'r defnydd ohonynt yn parhau i gael eu hadolygu .

Cwestiwn 4

4. A oes bylchau yn y ddarpariaeth o wasanaethau nad ydynt wedi'u nodi yn yr asesiad o anghenion fferyllol?	
Ymateb Fferylliaeth Gymunedol Cymru	Methu cadarnhau

Crynodeb o sylwadau
Roedd CPW o'r farn bod y PNA yn cynnwys llawer o'r wybodaeth berthnasol am leoliad, oriau agor ac ystod y gwasanaethau fferyllol.
Nid oedd CPW mewn sefyllfa annibynnol i wirio cyflawnrwydd na chywirdeb y wybodaeth honno ac felly ni allai gadarnhau a oedd bylchau ychwanegol yn bodoli.

Ystyriaeth ac ymateb y Bwrdd Iechyd

Adolygodd y Bwrdd Iechyd y data ar ddarpariaeth, oriau agor, lleoliadau, gweithgarwch, adborth contractwyr a thystiolaeth ymgynghori. Ni nodwyd unrhyw fwlch systemig na daearyddol ychwanegol ar hyn o bryd. Bydd unrhyw newid sylweddol mewn argaeledd, mynediad neu gapasiti a nodwyd yn ystod oes y PNA yn cael ei ystyried o dan reoliad 6.

Cwestiwn 5

5. A yw'r asesiad o anghenion fferyllol drafft yn adlewyrchu anghenion poblogaeth yr ardal?	
Ymateb Fferylliaeth Gymunedol Cymru	Nac oes

Crynodeb o sylwadau
Roedd CPW o'r farn nad oedd y drafft yn rhoi digon o dystiolaeth mewn perthynas â gofynion fferyllol arfaethedig yn y dyfodol yn Nwyrain Casnewydd a Gogledd Torfaen, na'r canlyniadau a briodolir i gau fferyllfeydd, gostyngiadau yn nifer y fferyllfeydd sy'n agor ar ddydd Sadwrn a rhoi'r gorau i wasanaethau meddygon fferyllol.
Ar gyfer Glan Llyn a Phentref Trefol Mamhilad, cwestiynodd CPW a fyddai'r trothwyon datblygu yn cael eu cyrraedd yn ystod cyfnod y PNA a thynnodd sylw at hygyrchedd fferyllfeydd presennol. Argymhellodd fonitro oni bai bod tystiolaeth yn dangos y byddai datblygiadau a newidiadau i’r poblogaeth perthnasol yn digwydd ac na allai'r ddarpariaeth bresennol ddiwallu'r galw.
Roedd CPW yn gwrthwynebu rhagdybiaethau y byddai colli fferyllfa, oriau ychwanegol ar ddydd Sadwrn neu ddarpariaeth meddygon fferyllol yn awtomatig yn creu angen am union yr un fath. Roedd o'r farn y dylai unrhyw newid ysgogi asesiad newydd o fynediad, darpariaeth amgen, defnydd o wasanaethau, anghenion y boblogaeth, gofynion lleoliad rheoledig a chapasiti'r rhwydwaith.
Rhybuddiodd CPW hefyd y gallai anghenion mynediad i'r farchnad sydd heb ddigon o dystiolaeth greu gorddarpariaeth a chael effaith andwyol ar gynaliadwyedd fferyllfeydd presennol.

Ystyriaeth ac ymateb y Bwrdd Iechyd

Derbyniodd y Bwrdd Iechyd y pryder yn rhannol. Mae'r gofynion sefydlog ar gyfer safleoedd fferyllfa newydd a gynigiwyd yn flaenorol ar gyfer Glan Llyn a Phentref Trefol Mamhilad wedi'u dileu. Mae'r asesiad lleol manwl yn disgrifio Glan Llyn a Phentref Trefol Mamhilad fel materion sydd angen eu monitro. Ni nodir y naill na'r llall fel bwlch ar hyn o bryd, ac nid yw Pennod Saith yn nodi unrhyw angen penodol yn y dyfodol am ddarpariaeth fferyllol ychwanegol ar sail y dystiolaeth sydd ar gael ar hyn o bryd.

Mae datganiadau sy'n awgrymu y byddai colli fferyllfa, colli oriau ychwanegol ar ddydd Sadwrn neu golli gwasanaethau meddygon fferyllol yn awtomatig yn creu'r angen am wasanaethau i gymryd eu lle wedi'u dileu.

Mae datganiadau sy’n nodi y bydd unrhyw newid yn y dyfodol yn cael ei reoli yn unol â'r amodau a nodir yn rheoliad 6 o Reoliadau'r GIG (Gwasanaethau Fferyllol) (Cymru) 2020 wedi'u hymgorffori mewn pwyntiau perthnasol.

Cwestiwn 6

6. A yw'r asesiad o anghenion fferyllol wedi darparu digon o wybodaeth i lywio penderfyniadau ynghylch mynediad i'r farchnad?	
Ymateb Fferylliaeth Gymunedol Cymru	Nac oes

Crynodeb o sylwadau
Roedd CPW o'r farn y dylid datrys y pryderon a godwyd o dan gwestiwn 5 cyn dibynnu ar y PNA ar gyfer penderfyniadau mynediad i'r farchnad.
Cododd CPW bryderon hefyd ynghylch penderfyniadau a reolir yn lleol, ardaloedd caniatâd amlinellol meddygon fferyllol a mapio. Gofynnodd am eglurhad ar frys ynghylch Y Fenni ac eglurhad o'r sefyllfa sy'n berthnasol i Bentref Trefol Mamhilad cyn ystyried unrhyw gais yn y dyfodol.

Ystyriaeth ac ymateb y Bwrdd Iechyd

Mae'r PNA terfynol yn cryfhau'r esboniad o'i swyddogaeth mynediad i'r farchnad ac yn egluro bod ceisiadau'n cael eu pennu ar wahân o dan y profion rheoleiddio perthnasol a'r dystiolaeth gyfredol.

Mae Pennod Un bellach yn egluro bod cymhwysedd meddygon gyflenwi meddyginiaethau yn cael ei lywodraethu gan y fframwaith statudol ar gyfer lleoliadau rheoledig ac na ellir ei ymestyn drwy'r PNA. Mae map Atodlen 1

yn nodi safleoedd fferyllol a safleoedd cyflenwi ond nid yw'n pennu nac yn atgynhyrchu ffiniau ardaloedd rheoledig. Mae'r pryderon o ran ymgynghori ynghylch gwybodaeth am leoliadau rheoledig, gan gynnwys y rhai sy'n ymwneud â'r Fenni a'r statws sy'n berthnasol i Bentref Trefol Mamhilad, wedi'u cofnodi.

Ni chaiff y sefyllfa sylfaenol o ran lleoliad rheoledig a mapio ei datrys trwy gyhoeddi'r PNA a bydd angen ei hystyried trwy'r broses statudol, reoleiddiol a llywodraethu briodol y Bwrdd Iechyd. Cyn penderfynu ar unrhyw gais yr effeithir arno, bydd angen i'r Bwrdd Iechyd sefydlu ac ystyried y dystiolaeth berthnasol o ran lleoliad rheoledig, pellter, caniatâd amlinellol a thystiolaeth reoleiddiol arall sy'n bodoli ar y pryd.

Cwestiwn 7:

7. A yw'r asesiad o anghenion fferyllol wedi darparu gwybodaeth i lywio'r ffordd y gellir comisiynu gwasanaethau fferyllol yn y dyfodol?	
Ymateb Fferylliaeth Gymunedol Cymru	Ymateb cymwys

Crynodeb o sylwadau
Roedd CPW yn cydnabod bod y PNA yn darparu fframwaith gynllunio pum mlynedd ond cyfeiriodd yn ôl at ei bryderon ynghylch y dystiolaeth sy'n cefnogi'r anghenion presennol a'r anghenion yn y dyfodol a nodwyd yn y drafft.

Ystyriaeth ac ymateb y Bwrdd Iechyd

Mae'r PNA yn parhau i fod yn asesiad pum mlynedd o angen fferyllol ond mae'n wahanol i benderfyniadau comisiynu dilynol. Rhaid ystyried comisiynu yn y dyfodol ochr yn ochr â pholisi cenedlaethol, angen wedi'i asesu, capasiti'r gweithlu, trefniadau llywodraethu clinigol, trefniadau cytundebol a chyllid cynaliadwy. Mae darpariaethau monitro wedi'u cynnwys yn unol â hynny.

Cwestiwn 8

8. A yw'r asesiad o anghenion fferyllol wedi darparu digon o wybodaeth i lywio darpariaeth gwasanaethau a chynlluniau yn y dyfodol ar gyfer fferyllfeydd, contractwyr cyfarpar a meddygon fferyllol?	
Ymateb Fferylliaeth Gymunedol Cymru	Nac oes

Crynodeb o sylwadau
Roedd CPW o'r farn nad oedd y drafft yn dangos y byddai angen darpariaeth fferyllol newydd yn Nwyrain Casnewydd neu Ogledd Torfaen yn ystod cyfnod y PNA, o ystyried ansicrwydd ynghylch amseriad y datblygiad, meddiannaeth, twf y boblogaeth, mynediad, galw, capasiti presennol a gwasanaethau meddygol cyffredinol yn y dyfodol.
Argymhellodd CPW y dylid parhau i adolygu gan ddefnyddio tystiolaeth gliriach ar gynnydd y datblygiad, meddiannaeth, mynediad a chapasiti'r rhwydwaith. Nododd hefyd y dylai casgliadau o ran capasiti gydnabod pwysau ariannol a phwysau o ran y gweithlu a'r angen am gyllid rheolaidd a chefnogaeth gytundebol.

Ystyriaeth ac ymateb y Bwrdd Iechyd

Mae'r asesiad manwl o leoliad wedi'i ddiwygio i ddisgrifio Glan Llyn a Phentref Trefol Mamhilad fel materion sydd angen eu monitro. Ni chaiff yr un lleoliad ei nodi fel bwlch ar hyn o bryd, ac mae Pennod Saith bellach yn dod i'r casgliad nad oes unrhyw angen penodol yn y dyfodol am ddarpariaeth fferyllol ychwanegol wedi'i nodi ar sail y dystiolaeth sydd ar gael ar hyn o bryd. Mae datganiadau wedi'u cynnwys i ddisgrifio y bydd monitro'n cynnwys cwblhau cartrefi a meddiannaeth, twf poblogaeth, mynediad, defnydd o wasanaethau, oriau agor, capasiti darparwyr a gwasanaethau fferyllol a GIG amgen. Os bydd tystiolaeth yn dangos na all y ddarpariaeth bresennol ddiwallu'r angen mwyach, bydd y Bwrdd Iechyd yn ystyried camau gweithredu o dan reoliad 6.

Cwestiwn 9:

9. A oes gwasanaethau fferyllol y gellid eu darparu mewn fferyllfa yn y dyfodol nad ydynt wedi'u hamlygu?	
Ymateb Fferylliaeth Gymunedol Cymru	Oes

Crynodeb o sylwadau
Awgrymodd CPW y gallai gwasanaethau rheoli pwysau mewn fferyllfeydd gyfrannu at fynd i'r afael â chyffredinrwydd gorbwysau a gordewdra a nodwyd ym Mhennod Dau.

Crynodeb o sylwadau
Nododd CPW y byddai gwasanaethau o'r fath yn gofyn am fuddsoddiad y tu hwnt i'r Fframwaith Cytundebol Fferyllfeydd Cymunedol presennol ac argymhellodd ddatblygiad yn unol ag egwyddorion Fferyllfeydd Cymunedol trwy Ddylunio a chyllid rheolaidd cynaliadwy.

Ystyriaeth ac ymateb y Bwrdd Iechyd

Mae Pennod Dau bellach yn cofnodi cymorth rheoli pwysau fel gwasanaeth posib mewn fferyllfa gymunedol yn y dyfodol. Byddai unrhyw ddatblygiad yn destun polisi cenedlaethol, asesiad ar wahân o angen, capasiti'r gweithlu, trefniadau llywodraethu clinigol, egwyddorion Fferyllfa Gymunedol o’r cychwyn a chomisiynu cynaliadwy. Ni chanfuwyd unrhyw fwlch Atodlen 1 ar hyn o bryd

Cwestiwn 10:

10. A oes datblygiadau’n debygol o godi yn ystod oes yr asesiad o anghenion fferyllol nad ydynt wedi’u nodi?	
Ymateb Fferylliaeth Gymunedol Cymru	Nac oes

Crynodeb o sylwadau
Nid oedd CPW yn ymwybodol o ddatblygiadau ychwanegol ond nododd y gallai contractwyr, aelodau'r cyhoedd a rhanddeiliaid eraill sydd â gwybodaeth leol nodi datblygiadau pellach drwy ymgynghori.

Ystyriaeth ac ymateb y Bwrdd Iechyd

Ni nodwyd unrhyw ddatblygiadau ychwanegol gan CPW. Mae'r PNA terfynol yn parhau i ystyried newidiadau sylweddol i'r boblogaeth neu'r gwasanaeth, trwy waith monitro parhaus . Bydd unrhyw newid yn y dyfodol yn cael ei reoli yn unol â'r amodau a nodir yn rheoliad 6 o Reoliadau'r GIG (Gwasanaethau Fferyllol) (Cymru) 2020 wedi'u hymgorffori mewn pwyntiau perthnasol.

Cwestiwn 11:

11. Ydych chi'n cytuno â chasgliadau'r asesiad o anghenion fferyllol?	
Ymateb Fferylliaeth Gymunedol Cymru	Nac oes

Crynodeb o sylwadau
Nid oedd CPW yn cytuno â'r casgliadau drafft oherwydd ei fod o'r farn nad oedd yr anghenion nad ydynt yn cael eu ac anghenion yn y dyfodol a nodwyd wedi'u dangos yn ddigonol, yn bennaf am y rhesymau a nodir yn ei ymateb i gwestiwn 5.

Ystyriaeth ac ymateb y Bwrdd Iechyd

Yn dilyn ymgynghori, mae'r casgliadau wedi cael eu diwygio'n sylweddol. Nid yw'r PNA terfynol yn nodi unrhyw fwlch systemig na daearyddol cyfredol nac unrhyw angen penodol yn y dyfodol am ddarpariaeth fferyllol ychwanegol ar sail y dystiolaeth sydd ar gael ar hyn o bryd. Caiff datblygiadau strategol a newidiadau o ran argaeledd gwasanaethau eu trin fel materion i'w monitro, gyda newidiadau sylweddol yn cael eu hystyried o dan reoliad 6. Y Bwrdd Iechyd sy'n gyfrifol, o hyd, am ei asesiad statudol terfynol.

Cwestiwn 12:

12. A oes gennych unrhyw sylwadau pellach?	
Ymateb Fferylliaeth Gymunedol Cymru	Nac oes

Crynodeb o sylwadau
Ni wnaeth CPW unrhyw sylwadau ychwanegol.

Ystyriaeth ac ymateb y Bwrdd Iechyd

Ni wnaed unrhyw sylwadau ychwanegol o dan y cwestiwn hwn. Serch hynny, roedd yr ymateb yn ei gyfanrwydd yn sail i'r diwygiadau i'r Crynodeb Gweithredol, Pennod Un, Penodau Dau, Chwech a Saith, Atodiad A a'r cofnod o ddiwygiadau hwn.

1.1.1. Crynodeb o'r prif bwyntiau a godwyd gan Fferylliaeth Gymunedol Cymru

- Roedd CPW yn cefnogi'r disgrifiad o'r ddarpariaeth fferyllol gymunedol bresennol ar y cyfan ac yn cytuno â'r asesiad o wasanaethau sy'n gysylltiedig â chyfarpar a gafwyd gan ddarparwyr o'r du allan i'r ardal.

- Nid oedd CPW yn cytuno â chasgliadau cyffredinol y drafft oherwydd ei fod o'r farn nad oedd digon o dystiolaeth ar gael mewn perthynas â sawl angen a nodwyd a allai godi yn y dyfodol a gofynion damcaniaethol o ran cymryd lle gwasanaethau.
- Argymhellodd CPW y dylid rhoi cydnabyddiaeth mwy pendant o rôl mynediad i'r farchnad y PNA; monitro datblygiadau strategol ar sail tystiolaeth; dileu neu ddiwygio datganiadau sy'n dyfalu am anghenion yn y dyfodol; egluro gwybodaeth am leoliadau rheoledig; cydnabod dibyniaethau ar gyllid a'r gweithlu; ac ystyried gwasanaethau rheoli pwysau sy'n seiliedig ar fferyllfeydd yn amodol ar angen wedi'i asesu a chomisiynu cynaliadwy.

Ystyriaeth ac ymateb y Bwrdd Iechyd

Derbyniodd y Bwrdd Iechyd na ddylid trin newidiadau damcaniaethol sy'n codi yn ystod oes y PNA yn awtomatig fel anghenion a fydd yn bendant yn codi yn y dyfodol.

Mae'r Crynodeb Gweithredol, Pennod Un, Pennod Saith ac Atodiad A wedi'u diwygio i egluro ac esbonio dyletswyddau'r Bwrdd Iechyd o dan reoliad 6, gan gynnwys ystyried asesiad diwygiedig o dan reoliad 6(2) a, lle bodlonir yr amodau statudol, cyhoeddi datganiad atodol o dan reoliad 6(3).

Casgliadau cryno

Roedd yr ymatebion i'r ymgynghoriad yn cefnogi'r disgrifiad o'r ddarpariaeth fferyllol bresennol ar y cyfan ond codwyd pryderon ynghylch y dystiolaeth sy'n cefnogi rhai anghenion arfaethedig yn y dyfodol a gofynion damcaniaethol o ran gwasanaethau i gymryd eu lle. Derbyniodd y Bwrdd Iechyd y pryderon hynny yn rhannol.

Nid yw'r PNA terfynol yn nodi unrhyw fwlch systemig na daearyddol cyfredol nac unrhyw angen penodol yn y dyfodol am ddarpariaeth ychwanegol ar sail y dystiolaeth sydd ar gael ar hyn o bryd. Bydd twf strategol mewn tai, mynediad ar benwythnosau, argaeledd gwasanaethau, amseroedd cwblhau presgripsiynau, argaeledd meddyginiaethau a chapasiti darparwyr yn cael eu monitro, gyda newidiadau sylweddol yn cael eu hystyried o dan reoliad 6 o Reoliadau'r GIG (Gwasanaethau Fferyllol) (Cymru) 2020.

Mae'r PNA terfynol yn dileu datganiadau damcaniaethol y byddai colli darparwyr, lleihad yn yr oriau agor ychwanegol ar ddydd Sadwrn neu golli gwasanaethau meddygon fferyllol yn arwain yn awtomatig at greu'r angen i gymryd eu lle. Mae'r asesiad manwl o'r ardal yn disgrifio Glan Llyn a

Phentref Trefol Mamhilad fel materion y dylid eu monitro; ni chaiff yr un o’r ddau eu nodi fel bwlch ar hyn o bryd, ac nid yw Pennod Saith yn nodi unrhyw angen penodol yn y dyfodol ar sail y dystiolaeth sydd ar gael ar hyn o bryd.

Mae gwasanaethau brechu a rheoli pwysau posibl yn ystyriaethau o ran comisiynu yn y dyfodol, yn amodol ar bolisi, angen wedi’i asesu, capasiti'r gweithlu, trefniadau llywodraethu clinigol a chyllid cynaliadwy, ac nid ydynt yn fylchau ar hyn o bryd.

Bydd y Bwrdd Iechyd yn parhau i wneud defnydd cymesur o'r rhwydwaith fferyllol bresennol a modelau gofal sy'n seiliedig ar leoliad, gan gydnabod bod y capasiti a adroddir yn dystiolaeth o'r amser penodol dan sylw a gall ddibynnu ar argaeledd y gweithlu a chefnogaeth gytundebol gynaliadwy.

Monitro cydraddoldebau

Cwblhaodd un ar ddeg o'r 14 ymatebydd ar-lein yr adran monitro cydraddoldeb a bu iddynt ddarparu gwybodaeth ddemograffig. O'r rhain:

- Nododd un ar ddeg o ymatebwyr mai Saesneg yw eu dewis iaith.
- Mae un ymatebydd rhwng 35 a 44 oed, dau rhwng 45 a 54 oed, dau rhwng 55 a 64 oed, pedwar rhwng 65 a 74 oed a dau yn 75 oed neu'n hŷn.
- Mae tri o'r ymatebwyr yn ddynion ac wyth yn fenywod.
- Disgrifiodd pump o ymatebwyr eu grŵp ethnig fel Gwyn, tri fel Cymry, dau fel Prydeinig ac un fel Indiaidd.
- Dywedodd naw ymatebydd eu bod yn heterorywiol neu'n syth ac roedd yn well gan ddau beidio â dweud.
- Mae wyth o’r ymatebwyr yn Gristnogion, un yn Anffyddiwr, un yn Hindŵ ac roedd yn well gan un beidio â dweud.
- Nododd chwech o ymatebwyr nad oedd ganddynt salwch hirdymor nac anabledd a nododd pump bod ganddynt.
- Nododd un ar ddeg o ymatebwyr nad yw eu hunaniaeth o ran rhywedd wedi newid o'r hyn a neilltuwyd iddynt adeg eu geni.
- Cadarnhaodd pump o ymatebwyr fod ganddynt gyfrifoldebau gofalu, dywedodd pump nad oedd ganddynt ac roedd yn well gan un beidio â dweud.

Diwygiadau

- Diwygiwyd y Crynodeb Gweithredol, Pennod Un, Pennod Saith ac Atodiad A i bwysleisio rôl y PNA fel sail dystiolaethol bwysig ar gyfer penderfyniadau mynediad i'r farchnad gan egluro bod ceisiadau'n cael eu penderfynu ar wahân.
- Ehangwyd Pennod Un ac Atodiad A i esbonio rheoliad 6 o Reoliadau'r GIG (Gwasanaethau Fferyllol) (Cymru) 2020 gan gynnwys asesiadau diwygiedig o dan reoliad 6(2) a datganiadau atodol o dan reoliad 6(3).
- Cywirwyd ac ehangwyd yr adrannau ar feddygon fferyllol er mwyn esbonio lleoliadau rheoledig, y prawf 1.6 cilomedr, y gwahaniaeth rhwng mapio lleoliadau rheoledig a map safleoedd Atodlen 1, a'r angen i sefydlu statws perthnasol cyn penderfynu ar gais yr effeithir arno.
- Diwygiwyd testun brechu i gofnodi brechiad atgyfnerthu COVID-19, brechu firws niwmococol a syncytiol anadlol fel gwasanaethau posibl yn y dyfodol yn amodol ar bolisi, angen wedi'i asesu, capasiti'r gweithlu, trefniadau llywodraethu clinigol a chomisiynu cynaliadwy, ond nid fel bylchau cyfredol.
- Cofnodwyd cefnogaeth rheoli pwysau fel gwasanaeth fferyllol cymunedol posibl yn y dyfodol, yn amodol ar bolisi cenedlaethol, angen wedi'i asesu, capasiti'r gweithlu, trefniadau llywodraethu clinigol a chomisiynu cynaliadwy, ac nid fel bwlch cyfredol. Dylid darllen y derminoleg hon ar y cyd â'r cyfeiriad cyfatebol yn y PNA at gymorth colli pwysau.
- Cafodd tystiolaeth yn ymwneud â chapasiti contractwyr ei chymhwyso fel gwybodaeth ar adeg benodol yn hytrach na gwarant o wydnwch yn y dyfodol.
- Diwygiwyd Pennod Chwech i gofnodi pryderon a ddeilliodd o'r ymgynghoriad ynghylch mynediad ar benwythnosau, amseroedd cwblhau presgripsiynau, argaeledd meddyginiaethau, twf tai a phwysau o ran capasiti canfyddedig, gan gynnwys Magwyr a Chas-gwent, ac er mwyn sefydlu'r fframwaith fonitro gysylltiedig.
- Cafodd y gofynion fferyllol sefydlog yn y dyfodol a gynigiwyd yn flaenorol ar gyfer Glan Llyn a Phentref Trefol Mamhilad eu dileu. Mae'r asesiad manwl o'r ardal yn disgrifio Glan Llyn a Phentref Trefol Mamhilad fel materion i'w monitro; mae Pennod Saith yn dod i'r casgliad nad oes unrhyw angen penodol yn y dyfodol am ddarpariaeth

fferyllol ychwanegol wedi'i nodi ar sail y dystiolaeth sydd ar gael ar hyn o bryd.

- Mae datganiadau sy'n awgrymu y byddai colli fferyllfa, lleihau oriau ychwanegol ar ddydd Sadwrn neu golli gwasanaethau meddygon fferyllol yn awtomatig yn creu'r angen am wasanaethau i gymryd eu lle wedi'u dileu. Bydd newidiadau sylweddol yn cael eu rheoli yn unol â rheoliad 6 o Reoliadau'r GIG (Gwasanaethau Fferyllol) (Cymru) 2020.
- Diwygiwyd y casgliadau o fewn asesiadau NCN unigol ym Mhennod Chwech i ddatgan bod gwasanaethau fferyllol presennol, gan gynnwys darpariaeth a geir mewn lleoliadau cyfagos, yn ddigonol ar hyn o bryd ar gyfer diwallu'r angen a nodwyd. Mae hyn yn disodli datganiadau mwy absoliwt nad oes angen amdanynt ar hyn o bryd nac yn y dyfodol.
- Diwygiwyd Pennod Saith er mwyn gwahaniaethu rhwng bylchau presennol, anghenion amodol yn y dyfodol a materion y mae angen eu monitro, ac er mwyn dod i'r casgliad nad oes angen penodol yn y dyfodol am ddarpariaeth ychwanegol wedi'i nodi ar sail y dystiolaeth sydd ar gael ar hyn o bryd.
- Diweddarwyd Atodiad K i ddarparu ystyriaeth ac ymateb y Bwrdd Iechyd i bob prif fater a ddeilliodd o’r ymgynghoriad ac er mwyn darparu cofnod y gellir ei olrhain o'r gwelliannau a ddilynodd.

Atodiad L - Data Nodweddion Gwarchodedig a Grwpiau Bregus a Chynhwysiant

Grwpiau ethnig yn ôl canran, yn ôl awdurdod lleol a Chymru[106]					
Awdurdod lleol	Gwyn	Asiaidd / Asiaidd Prydeinig	Grwpiau ethnig cymysg/amryfal	Du / Affricanaidd / Caribïaidd / Du Prydeinig	Grŵp ethnig arall
Blaenau Gwent	97.7	1.0	0.8	0.1	0.3
Caerffili	97.6	1.0	0.9	0.2	0.2
Sir Fynwy	96.9	1.3	1.2	0.2	0.4
Casnewydd	85.6	7.6	2.8	2.3	1.7
Torfaen	97.0	1.3	1.1	0.2	0.2
Cymru	93.8	2.9	1.6	0.9	0.9

Sgiliau Cymraeg yn ôl awdurdod lleol[107]					
%	Blaenau Gwent	Caerffili	Sir Fynwy	Casnewydd	Torfaen
Dim sgiliau Cymraeg	90.2	84.8	87.3	88.6	88.2
Yn gallu siarad, darllen ac ysgrifennu Cymraeg	4.7	8.5	6.8	5.7	6.5
Deall Cymraeg	2.3	3.1	2.5	2.5	2.3

[106] Grŵp ethnig, Cymru a Lloegr - Office for National Statistics

[107] Cyfrifiad 2021

llafar yn unig					
Yn gallu siarad a chyfuniadau eraill o sgiliau yn y Gymraeg	0.1	0.2	0.1	0.2	0.1
Gallu siarad ond ddim yn gallu darllen nac ysgrifennu Cymraeg	0.9	1.2	1.2	1.2	1.1
Gallu siarad a darllen ond nid ysgrifennu Cymraeg.	0.5	0.6	0.5	0.5	0.6

Crefydd ar lefel awdurdod lleol a Chymru[108]					
Crefydd	Blaenau Gwent	Caerffili	Sir Fynwy	Casnewydd	Torfaen
Dim crefydd	56.4	56.7	43.4	43.0	50.8
Cristnogol	36.5	36.4	48.7	42.8	41.5
Bwdhaidd	0.2	0.2	0.4	0.3	0.3
Hindw	0.1	0.1	0.2	0.5	0.3
Iddewig	0.0	0.0	0.1	0.1	0.0
Mwslemaidd	0.4	0.3	0.5	7.1	0.4
Sikh	0.2	0.1	0.1	0.3	0.1

[108] Nomis 2021 - Crefydd

Crefydd arall	0.5	0.4	0.6	0.5	0.5
Heb ei ateb	5.8	5.7	6.2	5.6	6.1

Canran o grwpiau ethnig Sipsi neu Deithwyr Gwyddelig a oedd yn byw ym mhob awdurdod lleol haen isaf yng Nghymru a Lloegr, Cyfrifiad 2021[109]
Blaenau Gwent - 0.0% o'r boblogaeth
Caerffili - 0.1% o'r boblogaeth
Sir Fynwy - 0.0% o'r boblogaeth
Casnewydd - 0.4% o'r boblogaeth
Torfaen – 0.0% o'r boblogaeth

[109] (Gypsy or Irish Traveller populations, England and Wales - Office for National Statistics)

Atodiad M - Oriau Agor y Practis Dosbarthu

Mae'r copi diweddaraf o'r atodiad hwn ar gael oddi wrth:

Dispensing Doctors Opening Hours WELSH.xlsx

Dispng Doctors Opening Hours ...

Atodiad N – Oriau Agor y Fferyllfa Gymunedol

Mae'r copi diweddaraf o'r atodiad hwn ar gael oddi wrth:

Appendix N v1welsh.xlsx

Atodiad O — Mapiau at ddibenion Atodlen 1 o Reoliadau Gwasanaethau Fferyllol y GIG

Map cyffredinol o Fwrdd Iechyd Prifysgol Aneurin Bevan yn dangos lleoliadau fferyllfeydd a meddygon fferyllol

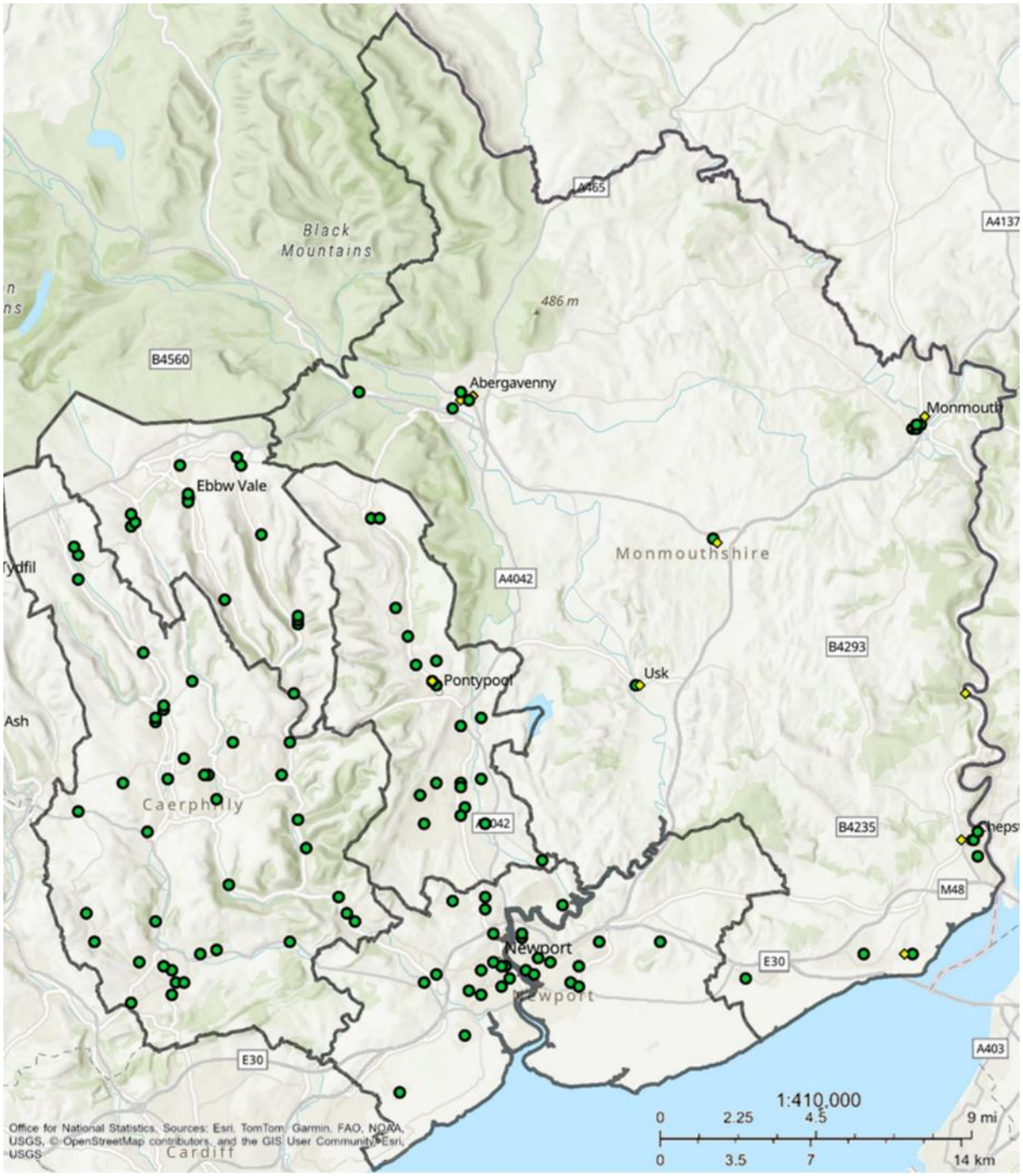

Pharmaceutical Services Distribution: ● Pharmacy ◇ Dispensing Doctor

Source: Office for National Statistics licensed under the Open Government Licence v.3.0
Contains OS data © Crown copyright and database right 2026

Map o Flaenau Gwent - Yn dangos lleoliadau fferyllfeydd yn NCNs Dwyrain a Gorllewin Blaenau Gwent.

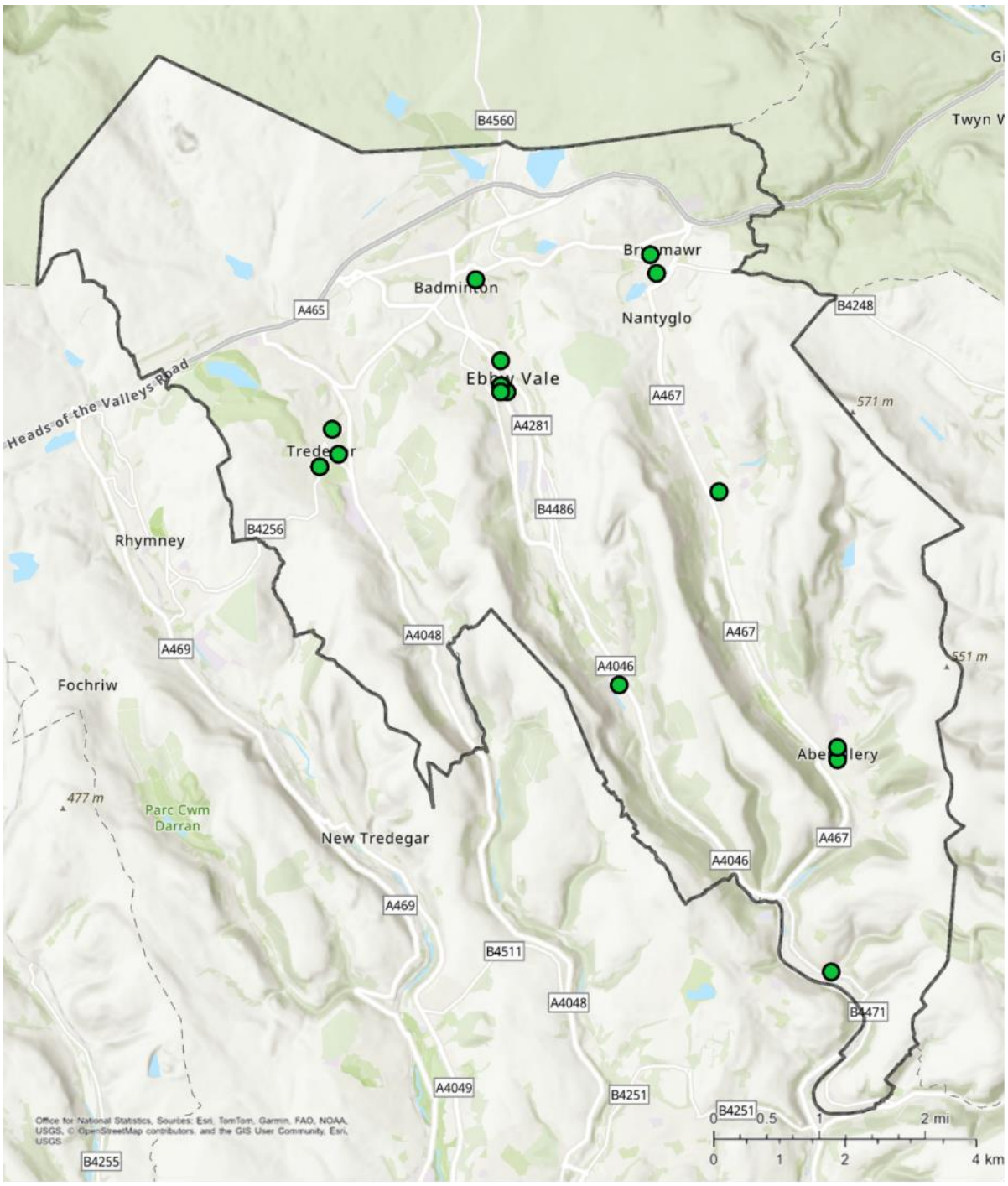

Pharmaceutical Services Distribution: Pharmacy Dispensing Doctor

Source: Office for National Statistics licensed under the Open Government Licence v.3.0
Contains OS data © Crown copyright and database right 2026

Map o Gaerffili - Yn dangos lleoliadau fferyllfeydd yn NCNs Dwyrain Caerffili, Gogledd Caerffili a De Caerffili.

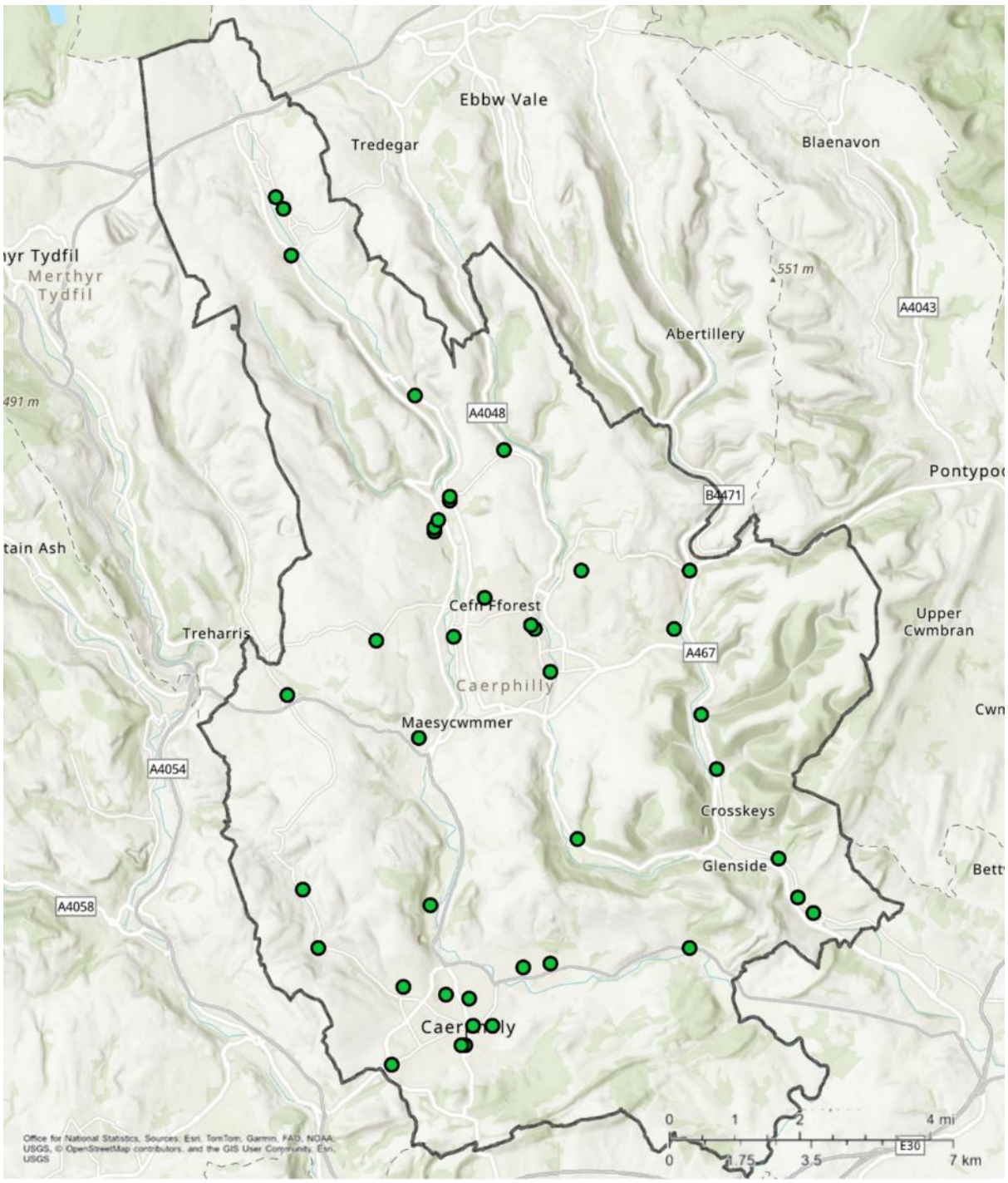

Pharmaceutical Services Distribution: ● Pharmacy ◇ Dispensing Doctor

Source: Office for National Statistics licensed under the Open Government Licence v.3.0
Contains OS data © Crown copyright and database right 2026

Map o Sir Fynwy - Yn dangos lleoliadau Fferyllfeydd a Meddygon Fferyllol yn NCNs Gogledd Sir Fynwy a De Sir Fynwy

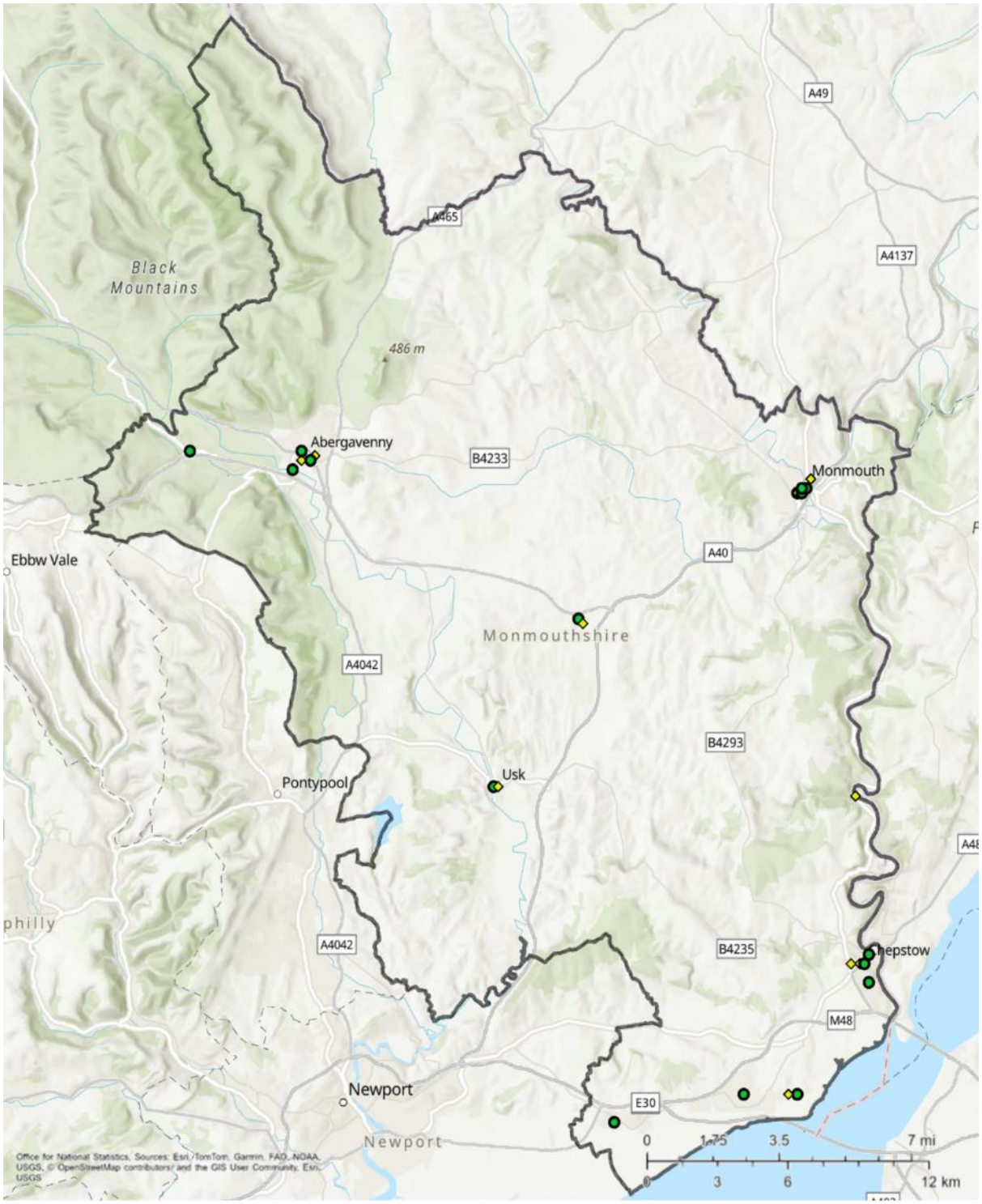

Pharmaceutical Services Distribution: ● Pharmacy ◇ Dispensing Doctor

Source: Office for National Statistics licensed under the Open Government Licence v.3.0
Contains OS data © Crown copyright and database right 2026

Map o Gasnewydd - Dangos Lleoliadau Fferyllfeydd yn NCNs Dwyrain Casnewydd a Gorllewin Casnewydd

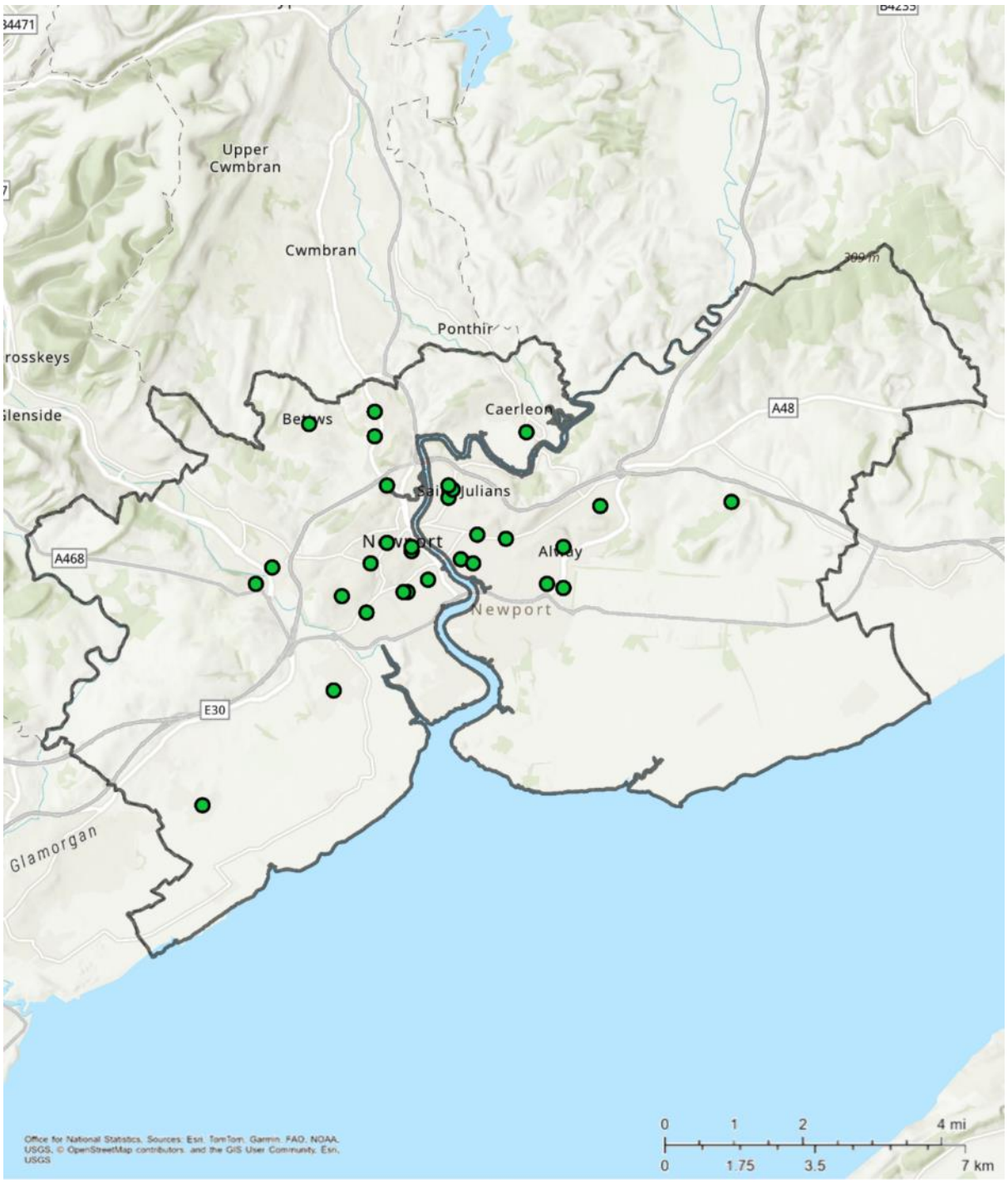

Pharmaceutical Services Distribution: ● Pharmacy ◇ Dispensing Doctor

Source: Office for National Statistics licensed under the Open Government Licence v.3.0
Contains OS data © Crown copyright and database right 2026

Map o Dorfaen — Yn Dangos Lleoliadau Fferyllfeydd a Meddygon Fferyllol yn NCNs Gogledd Torfaen a De Torfaen

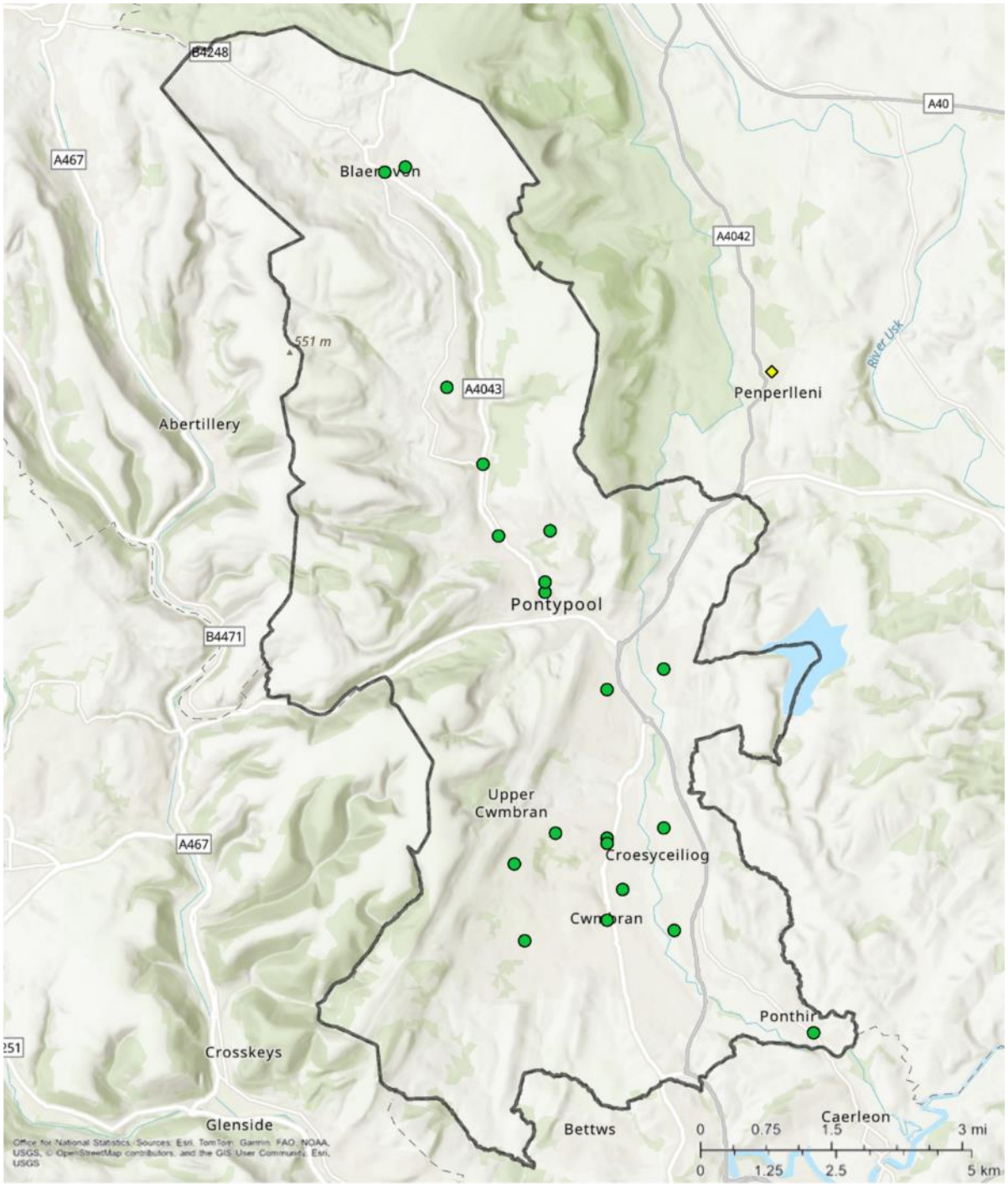

Pharmaceutical Services Distribution: ● Pharmacy ◇ Dispensing Doctor

Source: Office for National Statistics licensed under the Open Government Licence v.3.0
Contains OS data © Crown copyright and database right 2026